

Mlčanie kameňa

Zborník
tematických a ocenených prác
XXXI. ročníka celoslovenskej
literárnej súťaže Jozefa Braneckého

*Najväčšie
nevyslovené tajomstvá
lásky sa ukrývajú
pod náhrobnými
kameňmi...*

*Vydané pri príležitosti
170. výročia úmrtia Adely
Ostrelúckej, osudovej lásky
Ľudovíta Štúra, a 30. výročia
samostatnej slovenskej štátnosti.*

MLČANIE KAMEŇA

Zborník tematických a ocenených prác
XXXI. ročníka celoslovenskej literárnej súťaže Jozefa Braneckého
Studňa sa tajne s dažďom zhovára

Zostavili: Margita Ivaničková, Janka Poláková

Matica slovenská
2023

MLČANIE KAMEŇA

Zborník tematických a ocenených prác XXXI. ročníka celoslovenskej literárnej súťaže Jozefa Braneckého „Studňa sa tajne s dažďom zhovára“

© Miestny odbor Matice slovenskej v Trenčíne

© Spolok slovenských spisovateľov

Zostavili: Margita Ivaničková, Janka Poláková

Grafické spracovanie: Peter Martinák

Prešlo čiastočnou jazykovou úpravou.

Pri príležitosti 31. ročníka celoslovenskej literárnej súťaže Jozefa Braneckého „Studňa sa tajne s dažďom zhovára“ vydala Verejná knižnica Michala Rešetku v Trenčíne v roku 2023.

Realizované s finančnou podporou Matice slovenskej.

Obsah

Zlatá horúčka	5
Úvodom	6
Môže umelá inteligencia napísať Báseň?	7
Propozície XXXI. ročníka celoslovenskej literárnej súťaže Jozefa Braneckého	8
Výsledková listina XXXI. ročníka celoslovenskej literárnej súťaže Jozefa Braneckého	9
Ocenené práce (tematická oblasť)	11
Ocenené práce (poézia / autori do 20 rokov)	53
Ocenené práce (próza / autori do 20 rokov)	69
Ocenené práce (poézia / autori nad 20 rokov)	102
Ocenené práce (próza / autori nad 20 rokov)	132

Zlatá horúčka

rozštiepené vázy
perie
pod hlavou

vrastáme
vážnejší
do vízií

vystavujeme sa
viróze
pozitivismu

vyretušované
portréty
konskými krídlami
ženieme
život
príliš žeravo

Úvodom

Milí priatelia, milí autori,

Ani som netušila, že ste (sme) takí dobrí! Fond na podporu umenia nás, organizátorov celoslovenskej literárnej súťaže Jozefa Braneckého „Studňa sa tajne s dažďom zhovára“ prvýkrát po tridsiatich rokoch nepodporil ani jediným centom! Napriek tomu sme sa nezlakli takejto formy sofistikovanej likvidácie vašej pôvodnej autorskej literárnej tvorby. Isté záchranné koliesko nám podala Matica slovenská a tradične nápomocná a ústretová pretrvala aj Verejná knižnica Michala Rešetku v Trenčíne, za čo im patrí naša úcta a veľké poďakovanie.

Do XXXI. ročníka literárnej súťaže poslalo 75 autorov (z toho 25 mužov) dovedna 208 literárnych príspevkov. V poetických kategóriách sa uchádzalo o priazeň poroty 148 poetických a 60 prozaických prác.

S radosťou konštatujem, že oproti minulým „kovidovým“ ročníkom sa vaša autorská tvorivá trajektória odklonila od depresívnych tém, ktoré gniavili celú spoločnosť a prirodzene sa nemohli neodraziť aj v autorskej tvorbe. Veď kto iný by mal reflektovať na zhubné spoločenské trendy ak nie autori, ktorí chápu, že jediným systémovým východiskom z tohto nielen nášho, ale globálneho marazmu je báza morálky a kultúry. Tvorivej kultúry, ktorá zápasí s protikladmi a dramatickými momentmi bytia a nepodľahne komerčnému a bezvýchodiskovému gýču. Vo vašich prácach sa konečne začali zrkadliť aj svieže a vitálne tóny radosti zo života a situácií, ktoré len život vie nahádzať do našich náručí...a ktoré sú prekonateľné bezpodmienečnou láskou. Takou, ktorou sme pomenovali ústrednú tému tohto ročníka.

Margita Ivaničková

tajomníčka odbočky Spolku slovenských spisovateľov Trenčianskeho kraja

Môže umelá inteligencia napísať Báseň?

Nie je to tak dávno, čo sa mi podarilo v záplave rozličných skratiek a značiek rozlíčiť skratku AI. S úľavou som zistil, že je to skrátene označenie „novopojmu“, v gramatike známeho pod pojmom vetná syntagma, na „umelú inteligenciu“. Podľa všetkého je to vážny jav, pretože slovne vstúpil do všetkých jazykov civilizovaných národov a ako vetné spojenie aj do ich gramatických sústav. A tak z hľadiska sýtosti farieb mojich záujmov som si čoskoro položil otázku: môže umelé inteligencia napísať báseň? Môže napísať poviedku, román, divadelnú hru alebo iný literárny žáner? Mne to vychádza, že nie. Žiadna umelá inteligencia to nedokáže. Odvolávam sa pritom na to najzákladnejšie poznanie: Na počiatku bolo Slovo a Slovo bolo u Boha a Slovo je Boh. To by majstri informatiky museli umelej inteligencii naprogramovať vieru. A keďže viera je neuchopiteľná, nemôžu to dokázať.

Som rád, že podobne to cítite aj Vy, účastníci už 31. ročníka literárnej súťaže Jozefa Braneckého v Trenčíne Studňa sa tajne s dažďom zhovára. Aj v tomto roku, ktorý načal už štvrtú dekádu podujatia, ste sa jej v hojnom počte zúčastnili. Pritom s potešením konštatujem, že umelecko-estetická kvalita Vašich súťažných prác ma stúpajúcu kvalitatívnu úroveň.

Umelá inteligencia by nám možno vedela povedať, prečo je to tak. Ja to viem už teraz, ale nemienim jej našepkávať. A ešte jedna otázka mi schádza na um a predkladám ju aj Vám.

Naša súťaž sa už stabilne a bezo zmeny uskutočňuje pod strieškou sloganu „Studňa sa tajne s dažďom zhovára“. Myslíte si, že umelá inteligencia dokáže zistiť o čom sa tá studňa zhovára s dažďom? Možno by to dokázala, ale to by musela vedieť napísať Báseň. A to zatiaľ nevie. Aspoň nie báseň, ktorá by bola originálnou básňou.

Vesmírny priestor slov čaká totiž na nás, ľudí, a teší sa na „zlatohviezdne“ zrnká básní.

Takže, priatelia, nedajte sa odradiť. Píšte, hrajte sa so slovami, láskajte ich, snívajte s nimi, lebo ešte stále máme na viac ako AI.

Jaroslav Rezník

predseda poroty literárnej súťaže

MATICA SLOVENSKÁ A MIESTNY ODBOR MATICE SLOVENSKEJ V TREŇČINE
VEREJNÁ KNIŽNICA MICHALA REŠETKU V TREŇČINE
v zriaďovateľskej pôsobnosti Trenčianskeho samosprávneho kraja
SPOLOK SLOVENSKÝCH SPISOVATEĽOV A MESTO TREŇČÍN

vypisujú

XXXI. ROČNÍK CELOSLOVENSKEJ LITERÁRNEJ SÚŤAŽE JOZEFA BRANECKÉHO PRE STREDOŠKOLÁKOV A DOSPELÝCH

Studňa sa tajne s dažďom zhovára

PROPOZÍCIE SÚŤAŽE

Žánre

I. PRÓZA • II. POÉZIA

Vekové kategórie

MLÁDEŽ (15 – 20 rokov) • DOSPELÍ

Tematické oblasti

a) MLČANIE KAMEŇA

V tomto roku si organizátori v Trenčíne pripomenú 170. výročie úmrtia Adely Ostrolúckej, osudovej priateľky a lásky Ľudovíta Štúra, ktorá pochádzala zo šľachtickej rodiny. Hlboký a čistý vzťah lásky, ktorá sa dotýka duše. Najväčšie nevyslovené tajomstvá lásky sa ukrývajú pod náhrobnými kameňmi...

Ďalším tematicky významným výročím je 30. výročie samostatnej slovenskej štátnosti.

b) BEZ OBMEDZENIA ŽÁNRU A TÉMY

Súťažné podmienky

V kategórii próza pošle súťažiaci najviac 3 samostatné, doteraz nepublikované práce, z väčších diel ukážky max. v rozsahu 7 strán, v kategórii poézia najviac 6 doteraz nepublikovaných básní.

Súťaž nie je určená pre členov spisovateľských organizácií.

Posielanie príspevkov do súťaže

• Tri exempláre (napísané na PC / strojom) pošlite na adresu:

Verejná knižnica Michala Rešetku, Hasičská ulica č. 1, 911 82 Trenčín

Jeden exemplár pošlite na e-mail: sylvia.fabova@vkmr.sk.

• Príspevky do súťaže môžete poslať do **15. 10. 2023**.

Práce doručené po tomto termíne nebudú zaradené do hodnotenia.

• Súťažiaci uvedie na každý exemplár čitateľne žáner, kategóriu, svoje meno, priezvisko, školu, adresu, telefonický a e-mailový kontakt. Odoslaním príspevku súťažiaci udeľuje organizátorovi súťaže súhlas so spracovaním osobných údajov. Za súťažiaceho, ktorý do termínu zaslania príspevku nedovršil vek 18 rokov, podpisuje súhlas so spracovaním osobných údajov jeho zákonný zástupca.

• **Fond na podporu umenia sa rozhodol súťaži neudelit nijakú podporu, napriek tomu sa organizátori rozhodli súťaž vyhlásiť a realizovať v komornejších podmienkach.**

• Súťažiaci uvedie súhlas / nesúhlas s prípadným publikovaním svojho príspevku.

• Práce bude posudzovať odborná porota zložená z členov Spolku slovenských spisovateľov.

• Vyhodnotenie súťaže a vyhlásenie výsledkov sa uskutoční v novembri 2023. Presný termín autorom ocenených prác oznámime a zverejníme na webe www.vkmr.sk.

KONTAKT: Janka Poláková (mobil: 0910 176 524)

Tešíme sa na Vaše príspevky!

Realizované s finančnou podporou Matice slovenskej.

VÝSLEDKOVÁ LISTINA

XXXI. ROČNÍKA CELOSLOVENSKEJ LITERÁRNEJ SÚŤAŽE JOZEFA BRANECKÉHO
STUDŇA SA TAJNE S DAŽĎOM ZHOVÁRA

TEMATICKÁ OBLASŤ MLČANIE KAMEŇA

1. kategória / autori do 20 rokov

- 1. miesto:** Vanessa Bečárová (Obchodná akadémia M. Hodžu, Trenčín)
- 2. miesto:** Andrea Babincová (ZUŠ, Považská Bystrica)
- 3. miesto:** Veronika Štefáková (Piaristické gymnázium J. Braneckého, Trenčín)
- Cena primátora Mesta Trenčín:** Sofia Čehelová (Gymnázium P. Horova, Michalovce)

2. kategória / autori nad 20 rokov

- 1. miesto:** Katarína Holcová (Brandýs nad Labem, Česká republika)
- 2. miesto:** Edita Ďurčová (Nové Mesto nad Váhom)
- 3. miesto:** Adela Oravcová (Pezinok)
- Cena MO Matice slovenskej:** Jana Judinyová (Trnava)
- Cena Verejnej knižnice M. Rešetku:** Lýdia Šimková (Trenčín)
- Cena primátora Mesta Trenčín:** Samuel Valuch (Košeca)

BEZ OBMEDZENIA ŽÁNRU A TÉMY

Poézia / autori do 20 rokov

- 1. miesto:** Adrián Szabó (SOŠ sv. Cyrila a Metoda, Michalovce)
- 2. miesto:** Michal Šimon Hradský (Bilingválne lýceum, Bratislava)
- 3. miesto:** Ema Mihaliková (Gymnázium, Topolčany)
- Cena primátora Mesta Trenčín:** Martina Aneščíková (Gymnázium, Topolčany)
- Cena MO Matice slovenskej:** Arítón Sela (SOŠ dopravná, Trenčín)
- Cena Odboru školstva a kultúry Úradu TSK:** Liliana Tomková (Piaristické gymnázium J. Braneckého, Trenčín)

Poézia / autori nad 20 rokov

- 1. miesto:** Barbora Kreysová (Praha, Česká republika)
- 2. miesto:** Lýdia Žáková (Kostolné Kračany)
- 3. miesto:** Anna Konrádová (Brezová pod Bradlom)
- Cena primátora Mesta Trenčín:** Anna Lažová (Svidník)
- Cena MO Matice slovenskej:** Ivan Zezulka (Košice)
- Cena MO Matice slovenskej:** Pavol Fekete (Nižná Kamenica)
- Cena MO Matice slovenskej:** Simona Hoštáková (Ilava)
- Cena MO Matice slovenskej:** Darina Milčová (Humenné)
- Cena predsedu poroty:** Eduard Tara (IASI, Rumunsko)

Próza / autori do 20 rokov

- 1. miesto:** Vanessa Bečárová (Obchodná akadémia M. Hodžu, Trenčín)
- 2. miesto:** Kristína Janegová (Obchodná akadémia M. Hodžu, Trenčín)
- 3. miesto:** Laura Hajdučková (Gymnázium generála L. Svobodu, Humenné)
- Cena primátora Mesta Trenčín:** Ivona Ševčovičová (Obchodná akadémia M. Hodžu, Trenčín)
- Cena MO Matice slovenskej:** Eva Koňuchová (Obchodná akadémia M. Hodžu, Trenčín)
- Cena MO Matice slovenskej:** Silvia Vrbovská (Gymnázium J. G. Tajovského, Banská Bystrica)

Próza / autori nad 20 rokov

- 1. miesto:** Adriana Karvaiová (Levice)
- 2. miesto:** Magdaléna Martišková (Topoľčany)
- 2. miesto:** Katarína Holcová (Brandýs nad Labem, Česká republika)
- 3. miesto:** Martin Mišún (Šenkvice)
- Cena primátora Mesta Trenčín:** Teodor Vladár (Bratislava)
- Cena Odboru školstva a kultúry Úradu TSK:** Jaroslav Janečka (Trenčín)
- Cena MO Matice slovenskej:** Samuel Valuch (Košeca)
- Cena MO Matice slovenskej:** Adela Oravcová (Pezinok)
- Cena MO Matice slovenskej:** Ľubica Ďuržová (Trenčín)
- Cena MO Matice slovenskej:** Sara Benková (Viedeň, Rakúsko)
- Cena MO Matice slovenskej:** Jaroslav Lysák (Nové Mesto nad Váhom)
- Cena MO Matice slovenskej:** Edita Ďurčová (Nové Mesto nad Váhom)
- Cena Verejnej knižnice M. Rešetku:** Lýdia Šimková (Trenčín)
- Cena predsedu poroty:** Eva Bieliková (Lednica)

ZLOŽENIE ODBORNEJ POROTY

Predseda: Jaroslav Rezník

Členovia: Margita Ivaničková, Janka Poláková, Juraj Oravec

VANESSA BEČÁROVÁ

Cintoríny bývajú ráno tiché

Niežeby cez deň prekypovali hlukom. Sú to pietne miesta, plné melancholických i bolestných spomienok, zmierenia sa s nevyhnutným, posledných rozlúčení... Také miesta majú svoju prirodzene mlkvu atmosféru. Nevytvárajú ju smútiaci pozostalí, ani tí, ktorých nehybné telá už ležia v temnotách hrobných jám, nemo prihliadajúc akoby zo sna odniekiaľ, odkiaľ niet návratu. Nie... Cintorín v sebe nesie túto odvekú mlčanlivosť ako formu útechy.

Nerozpráva. Nevyzná sa zo svojich osobných trápení. MLčí... Len aby nevystavil už i tak dosť trpiace okolie ďalším útrapám. Jediné, čo môže, je počúvať. Vstrebávať všetku bolesť a smútok, ukladajúc ich čo najhlbšie do svojich útrob. Odľahčiť tú tiaž, ktorú si so sebou na sklesnutých ramenách vlečú tvory trmácajúce sa medzi náhrobnými kameňmi.

Prekliatie i požehnanie zároveň...

Avšak ráno, keď ešte jeho ťažkou vŕzgajúcou bránou neprejde jediná živá duša, zmĺkne nadobro. Objatie plné porozumenia uvoľní, sebecky odtiahne ramená... A na pár hodín existuje sám pre seba, nehľadiac na nikoho.

Zostane len to neľútostné ticho.

Možno práve preto sedel každý deň o šiestej ráno na tej čiernej kovovej lavičke, ktorá nepríjemne chladila jeho už i tak zmrznuté stehná. Nepotreboval žiadnu útechu. Nepotreboval sa cítiť ako laboratórny potkan tesne pred tým, než ho úplne pohltila smrteľné kŕče, potom čo mu bolo špicatou ihlou pichnuté neidentifikovateľné sérum. Nechránený. Bez-mocný. Vystavený tomu skúmovému pohľadu, nesúcemu síce sklamanie z neúspechu, no hlavne tú odpornú emóciu tých, ktorí nezažili podobné – ľútosť. Nechcel viac, aby ho niekto ľutoval. Už keď žila, bol vy-stavený očiam deformovaným grimasou a teraz...

Raffael neveriacky skrívil jesenným vzduchom zmodrané pery, vypúšťajúc pomedzi ne boľavé uchechtnutie. Stále nedokázal uveriť tomu, že už nikdy neuvidí tie priezračné, no pritom nič neprehrádzajúce modré oči. Neveril, že nezačuje ten zvláštny hranatý smiech, ktorý končieval slzavým záchvatom a zvíjaním sa v jeho náruči, kedykoľvek šikovnými prstami stisol citlivé miesta

na útlých bokoch. Neveril, že sa už nikdy nepohádajú kvôli tomu, čo je vyryté na jej náhrobnom kameni...

Skoro automaticky zdvihol kalný pohľad k mohutnej šedej tabuľke, vrhajúcej odporne plazivý tieň, na ktorej stálo jej životné motto.

„Odvaha je rezistencia voči strachu – nie jeho absencia.“

Snažil sa jej veľakrát vysvetliť, že skrátením pôvodného výroku Marka Twaina stratí celý citát zmysel. Nemôže si jednoducho vybrať len tie pre ňu vyhovujúce časti, celkové zvládanie emócie strachu v zdravej forme je pravdepodobne dôležitejšie než samotné odolávanie. Tvrdohlavá povaha však vždy ukončila jeho večné poučovanie úškrnom a sarkastickou poznámkou: „Celý by sa mi na náhrobok aj tak nevošiel.“

To, že mu spomalený, flegmatický kamenár nevzrušene odvetil to isté, bolo... kombináciou rôznych pocitov. K stále prítomnej bolesti sa pridala hnev. Neopodstatnený. Založený len na tom, že vaša pravda nekorešponduje s pravdou všeobecne platnou. Vzápätí prišlo opovrhnutie. Byť rezistentná. Odolávať obavam – to bolo niečo, v čom bola skutočne dobrá. Abnormálny tras končatín nad predstavou pádu z výšky? Skok padákom, lezenie po skalách, let balónom či bungee jumping.

Hrôza z ihliel okamžite riešiteľná tetovaním či piercingom. Hrča v hrdle spôsobená rýchlosťou, pravdepodobnosťou smrti? Motokáry. Autá. A jej motorka. Ideálne v tom najhoršom možnom počasí....

Pri tejto myšlienke nedokázal už dlhšie udržať roztekané, začervenané zornice na tých odporných písmenách, strhol ich do strany, stále potláčajúc horké slzy zatínaním sánky. Hazardovala s vlastným životom, nehladiac na dôsledky, len aby si teatrálna dokázala, že ten sklúčujúci pocit chladného mravčenia pod vrchnou vrstvou pokožky ju nikdy nepohltí.

Neprijemne sa uchechtol. Tolko rečí o odvahe a aj tak jej nikdy nemala dosťatok na to, aby vyjadrila to najdôležitejšie...

Oranžovookrové listy pod Raffaelovými nohami zašušťali, keď začal nepokojne podupkávať pravou nohou, obutou v ťažkej topánke. Neprítomne sa zapozoroval do toho, ako táto podvedomá činnosť nemilosrdne rozmliažduje zoschnuté kúsочки nedávnej zelene. Poškvrní ich lepkavou zmesou hliny a dažďovej vody, nahromadenej na spodnej strane podrážky. Krčí krehkú kosť, kedysi podobnú motýlímu krídlam. Rozseká zvyšky na prach kamienkami zaseknutými v úzkych drážkach. Nezostane nič. Len akási beztvárna hmota, ktorej nemožno vrátiť jej pôvodnú podobu.

„Je až patetické, ako veľmi tá gebuzina pripomína to, čo zo mňa zostalo,“ zaznel jeho zachrípnutý hlas pomedzi šuchot korún opadajúcich dubov. Raf-

faela už ani neprekvapilo, akým odmeraným tónom predniesol vetu s tak kontrastne zúfalým kontextom. Prázdnota jeho slov vyjadrovala stav jeho vnútra, ktoré bolo sužované nikdy neuspokojeným hladom. Zdevastované potrebou počuť to jediné, po čom jeho srdce prahlo...

„Čo som vlastne čakal?“ pokračoval Raffael s ironickým uchechtnutím, stále neprítomne hýbajúc nohou. Stisol úzke popraskané pery do pokrivenej linky, v snahe potlačiť stále páľčivejšie pálenie gaštanových očí – neúspešne. Už zo zvyku si preto trasľavými prstami stisol koreň nosa, pritláčajúc jazyk pevne na podnebie. Vraj to funguje. Dýchal zhlboka, upokojujúc sa. Rozmazaný pohľad však znova zaletel k náhrobku a ústa sa jemne poodchýlili v očakávaní prúdu slov. Slova, ktoré by sa už nedali vrátiť späť.

„Ca-“, zasekol sa.

Už mesiac každé ráno o šiestej prešiel tou kovanou bránou cintorína. Mesiac sledoval, ako koruny stromov menia farbu a nechávajú spadnúť listy. Pozoroval pár jemu podobných, ktorí sedeli na lavičkách oproti tým, ktorých milovali... A on sedel tiež. Pred miestom, kde ležalo krehké telo, zasypané zeminou. Pred jej hrobom. Rozprával na ňu celé hodiny, akoby bola stále živá, no nikdy nemal dostatok odvahy na to, aby ju oslovil menom. Akoby ten luxus, s akým sa prevaľovali tie tri slabiky na jeho jazyku, spôsobili to, že sa jej smrť stane až príliš reálnou. Jej smrť...

Bola mŕtva.

Raffael prestal podupávať nohou. Toto otvorené priznanie bolo... Stále príliš bolestivé na to, aby čo i len jediná myšlienka spôsobovala... Muky. Navonok však jeho telo reagovalo absolútnou strnulosťou. Nedokázal preto už dokončiť vetu, ktorú začal. Veď ani nemal právo jej niečo vyčítať. Čo mu to vôbec napadlo? Prečo...? S mierne roztvorenými očami zahanbene hľadel do zeme. Minútu. Dve. Nevedel...

Až ľahučký dotyk okvetných lístkov na pokožke doudieraných hánok ho donútil prebrať sa z omámenia a urobiť to, čo pôvodne zamýšľal. Sťažka sa nadýchol studeného vzduchu, stavajúc sa odhodlane na stuhnuté nohy. Pri tomto pohybe mu nahlas puklo v kolenách, no on nedbal a podišiel bližšie k váze situovanej na pravej strane od náhrobku.

Imitácia tmavosivého mramoru v úzkom objatí zvierala kvet, ktorý sa napriek pevnej opore skláňal k zemi. Ešte včera mala stonka žiarivo zelenú farbu. Dnes nelútostný rozklad pokročil natoľko, že zhnedla, zmäkla a oslabla. Ešte včera boli lupene silné, ohnivo červené, posiate drobnými tmavohnedými fliačkami. Dnes posledné tri zo šiestich sklúčené čakajú, až spadnú na zem; uschnuté, bezfarebné.

Ešte včera mal ten kvet chuť žiť.

Dnes je bez života...

Raffael chcel pohľadiť to, čo z niekdajšej krásy zostalo. Akonáhle sa však jeho drsné poduštičky priblížili na vzdialenosť jedného milimetra, opadol ďalší lupienok. Na chvíľu zastavil svoje počínanie a povzdychol si. Zo začiatku ho mrzel tento pohľad, no teraz, keď v druhej ruke tisol presne tú istú rastlinu, naučil sa prijať jej životný cyklus prostredníctvom rutínnej výmeny. Akoby tak vrátil späť to, čo sa už nedalo...

Zvädnutý kvet opatrne nahradil tým novým a opätovne si sadol na lavičku pred hrob, hľadiac tentoraz trochu viac zmierene pred seba. V rukách podvedome pretáčať suchú stonku. Na dotyk pôsobila krehkejšie. Chlad lavičky ho prinútil sa zamrviť. Po chvíli mu z hrdla vyšiel hrubý zvuk, podobný odkašľaniu, ktorým si pripravil stuhnuté hlasivky, a začal svoj monológ, dívajúc sa do prázdna: „Vedela si, že oranžové ľalie vraj nie sú vhodné kvety pre ženu?“ odmlčal sa, opravujúc sa: „Teda tigrované – tak ich nazvala tá staršia kvetinárka, ktorú som ti už raz spomínal.“ Bolo to viac než raz. Fungoval na rutine – návšteva kvetinárstva, cintorína, práce a po príchode domov búšil do vreca, až vyčerpaním nezaspal na sedačke. Isto jej kvetinárku spomínal viackrát.

„Kto by to bol povedal, že si všimne dvojmetrového chlapa, ako každý deň kúpi jeden malý oranžový kvietok – veď som bol nenápadný,“ Raffael posmešne zaironizoval a hneď pokračoval: „Vy ženy ste strašne zvedavé tvory. Síce ma tá pani skenovala každý deň očami ako cez röntgen a uhla pohľadom zakaždým, keď som s ňou nadviazal očný kontakt, ale pokojne to mohlo byť tým, aký som neodolateľný. Veď vieš, drsný, mužný...sexy,“ očami na sekundu zaletel k náhrobku a v slabo zdvihnutom kútiku jeho pier sa vytvorila vráska. Keď reakciou na jeho chabú snahu o vtip bolo len ticho, úsmev mu poklesol. Zvyšok myšlienky do-končil už vážnejšie: „Ak mám byť úprimný, už dlhšie som tušil otázky,“ zadíval sa na suché kúsočky lupienkov, ktoré sa vďaka neustálemu pretáčaniu, žmoleniu a krčeniu prilepili na jeho drsné dlane. Pustil zvyšok ľalie na zem pred svoje topánky, otreľ si ruky do čierneho kabáta a zostal sedieť v miernom predklone, pokračujúc v zízaní nikam.

„Sám som sa nikdy nad tvojou posadnutosťou tigrovanými ľaliami ani len nepozastavil. Mala si ich veľmi rada, myslel som, že preto boli všade – v záhrade, na parapete v kvetináči, vo váze pri každom výročí či sviatku, príviesok na kľúče od motorky bol v tvare ľalie, ešte aj to tetovanie na tvojom boku bola tigrovaná ľalia.“ Raffael zamyslene žmolil koniec rukáva od kabátu, spomínajúc na všadeprítomnosť exotickej rastliny. Akoby chcela, aby ju mal stále na očiach.

A on si ju všimol.

No nikdy ju v skutočnosti nevidel...

„A po dnešnom rozhovore s kvetinárkou,“ odmlčal sa v prestávke, po-tom pokračoval: „Spýtala sa, pre koho sú. Odpovedal som „pre priateľ-ku“. Ne-chcel som rozoberať, že si... Že už nie si moja pria- že proste, - Nešlo to, dobre?“ vyhrkol zrazu, pritiskajúc následne suché pery pevne k sebe.

Nejde to ani teraz, pomyslel si.

Som príliš slabý...

Tvár s niekoľkodňovým strniskom nechal zmučene spadnúť do hrubých dlaní. Dýchal rýchlo, prerývane. Srdce mu búšilo. Nie. Potlač to. Nepoddaj sa. Pokoj. Opakoval si tieto slová, presviedčal sám seba k nemožnému. Zápasil hodnú chvíľu, no dokázal to. Ovládol tú nikam neodchádzajúcu, vždy prí-tomnú potrebu plakať. A dostať tak zo seba všetko trápenie. Možno mu ne-dovolilo poddať sa jeho vlastné ego. Ale-bo spoločnosťou zavedené stereo-typy. Zrejme oboje.

Ale cítil sa-... Bolo mu- ... Fajn.

Toto ma raz zabije...

To ona však vedieť nemusí.

Nesmie.

Raffael s nádychom zdvihol sklené gaštanové oči k zamračenej oblohe. Po-tiahol nosom od zimy, zatvárajúc ich. Veľakrát sa Ho pýtal, prečo práve ona. Odpoveď však nedostal. Tak ako ani teraz.

Mal by som pokračovať – nemá rada, keď načnem a nedokončím myš-lienku, uvedomil si zrazu.

Obrátil teda pozornosť ku kameňu, ohryzok mu poskočil zdola nahor a tro-cha nesvoj znova spustil: „Ona- ona sa zatváрила... Vyzerala zvláštne? Sám ne-viem prečo, tak som rýchlo dodal, že ich máš rada a vždy chceš, aby som ti jednu kúpil, keď je príležitosť.“

Zaspomínal na výraz kvetinárky, keď to povedal. Oči inak lemované vráskami smiechu sklesli, mierne skrčené obočie sa uvoľnilo. Potom rozvážne, pomaly prehovorila: „Mladý pán, každý kvet, dokonca jeho konkrétna farebná variá-cia, má svoj význam. Napríklad, červená ruža značí lásku či vášeň, biela ne-vinnosť, žltá je vhodná na pranie skorého uzdravenia a podobne. Je preto nutné si vopred uvedomiť aj tieto drobnosti, inak by toto nádherné gesto, akým je darovanie kvetov, mohlo nechtiac mať opačný zmysel,“ ukradomky pozrela na rastlinu, ktorú pevne zvieral v ruke, opatrne pokračujúc: „Hlavne, keď sa jedná o...“ hľadala správne slovo, dívajúc sa pri tom mierne do strany „takýto atypický kvet“.

Spôsob, akým rozprávala, nútil Raffaela pozorne počúvať – nepoučala ho, nepovyšovala sa nad jeho neznalosť. Naopak, hlas mala poznačený akousi materskou nehou a trpezlivosťou. Preto z nej nespúšťal skúmový pohľad a čakal.

Kvetinárka s nádychom pokračovala: „Tigrovaná ľalia v niektorých kultúrach značí bohatstvo, pretože hnedé až tmavočierne bodky sa vraj podobajú minciam. Zväčša však tento kvet nesie úplne iný význam a muž by si mal poriadne rozmyslieť či žene prinesie práve tigrovanú ľaliu. Jej jasná oranžová farba môže síce byť symbolom vášnivej lásky – no fliačky,“ odmlčala sa a ukázala na jednotlivé bodky na okvetných lístkoch rastliny, ktorú stále držal v ruke. Zadívala sa mu do očí a potichu, skoro nečujne predniesla: „Fliačky symbolizujú hnev, opovrhnutie... Nenávisť.“ Pootvoril v šoku pery. Nebol schopný reakcie. Ona... Nie. To musela byť náhoda.

Stará žena, akoby čítajúc jeho myšlienky, rýchlo dodala: „Môže to byť, samozrejme, náhoda, vaša priateľka naozaj nemusí o význame tigrova-nej ľalie ani tušiť a jednoducho túži len po tom, aby ste jej ju darovali.“ Tón však neznel presvedčivo. Vyschnuté hrdlo mu nedovolilo nič viac, len prikývnuť k súhlasu. Netušil, čo mu ďalej drobná pani rozprávala. Videl len, ako na stonku kvetu navlieka malú ampulku s vodou, balí ju do baliaceho papiera, ťuká niečo do kasy, preberá od neho peniaze... Nebol duchom prítomný až do momentu, keď ho tesne pred odchodom za rameno váhavo zachytila malá vráskavá ruka.

„Vaša priateľka, ona.... Nechajte ju konečne ísť.“ Ak bol Raffael v šoku predtým, to, čo prežíval vtedy, nebolo možné slovami pomenovať. Zmohol sa na chabé poďakovanie za pomoc pri výbere a pozdrav. Ani teraz, sediac pred náhrobkom, nechápal, ako na to, čo tak urputne skrýval, prišla.

Väčšiu starosť mu však robilo niečo iné. Zožieralo ho to zvnútra. Cítil, ako jeho srdce stíska v pevnom zovretí nejaká vonkajšia sila. V hrdle mal nepríjemné suchoty, nedokázal prehltnúť a končeky prstov sa mu začali mimovoľne chvieť. Jeho vlastné myšlienky ho zrádzali, vytvárali desivé obrazce, prispievali k tomu, že strácal kontrolu. Nevypovedané ho dovádzalo k šialenstvu. Už to dlhšie nevydržal.

„Ja – asi je to iracionálne, ale neviem, ako ďalej a ja – ja už - “ začal váhavo, zamotávajúc sa v tom, čo chcel povedať, no ani to ho nezastavilo vo vyhýrknutí toho, čo ho tak veľmi ťažilo.

„Spýtam sa ťa na rovinu. Vedela si o význame tej kvetiny?“

Ticho.

„Vedela si, že je symbolom nenávisť?“ Naliehavosť v jeho hlase sa stupňovala.

Kameň aj naďalej mlčal.

„Mala si vôbec tušenie, že kvet, ktorý si mi strkala na oči a vyslovene vyžadovala, aby som ti ho dal, kedykoľvek ti napadne, v podstate značil, že-, že ťa-, panebože, veď ty si vlastne chcela, aby som ťa nenávidel!“

Správal sa ako hysterická ženská. Vedel, že jeho postoj nebol založený na logickom základe.

Význam ľalie nemal s jeho emocionálnym výbuchom najmenší súvis. Bolo to len postrčenie k tomu, aby konečne nahlas vyslovil to, čo schovával na dne svojej zjazvenej duše.

A že toho bolo dosť...

„Prečo by si to- veď ja- ja som ťa miloval!“ Vrelo to v ňom. Už sa neovládal.

„Vždy som tu pre teba bol. Vždy! Lúbil som ťa, počuješ?! Robil som pre teba všetko, čo som ti na očiach videl! Každý tvoj rozmar, akokoľvek nebezpečný, som vždy podporil a stál som pri tebe!

A bol by som tak robil až do svojho posledného dychu. Ale ty... Ty si- nikdy si mi-“ Raffael si sklúčene prehrabol krátke hnedé vlasy, šticujúc sa pri tom za korienky. Neprinieslo to vytúženú úľavu.

„Nikdy si mi nepovedala, že ma miluješ. Ani len „ja teba tiež“. Nestál som ti ani za posraté prikývnutie! Aj to by mi bolo stačilo, rozumieš?! Nič viac som nechcel!“ Dýchal prerývane, videl načerveno. Nehodlal však prestať. Nemohol. „Snažil som sa pochopiť, že je to pre teba ťažké, čakal som, dobre to vieš! Do ničoho som ťa nenútil. Ale dúfal som, že raz – že raz,“ hlas doteraz nasiaknutý nekontrolovateľným hnevom sa mu začal lámať pri spomienke na jeho jediné, nenaplnené želanie.

„Naozaj len raz prikývneš a ja- ja budem vedieť, že okolie vedelo o našej láske akurát tak hovno. Miluješ ma, a to je to jediné, na čom skutočne záleží.“ Privrel bolestne oči, na mihalniciach už cítil horúcu tekutinu. Na hodnú chvíľu sa odmlčal, krčiac obočie. Potiahol zrazu zmrznutým no-som, otvoril oči a rýchlo zamrkal, zbavujúc sa tak skleného videnia. Upriamil prázdny pohľad na jej meno na kamennej tabuľke. Niet cesty späť. Musí jej povedať pravdu. Polohlasne, no pevne predniesol: „Chcel som istotu, Cassandra.“

Pri vyslovení toho mena mu v priebehu sekundy najskôr jemne, skoro nečujne poskočil jazyk o podnebie, zvučné „S“ preniklo pomedzi úzke pery, až nakoniec na zadnej strane vrchného radu zubov ucítil vibráciu písmena „R“. Avšak, čo ho prekvapilo viac, ako to, že sa naozaj odhodlal k vysloveniu toho slova, bol pocit čiastočnej úľavy. Tiaž, ktorú doteraz cítil na ramenách, akoby oľahčela – no nie úplne. Srdce tíklo pomalšie, pokojnejšie. Pálčivé pálenie bielok skoro úplne ustávalo.

Raffael však neskončil, zrazu mal potrebu vysloviť všetko. Nechápal, kde sa to v ňom nabralo, no pokračoval: „Lenže to bolo jediné, čo si mi nemohla dať, však? Aspoň nie v takej miere, aká by mi bola kedy stačila,“ skonštatoval, hľadiac priamo na písmená na náhrobku.

„Veľakrát si hovorila, že nedokážeš hovoriť o svojich pocitoch nahlas. Bojíš sa. Panikáriš.

A utekáš. Utekáš od mužov, vzťahov... Lásky. Až teraz si uvedomujem, že ti na mne asi muselo záležať viac ako na ostatných – povedala si mi pravdu,“ na chvíľu sa odmlčal, prichádzajúc na ďalšiu vec, ktorú si pred-tým nikdy ne-vedomil. Hneď ju aj povedal nahlas: „Dokonca si sa snažila prekonať svoju fóbiu. Pre mňa. Neušla si potom, čo som ti vyznal svoje pocity. Ani potom, čo som navrhol spoločné bývanie. Sníval o spoločnej budúcnosti, svadbe, deťoch,“ trpkó sa uchechtol, stláčajúc si koreň no-sa. Bože, ako som mohol byť tak...

„Na začiatku som sľúbil, že na teba nebudem tlačiť. Stačí mi pohľad do očí a ja v nich uvidím to, čo ústa vysloviť nedokážu. Uvidím v nich odraz slov „milujem ťa“,“ citoval vety, ktoré jej už raz povedal. Rozdiel bol len ten, že keď ich Raffael hovoril po prvýkrát, veril, že aj keď im skutočne neverí, dokáže naplniť ich znenie... Nedokázal.

„Ale som pokrytec, vieš?“ Jemný jesenný vietor pohladil jeho skrehnuté líce, pokryté strniskom, striaslo ho. Pritiahol si ruky k telu, no neodišiel. Pokračoval vo svojom vyznaní.

„Vedel som, že mi to stačiť nikdy nebude. Odjakživa som za prejav naj-vyššej lásky považoval vyslovenie slov „milujem ťa“. Naplno nimi odhalíš svoje vnútro, oddávajúc sa druhej osobe sa tak stávaš zraniteľnou, bezhlavo dôveruješ... Toto je pre mňa láska.“ Už ako malý si týmto bol istý. Vedel, čo chce. Čo si jeho srdce skutočne žiada. Po čom túži...

„Milujem ťa“ som od teba ale nikdy nepočul. Preto som postupne pre-stal vnímať tvoju snahu, zameral som sa len na to, že si mi ešte nepovedala tie dve slová. Mal som pocit, že keď si mi lásku neopätovala tak, ako by som chcel, nemiluješ ma dostatočne... Hlúposť, že? Teraz to už viem,“ zahanbene sklopil zrak k vlhkej zemi, posypanej dokrčenými listami. S každým slovom, ktorým na seba prevzal vinu, sa cítil horšie a... Pokojnejšie zároveň? Preto, aj keď to, čo sa práve chystalo opustiť jeho ústa, vyžadovalo za normálnych okolností nadľudské úsilie, v tomto momente ani nezaváhal a odhodlane prehovoril: „A viem aj to, že som na teba tlačil. Aj keď som si myslel opak. Nútil som ťa vychádzať z komfortnej zóny. Ublížoval ti tým. S každým dňom viac a viac,“ odmlčal sa v prestávke na nádych, potom pokračoval: „Nevidel

som posun, keď si mi povedala, že si sa so žiadnym mužom necítila tak dobre. Prehliadal som „mám ťa rada“, akoby to bola len fráza. A úplne som odignoroval, keď si s plačom pri poslednej hádke beznádejne vyhŕkla „záleží mi na tebe, Raff, čo viac odo mňa chceš?!“

Zmučene stlačil očné viečka k sebe pri spomienke na jej slzami zmáčanú tvár. Ramená sa mu začali triasť, potiahol nosom, nie však od zimy. Trasľavo sa nadýchol, dodávajúc: „Možno keby som vtedy zareagoval inak než krikom, nenasadla by si na tú motorku a...“ nemohol dokončiť myšlienku, malá, skoro nepatrná slaná kvapka sa zo slzného kanálika skĺzla pod jeho viečko. Nebránil sa jej. Už nie.

„A tigrovaná ľalia? Neviem, či si vedela o tom, čo tento kvet značí. Naozaj to môže byť len náhoda. No aj keby... Dávalo by to zmysel.“ Druhá kvapka sa nečujne zachytila na spodnom rade mihalníc.

„Vedela si, že mi nikdy nebudeš vedieť vyjadriť lásku tak, ako by som potreboval. A tak moc ti na mne záležalo, že- že si nechcela, aby som sa do teba beznádejne zamiloval a skončil so zlomeným srdcom, keď to nezvládneš a znova utečieš.“ Raffaelove videnie začínalo byť zahmlené, slzy zastierali jeho strápený, no zároveň zmierený pohľad. Mal by si otrieť líce. Mal by-...

„Radšej sám a šťastný, ako trápia sa s tebou, čakajúc na nemožné.“ Neotrel. „Cassandra, ja-“ Spodná pera sa mu začala chvieť.

„Ja- ja len chcem, aby si vedela, že rok, ktorý som strávil s tebou, bol najšťastnejší v mojom živote. Mi- miloval som ťa a aj stále milujem viac, než kohokoľvek iného na svete. Na to, aby si mi povedala to isté, je už neskoro. Ani to od teba nežiadam. Ja len- ja,“ Slová sa mu zadrhávali v hrdle.

Spánky mu nepríjemne tepali. A po lícach sa mu klzala jedna horúca slza za druhou. Napriek tomu vyslovil to posledné, čo tkvelo na samom dne jeho zmučenej, strápenej duše.

„Ja- je mi to ľúto.“

Zložil hlavu do dlaní a... rozplakal sa.

Vinou.

Smútkom.

Úľavou.

Pocity, ktorým tak dlho vzdoroval, ním lomcovali, no tentoraz ich odmietal akokoľvek potlačiť.

Nechal im voľný priebeh. Len sedel. A plakal. Konečne.

Možno by sa nechal zmietat' emóciami ešte hodnú chvíľu, keby ho nevyrušilo zašušťanie listov kúsok od neho. Rýchlo si otreľ slzy, snažiac sa zamaskovať slabosť. Neúspešne. Začervenanými, opuchnutými očami chvíľu hľadel

do zeme, upokojujúc sa. Nechcel sa na osoby kúsok od neho pozrieť. Chcel zmiznúť. Stratíť sa cudzím očiam. Silno stisol očné viečka k sebe, cítiac, ako mu stúpa červeň do líc. Bol rozhodnutý bez slova odísť, keď zrazu do ticha cintorína prehovoril detský hlasok: „Mami, ten pán sa rozpráva s niekým rovnako, ako my s ockom.“

Prekvapene vzhliadol a premeral si dve postavy. Maličké, asi šesťročné dievčatko, oblečené v čiernych šatôčkach a kabátiku, pevne zvieralo ruku dospelej ženy – svojej matky. Podobne ako jej dieťa bola odetá celá v čiernom, na tvári silná, nepreniknuteľná maska. Keď sa jej orieškové dúhovky však stretli s tými Raffaelovými, hnedými, niekde za tou tvrdosťou uvidel bolesť a trápenie. Túto svoju časť však nikdy dcére, ktorej práve pevne stisla malú rúčku, neukázala. Preto len potichu predniesla: „Tiež o niekoho prišiel.“

Po tejto vete sa medzi trojicou rozhostilo ticho. Raffael znova uprel plačom podráždené gaštanové dúhovky na náhrobok, len akoby z diaľky načúvajúc zvukom, ktoré sa niesli z pravej strany.

Jeho úvahy smerovali k tomu, čo ešte by chcel Cassandre povedať – nie dnes, nedostatok súkromia by mu nedovolil odhaliť svoje najväčšie trápenia. Ale nabudúce by jej mohol povedať, že... Čo by jej ešte... Možno...

Nemal viac čo. Vedela všetko.

„Mami, prečo to tak veľmi bolí?“ Než sa stihol plne zamyslieť nad tým, čo mu prebleslo hlavou, prekvapila ho priamočiarosť otázky malého dieťaťa. Kúti-
kom oka len periférne zaznamenal, ako si matka povzdych-la, pohládzajúc dieťa, stojace pri jej nohách, po jemných blondávyh vlasoch.

„Nebude dlho, zlatko.“ Odignorovala otázku, vypúšťajúc pomedzi plné pery klamstvo, ktorému ani sama neverila. Raffaelovo srdce poskočilo. Keby to len bolo také jednoduché... Necítiť bolesť. Zabudnúť. „Neprejde to tak rýchlo, mami,“ odvaha dievčatka vysloviť tak dospelé slová ho odrovnala.

V takom mladom veku už chápala, že bolesť zo straty neodznie – pre-stane páliť a stane sa otupnou. A nedopustí zabudnúť na milovanú oso-u. Nikdy. Akási vzájomná nevyslovená dohoda nedovoľovala ani jednému z trojice narušiť ticho, ktoré sa rozhostilo medzi pomníkmi. Bolo počuť len narastajúci šum listov, držiacich sa z posledných síl na konároch suchých dubov. Napriek pribúdajúcemu času slnko nebolo schopné preniknúť cez husté mraky a začínalo sa nepríjemne ochladzovať. Tesne nad zemou sa vytvorila tenká vrstva rannej hmly, atmosféra akosi oťažela. Raffael si poposadol na lavičke, cítiac sa nesvoj. Nedokázal to opísať, vysvetliť... No mal pocit, akoby ho niekto pozoroval. Krátke vlasy na zátylku sa mu nepríjemne vzpriamili, chrbticou mu prešiel nevysvetliteľný mráz.

„Mami?“ prehovoril opäť blondavý anjelik. Na svojom ramene zaznamenal Raffael jemný, skoro neciteľný dotyk. Pálil a mrazil zároveň. Bez pohybu, strnulo vnímal len ten tlak na ramene a rozhovor odohrávajúc sa kúsok od neho.

„Áno, zlatko?“ spýtala sa mama. Raffael na ušnom lalôčiku ucítil teplý dych, stisk na ramene zosilnel. Nedokázal sa nadýchnuť, vzdorovať. Silno stisol očné viečka k sebe. Báľ sa.

„Ľúbim ťa, mami.“

Ľúbim ťa, Raffael.

Vytreštené oči. Dych zaseknutý v hrdle. Rozbúšené srdce.

Raffael sa dlho spamätával. Nedokázal tomu uveriť. Jej citát o odvahe. Ona ho- ona. Nevšimol si, kedy žena s dcérou odišli. Ani to, že ustúpila hmla a prestal fúkať silný vietor. Precitol, až keď príjemne teplé slnko pohladilo jeho slzami zmáčanú tvár. Náhlivo zotrel kvapky na lícach a pozrel k svetlomodrému jasnému nebu. Roztiahol ústa do širokého odovzdaného úsmevu a pevným hlasom jej odpovedal:

„Aj ja ťa ľúbim, Cassandra.“

ANDREA BABINCOVÁ

Mlčanie kameňa

Tráva nebola zelenšia ako inokedy. Bola iba nepokosená. Pri každom kroku cítilo dievča jemné šteklenie na členkoch. Projekty do školy si nerobievala už dobrých päť mesiacov a sedieť doma sa jej dnes nechcelo. Bola tu prvýkrát. A možno aj posledný. Pretože tak ako sa šepkalo po meste – na cintorín by sa za šera chodiť nemalo.

Krok. 1899 – 1940. Štyridsaťjeden rokov. Krok. 1919 – 1938. Devätnásť rokov. Krok. 1904 – 1939. Tridsaťpäť rokov. V hlave si počítala dožitý vek neznámych ľudí. Zvláštne, že na všetkých hroboch bola položená kytica, či zažatá sviečka. V malej dedine predsa nemôžu mať všetci zosnulý živú rodinu. Neverila, že o každý jeden hrob sa chodí starať niekto zo vzdialených príbuzných. Ale všetky vyzerali tak upratane a elegantne. Až na hrob 1920-1940. Dvadsať rokov.

Bol prázdny. Rok narodenia na náhrobnom kameni zošúchaný. Ťažko sa čítal. Zastala a zahľadela sa na nápis pod rokom narodenia. „Ignavus millies moritur, sed miles semeltatum moritur.“ Latinčina? Vytiahla z vrečka svoj telefón a do prekladača naťukala text. Kým sa pomocou slabých dát podarilo stránku načítať, z cintorína odišli aj poslední ľudia. „Zbabelec zomrie tisíckrát, no vojak zomrie len raz.“

Ako si sa volal?

Anna sa zamyslela. V spojení s citátom a rokom narodenia sa jej pre neznámeho vojaka hodilo meno Pavol. Nebolo by zlé ani Ján či Tomáš, ale vedela si ho predstaviť aj ako dvadsaťročného Mareka či Jakuba.

Kým si bol, dvadsaťročný neznámy?

V tom roku jeho vek prvýkrát nemal príponu – nášť. Mal byť dospelý. Chvíľu aj bol.

Anne do prekročenia hranice dospelosti ostávali dva mesiace. Mala predstavu, aký bude život po osemnástke. Plány mal určite aj on.

Stal si sa vojakom dobrovoľne? Na koho strane si bojoval? Na strane červenej armády? Alebo bol tvojim veliteľom Hitler?

Anna mala plnú hlavu otázok, na ktoré by rada získala odpoveď. V hlave si

v mysli prehrávala všetky poznatky o vojakoch. Ihneď jej napadol pojem druhá svetová vojna.

O fašistickom Taliansku nevedela okrem Mussoliniho takmer nič. Možnosť, že by vojak bojoval na strane Hitlera z neznámeho dôvodu ihneď vylúčila. Nehodil sa jej na to. Ruské vojsko vyzeralo byť najviac pravdepodobnou možnosťou.

Zaujímal ju, ako neznámy zomrel. Hovorí sa, že smrť si nevyberá. Ale špeciálne pri vojakoch ide od kraja. Kosí rad za radom.

Ak by zomrel priamo na fronte, asi by odpočíval v masovom hrobe. Množstvo ľudí pohádzaných cez seba, na nich vrstva hlíny a hrobári, ktorí si nestihli uctiť ich pamiatku minútou ticha. Priviezli ďalší voz plný tiel.

Zdvihla ľavú ruku a pozrela na hodinky. Možno už mala byť doma, no zmeškaný hovor nemala od nikoho.

A čo ty, máš ešte niekde rodinu?

Jeho hrob bol ošumelý, nenavštivený už niekoľko rokov. Možno už všetci z rodiny zomreli alebo ani nikdy nezistili, čo sa s ním stalo. A kde ostal. Anna prežívala rozchod so svojim frajerom veľmi ťažko. Rozišli sa kvôli jeho odchodu na výšku, no stále zostali kamarátmi.

1920 – 1940... Mal si frajerku?

Ešte dlho mlčky stála nad jeho hrobom. Určite mal frajerku. Smutné myšlienky sa snažila zahnať nápadom, že možno vojakova bývalá frajerka žila nakoniec šťastný život po boku niekoho iného.

K vedľajšiemu hrobu podišla stará pani. Zapálila tam sviečku a začala sa modliť.

Annu to nevytrhlo z myšlienok, iba sa posunula o krok doľava, aby náhodou nezavadzala.

Pani sa domodlila. „Bolo ti to treba? Kvôli jednému mužovi ukončiť život?“ šomrala popod nos. „Aspoň odpočívate jeden vedľa druhého.“ V oku sa jej zaleskla slza a pomaly odchádzala preč. Anna počkala, kým pani vyjde až na ulicu a potom sa pobrala i ona. Keď prechádzala okolo vedľajšieho hrobu, pochopila.

„1922 – 1940. Eva Horváthová. Vojna lásku rozdelila, nečakaná smrť ju opäť spojila. Tragické úmrtie.“

VERONIKA ŠTEFÁKOVÁ

V kruhu ohňa

V kruhu ohňa žeravom,
živo tancujme v plameňoch,
kým mená po živote zžieranom,
neskončia na náhrobných kameňoch.
Pália nás, pália,
kričíme, spievame,
z radosti agónia,
nádej už nemáme.
Oheň horí, horí aj v nás,
horúco, pália sa hranice
vyspevuj v kruhu, kým ešte máš hlas,
krúť sa až do konca veselice.
Škriekajme a šepkajme,
máme ešte čas,
hovorme či vrieskajme,
budeme môcť zas?
V kruhu ohňa žeravom,
živo tancujme v plameňoch,
kým mená po živote zžieranom,
neskončia na náhrobných kameňoch.
Potichu, bez slova, kamene nevravia,
ich oheň dohorel, ich hlas vyhasol,
uhlíky už sa nikdy nerozžeravia,
a náhrobok nemá pre teba viac slov.

SOFIA ČEHEĽOVÁ

MLčanie kameňa

V Ostrej lúke, kameň mlčky leží,
vôkol neho pustina.
Len tabuľka zo železa,
prezrádza svetú,
že pod ním odpočíva,
Ostrolúcka rodina.

V nej v dávnych časoch,
miesto svoje mala,
aj krásna dcéra Adela.
Jemnocitná a múdra bola,
mnohými jazykmi, hovoriť vedela.

Dlhé čierne vlasy,
hladili jej líca,
čierne oči v bledej pleti,
pohľad, sťa sokolica.

Keď pohladí slnka lúč,
chladný kameň sivý,
začne tíško vyrozprávať,
lásky príbeh, večne živý.

V Rakúsko-Uhorsku,
v tých časoch dávnych,
žil Štúr- národovec,
veľmi slávny.

Odmietal záväzky a lásku žien,
sústredil sa len na možnosť,
jazykových zmien.

V živote jeho,
však prišla chvíľa,
kedy aj jemu,
láska srdce roztopila.

V Zemianskom Podhradí,
sa tí dvaja stretli,
cez jazyk a politiku,
hlavy si poplietli.

Keď na návšteve svojho brata,
so zoznámením vôbec nerátal.
Keď názory svoje prezentovať chcel,
pri pohľade na ňu, však onemel.

A tým, že slovenčinu spoznať chcela,
vybrala si ho za učiteľa.
A on, s každým jej učením,
prechádzal veľkým mučením.

Bo to, čo pánom bratom hlásal,
že národ je na prvom mieste,
zabudol vždy pri Adelke,
pri každom svojom geste.

A tak už neznal cestu inú,
len priznať sa a byť mužom činu.
Na plese v paláci,
vyznal tak Adelke lásku
a položil jej jasnú otázku.

Či tak, ako on i ona to tak cíti.
Jej prítomnosti sa nevie nasýtiť.
Že bez nej, jeho srdce mríe,
že len s ňou, žiť ďalej chce.

Adelka sveta znalá dáma,
vedela, že bez Štúra,
bude naveky sama.
Že jej srdce,
aj keď sa jej to skrývať dlho darilo,
už dávno Štúrovi patrilo.

Tak dve srdcia zatúlané,
našli k sebe lásku,
netušili ani jeden,
že visí na vlásku.

To tajomstvo sladké,
trvalo len krátko.
Umrela Adelka,
to krásne chudátko.

Štúrove srdce, smrť Adelkina,
mocne ranila.
Krvácalo zo zármutku,
že smrť mu jeho šťastie zničila.

Smrťou Adelkinou vzal mu život všetko,
čo mohol ešte vziať.
Všetko k čomu tak vrúcne vzhliadal,
čo mal nadovšetko rád.

Dva roky sa trápil,
v tom osobnom boji,
kým sa v nebi stretli,
boli opäť svoji.

To je príbeh tichý,
čo chladný kameň tají,
že sú Adelka a Štúr, opäť spolu,
spolu navždy v raji.

KATARÍNA HOLCOVÁ

Lásky, čo umierajú, aby sme žili

„Mami, pozri, to je husté,“

Chcela spustiť prednášku o dcérinom príšernom slovníku, ale videla, že dcéra je príliš rozrušená a strká jej nejaký papier.

Začítala sa.

Ja: Čo vieš o Adele Ostrolúckej?

ChatGPT: „Ospravedlňujem sa, ale nemám k dispozícii aktuálne informácie o jednotlivcoch, ktorí nie sú verejne známe osobnosti do septembra 2021. Preto nemám žiadne informácie o Adele Ostrolúckej.“

Ja: Adela Ostrolúcka bola známa osobnosť v 19. storočí. Zamilovala sa do Ľudovíta Štúra.

ChatGPT: „Ďakujem za doplnenie informácií. Je mi ľúto, ale napriek tomu, že poznám niektoré historické postavy a udalosti z 19. storočia, nemám konkrétne informácie o Adele Ostrolúckej alebo jej vzťahu s Ľudovítom Štúrom. Ak ide o menej známe historické osobnosti alebo udalosti, môže byť ťažké nájsť konkrétne detaily v mojom existujúcom tréningu.“

„Čo to je?“ zdvihne oči od papiera a pozrie na dcéru.

„To je čítanie. Ja som kládla otázky, čítal odpovedal.“

„Prosím?“

„Umelá inteligencia. Nevie o nejakej Adele nič a profesorka nám to hustí do hlavy. Máme o tej dojímavej veľkej láske napísať s Viktorkou a Olivkou referát a nám to celé pripadá také čudné.“

„A čo, že tá tvoja umelá inteligencia o Adele Ostrolúckej nič nevie.“

„Nie, ale čo si profesorka od toho referátu sľubuje. Nič sa o tom nevie, každý je zmanipulovaný Zúbkom. A aj keby mal Zúbek pravdu, tak je to celé jedna zbytočná póza.“

„Nehovor. Pri tvojich životných skúsenostiach ti radím mierniť sa v rýchlych úsudkoch,“ nezdržala sa mama, v ktorej to už chvíľu vrelo.

„Si presne ako naša profesorka, hájiš rozprávku o veľkej, nenaplnenej láske. Zrejme si tiež prelievala slzy nad sentimentálnym lár-story,“ kontrolovala dcéra maminu tvár, či sa jej útok vydaril.

„Vieš čo, dcérenka, odložíme túto diskusiu na dobu, keď sa zamiluješ. Ale tak naozaj.“

„Snád si budem vedieť kontrolovať, do koho investovať svoju emočnú energiu. Nenechám sa vysať.“

„To máš skade tieto múdra?“

„Je to pravda. Štúr si kráčaľ za kariérou po chrbtoch nešťastných žien.“

Matka chvíľku mlčala, potrebovala sa ukladiť. Potom sa pokúsila úplne kľudne povedať: „Musel to byť charizmatik. Asi nebolo ťažké sa doňho zamilovať.“

„Tak už chápem, prečo neviem, kto je môj otec, ak si do toho išla tiež tak po hlave. Otec bol asi tiež charizmatik,“ začala dcéra do živého.

V tomto okamžiku bolo lepšie zmĺknúť, aby si neublížili ešte viac.

Dcéra ale ešte nevyčerpala všetky zbrane. Pozrela bojovne na mamu: „Povedz mi úprimne, ako by si na to pozerala ako Adelina mama. Dcéra sa trápi, chradne. A mladý pán si poslancuje, reční, sebaaprezentuje sa. Poblázni mladé dievča a ide si po svojom.“

„Doštuduj si to, keď máš ten referát. Poslancom bol vďaka pomoci Adelinho otca. A Adelina mama si Štúra obľúbila. Písali si.“

„Dojemné...“

„Nebud' cynická. Ľuďom stačilo žiť jeden život. Naplniť veľké poslanie znamená mnoho ostatného obetovať. Lebo ináč všetko robíš na polovicu. A to všetci v tej dobe chápali. Mať rodinu znamenalo živiť ju, obetovať svoje sny a chodiť do nezáživnej práce.“

„To ste celý vy, vaša generácia, ako ovce. Zhŕknete sa dohromady a bečíte do sveta tie prefabrikované heslá. Obetovať všetko v mene poslanca. Veríte tomu? Lebo v strede stáda si robíte, čo chcete, dobre skrytí pred svetom.“

„To si prehľadá.“

Chvíľku mlčali. Dcéra pozerala cez okno na stekajúce kvapky dažďa a hrýzla si peru. Viditeľne intenzívne premýšľala. Zrazu spustila úplne prekvapivo: „Aké bolo tvoje a otcovo poslanie? A čo ste preto obetovali? Koľko životov ste chceli naraz žiť?“

Ani jeden ste v skutočnosti nežili. Boli ste ako malé deti, čo na ihrisku behajú od jednej hojdačky k druhej a na žiadnej sa nakoniec nepohodávajú. Úplne bez zodpovednosti. Štúr zodpovednosť mal. Vedel, čo chce a vedel, že sa to nedá spojiť s výnosným úradníckym miestom, ktoré by mu umožnilo mať rodinu. A chápala to aj Adela a jej rodina. Ten príbeh je vlastne nedokončený.

Zomreli obidvaja na jeho začiatku. Myslím, že Adelka by sa časom normálne vydala a mala hŕbu krásnych, inteligentných detí, o ktoré by sa s láskou starala.

A Štúr, unavený mnohými prehratými bitkami za národ, by si chodil v lete do ich rodiny nadchnutej pre vzdelanie odpočinúť, aby vládal pokračovať v svojom poslaní. Pri večerných diskusiách s pragmatickým Adeliným manželom by si ujasňoval svoje sny a dával im realistické obrisy. Chodili by spolu na poľovačky, aj keď Ľudovít by občas za ním ledva kríval. Vieš, po tom úraze. Unavený by ďalší deň zostal doma a Adeline deti by učil slovensky. Ďakujem za tvoje múdra. Štúrovi a Adelke už rozumiem. Tebe a otcovi nie.“

Dcéra odišla. Mama chvíľku sedela a snažila sa ukládať. Dospievajúca dcéra má obdivuhodnú schopnosť provokáciami likvidovať pokoj. Nie je to ale poslanie jej veku?

Zrazu sa videla na štadióne. Koľko je to už rokov? Bolo to ako zázrak. Na ich bezmennú perifériu prišli trénovať reprezentanti. Vraj je u nich v apríli už pekne, kým v Bystrici stále prší, keď práve nesneží. Tešila sa na všetky tie tváre, ktorým fandila v televíznych prenosoch a kúpila si malý zápisník, že ich všetkých poprosí o podpisy.

Keď ho uvidela, bol ešte krajší ako v televízore. Olympionik. Snažila sa nečervenat', keď sa predstavovali. Po obede si s nimi sadol a vysvetľoval im svoj tréningový plán. Mal príjemný hlas.

Vnímala ho ako hudbu a vôbec by nedokázala zopakovať, čo im povedal.

Plynuli letné dni, bola na štadióne každý deň. Keď prišla v piatok na tréning, sedel so svojim trénerom na lavičke. Rozprávali sa. Pohrúžila sa do tréningu, keď si uvedomila, že ju niečo ruší.

Začala to hľadať. To, čo rušilo, boli ich pohľady. Pozerali na ňu a niečo si hovorili. Z pohybu perí nedokázala odhadnúť, o čom hovoria, ale vedela, že jej je to nepríjemné.

„Budeme to dievča sledovať. Je rýchla, drie tu každý deň. Keby sa zapracovalo na technike, hodila by sa nám do tréningovej skupiny k Zuzke, aby mala nejakú partnerku.“

„Akože by prišla na internát?“

„Samozrejme, hádam by si ju nechcel nasťahovať k sebe. Pekná je, ale ešte dieťa.“

Pozorovala kvapky na okne, ktoré sa spájali a rozchádzali. Ako ľudia. Potom sa prebrala so spomienok, pozrela na hodinky a išla variť večeru.

Bolo to zase ako naschvál. Celý týždeň svietilo slnko do okna kancelárie, až si musela zatiahnuť žalúzie, aby videla na počítač. V nedeľu otvorila oči a videla, že dážď kreslí na okno svoje obrázky. Mrzelo ju to, chcela s dcérou na výlet.

Ale aj tak sa nedeľa vydarila. Na raňajky spravila palacinky, potom šli do bazénu. Cestou domov sa zastavili na čokoládu. Bolo jej pekne, mala pocit,

akoby múr medzi ňou a dcérou, ktorý posledné mesiace nejako narástol, sa dnes trochu zmenšil.

Dcéra naberala na lyžičku malé kúsky šľahačky a vkladala si ich do úst.

„Mami, kto je môj otec, vieš to?“

Šálku s kávou položila na tanierik tak prudko, až sa rozliala.

„Samozrejme, že to viem, čo si o mne myslíš.“

„A prečo to nevie nikto iný?“

„Chcela som, aby mohol plniť svoje poslanie bez záväzkov,“ odpovedala bez rozmyšľania. Bolo to ale tak?

„A mohla by si mi o ňom niečo povedať?“ prerušila jej úvahy dcéra.

„Chceš meno?“

„To mi asi nič nepovie.“

„V bulvári by si možno niečo o ňom našla.“

Kvapky na skle sa jej začali meniť na obrazy.

„Vieš, keď ma zobrali do tej reprezentačnej tréningovej skupiny, bola som nadšená. Obdivovala som hlavne jediného olympionika v tej skupine. Ja som bola schopná trénera akurát tak poslúchať a často som nevedela telo prinútiť urobiť to, čo tréner chcel. On sa s trénerom rozprával ako partner. Toľko toho vedel: o športe, o svojom tele, mal každý pohyb úplne pod kontrolou.“

„Zamilovala si sa?“

„Áno. Lenže všetko sa muselo podriadiť športu. Potom som sa dostala na svoje prvé medzinárodné preteky. Je to úžasné mať na sebe národný dres a bežať nielen za seba, ale za všetkých, čo sú schovaní za tým znakom na drese. On bol vždy prvý. Ale ja som tiež získala medailu. Síce nebola zlatá a bola juniorská, ale bola to medzinárodná medaila.“

„Stále si ho milovala?“ prerušila ju dcéra.

„Neviem, skôr obdivovala. Lenže potom ma zavolať tréner. Bol tam aj on. Najskôr ma veľmi chválili. Vraj mám na to, byť tak úspešná ako on. Lenže musím sa prispôbiť dobe.“

„Hormóny....“

„Áno.“

„A ty?“

„Odmietla som.“

„A oni?“ dcéra dopila čokoládu. Jej už vychladla káva.

„Presviedčali ma, že to nie je nešportové, pretože to robia všetci. Sovieti, Nemci, ale vraj aj Američania. Povedala som im, že sa bojím, že by som nemohla mať deti. Povedali mi, že pre šport sa musí niečo obetovať, aby ľudia mohli byť hrdí, že sú Čechoslováci.“

Chvíľku mlčali.

„Nechceš aj zákusok?

„Môžem?“ dcére sa rozžiarili oči. S úsmevom si priniesla na tanieriku kus torty.

„Mami, je to môj otec? Ten olympionik?“

„Prvýkrát som sa dostala na majstrovstvá Európy. Normálne, dospelácke. Úplne som vyhorela.

On mal zlato. Oslavovalo sa. Keď videl, aká som nešťastná, začal ma znovu presviedčať. Ale tak milo, žiadny nátlak, trpezlivo mi vysvetľoval všetky dobré, ktoré by to prinieslo. Držal ma okolo ramien, ja som plakala, z tej prehry a z tej bezradnosti. A on mi cípom obrusu utieral slzy.“

„Tak ja som z majstrovstiev Európy?“

„Keď sa dozvedel, že som tehotná, zostal úplne v kľude. Povedal mi: ‘To ti len prospeje, pôjdeš si to dať tak za mesiac zobrať a potom s tým začneš. Telo už bude predpripravené.’ Plakala som a on opakoval, že športu sa musí niečo obetovať.“

„Ty si ma nechcela obetovať? Pre medaile. Pre národnú hrdosť. Preto, aby si s ním mohla ďalej trénovať.“

„To už ale nebola len moja obeta. Už si v tom bola ty. S obetou musia všetci súhlasiť. Ináč je to zranenie. Odišla som z tréningového centra, diaľkovo som si spravila maturitu.“

„A on? Vedel, že existujem?“

„Netuším. Víťazil a nikdy sa neozval. Ale má rodinu, tri deti, trénuje reprezentáciu. Niečo o ňom sa určite dozvieš na internete.“ Hrabala sa chvíľku v kabelke, vytiahla pero a na účet jej napísala meno.

Dcéra prstom kopírovala cestu jednej dažďovej kvapky po okennej tabuli.

„Asi to ten Ľudovít s Adelou urobili lepšie. Ale myslíš, že Adela s jeho obetou súhlasila?“

Matka nadvihla plec, ako že netuší. Tanierik a šálky boli prázdne, zdvihli sa na odchod. Vonku prestalo pršať. Obchádzali kaluže, keď sa dcéra spýtala.

„Mami, prečo si ma nechávala tak často samú, keď si už pre mňa toľko obetovala? Hovorila si mi predsa, že by sme mali žiť naplno len jeden život. A ty, akoby si žila aspoň dva.“

„Musela som pracovať. Aby si mohla trénovať u tých najlepších trénerov, aby si mohla na sústredenia. Vybrala som ti malý a drahý šport, aby si v ňom mala väčšiu šancu dostať sa ďaleko. Aby si si mohla zažiť víťazstvá vo veľkých pretekoch. To, čo sa mne nikdy nepodarilo.

Žijem len jeden život, pre teba.“

„Mami, ale ja som chcela byť s tebou. A teraz, ako som na gymnáziu, ma fakt baví učenie.

Nechcem na sústredenia, nechcem medaile. Chcem byť v škole. Prepáč, ale to, že si drela, aby som ti priniesla medaile, nie je žiadna obeta, to sú tvoje nesplnené sny.“

Mama si vzdychla: „Asi máš pravdu.“

Uplynuli roky. Sedela v kresle a pozorovala dažďové kvapky na skle. Schádzali sa a rozchádzali.

Ako ľudia. Dcéra pracuje v Švédsku. Pred dvoma rokmi tam skončila doktorát a dostala prácu.

Modeluje klimatické zmeny. Presne tak, ako o tom snívala. Ozval sa telefón. Čakala ho, ako každú sobotu o siedmej.

„Ahoj, mami. Mám pre teba veľké prekvapenie: budeš babka. Neboj sa, nechcem žiť dva životy. Vede som už obetoval dosť. Teraz chcem niečo iné. A priprav sa, poletíš do Uppsaly, na svadbu. Fred sa ti bude určite páčiť. Je to šéf nášho laboratória. Strašne veľa toho vie, ale k tomu premýšľa koncepčne. A je to aj krásny chlap, má modré oči a dlhé mihalnice. To budeme mať pekné deti. Uvidíš, že som si dobre vybrala. A ešte by si mala niečo vedieť. Volala som otcovi. Najskôr sa bál, že budem od neho niečo chcieť: peniaze, protekciu. Keď zistil, že nič od neho nechcem, povedal pár zdvorilostných fráz. Ani sa nespýtal, ako žijem, čo robím. Už mu znovu zavolať nepotrebujem. A vieš čo, ak to bábätko bude dievča, bude to Adelka. Mne ten referát, vtedy pred rokmi úplne zmenil život, pamätáš?“

Dcéra položila, ani jej nedala šancu na odpoveď.

V tichu, čo nastalo po telefonáte, pozerala na dažďové kvapky. Niektoré dotiekli až na koniec okna samé. Kreslili zložité zaujímavé krivky. Niektoré sa spájali. Ich čiara bola silnejšia, ale jednoduchšia. Už si nemohli kresliť svoju cestu, museli tieť spolu. Do poslednej chvíle zostávalo tajomstvom, ktorá kvapka si nájde ďalšiu a ktorá dotečie až dole sama. Nenašla na to žiadnu zákonitosť. Kvapky si svoje tajomstvo niesli až na okenný rám. Ako slzy, čo tečú po lícach, keď sa musí niečo obetovať.

EDITA ĎURČOVÁ

Záhrobný dialóg

(K 170. výročiu narodenia A. Ostrolúckej)

Vietor, čo divo šantí v korunách stromov, sa pohráva s obručou mojich vlasov, tmavších ako noc, ktorá sa rozprestiera nad mŕklym svetom. A moju dušu už zasa nedokáže udržať v rakve ani jej drevo a ani pevnosť kameňa rodinnej hrobky nášho rodu... Rodu Ostrolúckych.

Hoci som tento svet opustila už dávno, a to v inakšom storočí, počas ktorého mi bolo súdené prežiť svoj život a umrieť, zostávam tu. Ako dlho? – Ktovie. Láska, ktorú stále cítim k svojmu vyvolenému, mi dovoľuje domnievať sa, že prah onoho sveta prekročím až vtedy, keď so mnou pôjde aj ON...Keď sa tak spoločne rozhodneme. Áno, a budeme tam prežívať šťastie, aké sme si tu vychutnávali len v kvapkách a iba zopár rokov.

Keď sa o tri roky po mojej smrti k ríši mŕtvych pripojil aj ten, ktorého moje srdce nadovšetko milovalo, naše duše sa ihneď našli. Udialo sa to akosi mimovoľne, prirodzene a bez váhania. Lebo netelesná schránka človeka už nie je obmedzená diaľkou ani nijakou inou prekážkou... Lúbili sme sa, a tak sa naše cesty skrížili aj v záhrobí. A deje sa tak takmer každú noc! – Tak ako dni patria živým, noci sú určené tým, ktorí zomreli. Dôkazom toho je aj skutočnosť, že často vídam tiene a siluety tých, čo sú pochovaní na cintorínoch, keď sa moja duša náhli za milým... Nemôžu ešte odísť do svetla. Boja sa. Alebo tu – rovnako ako ja – majú nedoriešené úboznú záležitosť či ich k svetu púta dačo inakšieho, azda sa nechcú odtrhnúť od svojich blízkych, ktorí sú ešte nažive... Ľudovítovo telo leží v jednom z hrobov na cintoríne v Modre. To moje zasa v hrobke v Ostrej Lúke, ktorá je mi kolískou i hrobom zároveň, a predsa aj teraz mesiac na nočnom nebi žehná našim záhrobným schôdzkam! – Dokázali sme to, čo sa nám nepodarilo docieľiť, kým sme žili. A tak sa dušami navzájom obaja dotýkame a ja priznávam, že je to vznešenejšie, než keby sa naše spráchnivené kosti, ktoré tam dolu pod zemou prikrýva hlina a rakvy, objímali... Pretože všetko, čo je duchovné, vysoko prevyšuje veci telesné. Odkedy už nie som medzi živými, viem to. Viem to rovnako ako môj Ľudovít. A práve v tom tkvie tajomstvo nášho posmrtného šťastia.

Myslím, že sme si do hrobu vzali nejedno naše tajomstvo a naše pery v hodine smrti zamĺkli pred nevyslovenými slovami, ktoré sme sa počas našich životov niekedy hádam neodvážili vypustiť z úst...No potom sa ako domček z karát začali rúcať aj posledné zábrany, ktoré vznešená panna Adela z Ostrej Lúky a národovec Ľudovít Štúr kedysi považovali za prekážky. Rozvial ich vietor úprimnosti...

S Ľudkom sme usúdili, že bude najlepšie, ak sa po nociach naše duše budú stretávať nad kaštieľom v Zemianskom Podhradí. – Ach, to čarovné miesto, ktoré pre mňa kedysi tak veľa znamenalo! Tu sme sa totiž po prvý raz uvideli!!! – A ten kaštieľ patril nášmu rodu už zo dve storočia. A dedina, ktorá mi prirástla k srdcu, voňala sviežim povettrím, v ktorom sa vynímala zeleň. Najkrajším však pre mňa za života bol parčík, ktorý ku kaštieľu patril. Aj tam som sa so svojou láskou zvykla vídať... Veru, aj tam. Dodnes sa vo mne vynára šťastná spomienka na to, ako som Ľudovíta po prvý raz stretla – jedného dňa vošiel do knižnice v kaštieľi a zastal vo dverách ako obarený. Pohľady sa nám preťali vo vzájomnom obdive. „Zbadal som Vesnu alebo krásnu Ladu. Akoby si bola jednou z prastarých slovanských bohýň!“ pošepol mi môj milovaný pri jednej z našich prechádzok po parčíku, keď sme ešte obaja boli súčasťou sveta živých. A ja? – Ja som pri pohľade na toho neznámeho muža pocítila, ako ma zaplavuje vlna čohosi, čo som dovtedy nepoznala...Až neskôr som pochopila, že to, čo ma k nemu priťahuje, môžem smelo a bez okolkov nazvať láskou. „Nesmúť, anjel môj, preto, že sme sa v pozemskom živote spolu nestihli splynúť v jedno,“ utešoval ma neraz Ľudkov duch pri našich posmrtných schôdzkach.

„Veď teraz nám večnosť dopriava slasť, ktorá je výsadou všetkých zaľúbencov – poskytuje nám možnosť zostať spolu v objatí duší.“ „Máš pravdu,“ odpovedala som mu, kým som sa, nehmotná a ľahučká ako pierko, v dlhých bielych šatách vznášala nad strechami kaštieľa v Zemianskom Podhradí, „a ja budem navždy blahorečiť tej chvíli, v ktorej si mi tak nečakane vošiel do života...Budem v duchu ďakovať šťastným okolnostiam, ktoré viedli kroky tvojho brata Samka do Podhradia na evanjelickú faru, kde sa ujal miesta kaplána! Lebo ty si tam za ním začal chodiť...Bol to on, kto ťa priviedol k nám domov.“ „A ja zasa blahorečím tvojmu strýkovi Gustávovi, do kaštieľa ktorého si zvykla na dlhšie chodiť z Ostrej Lúky alebo z Viedne,“ pousmial sa ten, ktorý mi býva po boku. „Táto stavba bývala mojím občasným domovom,“ povzdychla som si snivo hneď, ako tie slová vyslovil. „Aký som rád, duša moja, že som ťa stretol!“ – „Aj ja,“ vydýchla som už sotva počuteľne... „Upútala si ma svojím duchom,“ rozprával ďalej a mne sa v srdci rozlievalo príjemné, zvláštne teplo,

„bola si vzdelanou a duchaplnou, krásnou ženou.“ „A ty si ma očaril tým, čo z teba žiarilo! – Bol to predovšetkým tvoj nezlomný duch, ochotný bojovať za svoj národ.

Hoci, preto sme sa nikdy nezosobášili... Spomínam si na to, ako si ma zvykol navštevovať vo Viedni, keď som tam bola aj so svojou rodinou, a ako si mi rozprával o Slovanoch.“ - Posmutnela som. Pristúpil ku mne a povedal: „Mal som ťa požiadať o ruku, viem, a dodnes ľutujem, že sa tak nestalo, holubica moja, divožienka moja...Ale moja životná cesta...“ – „Psst,“ priložila som mu rýchlo prst na ústa, kým stačil dopovedať to, čo mal v úmysle, „veď ja viem....Viem, a rozumiem, Ľudko.

Stanovil si si vznešené ciele, ktorým stáť v ceste by som si nedovolila ani ja. A predsa – možno, keby som sa bola bývala dožila vyššieho veku, boli by sme nakoniec vošli do zväzku manželského...Ktovie.“ „Tak je. A keď si umrela, keď si tak nečakane opustila môj svet, rozbila si moju dušu na tisíc márných kús-
kov – presne tak, ako keď na zem spadne zrkadlo a zostane z neho len hŕba črepín. Myslel som si vtedy, že zahyniem spolu s tebou, Adelka!“ – „Ja viem, To všetko videl môj duch, keď sa vznášal blízko tých, ktorých som za života najviac milovala. Ale potom tragédia postihla aj teba, a...“ - Takto sme si obaja rozprávali o tom, čo bolo medzi nami za našich životov nedopovedané a tajomstvá srdc sa stretli na kaštieli v Zemianskom Podhradí. Obaja sme vedeli, že nepatríme do doby, v ktorej sa osamote schádzame.

Neprijali by sme jej zvyky ani mravy, ba ani spôsobom obliekania a myslenia. A dnešná mládež? – Fúuuu....Veru, ide to k horšiemu! – Ale Ľudoviť si pochvaľuje to, ako mohol byť svedkom dejinných udalostí aj po svojej smrti. Videl, že slovenský národ si vydobyl to, po čom túžil – slobodu a svojbytnosť. Je naň právom hrdý, a ja tiež.

Pokiaľ ide o lásku, tá sa nemení. Zostáva taká, akou bola a je od počiatku stvorenia tohto sveta. Časy sa menia, no láska nie. A len čo to s Ľudkom uznáme za vhodné, poberieme sa spoločne na druhý svet. No zatiaľ sa budeme stretávať nad kaštieli v Zemianskom Podhradí...V každom čase. Na jar, keď všetko kvitne a lúky rozvoniavajú kobercom kvetov, počas leta, keď sa po oblohe prechádza neúnavne hrejúce slnko, na jeseň, kedy sa pod stromami kopí pestrofarebné lístie, a aj cez zimu, keď celý kraj pokryje snehová perina. Záhrobné kamene mlčia. Spia pod nimi tí, čo tu kedysi žili a smútili alebo sa radovali... Biely mramor síce rozprávať nevie, zato my, zosnulé duše blúdiace krížom – krážom po svete, by sme toho živým toľko vedeli povedať! Ibaže oni nás nevidia a nepočujú. Nezostáva teda iné ako hovoriť k sebe navzájom... A viesť tak dialógy, ktoré sa nesú v znamení záhrobných tieňov.

ADELA ORAVCOVÁ

Nesplnený sen

Hrejivé lúče jarného slnka predierajúce sa cez bielu záclonu s hustými vzormi sa nežne dotýkali mojej tváre a mne sa vďaka tomu nežnému teplu snívalo ešte lepšie a krajšie.

Voľakedy to bolo moje bežné popoludnie. Tak ako vždy som po vyučovaní dobehla domov, pustila som si koncert vážnej hudby, ktorý vysielali v rádiu vždy v rovnakom čase a ľahla som si na posteľ do objatia tých slnečných lúčov. O pár minút som sa stratila vo svojom čarovnom snívaní a zas a znova som prežívala príbeh niekoho, kto bol a už dávno nie je.

„Neutekaj tak rýchlo! Spadneš a roztrhneš si šaty.“ Keby nepozerala pred seba na cestu plnú kamienkov a prachu, keby sa na chvíľu otočila, videla by mamin nežný úsmev.

Hrkotanie koča bolo počuť zďaleka. Jeho zvuk preletel ponad zlaté pole plné dozretej pšenice, nezastavilo ho husté stromoradie, ani vinica obsypaná bohatými strapcami hrozna. Dokonca sa jej zdalo, že sa odrážal od modravej oblohy plnej bielych baránkov. Pre ňu to bol práve ten zvuk, na ktorý čakala tak dlho a tak túžobne.

„Ruky bozkávam krásna slečna, dávno sme sa nevideli. Pravda?“ Zapýrene sklopí oči a pomaly podá rúčku mladíkovi jej srdcu najbližšiemu. Bojazlivo vysloví tiché „Áno“ a vystrašene, no zároveň túžobne pozrie na tú usmiatu tvár plnú odvahy. Vidno, že mladý pán študuje v meste a stretáva sa s mnohými ľuďmi. Plachosť je niečo, čo on určite nepozná.

Tak dlho čakala na ten dotyk, na tú blízkosť. A teraz, v tej chvíli, keď on konečne stojí oproti nej a stíska jej jemné prstíky v mocnej dlani, cíti sa ako lapené vtáča, srdce jej ide od radosti z hrude vyskočiť a snaží sa vysloviť slová, ktoré si v izbičke opakovala toľkokrát. „Vitajte, veru dávno ste neboli.“ Keď konečne prehovorí, vojde do nej akási zvláštna odvaha, pretože od tej chvíle nespoznáva sama seba. Najskôr odtiahne ruku od fešného mladíka, no zároveň sa rozosmeje a tentokrát ho chyť ona tak mocne a skríkne: „Podťe, naši sa Vás už nevedia dočkať!“ On nepovie ani slovo. Voľnou rukou si upraví fúzy a prispôsobí jej svoj krok, aby ho čo najrýchlejšie mohla doviešť medzi

ľudí, ktorých mal tak rád, a ktorí mu tak dlho chýbali.

Bolo by to tak krásne a možno by sa zmenili životy mnohých ľudí, keby z toho koča naozaj vystúpil on. Predstava príchodu tak veľmi očakávaného hostá bola ako sen. Miesto neho však vystúpil iný mladík, ktorý sa predstavil ako jeho blízky priateľ. „Dobrý deň, vitajte.

Odvediem Vás k rodičom,“ pozrela na neho sklamane. Usmial sa. „Ďakujem za privítanie.

Chýry neklamali, naozaj ste veľmi pekná.“ Zrazu si všimol slzu na jej tvári. „Nemohol prísť, má veľa práce. Je mi to ľúto. Veľmi pekne Vás pozdravuje a odkazuje Vám, že sa bude snažiť prísť čo najskôr,“ nežne, s pochopením takmer zašepkal. „Rozumiem a ďakujem,“ zahanbene si zotrela tú beťársku slzu, ktorá prezradila jej veľké sklamanie a odvieďla nečakaného hostá k rodičom. V zámke zaštrkotal kľúč. „Čauko! Kto je doma?“ Bolo dosnivané. Koncert dávno skončil a sen sa rozplynul v nenávratne. Sestra si priviedla kamarátku a pustili si platňu ich obľúbeného speváka. Odišla som do kuchyne a pri pohľade z okna som si stále predstavovala svoj sen a cítila som ten obrovský smútok, ktorý prežívala moja menovkyňa. Akú veľkú lásku musela cítiť k Ľudovítovi.

„Ostrolúcka! Napíšeš mi sloh?“ Ešte som nemala dopísaný jeden a už sa mi na stole objavil ďalší zošit. „Dík, máš to u mňa.“ Jasné, sľuby. Pozrela som na hodinky. Za 10 minút zvoní a ja som mala zvládnuť ešte dva príbehy z učiteľkinho zadania. Zabudla som aj na ten môj. Ešteže mám takú bujnú fantáziu a rýchlo píšem. No a vždy, keď na mňa niekto zakričal „Ostrolúcka“, akoby sa vo mne zobudilo niečo zo starých časov. Jasné, že som slohy napísala.

Tie prvé dva boli na obrovské jednotky. Môj dostal maličkú dvojku. Nabudúce napíšem najprv môj a potom tie ostatné. Nechápem, že si učiteľka nevšimla rovnaký štýl a tí dvaja dostali lepšiu známku ako ja. A možno si ho všimla a tá dvojka bola malým potrestaním za ten slohový podvod. Čo už, keď tak rada píšem a všetci to o mne vedia. Veľakrát som si predstavovala život tej, ktorej menom ma občas niekto oslovil. Cítila som jej lásku a smútok.

Keď učiteľka priniesla na hodinu literatúry Ľudovítov portrét, skúmala som jeho tvár a snažila som sa vcítiť do Adeliných pocitov. Ako veľmi ho musela ľúbiť.

Odo dňa, keď sme čítali Jar Adely Ostrolúckej, každú jar hľadám lienku a myslím na nesplnený sen mojej dávnej menovkyne a na jej nenaplnenú lásku. Ubehlo už veľa rokov a ja vďaka môjmu menu často myslím na ten skutočný smutný príbeh, na ktorý sa nedá zabudnúť, hoci dávno patrí minulosti. Vždy keď na mňa niekto zavolá: „Hej, Ostrolúcka!“

prebudí sa vo mne pocit, ktorý akoby patrilo niekomu inému. V tej chvíli si spomeniem na krásnu mladú dámu, ktorá mala pri každom pohľade na oblohu, či voňavú zelenú diaľavu, pred očami jedinu tvár a cítila jemný dotyk mužskej dlane. Tak veľmi túžila byť s ním. Vedela o jeho poslaní, vedela, že popri svojej dôležitej práci a rôznych stretnutiach na ňu nemá čas.

No predsa dúfala a verila, že raz príde a vyzná jej svoju lásku. Je možné cítiť smútok niekoho, koho ste nepoznali? Je možné cítiť tú nenaplnenú lásku? Je.

JANA JUDINYOVÁ

Slávy dcéra z Ostrej Lúky

(Z fiktívneho denníka Adely Ostrolúckej)

20. februára 1850

Denníček môj, priateľ verný a diskretný, po dlhšom čase znova otváram tvoje biele stránky, aby som ti zverila novinky nášho malého sveta. Nový rok sme privítali u strýčka Gustáva v Zemianskom Podhradí, sprevádzali ho hneď aj zmeny. Prvá azda ani veľmi neprekvapila, súvisela s apenkovým povolaním na apelačný súd do Trnavy, o tom sme už nejaký čas vedeli.

V porovnaní s Pešťou, kde pôsobil doteraz, je to azda aj krok späť, no s cisárskym menovaním nemožno polemizovať. Teraz po revolúcii, keď naša vec zvíťazila, prichádza k veľkým zmenám v súdnictve, správe krajiny, aj v živote ľudí. Tak aj pre apenka, dá Boh, a ako by mu aj patrilo, sa iste časom nájde miesto hoci aj pri súdnej tabuli v Prešporku.

Ale späť k Trnave. Apenko musel teda k súdu v tomto starobyľom slobodnom kráľovskom meste.

Hoci sme aj dosť želeli za ujčekom Gustim a pokojným, bezstarostným životom v milom Zemianskom Podhradí, hneď po Troch kráľoch sme ho s mamou nasledovali. Neustále si totiž ťažká, že na svojich štáciach zostáva sám ako pes, keď ho vyženú od pánovho stola. Otec nám na oplátku v Trnave obstaral pekný byt. So šiestimi izbami. Je to veru rovná polovica toho, čo užívame v našej Ostrej Lúke. Naša trnavská rezidencia prísediaceho apelačného súdu Mikuláša Ostrolúckého je na prvom poschodí krásneho domu uprostred hrdej ulice kráľa Belu IV. Vôbec, táto ulica sa pyšní najkrajšími domami celého mesta, a niet tu žiadnych obchodov. Ten náš je ako hrad zaodetý do kvádrovania, ktoré mu siaha až po prvé poschodie. A ako jediný, má na prvom poschodí arkier. Hneď som si ho obsadila. Otec mi do mojej milej arkiernie kúpil krásnu koženú pohovku s dvoma kreslami a mahagónovým stolíkom. Prečo arkiernia? Lebo mi slúži aj ako rozhľadňa, odtiaľto mám prehľad o pohybe na celej ulici, ba aj kúsok ďalej. Sedím si tu s knihou, a oči mi mimovoľne odliehtavajú nadol. A tam sa veru stále niečo deje, lebo našu ulicu štiepi parčík v tvare oka na dve polovice, v ňom posedávajú a prechádzajú sa trnavské no-

tability. Domy tu vlastnia viacerí šľachtici, grófi Zamojský a Forgáč aj grófka Žofia Apponyová. A tak mi pod oknami prúdia viac či menej vážení, ba aj vojaci, keď idú na výmenu stráží do blízkeho vojenského blázince. Arkierňa prechádza do veľkej izby, kam mi papá dal postaviť spinet z Ostrej Lúky a police s obľúbenými knihami. V našom trnavskom kráľovstve má každý člen rodiny svoj kút a ešte zostáva dosť aj pre spoločenské styky. Papá byt slušne zariadil, veľa nábytku prenajal od miestnych obchodníkov, ktorých je v Trnave veru od výmyslu sveta. Celý chýrny trnavský apelačný súd nám vraj závidí naše skvelé bydlisko! Skvelé ako skvelé, len keby nie to schodisko!

Stáča sa, je ponuré a sliepňa tu len jedna lampka. Keď sa už vyjde na naše prvé poschodie, človeka privíta veľká otvorená presvetlená hala, z nej sa vychádza do izieb, hneď na začiatku do mojej.

23. februára 1850

Keď sme ešte boli u ujčeka Gustáva v krásnom, ale tichom Zemianskom Podhradí, veľmi som túžila prísť do Trnavy. Blízka mi duša, priateľka Mina, obyvateľka Trnavy, ma veľmi navnadila opismi tunajších bálov. Cez fašiangy ich zvládne dôstojnícky zbor trnavskej posádky zorganizovať hneď niekoľko. Každým trochu inak, ale vždy s kvalitnou zábavou a eleganciou.

Preto som sa takmer hneď po našom príchode do Trnavy s Minou dohodla, že si vyjdeme za nákupmi. Najmä doplniť a ozvláštniť si garderóbu, ale tiež pozrieť, ako sa nosí tunajší krásny svet (dámy). Minini rodičia, Friedrichovci sa pridali a navrhli aj výpravu na chýrne trnavské trhovisko, ktoré hýri tovarmi od výmyslu sveta.

Nuž, ale do toho prišla tá galiba! Stalo sa to vlastne len dva dni po našom nasťahovaní. Maman, ešte celkom nezvyknutá na naše nové bývanie, asi o desiatej večer schádzala nadol po našom neblahom schodisku. Noha sa jej musela zaplietť do koberca a padla horeznak. Apenko sa sotva čo bol vrátil z bohatého obeda u grófa Majlátha v Zavari, ktorý sa pretiahol až do večere. A bol veru v dobrej nálade, práve si v svojej pracovni pobafkával z fajočky, keď ho vyrušil matkin výkrik. Obaja sme vybehli z izieb a sledujúc jej bedákanie, našli sme ju na schodoch, neschopnú vstať. Dopravili sme neborkú do postele a počkali do rána. Na apenka sa v takýchto situáciách nedá spoľahnúť, nevie si jednoducho rady. A úprimne, ani ja. Ale hneď na ďalší deň zrána som odkázala do Friedrichovcov. Sú to naši jediní známi tu a už dlho sa tešíme vzájomnému priateľstvu. Minin otec, podplukovník Jozef Friedrich von Schwerenkampf, ako zástupca veliteľa trnavskej Invalidovne, kde ošetrujú starých vojakov, dobre pozná tunajších lekárov. Friedrichovci hneď potom pribehli aj so svojím domácim

doktorom, osobne nasadili maman pijavice a o chvíľu priniesli aj ľad na opuchy a jedlo. Doktor Engelhardt nás upokojil, skonštatoval, že matkin nešťastný pád napokon nedopadol až tak tragicky. Má síce pomliaždeniny po celom chrbte, no najväčšie poškodenie si odniesla len pravá ruka, ktorou si očividne hcela stlmiť pád, a tá zlomená nie je. Viem, že úbohá maman sa cíti biedne nielen pre bolesti. Doteraz bola veľmi čiperná, zvyknutá pohybovať sa v spoločnosti aj celkove a teraz je odkázaná na opateru druhých.

Ja som ale povďačná pánu Bohu, že nás uchránil od väčšieho nešťastia a že nešťastný pád vlastne nezanechal trvalé následky.

A tak aj pre túto udalosť sme vlastne ešte nikoho nespoznali z chýrneho trnavského sveta.

Pravdaže, z tých najlepších prameňov k nám priviali chýry, že veru milá Trnava je riadne Kocúrkovo, ktorému v Hornom Uhorsku len tak páru nenájdeš. Aj my sme si veru už doslova overili pravdivosť Ocskayovho výroku, že: „... tu v Trnave každý vje, čo si jedou...“. Stalo sa to takto. Hneď po príchode sem sme si dali s maman priniesť tri porcie ryže. Ešte v ten istý deň páni úradníci apelačného súdu, ktorí sa stravujú v hoteli U čierneho orla na námestí, apenkovi rozhorčene vyčinili, že sme im vraj uchmatli všetku ryžu. A pán nádejný prokurátor vraj na nás chce podať žalobu, lebo sa mu na obed ušla len polovičná porcia tejto pochúťky. Tak to je akože najnovší žart-nežart, ktorý sa tu trúsi po kuloároch formujúceho sa súdu. A všetko toto pramení z neplodného povalovania sa a prázdnej existencie úradníkov aj ľudí tu celkove. Na apelačnom súde vraj panuje obrovský zmätok. Nekonajú sa žiadne zasadania, ba ani prísediaci nie sú stále ešte potvrdení zhora. Nádejní ašpiranti na tieto funkcie z dlhej chvíle a neukojených ambícií behajú do Viedne a referujú o kolegoch, čo kde treba. A to nielen ústne, ale na danú tému štylizujú aj celé epištoly. V tomto smere vynikajú najmä istý Jablanczy a Csiba. Nádejný zapisovateľ Ocskay zas často - prečasto vyráža do Pešti, aby si schladil horúcu krv tokajským a v náručí istej herečky. Papá tvrdí, že mu z pomerov v Trnave „rastú rohy“, preto aj odcestoval do Prešporka. Tam má skoro vzniknúť kráľovská súdna tabuľa, kde mu priamo z cisárovej kancelárie prisľúbili miesto prísediacého. S určitou dávkou dobrodušnej závesti hľadá na pomery v Trenčianskej stolici a na súde v Trenčíne. Tam organizuje súd Gusti Beniczky, ktorý za adjunktov berie mladých Slovákov, napríklad Janka Štúra, Modrányho a iných. Lebo „treba týchto slovanských dobrovoľníkov aj odmeniť, majú svoje zásluhy“, tak reprodukoval Beniczkého slová ujšek Gustav matke. Len či tak naozaj aj bude? A či natrvalo? Lebo, ako hovoria sedliaci medzi sebou: panská láska - na zajačom chvoste...

3. marca 1850

Dnes poobede nás navštívila veľkomožná Frässová, manželka majora Frässa, veliteľa tunajšieho vojenského blázinca. Ten stojí na konci našej ulice, ale o jeho chovancoch vlastne ani nevieme.

Denniček môj, bola to prvá návšteva, ktorú nám trnavský „krásny svet“ oficiálne udelil. Ale čo to bola za návšteva! Zárubne dverí hostovskej zrazu zaplnila vysoká plná postava, až sa v izbe takmer zmrklo. Hlavu tej veže babylonskej korunoval klobúk ako šiator. Na ňom sa neprestajne, do taktov pohybu majiteľky, kývalo akési exotické pero. A tá prudko gestikulovala, ani čoby padali salvy z kanóna. Človek by si bol pomyslel, že prišiel samotný major Fräss, len nastrojený v sukniach a nie je jeho „krásny“ doplnok. So všetkou úctou a obozretnosťou sme ju usadili k stolu a dali naservírovať čaj so zákuskami. Môj ty, Bože, vytiahla lorňon, pritiahla si podnos a preskúmala celú tácku, koláč po koláči. Naše pohostenie bude iste na niekoľko dní vítaným sústom pre konverzácie v trnavských salónoch. Aby sa „vjedelo, jaké šecko šutaméne* my tu jéme“. Sotva sme sa predstavili, vyjadrili si potešenie zo zoznámenia a vypočuli majorkino kvetnaté privítanie, pustila sa táto energická osôbka do rozoberania súčasnej politickej situácie. A hneď vari po dvoch - troch vetách začala hromžiť na vládu, bána Jelačiča a zradných Slovákov. A pravdaže, do neba velebiť Kossútha, ktorý našu krajinu nepochybne čoskoro vyvedie z mazarizmu, v ktorom sa teraz topí. To už bolo na mňa priveľa. Pozrela som na matku, tá sa čoraz viac zabárala do kresla, hrýzla si do perí a v zbelených prstoch žmolila vreckovku. Tak som ja vytiahla zástavu, nasadila som bajonet (pravda, iba slovný) a začala som vyvracať reči veľkomožnej bod po bode. A bez prestávky, ani som ju nepripustila k slovu. Majorová sčervenela, postupne fialovela, zelenela, menila sa na obrovského našuchoreného moriaka pred porážkou. Sedela, prevracala očami a stolička sa pod ňou triasla. Keď som skončila, vstala, rýchle sa rozlúčila a pratala sa dvermi. Škoda, že to naše schodisko nepreukázalo svoje skryté prednosti a neposkytlo paničke možnosť sánkovačky (ako matke prednedávnom).

Ale deň ešte nebol na konci a mal pre nás prichystané aj príjemné prekvapenie. Večerom sa celkom nečakane objavil pán Ľudevít von Štúr. Srdce mi bije pre Slovákov, ale najviac vari pre tohto snivého oduševnelého syna svojho národa. Ak má dobrotvivý boh nejakých príbuzných, Štúr musí byť prinajmenšom jeho bratranec. Je priam symbiózou fyzických predností a bystrého umu, úsudku a širokých znalostí. Mám rada náhody, ktorými, Bože, spleťáš naše cesty, lebo ich (azda) aj obaja rady križujeme. Okrem zloženia poklôn sa Ľudevít ponúkol, že odnesie strýčkovi do Zemianskeho Podhradia náš list, lebo má

tam cestu za bratom Karolom. Škoda, že z Trnavy musel vyraziť už v nasledujúce ráno a videli sme sa len krátko. S matkou sme porozprávali Ľudevítovi naše doterajšie trnavské zážitky, už bez nepríjemných ostňov a so štipkou irónie.

Potom sme mu ukázali náš byt a poprosili sme ho, aby podrobne o ňom referoval ujšekovi Gustavovi. Azda nezabudne. Veď orol sa len málo stará o bývanie lastovičiek! Hovorili sme po slovensky, lebo ako rodený pedagóg sa chcel presvedčiť, či som nezabudla, čo ma učil ešte vo Viedni. A potom, aby zistil, či na základe slovenčiny rozumiem aj iným slovanským jazykom, predniesol mi po rusky akúsi starú ukrajinskú dumku. Bol zvedavý, koľko som z nej som pochopila. Niečo som aj. My s matkou sme sa ho zas opýtali, kedy už konečne vydá svoje dlho a ťažko pripravované dielo O národných povestiach a piesňach plemien slovanských. Vraj nezadlho. Domysleli sme si, že potrebuje najmä financie.

Keď odišiel, pribrala som sa do písania, lebo sme sa dohodli, že ešte pred polnocou sa u nás opäť zastaví. Ach, denníček môj, písala som, až mi iskry spod pera odletovali. Keby ma videli na trnavskom apelačnom súde, okamžite by ma prijali za pisára. A potom, zopár minút po jedenástej, Ľudevít naozaj prišiel. Keď ho uviedli, prehodili sme ešte zopár slov a odovzdala som mu list pre ujšeka. Matke už klipkali oči, slúžke som teda nakázala, aby jej pomohla do spálne. A ja som prevzala úlohu domácej panej a šla som vyprevadiť pána Štúra. Vyšli sme z izby do haly, z haly na schody a... A tu mi čosi napadlo. Poblíž toho nešťastného zalomenia schodiska sa mi zakrútila hlava (ale kdeže, denníček môj, mala som ju jasnú ako kryštál!), potkla som sa a naozaj len „šťastnou náhodou“ som pristála v Štúrovom náručí. Za jeho gavaliersku službu som cítila povinnosť odmeniť sa. Tak po slovansky. Tak som ho v prítmí nešťastného a predsa teraz aj trocha šťastného schodiska pobozkala: na obe líca a pritom aj zľahka na ústa. Veď mi to sám kedysi spomínal pri opise zvykov tohto zväzku kmeňov. Som predsa jeho žiačka! Ľudevíta to trocha zaskočilo, ale naše vzájomné zmätky ukončil bozkom na ruku.

O päť dní som od Neho dostala list. Celkom krátky, príde vraj onedlho do Prešporka, kde sa zúčastní na slávnostnom rozpustení zborov slovenských dobrovoľníkov. A potom aj na ples v Grassalkovičovom paláci. Uvidíme sa!

K listu priložil aj krátku báseň.

Denníček, zverujem ti ju.

Kvetu Hrona

Ty pekný kvet Hrona,
v srdci ti cit k našim krajom horí,
ty, zbožná Antigona
v láske, viere k svojim stojíš.

A k rodom slovanským koho srdce
kedy túžobnejšie bilo?
To túlilo sa k nim vrelo tvoje,
ako sestra k bratom zlatým.

Pamiatka tvoja nikdy neuvädne,
ty kvet spanilý nášho kraja,
aj keď duch tvoj raz v nebesá vzlietne
ostaneš už navždy naša Slávy dcéra.

Fiktívny denníkový záznam Adely Ostrolúckej (1824, Ostrá Lúka – 1853, Viedeň) vznikol na základe jedného z mála zachovalých listov tejto vzdelanej a krásnej priateľky nášho národného buditeľa Ľudevíta Štúra (1815, Uhrovec - 1856, Modra). List, datovaný 3. marca 1850 v Trnave, napísala strýkovi Gustavovi do Zemianskeho Podradia a niekoľkokrát v ňom spomínala priamo aj Štúra. Báseň je parafrázovaná z veršov, ktoré Ľ. Štúr napísal po smrti Adely Ostrolúckej a je mierne dotvorená.

LÝDIA ŠIMKOVÁ

Posledný list

Milý Ľudovít, píšem Ti tento list z posledných síl, ktoré mi ešte zostávajú. Môj život sa blíži ku koncu, moje telo chradne, sily ubúdajú a chuť žiť už nie je zmyslom môjho života.

Rozhodla som sa Ti, milý Ľudovít, napísať a časom doručiť tento list.

Ďakujem Ti, za všetky nádherné chvíle, ktoré sme mohli byť spolu. Vždy som sa na ne veľmi tešila. Bolo ich málo. Hoci naše stretnutia boli prevažne v spoločnosti iných ľudí, lebo tak to kázala etiketa. Tvoj dotyk, aj keď len náhodný, mi vždy rozbúšil srdce. Priala som si, aby naše stretnutia boli častejšie, dlhšie a hlavne také, kde budeme len Ty a ja, bez sprievodu osôb a spoločnosti. Bohužiaľ, doba nepriala našej náklonnosti, teda našej láske. Hlavne mojej náklonnosti k Tebe. Mojej bezmedznej, platonickej lásky k Tebe. Viem, že ani ja som Ti nebola ľahostajná. Aspoň som to tak cítila alebo to bolo v mojej mysli. Ja som si to tak z celej duše priala. No, osud to zariadil inak.

Drahý Ľudovít, s celou mojou láskou k Tebe, sa Ti chcem vyznať a napísať Ti ako úprimné city som celý ten čas k Tebe prechovávala. Ako som Ťa obdivovala. Naše odlúčenie sa ma vždy bolestne dotklo, zvieralo moje srdce. Moja myseľ bola roztrieštená. Celá moja pozornosť bola v tajnosti sústredená len a len na Teba. Kde si, čo robíš a kedy Ťa znova uvidím. Možno si ani nevieš predstaviť ako som trpela. Áno, veľmi som trpela, sužovala som sa a trápila. V mysli som si neustále prehrávala naše stretnutia, Tvoje pohľady, zreteľne som počula Tvoj hlas.

Teraz, keď si ďaleko odo mňa, hoci by som si priala, aby si bol tu, pri mne. Chcem Ti všetko vypovedať v tomto liste. Verím, že sa Ti dostane do rúk, prečítaš si moje slová a pochopíš, akú veľkú lásku som k Tebe cítila.

Tento raz bude Tvoja Adelka, už veľmi ďaleko, na dlhej ceste, odkiaľ nie je návrat. Píšem Ti tento list plný lásky, ale aj žiaľu, pretože nikdy som Ti nemohla slobodne vyznať svoje city a vypovedať všetko, čo som chcela. Nemohla som Ťa obdариť tou nekonečnou a vzrušujúcou láskou, ktorú som k Tebe, milý môj Ľudovít, cítila a budem cítiť do posledného dychu. Bol si pre mňa všetkým. Najúžasnejším človekom, priateľom, elegánom, rytierom

môjho srdca, učiteľom. Najvyššou predstavou dokonalosti, múdrosti, krásy, nežnosti, obdivovaný muž a druh. Celé moje srdce bolo otvorené pre Teba a našu lásku.

Prepáč, musím si oddýchnuť. Do očí sa mi rinú slzy, dusím v sebe plač. Z lôžka hľadím von oknom, či predsa len neuvidím Tvoju siluetu cez záplavu slz. Je to márne a len moje zbožné prianie. Neprichádzaš, nepočujem Tvoj veselý hlas. Milý môj Ľudovít, moje srdce je veľmi smutné a chradne. Zmieta sa v kríči neopätovanej a nenaplnenej lásky. Moju myseľ neustále zamestnávali len myšlienky na Teba. Mnohokrát som si v mysli prehrávala naše stretnutia, tie dni a hodiny a minúty, kedy som bola šťastná.

Bolo to vtedy len, keď som bola v Tvojej blízkosti, v Tvojej spoločnosti. Predstavovala som si našu spoločnú budúcnosť. Tie skutočné chvíle však veľmi rýchlo ubehli a znova som zostala sama so svojimi spomienkami.

Každé odlúčenie som prežívala veľmi ťažko a nenachádzala som rozptýlenie a radosť v ničom inom. Ani v činnostiach, ktoré som mala predtým veľmi rada. Moja myseľ bola čoraz viac nedočkavá a upriamená len a len na Teba, na to, kedy sa budeme vidieť, kde sa budeme môcť stretnúť. Moje zbožné prianie bolo, aby sme aspoň na chvíľu ušli pred svetom a boli spolu, len Ty a ja.

Často som Ťa vídala vo svojich predstavách a snoch, ako si prišiel za mnou s kyticou čajových ruží, ktoré mali jemný nádych ružovej. Požiadal si ma o ruku. Moje srdce poskočilo od radosti. Inokedy som nás videla ako spolu ruka v ruke odchádzame z môjho rodného domu, moje srdce bolo naplnené láskou, šťastím a smialo sa. Niekde v diaľke som započula zvony.

Keď som sa zobudila alebo precitla zo sna, bola som sama. Sama a smutná, pretože Ty, Ľudovít, moja veľká láska si nebol pri mne a ani nablízku. Celý ten čas som strádala a myslela len na Teba. Ja viem, že sa opakujem, ale nemôžem inak.

Pomaly sa blíži môj čas a odchádzam na ďalekú púť, odchádzam z tohto nepravdivého sveta, s veľkým žiaľom a bôľom na duši. Pomaly odchádzam s nenaplnenou láskou a bôľom aj v srdci. Moje telo a údy sú nevládne, napriek môjmu mladému veku, stáva sa nepružným, unaveným, srdce v tichosti kvíli a duša sa lúči. Pomaly, pomaly odchádzam. Odchádza tam, kde sa už nebudem a nechcem trápiť.

Vedz, že vždy som Ťa milovala čistou láskou a budem Ťa milovať aj vo večnosti. Budem Ťa ochraňovať, sledovať Tvoje kroky a čakať kedy sa stretneme, možno v inom čase, v inej dobe, v inom svete. Je to moje veľké a posledné prianie.

Týmto listom a mojím vyznaním sa s Tebou, láska moja jediná a najväčšia, lúčim. Objímam Ťa na diaľku. Je to pre mňa veľmi smutné a bolestivé zároveň. Dúfam, že list sa dostane k Tebe a pochopíš moje trápenie. Už sa, ale nebudem môcť s Tebou stretnúť.

Zachovaj si ma vo svojom srdci, takú akú si ma poznal a ver, že som Ťa nesmierne obdivovala a milovala.

Zbohom, láska moja jediná!

Tvoja Adelka

SAMUEL VALUCH

Odpálili Besnú dynamitom

Slnko sa gúľalo za horizont a mesto, v tom čase už po dopravnej špičke, v pokojnom výdychu smerovalo svoje predstavy k zajtrajšku. Na banskobystrickom cintoríne nebolo ani živáčka, len akési drobné dievča v tmavom a sivom odeve opatrne kráčalo chodníkom. Vlasy zopnuté do drdola, okuliare s kosteným rámom a hrubo narúžované pery vyfarbili inak celkom nenápadnú a bledú tvár. Hompálalo sa šuchotavými krokmi a v ruke stískalo zošit, na pozornejší pohľad skôr akýsi pamätník. Pokorná chôdza znenazdajky ustala pred malým obeliskom. Dievčinka sa rozhladla navôkol, zrejme sa uisťovala, či je naozaj sama. Keď nespozorovala či nezačula ani nohy, napätie z jej tváre v okamihu zmizlo. Mierne rozkročmo sa postavila do trávy a dala sa listovať v prinesenom pamätníku. Keď našla žiadané miesto, odkasľala si, jazykom prebehla pery a mľaskla, dovolila slinám naposledy ovlažiť ústnu dutinu a začala vážnym tónom prednášať obelisku. Sama však zrejme netušila, že ju nepočúva iba chladný kameň, ale aj, hoci takisto na dotyk chladný, Ján.

Keď skončila, znova si olízala pery, ktoré počas vážneho prednesu preschli. Na okamih sa ešte zahľadela do zeme, potom na obelisk a zase do zeme. Opäť sa poobzerala okolo seba, opäť nikto na dohľad. Zatvárila sa pochybovačne a trochu neisto, akoby sa sama o čomsi ešte len presviedčala, no vtom schytila do ľavej ruky pamätník a pravou opatrne vytrhla stranu s veršami. Tú stranu poctivo ohmatala, priložila si ju k perám a na bielom papieri sa zaleskol odtlačok výrazného rúžu. Hárok potom nečakane len tak ledabolo pohodila na riedku trávku a rýchlo cupitala okolo kameňov s menami preč. Ostal po nej len popísaný a bozkaný list na zemi. Nehybne ležal, nič nerobil, na nič sa nepýtal, akoby aj on už bol mŕtvy. Zdobil či skôr špatil miesto posledného odpočinku nebohého Jána.

Ján opustil tento svet v roku 1881. Celý svoj život horlil za spisovný jazyk, tvoril a snažil sa ideu jazykovej čistoty šíriť do miest a obcí prostredníctvom svojich básní. Preto aj teraz často načúval rečiam okoloidúcich v snahe dozvedieť sa, ako si cenia jazyk a využívajú jeho plody a poklady. Ak sa občas zhovárate s ľuďmi, netreba snáď viacej hovoriť – jeho spánok bol vlastne neustálym ne-

pokojným prehadzovaním sa. Sprvoti, a to dobrých stodvadsať rokov, však spával spokojne, lebo moderná reč, hoci desaťročia načúval a sledoval jej vývin, mu bola sčasti nejasná a na kritiku teda nemal kompetencie.

Pred ôsmimi rokmi však vedľa neho pochovali, a to celkom náhodou, verejnosti neznámeho jazykovedca. Bývalého, samozrejme. Tento nenápadný človečik mu cez stenu z hlíny rád rozpovedal všetko o nových pravidlách, návykoch, gramatike a o výnimkách zo všeobecne platných pravidiel. Ján už teda nebol len schránkou archaickej podoby slovenčiny, nie, stal sa dokonalým užívateľom modernej formy prenádhorne náročného slovanského jazyka. Jazykovedec v prednáškach neustával a stále ich opakoval, obzvlášť odkedy vedel, vedľa akého vzácneho básnika polihuje. Chcel, veď na tom predsa nie je nič zlé, trochu sa blysnúť pred velikánom.

Samozrejme, jazykovedec nerozprával iba o slovenčine. Často v spomienkach bočil aj k manželke. Ján sa napríklad dozvedel, že vo voľnom čase vyšívala podobizne hokejových reprezentantov. A nech bol akokoľvek zdatný v otázkach slovenčiny a zvládol aj tie najnáročnejšie jazykové javy, pochopenie hry s pukom a železami na nohách na ľade ukázalo sa byť nad jeho sily. Žena, hovoril jazykovedec, tesne pred mojou smrťou dokončila portrét Pálfyho. Akoby rozprávač netušil, že Ján zomrel skôr, než sa narodil nielen Pálfy, ale zrejme aj hokej samotný. Je pravda, že aj Ján poznal istého Pálfiho, zhodou okolností sa narodili toho istého roku. Vedel o ňom, veď to nebolo žiadnym tajomstvom, že založil penzijný ústav, zriadil meštiansku školu v Šamoríne, veľa a rád cestoval, že poľahky a úplne podľahol zberateľskej vášni, prestaval Bojnický zámok a bol dokonca aj županom, no že by hral hokej, o tom veru nepočul.

Postupne s vylepšovaním si vedomostí o jazyku a reči začínalo nepokojné prehadzovanie sa. Prehadzoval sa, ako sa len môže človek prehadzovať, keď načúva rečneniu ľudí v uliciach a popritom mu zo všetkého najväčšmi záleží na čistote hovoreného slova. Na prevaľovanie si však postupne zvykol, lebo ľudia navštevovali cintorín zriedka, iba na dušičky to bolo hotové martýrium. A toho pamätného dňa začul klopkanie črievičiek, šuchot nad hlavou, a potom už nasledovalo dačo takéhoto:

*V zrkadle trápenia
Z nekonečnej lásky,
trhal si mi sedmokrásy.
Vravel si, že iba so mnou,
nepôjdeš len cestou rovnou,
no aj cestou klukatou.*

*Verila som tvojim slovám,
nepripustila som, že sa môžem
znova popáliť.
Cez prizmu lásky tvojej,
zakapali nepokoje na duši.
Aká že je láska sila,
keď ťa iná očarila?
Srdce si mi šípom preťal
a už nikdy neuzriem ťa
u nás vonku pred bránou.
Noc je, stále iba noc,
nik nepríde mi na pomoc,
V slzách mojich tvoje meno,
srdce tlčie celkom nemo
ba možno už prestalo.*

Topánky znova klopkali. Ticho. Zúril. Toľká opovážlivosť, premietal si mlčky, chudák Janko Kráľ páliť básne tak dobré, že by dnes boli národným pokladom a takmer sa z toho celého načisto pomiatol. To bola sebakritika, sebareflexia! To bol talent a charakter vôbec! A dnes si hocijaké dievčisko vyrukuje s takýmto čímsi, zavesí to na internet (áno, Ján bol zvedavec a mal celkom plastickú, aj keď vizuálne nie veľmi presnú predstavu aj o svete internetovej siete) a ľudkovia budú písať, aká fasa to bola báseň. Nie, prevaľovanie je jedna vec ale v slzách mojich tvoje meno, srdce tlčie celkom nemo...

je vec druhá. A pri týchto veršoch sa začal štverať z hrobu von. Dostať sa von spod hrubej vrstvy ťažkej a mokrej hliny nie je žiadna zábava, lenže Jánovi bolo už dlhšie pritesno, a tak si „izbu“ dávnejšie rozšíril tak, že zeminu prekladal do prázdnej rakvy v prepadnutom hrobe vedľa. Stalo sa tak, že ho od kvetov, z ktorých môže vidieť tak akurát korene, delilo sotva tridsať centimetrov zeminy. A pri tvojom mene v mojich slzách sa začal dobývať von.

Už mu trčali vyžltnuté košťaličky prstov, už sa plazili na povrch ako červy zo zaplavených chodbičiek. Stačilo len máličko a vykukol by na svetlo sveta. A v tom mu o prsty dačo zavadilo. Schňapol to pevnejšie a stiahol dnu, do tmy.

Za lúčov cez škáru prenikajúceho svetla, ktoré nevidel už vyše trinásť desaťročí, zahľadel sa skúmavo na úhladný rukopis a okamžite spoznal, že ide o báseň, kvôli ktorej sa škriabe na svetlo božie. Opatrný rozhodol sa dať ešte jednu šancu tomu paškvilu (možno mu len nesedela recitácia dievčaťa, jej prízvuk či zle kladený dôraz), a tak začal čítať pri svetle, lejúcom sa dnu cez vyhlbený otvor.

Nedostal sa však ďaleko. Už v druhom verši čítané prekonal počuté, lebo zatiaľ čo v jeho ušiach rezonovalo „trhal si mi sedmokrásy“, oči čítali „trhal si my sedmokrásy“.

V rukopise bolo, čo sa týka chýb, tak „naložené“, že aj dávno mŕtvemu jazykofilovi Jánovi prišlo mdlo a s rachotom sa zrútil nazad do hrobu. Počal si rátať kosti. Vedel, čo je zábava, a že tu sa skončila. Rovnako však tušil, že v takomto súboji sám ne zvíťazí.

Bojovať s nevzdelanosťou v oblasti materinskej reči si vyžaduje celého človeka – jeho telo (aspoň čo z neho zostalo) aj dušu, no ľudí je mnoho a situácia akútna.

Veru nebude sa tu on takto zhadzovať, veď keď ide človek sám proti všetkým, vždycky ho majú za blázna. Musia ešte pretiecť mesiace, roky. Počká, kým si poňho nepríde légia z Martina, ktorá sa sľúbila prebrať, až nastane správny čas. Až tí povstanú, zahrní nad národom slovenským a mäkké „i“ bude v reči davu znieť ako pleskot biča. Ohnú sa chrby žiakov nad knihami a mäkké „i“ sa s ypsilonom veru nikdy viac nezamení.

Prijemne ponorený do podobných predstáv uložil sa pokojne ku ktovie ako dlho trvávajúcemu vyčkávaniu. A ako si tak potichu snoval svoje plány, jasne začul slová jazykovedca: „A poznal si Šatana? Keby si videl, ako manželka vystihla tie jeho ostré črty a drobnú smiešnu briadku, či čo to vlastne malo byť... Tichý zabijak ho volali. Ak ju raz ku mne pochovajú, sama ti porozpráva, možno aj dačo prinesie ukázať...“

Ležal celkom mlčky a snil. Básnik, syn Tatry, už dlho tápajúci v tme. Mnohé netušil, nevedel, že Besnú odpálili dynamitom, aby mohli postaviť železničnú trať, alebo že žiaci sa smejú jeho básňam, lebo si nevedia predstaviť, akoby mohla ľalia vzdychať. Veď je to iba kvet.

Ležal a v predstavách pozoroval skupinu mladých a dobre zaodetých mužov s knihami pod pazuchami, ako kráčajú v prachu ciest k mestu a vietor prefukuje ich husté brady.

Zdá sa, že to vôkol nich snád' ani nevíri prach, ale že tu povstala akási skupinová aureola.

A jeden, ten v strede, s bradou najkrajšou a najhustejšou, si ľavou dlaňou prihladá vlasy.

Potom vystrie obe ruky pred seba, otvorí knihu a svetlo, ktoré z nej sála, je nesmierne a zaleje všetko živé.

„Ani Bondru si nepoznal? Nepoznal, jasné, zase až taký starý nie je! To ti bol kanonier, to je od slova kanón, odvodenina. A...“

„Rudko, nevymenuješ mi radšej nejaké onomatopoje? To ma vždy upokojí...“

ADRIÁN SZABÓ

na dotyk od vody

pri ceste kde spia vlaky
a sovy píšu básne
ukladáš sa (nahá)
do sviečky

ešte máš prsty od slnka
a nepoliate vnútro

každým nádychom
unikáš

ako Noe (pred potopou)
po špičkách nesieš
život
do korábu

len tráva počuje
myši v tvojej hlave

balans naklonenej roviny

nevieš
odkiaľ si prišiel

slnovrat
sa trpko nakláňa
nad klobúkmi

ostrými lukmi
ostreľujeme
stred
v ktorom sa prelína
lichobežníková rovnováha
s liturgickou
odovzdanosťou
akcelerujeme
vybočení
z dráhy

(na začiatku)
sušíme čas

bodnutie jedu

jeseňou
tečie
žlč

hráš preskakovanú
s hadmi
ako na základke

násobilka jaziev
utopených nocí

krá-ja ťa
mlčanie
víčat

slnko chladne

hlboko
na dne
vládne sneh

pomaly v tebe
odumiera jazyk
smiech

tras polapiteľného chvenie rosy

vyjdeme
do vegetácie

rovina
sa reumaticky
chveje

realita
prešmykuje
od víťazstva
k prehre

svetlo
sa rozptyľuje
(presne)
na všetky strany

vyjadriť sa:
za čiarou horizontu:

kúsok rosy
na bosý
dych

zlatá horúčka

rozštiepené vázy
perie
pod hlavou

vrastáme
vážnejší
do vízií

vystavujeme sa
viróze
pozitivismu

vyretušované
portréty
konskými krídlami
ženieme
život
príliš žeravo

pleny poznania

trieštim báseň
na škrupiny

škriabem sekundy

naostrujem
struny
(samo)hlások

meditujem na motýľích
krídlach

pozorujem
sentimentálne
západy
pamäte

rozmazávam
realitu
až kým ostane
iba čistý horizont

MICHAL ŠIMON HRADSKÝ

Básne v úli

Jan Zahradníček

ako slzu ktorá netušene do úst stiekla
počas prijímania. Tak sadiš básne do úľa.
Budeme o nich ešte počuť, budú ich spievať
ale na dnes sú slová krásy iba šeptom šírené.

Tu stojím a žasnem pri mene, že v záhrade
našiel som studňu bez vedierka. V hladine
aj v hĺbke odráža sa svetlo a v tichu
ktoré nejde napodobniť vzniká báseň.

Stačí mi hľadiet, nepýtať sa veľmi.
V tichu bdieť nad dňom, čo sa ponára
ako vedierko tam kdesi dole, ktoré
prijme Ten čo je po nás smädný.

A hoci

A hoci je apríl
jar ešte stále požehnáva Vianoce
lístkami kvetov skúma
ako sa konáre iných stromov
spolu zhovárajú.
a hoci je máj
prší akoby bol november
a myslíme aj na sviečky
a na vánok.
Možno s nami boli blízki

pri máji
keď sme boli primalí
často bol v našich detských
hlasoch ešte jasot.
a hoci bol jún
a čakali sme na prvý deň
ako na začiatok roka
slnko stromy obloha mlčala
zakrytá jasom sprievodu
ružovými lístkami.

Utišenie

každé vyvýšenie každá slza
každá úprimná vďačnosť
je skrytá v obeti
v utrpení, v čakaní.

tá samota pred Ním
keď čas je len zrnko klasu
na lúke k večnosti.
dnes sa mi zjavil dážď
jeho svetlo ako vánok
(chvíľu nerozpoznané)
jediná nádej utíšenie.

Čakáme na zber

na prepravu.
na smer,
radosť pravú.

na odvahu
často tak neusínať.
nepodliehať ľadu,
keď vnútri číha zima.

EMA MIHALIKOVÁ

tajomstvo v skrinke

v plášti súmraku sa odhaľujú tajomstvá
šepoty tancujú, príbeh je nevypovedaný
tiene tkajú svoje mystické umenie
zahaľujú pravdy v srdci

oči mesačného svitu, hviezdy horia
rozpletajú bludisko záhad
svet neviditeľný, skrytý kľúč sna
tajomný šepot láka: „pod' pozri sa“

temné záblesky

v hlbokých tieňoch sa motá zúfalstvo
jeho ľadové zovretie otupuje unavenú dušu
zamračená obloha bez svetla
žiadny záblesk nádeje, len nekonečná noc

tiché slzy sledujú stopy smútku
srdce ťažké, zaťažené každým zajtrajškom
ale uprostred temnoty sa mihne záblesk milosti
kúsok nádeje, meč a bitka tichosti

spiaca postava

keby som bola твоjím matracom, všetko by som ukončila
zahalila by som ťa do príbehov o tebe a o mne
večné posmešky spánku
vyryté do nekonečných snov nocí
kde si len môj

MARTINA ANEŠTÍKOVÁ

Sen

Už druhú noc
po sebe
som zaspávala
s prázdnu mysľou
a prebudila sa
s myšlienkami
na teba,
s tvou tvárou
pred očami,
sústredená na sen,
ktorý nemôže byť skutočný,
na fiktívnu realitu,
aký krásny si v úplnej tme,
keď ťa vidím len ja.

Asi

Bola to chyba.

Asi.

Asi mi stačí.

Stačí môjmu srdcu.

Splašenému

ako stádo divokých koní.

Búšiacemu mi v hrudi.

Chce preraziť rebrá.

Klietku z kostí.

A z diaľky sa prizerať

tomu počinu.

Zase som povedala priveľa.

Asi.

Asi to nemôže skončiť dobre.

Ja

Chcela som citovať
neznámeho básnika,
ale viem,
ako skončí.

Ako všetci z nich skončili.

Tak radšej
radšej použijem vlastné
neisté slová
ako tie,
ktorými ktosi iný
prišiel o dušu.

Tam

Mal si ma vidieť, keď som bola.
Všade tam, kde nikto nechce zújsť.
Tam, odkiaľ sa aj najväčší
tulák radšej odvráti.

A ja som tam chodila dívať sa
na bezfarebný východ slnka.
A čakať na západ, akoby potom,
v nočnej tme,
bolo všetko tak, ako to má byť.

No nič.
Vôbec nič sa nezmenilo.
Ani keď som
zatvorila oči.

ARITON SELA

Bez peňazí a stále kráľom,
v oblakoch sloboda,
v daždi smútok,
nech prší poslednýkrát.

V očiach búrka,
po tvári jej tečie závišť.
V srdci už len slzy,
na perách slová namiesto lásky.

Bozky kráľom,
blahobyť namiesto pravdy.
Jediná hrdosť v peniazoch,
koruna, ktorá umiera v jej priani.

Jediná pýcha, ktorá ju trápí,
jediná chyba, s ktorou sa chváli.
S úsmevom každé ráno,
sen drahší než každé jej klamstvo.

Ruka ťažšia než srdce,
vo hviezdach stratená myseľ.
Pozerá hore, keď dole jej ide úsmev,
krídla na dne, padá, keď chce ísť vyššie.

Klamárom maľuje tváre,
milión farieb, bez štetca ich vystihne ľahšie.
Najkrajšie kreslí v zrkadle,
keď cvičia, kto má viac faloše.
Na mená zabúda, na pomoc zabudla,
v tieni tvár nevidno, preto ju pozdravia.
Na stole tabletky, tretíkrát večeria,
peniaze ich zmenili, obliekli sa do čierne.

Bez peňazí a stále kráľom,
každú noc v objatí hviezd,
bohatší aj v chudobe,
v šťastí a pokore každý deň.

LILIANA TOMKOVÁ

Pokoj

Naháňanie sa,
utekanie nikam.
Vlastne je to iba hra,
ktorá nemá význam.

Kvapky dažďa,
kvapky rosy,
každý v sebe nosí.
A kde je vlastne pravda?

Vstaneš zobudíš sa v noci,
v noci zobudíš sa vstaneš.
Nie je to jednoduché hoci,
hoci, pravdu nenájdeš...
Či aj po ňu vstaneš?

Nenájdený deň,
bez obsahu,
kedy neuvidíš ani oblohu.
Pre čas, čo by sme urobili len preň...

Noc je prekrátka
a dni sú náročné
ale zároveň je krásna,
cítite sa nemožno.

Vstať a znova spať,
spať, a znova vstať.
A či ten vták letí späť,
a potom naspäť.

Bez nádychu,
utekáme.
Ako bez peňazí v prepychu,
aj tak sa naháňame.

A či rieka bez vody tečie?
A či slnko bez lásky na horizonty sadne?
A či nám niečo utečie?
Prosím tak sa neponáhľajme...

Bežíme až je noc,
bežíme až si neuvedomíme,
že potrebujeme pomôcť.
Nepriznáme si čo neurobíme.

Utekaj!
Bež! No bež!
Bežíš ako pretekár.
Pozor! Čas nestihneš.

V klúde,
nechaj, čo má byť bude...
V klúde,
ten čas sám ujde.
V klúde moji drahí,
hrajme sa chvíľu ako malí.
Dovoľme to v sebe,
prežiť ten to deň v dôvere
a v klúde,
čo má byť, bude.

VANESSA BEČÁROVÁ

Tragické bytie dažďových kvapiek

Aké tragické bytie vedie taká dažďová kvapka.

Vrhne sa strmhlav vpred – bez rozmyslu či akéhokoľvek plánu. Túži po tom sladkom pociť, keď jej krv v žilách tuhne i vrie zároveň. Túži po tom, aby sa jej hlava krútila a dych zasekával v hrdle. Túži sa cítiť živá. Avšak čoskoro pochopí, že takýto samozničujúci štýl života prináša životnú lekciu, ktorá má trpkú príchuť. Stačí jedna prekážka. Jeden prudký náraz a...

Tma. Prázdnota. Koniec.

Kvapka si ani nestihne uvedomiť, že je po všetkom. Smrť prichádza rýchlo, bolesť netrvá dlho.

Jej zmetamorfovaná podoba – šmuha pripomínajúca slzu – agonicky pomaly klesá naprieč skleným rámom okna. Tento jej odkaz však prekryjú tým svojím miliardy takých istých, akou je ona sama.

Jedna maličká bezvýznamná mŕtvolka za druhou tak sklízne po chladnom skle, stene domu a klesne až k zemi. Tam, priamo na jeho pozemku, sa uloží do masového hrobu...

V noci často premýšľal o veciach, ktoré by iní ľudia, tí normálni, ani len nepostrehli. Často skončil vo svojich úvahách pri otázke života a smrti. Filozoficky rozoberal do toho najdrobnejšieho detailu každé zrníčko prachu, prítomné v jeho mizernej existencii. Táto nekonečná analýza mu dodávala pocit kontroly nad chaosom, s ktorým denne bojovalo jeho vnútro. Pokiaľ však tento chaos zostal len v jeho hlave, všetko bolo v poriadku. V poriadku...

Možno ho trápila mierna nespavosť, no i za cenu smrti spôsobenej spánkovou depriváciou nemohol jednoducho prestať myslieť. V hlave si znovu, ako už veľakrát, zopakoval všetky vedľajšie účinky nedostatku spánku. Strata pamäti, porucha pozornosti, podráždenosť, stres, zhoršenie stavu mentálneho zdravia... Síce mal pocit, že nezažmúril oko už dlhšie ako mesiac, no isto netrpel ničím, čo mal na svojom zozname. Mierne si vydýchol, ešte viac sa upokojujúc. Stále si môže dovoliť svoje nočné filozofické monológy. Bez nich by sa vrátili tie spomienky...

Prudko sa vyšvihol z postele, sadajúc si na okraj. Cítil, ako sa mu do spánkov

hrnie krv a nepríjemne mu zvoní v ušiach. Pri pohľade na roztrasené ruky si uvedomil, ako veľmi ľadové sú.

Osamelá kvapka potu zabľúdila z jeho zátylku až medzi lopatky, prispievajúc k zimomriavkam strachu.

Strachu zo spomienok. Hrôzy z vlastných činov. Seba samého.

Ako však bojovať proti niekomu, kto pozná každý váš krok? Ako len vyhrať nad monštrum, ktoré je vami? Vašou súčasťou? Polovicou vašej duše? Tieňom, ktorý čaká, kým zaspíte, aby mohol ovládnuť vaše fyzické telo a spraviť z vás bezduchú bábkú, poslúchajúcu každý jeho zvrátený rozkaz?

Točila sa mu hlava zo všetkých tých otázok a nedostatku odpovedí. Celé jeho telo bolo v jednom veľkom kŕči. Srdce mu prudko búšilo v hrudi. Stisol očné viečka silno k sebe, snažiac sa potlačiť kvapôčky, derúce sa z jeho očí, no neúspešne. Jedna osamelá slza mu unikla. Cítil, ako putuje po jeho horkom líci, okolo nosa, k brade, až nakoniec spadla na jeho zaťatú päsť. Chcel ten znak slabosti zotrieť, zakričať, vzoprieť sa... No nemohol sa ani pohnúť. Nemohol nič. Nechcel to urobiť, no ak toho krvilačného démona neuspí teraz, bude neskoro. Nadýchol sa a zachrípnutým hlasom z posledných síl trasľavo zašepkal: „Ni-Nina, Alex, S-Sandra, Olívia, Nina, Ale-ex, Sandra, Olívia...”

Opakoval tie mená stále dokola ako mantru, žmoliac pri tom náramky na pravej ruke, až kým prenikavé pískanie v ušiach neodznelo. Aby utíšil aj vybičované nervy a ten hlások sebanenávisti, zožierajúci jeho mozog po každom panickom záchvate, započúval sa zase do zvuku dažďa tam vonku.

Kvapky sa už nerútili strmhlav do náručia smrti. Tichučko bubnovali o sklo v pravidelných intervaloch. Cez suché pery vdychoval a vydychoval vzduch v podobnom tempe, až kým nebol schopný opäť racionálne konať. Ustarostene si prebehol rukami po tvári, postrapatil si už aj tak strapaté vlasy a opatrne si ľahol späť do postele. Pod jeho váhou drevený nábytok jemne zaprotestoval, na čo sa vedľa neho ozvalo jemnučké zamrmlanie. Ustrnul. Telíčko vedľa neho sa však len zamrivilo, tesnejšie zovrelo prikrývku v maličkých dlaniach a spalo ďalej. Úľavne vydýchol.

Otočil sa na bok, čelom k nej, úpenlivo pozorujúc tú krásu. Oči pod zvráteným obočím mala zatvorené a len sem-tam sa jej zachveli dlhé mihalnice. Noštek ako gombík smeroval mierne nahor – rád si z nej preň ťahoval. V skutočnosti ho však zbožňoval. Ju celú. S úsmevom pokračoval v skúmaní jej črt. Mierne pootvorené plné pery začali vydávať slabé chrapkanie. Stisol ústa, aby sa nerozsmial nahlas. Strapaté vlasy mala spadnuté cez polku tváre, no aj tak mohol v slabom svetle vidieť, ako jej líca naberali červenkastý odtieň – v kontraste s perfektnou pokožkou pocítil potrebu dotknúť sa jej.

Načiahol ruku, opatrne odhrnul hnedé pramienky vlasov, zastrčil ich za malé uško a.... zasekol sa.

Na bezchybnej tvári jeho krásky sa začínal rysovať modrastý flak. Tiahol sa cez celé ľavé líce a v blízkosti spánku už naberal fialovočierny odtieň. Nepamätal si, že by tam bol... Prečo tam bol?

Nie... Nie! NIE, NIE, NIE!

Začalo to znova. Znova neovládol to monštrum v sebe a ublížil jej. Tak, ako aj tým pred ňou.

Pred vytreštenými očami sa mu v rýchlom slede premietali hrôzostrašné obrazy, ktoré sa pokúšal potlačiť celé roky. Nemohol dýchať. Pretočil sa na chrbát, lapajúc po kyslíku. Myšlienky chaoticky lietali jeho myslou, točili sa v bludných kruhoch a šialene narážali na stenu krehkej lebky v snahe oslobodiť sa.

Chcel zakričať, zobudiť ju, povedať jej, nech utečie, zachráni sa, zabije ho...

Čokoľvek!

Márne. Nevydal ani hlásku. Slová hnevu, bolesti i ľútosti nedokázali opustiť jeho ústa. Uviazli na polceste medzi hlavou a stiahnutým hrtanom. Uvedomil si, že je koniec. Ďalšiemu panickému záchvatu už nedokázal zabrániť. Otvárajúc ústa nemo opakoval stále dokola slovo „Prepáč“, no bolo neskoro. Nekontrlovateľný tras končatín zachvátil jeho telo.

Prenikavé zvonenie v ušiach.

Zimomriavky po celom tele.

Temnota.

Slabé ťukanie kvapiek o sklo.

Dotyk bavlny na pokožke.

Vôňa dreva a dažďa.

Zhlboka sa nadýchol, vstrebávajúc čo najväčšie množstvo vzduchu do pľúc. Zadržal dych a následne udivene vydýchol. Je to možné?

Pohol prstami na nohách. Jemne ich skrčil a následne vystrel. Skoro nebadane mu myklo kútikom úst, no nechcel sa unáhliť. Zdvihol ruky pred seba. V slabom osvetlení spálne uprene, bez žmurkania, sledoval pomalé, priam lenivé pohyby prstov horných končatín. Zohýbali sa spolu, oddelene, postupne... Akokoľvek chcel. Krutý, neľudský úškrn preťal jeho výraz.

Konečne. Žiadny odpor. Úplná kontrola.

Nestávalo sa príliš často, že by ho nechal vyjsť na povrch. Zväčša ho potláčal a jemu tak nezostávalo moc priestoru na realizáciu plánov. Avšak na rozdiel od toho patetického pokrytca, s ktorým, bohužiaľ, zdieľal jednu fyzickú

schránku, disponoval istou výhodou – kontrolou nad sebou samým. Napriek svojim živočíšnym pudom, zvráteným túžbam a sadistickým predstavám dokázal s maximálnou koncentráciou nečinne pozorovať počínanie toho chudáka, vediac, že túto citovo labilnú časť ich spoločného vedomia možno rozložiť na menšie, zraniteľnejšie kúsky. A tak sa len strategicky usadil v najtmavšou zákutí ich mysle a čakal. Čakal na vhodný okamih.

Okamih, keď ten slaboch poľaví na pozornosti.

Okamih, keď bude ukolísaný falošným pocitom istoty.

Okamih, keď príde jeho čas...

Z úvah ho zrazu vytrhol chlad, ktorý ucítil na ľavom boku. Stále sa uškŕňajúc, pozvoľna otočil hlavou a len periférne so zdvihnutým obočím zistil, o koho ide. Mladučké dievča v snahe získať aspoň trochu ľudského tepla, objalo jeho hrud'. Otrávene si prešiel jazykom po vrchnom rade rovných zubov, mľaskol a skrivil ústa do podráždenej grimasy. S neurčitým výrazom v tvári zodvihol tú malú končatinu a odsunul ju čo najďalej od seba. Prečo je taká... kontaktná? Z jej dotykov mu naskakovala husia koža. V snahe predísť ďalšiemu náhodnému stretu ich tiel, odsunul sa na kraj postele. No zrak z nej aj tak nespustil. Schúlená v kľbku, zakrytá až po uši... Chápal, prečo si ju vybral. Sladká, nevinná duša plná ideálov a slepej naivity. Rovnaká ako on. Rovnaká...

Preferencie toho slabocha v oblasti partneriek mu vždy prišli bizarné. Hľadal spriaznenú dušu, ženu jemu podobnú. Akoby mala byť jeho klonom. Nad predstavou ich doterajšieho, prekvapivo dlhého, rozprávkového života, plného predvídateľných romantických gest a jednotvárnosti sa znechutene uchechtol.

On túžil po niečom celkom inom... Túžil po chvíľkovom vzrušení. Po naplnení jeho zvrátených chútok. Po návykovom opojení. Po extáze dosiahnuteľnej len skrze slovami neopísateľný zážitok z kolízie dvoch psyché opačnej polarity. Chcel cítiť ich náhle zrýchlený pulz, ktorý postupne slabne.

Dych, ktorý sa zadrháva v hrdle. Telo, ktoré bojuje o život, no časom chradne. A vriacu krv, ktorá chladne...

Obaja hľadali niečo iné. Jeden lásku, druhý absolútnu dominanciu. Splynutie duší v jedno a roztrieštenie jednej duše inou. Spektrum bielej a čiernej bez šedých zón. Je až ironické, že napriek ich očividnému nesúladu mali jedno spoločné....

Ju.

Bola kópiou i opakom, po ktorom obaja tak veľmi pahlí. Nešlo o nič telesné. Ich príťažlivosť k nej spočívala iba v tom, čo stelesňovala. Čisté, nedotknuté dobro. Jeden sa ním pokúšal očistiť hriechy toho druhého a druhý chcel zlik-

vidovať šancu na šťastie toho prvého. A tak sa točili v bludnom kruhu, kde ona, napriek dôležitosti pre nich oboch, nepredstavovala nič iné, len symbol – len ďalšiu z mnohých...

Náhle sa objekt jeho pozorovania otočil chrbtom k nemu. Jeho spodné viečko sa podráždene zachvelo nad jej opovážlivosťou, no následne sa upokojilo, akonáhle sa pretočila naspäť, skopávajúc zo seba prikrývku.

Vyschlo mu v ústach. Dych oťažel. Tmavé oči, doteraz bez známky akejkoľvek emócie, roztvoril doširoka. Bol úplne fascinovaný. Omámene natiahol šlachovitú ruku. Zastavil sa až pár milimetrov od pokožky jej líca. Poduštičky prstov nadšene pulzovali v očakávaní, jemne sa trasúc.

Neodolal a ukazovákom rozochvene obkreslil obrys fialovej škvrny na inak snehobielej pleti. Vystrel dlaň a...

Odtlačok súhlasil.

Vzrušením rozšírené zreničky žiadostivo skenovali vzniknutú zhodu, snažiac sa prísť na to, ako mohla takáto podstatná vec uniknúť ich radaru. Ruka, ktorá spočívala na poznačenom mieste, zrazu mierne zatlačila na poranenú jarmovú kosť. Číry adrenalín prúdil jeho žilami, hnev spôsobený jej ľahostajnosťou ním opäť začínal lomcovať. Pritvrdil a krátke nechty zaťal do tmavofialového miesta na jej spánkoch.

Sykla.

Privrel oči nad tým nevinne erotickým zvukom, zaklonil hlavu a z hrdla vypustil zlomený, chrapľavý vzdych. Mihalnice sa mu slabo chveli, spánky príjemne tepali, zmysly sa zostrili až do skoro neúnosnej miery. Myšlienky v jeho hlave burácali a tancovali do rytmu len jemu známej zmyselnej piesne. Opakovane mu mysľou prelietal obraz jeho diela, rozostroval sa, zobrazoval sa detailnejšie a získaval farby z okraja farebného spektra zväčša neviditeľné, no pritom tak jasne zreteľné. Okolitý svet pohltilo prenikavé ticho. Jestvoval len on a tá modrina. To je ono. To je ten pocit absolútnej nadvlády, živočíšnej dominancie. Extáza, ktorá bola jeho ópium, drogou, obsesiou.

Existenciálnou potrebou...

Ako rýchlo však tento návykový zážitok zachvátil jeho bytie, tak i postupne odznel. Snažil sa prežiť ho znova pritlačením na odtlačok, no všetko bolo nenávratne preč. Akoby vytriezvel. Zostalo len nutkanie. Potreba prežiť to znova. Silnejšie.

Otvoril oči a len hmlisto zaznamenal na svojej pravej ruke niečo povedomé. Štyri náramky vyrobené z chrómovej ocele sa leskli v šere miestnosti, pútajúc na seba pozornosť. Nebolo na nich nič zvláštne. Obyčajné retiazky dostupné v každom zlatníctve. Ak by bol ženou, možno by si ich nikto ani len nevšimol.

No on nebol...

Okolo mužných, nepoddajných rúk sa mu ovíjali štyri tenké, viditeľne dámske náramky.

Opatrne uchopil prvý z nich dvoma prstami. Bol odlišný ako zvyšné tri – napriek jednoduchému, minimalistickému dizajnu pôsobil tak... Cenne. Drsným bruškom palca ľahučko prechádzal po chladnom kove a skúmal, ako sa jedno očko retiazky prepája s ďalším. Mučivo pomaly pretáčať náramok okolo svojho zápästia tak dlho, dokým sa nezastavil na jeho konci. Tam, kde začal. Vždy ho fascinovalo, ako v útvare kruhu nejestvuje začiatok ani koniec. Je to len sled po sebe idúcich bodov, ktoré sami o sebe nemajú hlbšiu podstatu, no keď sa spoja, stanú sa symbolom nekonečna, akéhosi večného spojenia. Podvedome mu myklo kútikom úst, no potlačil ironické uchechtanie. Ak by skutočne jestvoval vzäzok bez hraníc, to nezlomné puto, dnes by tu vedľa neho namiesto nej ležala jeho Nina...

Zmučene privrel viečka tesne k sebe a bolestivo si zaťal zuby do spodnej pery. Mohol by odprisahať, že vo vzduchu ucítil omamnú vôňu jej parfumu. Kombinácia škorice, jablk a niečoho len jej vlastného mu poblúznila zmysly natoľko, že musel náramok zovrieť tak silno, až sa mu jednotlivé chrómové oká nepríjemne zaryli do rozhorúčenej dlane. Márne sa snažil bolesť spôsobenú privalom spomienok potlačiť. Silnela. Prebodávala jeho srdce tisíckami drobných ihl, kopírovala tvar hrboľatej jazvy a opäť mu tak pripomenula tú nehodu.

Nina prišla domov neskoro. Znova. Nechala ich oboch osamote. Len s ich myšlienkami.

Paranojou z potenciálnej straty. Žiarlivosťou bez zjavného dôvodu. Nekontrolovateľným hnevom z nedostatku kontroly. Nemohli jej dovoliť odísť. Už nie... Nechceli jej ublížiť. Naozaj nie. Svoje konanie si uvedomili až vtedy, keď začuli tupý náraz.

Spadla. Udrela sa o roh kuchynského stola. Vydýchla. Bezvôľadne sa zviezla na chladnú dlažbu.

Nehýbala sa. Sivé oči zväčša plné šibalských iskričiek mala doširoka roztvorené, bez akéhokoľvek výrazu. Hlava s plavými vlasmi ovisala na jej ľavom ramene v neprirodzenom uhle. Posledný zášklb nervov zasiahol hornú končatinu s lesklým, chrómovým náramkom...

Železitá pachuť na jazyku ho vrátila späť do reality. Potichu zasyčal, pustil retiazku, akoby sa na nej popálil, a náhlivo sa dotkol prehryznutej spodnej pery. Na končekoch prstov pocítil okrem popraskaného tkaniva teplú mazľavú tekutinu. Zľahka ju zotrel a odťahujúc ruku od tváre, rozšírenými očami pozo-

roval, ako karmínová šmuha kontrastuje s jeho svetlou pokožkou. Opakovane skúmal s nevýslovným zaujatím hypnotický jav. Nakoniec však odvrátil zrak a so zroneným povzdychom naposledy nežne pohladil Ninu malíčkom, dávajúc si pri tom pozor, aby ju neušpinil. Potom očami zaletel k hrubšiemu šperku vedľa nej...

Ak aj v jeho vnútri doteraz prežívalo čo i len maličká smietka dobroty, zahynula v tom momente, ako matný predmet drsne zdrapil zakrvavenými prstami. Pri vzniknutom kontakte sa mu spodné viečko už zo zvyku myklo a začínajúce vrásky na čele prehĺbili v hrôzostrašnom geste. Zadné stoličky pritlačil k sebe, cítiac ich mimovoľné škripanie. Dievča, na ktoré skoro úplne zabudol, sa zrazu nepokojne zamrvalo, narúšajúc opäť jeho osobný priestor. S potláčanými nervami odstrčil jej spiacu formu a zarážajúco ľadovým hlasom následne posmešne šepol do prázdnoty spálne: „Teraz ho chceš objímať a milovať, ale keď ti to dovoľím a ty zistíš, čo sme obaja zač, zhnusíme sa ti a pokúsiš sa ujsť. Nedokážeš ma presvedčiť o opaku, anjelik.“

Tú prezývku, ktorú jej dalo to patetické ospravedlnenie človeka, priam vyprskol skrz zaťaté zuby. Zrazu sa nahol bližšie k nej, tak tesne, až sa perami priam dotýkal jej ušného lalôčika a štipľavo sa spýtal: „A vieš prečo, hm?“ odmlčal sa, no potom s neskrývaným sebazaprením dodal: „Vieš prečo, anjelik náš?“ Všímol si, ako sa jej vlasy na zátylku vzpriamili rozrušením. So zvráteným úsmevom preto vypustil pomedzi popraskané pery skoro nečujne, no zreteľne: „Pretože si rovnaká ako Alex.“

Sťažka, roztrasene vydýchla. Drobné dlane krčovito zovreli okraj obliečok. S neskrývanou spokojnosťou sa diabolsky uškrnul nad tou podvedomou reakciou a hrubými, stále špinavými prstami pošpinil modrajúci flak na jej líci. Spokojný sa pretočil na široký chrbát, zakladajúc si paže pod hlavu.

Pri tom pohybe náramky zacinkali, jeden však ako vždy mimo zvonivého, pôvabného rytmu...

Po Nine nemal záujem o iné ženy. Len ona zapadala na miesto v jeho srdci. Avšak podobne, ako aj jeho myseľ, ani stratou poznačené srdce nepatrilo len jemu. Tak, ako si on prial na Ninu spomínať, tak druhá stránka ich osobnosti chcela pravý opak. Zabudnúť. Poprieť ten zverský čin, tváriac sa akoby sa nič z toho nebolo stalo a... Nájsť náhradu.

Alex ho nikdy nepriťahovala. Nedokázal pochopiť, prečo si ten podradný parazit zamiloval práve ju. Zotrváť v jej naivne hlúpej blízkosti vyžadovalo nadľudské úsilie a veľakrát jej prial pomalú a bolestivú smrť. Akonáhle však podobné myšlienky viac a viac zaplavovali jeho ducha, stiahol sa do ústrania podvedomia. Tam, v hĺbinách najtemnejšieho väzenia sa mučil spomienkami

a strácal sám seba v nekonečných úvahách. Možno by táto askéza pokračovala, až kým by nadobro nezanikla jeho utopická existencia. Možno...

Poznanie záhuby mu však nebolo dopriate. Alexin hysterický plač striedali prosby o zotrvanie po jeho boku, ale najmä vehementné popieranie účasti na tom, čo sa stalo Nine. No Alex sa rozhodla pre útek. S naliehavým volaním sa rozbehol za ňou, prirazil jej drobné telo o stenu a zovrel ho v drvivom objatí. Plakal do ohybu jej krku, otriasajúc sa vzlykmi a prosil, no ona sa neprestajne snažila uniknúť pred dôkazmi jeho bezhraničnej lásky. Zúfalo uchopil tvár metajúceho sa anjela, zmáčanú slzami, do dlaní a oprel si čelo o to jej. Oči ešte nedávno plné lásky naplnil des. Nezniesol to. Upevnil stisk na hlave blondínky a po prvý raz udrel. Spýtal sa prečo. Prečo ho len opúšťa? Lebka opäť narazila o stenu za ňou. Prečo ho už nemiluje? Buch. Tak prečo?! Buch. Pravidelný dunivý rytmus sa ozýval chodbami domu. K zmyslom prišiel až vtedy, keď strach v modrých dúhovkách nahradila prázdnota. Zdesene Alex odstrčil na zem. Čo to len urobil? Ako len mohol? Nie... To- to jeho druhá osobnosť. To Tieň ho k tomu prinútil! Tieň... Tieň?! Ten... Nenachádzal slová, ktorými by opísal osobu, s ktorou zdieľal jednu telesnú schránku. Nenávistne sa prizeral tomu, ako ním znova lomcuje panický záchvat, lapá po kyslíku a padá na kolená. Avšak pred tým, než ich telo úplne stratilo vedomie Tieň prevzal kontrolu a prisunul svoju kľáčiacu formu bližšie k dievčine. Ani zväčšujúca sa kaluž krvi ho nemohla zastaviť v tom, aby skontroloval pulz. Namiesto nej to však urobilo jeho srdce...

Pootvoril neveriacky ústa. Oči sa zaleskli. Dotyk chladnej chrómovej ocele na bruškách prstov ho presvedčil o tom, že sa mu naozaj nesnívalo. On jej dal náramok... Ten šperk bol predsa dôkazom lásky. Symbolom citov, ktoré mali obaja prechovávať LEN k Nine!

Jeho spodné viečko sa trhlo čoraz viac pri spomienke na to, ako ju nahradil. Ako si vytvoril svet, plný sebaklamu, zatiaľ čo on sa zožíral v hĺbinách podvedomia vinou. Ako ho donútil stať sa rovnako skazeným...

Vystierajúc zrazu ruku impulzívne pred seba, uprel nenávistný pohľad na treťiu okovu. Bola ďalšou zastávkou v ceste na miesto, odkiaľ nebolo návratu. Topiac sa v nenávisti pristúpil k nemysliteľnému. Stal sa tichým hláskom, ktorý neprestajne šepkal: „Pozri sa na seba. Vidíš tie ruky? Čo na nich je, hm? Ona to vie. Prestaň sa klamať. Nemiluje ťa. Opustí ťa. A vieš prečo? Pretože si odporný vr-“. Ten bastard ho však vždy zatlačil naspäť a pripútal si Sandru, ďalšiu naivne zamilovanú ryšavku, k sebe ešte väčšmi.

Avšak v jedno ráno visel vo vzduchu koniec Sandrinej existencie nástožčivejšie ako zvyčajne.

Unikol s ňou preto pred krutým šepotom v hlave do lesa. Vliekol ju hore kopcom, pomedzi kry, až sa zastavil na lúke s najrôznejšími druhmi pestrofarebných kvetov. Doprostred rozložil deku, usadzujúc ju na nej. Zelené dúhovky veľkých kukadiel žiarili dojatím, láskou a oddanosťou. S úľavou ju pobozkal a otvoril prútený kôš, ktorý so sebou priniesol. Vybral prestieranie, ovocie, víno...

A damaškový nôž. Sústredene krájal melón na menšie kúsky. Dával si pozor. Tieň trpezlivo vyčkával. Sledoval, ako sa ostrie zarýva do červenkastej dužiny. Zrazu len nonšalantne vnukol bezcitnú myšlienku: „Tá podoba... Akoby prechádzalo to ostrie cez tvoju Sandru, hm?“

Zľakol sa a porezal si ukazovák. Sykol bolesťou a chcel si priložiť poranené miesto k skriveným ústam. V tom momente však Sandra natiahla malé ruky v snahe skontrolovať vážnosť poranenia tiež.

S nevysvetliteľným hnevom sa po nej zahnal. Nožom. Ustrašene ňou myklo vzad, padajúc na lakte vytreštila oči. Skoro neprítomne si zotrela kvapku ovocnej šťavy z líca. Spojila zrak s tým jeho. Povrch jej bielok sa zaleskol slanými slzami. Bála sa ho. Aj ona. Nesúvislé útržky myšlienok lietali jeho hlavou, navonok však nehol ani brvou. Len končeky prstov okolo kovovej rúčky sa mu nekontrolovateľne triasli. Sandra sa pomaly narovнала a začala štvornožky cúvať. Roztrasene sa nadýchla, vzpriamila rozochvené ruky pred seba a vyjachtala: „Ja, j-ja už-“

Vymrštil sa proti nej. Prekvapené pery opustil bolestný ston. Ostrie noža nemilosrdne prepichlo stuhnutú bránicu. Nemiluje ho. Telo sa naplo v kŕči. Opustí ho. Ďalší náraz kovového ostria o rebrá.

Nechty zaryté do svalnatého ramena. Ďalšia rana. Ochabujúce končatiny. A ešte jedna. Ešte. Ešte...

Zadýchane odstrčil zohavené telo, ktoré doteraz zvieral v náruči. Pozrel sa na tú spúšť. Ryšavé vlasy rozhádzané, zlepené krvou. Blednúce oči upreté k nebesám. Hlboké rany, zdobiace nehybný trup. Deku pod nimi presiaknutá tekutinou. Neprítomne uprel oči pred seba. Scenéria rozkvitnutých lúčnych kvetov bola upokojujúca. Mimovoľne pretáčať náramok na tuhnúcom zápästí celé hodiny.

Keď sa však okolo začal zhromažďovať otravný hmyz, priťahovaný štipľavým zápachom začínajúceho rozkladu, myklo mu podráždene viečkom...

Trhol hlavou smerom k stropu, zamračil sa a skoro detsky sa uchechtol. Nezabil ju on.

Nezasadil prvú ranu. Len to dokončil. Mal veci pod kontrolou. Lomcovala ním len akási nezvyčajne príjemná emócia. Živočišna potreba prežiť to sadistické potešenie znova...

So zvláštne zakaleným pohľadom a polovičným úsmevom stisol štvrtý náramok. Olívia.

Čiernovláska. Farbu očí si vybavoval už len hmlisto. Bolo mu úplne jedno, ako vyzerala. Jediné, čo ho na nej fascinovalo, bolo jej dýchanie. Pomalé, pokojné, rozvážne. Deň čo deň mu načúval, agonicky dlho čakal, bojoval s druhým ja o nadvládu... Len aby ju počul vydýchnuť naposledy.

Ako zábleskom sa mu občas podarilo na ňu siahnuť, no potom ho ten bastard opäť vykázal do podvedomia. Odtiaľ s potláčanou agresiou sledoval, ako sa za neho ospravedlňoval, ľutoval, prisahal, že už to neurobí. Klamár...

Vodná para prenikala pomedzi penu balansujúcu na hladine a ťaživo stúpala nahor. Žblnkot vody len sem-tam preťal dusnú atmosféru v kúpeľni. To ticho ho zožieralo zvnútra, no navonok sedel nehybne, opierajúc sa lakťom o okraj vane. Skleslé oči nespúšťal z jej podoby. Mokré havranie vlasy splývavo priľhali na ramená, ktoré placho tisla k sebe. Trasúcimi sa rukami si tesne objímala nahé telo, kolená priťahovala skoro až k brade. Nedívala sa na neho. Ani si to nezaslúžil. Znova nezastavil Tieň v tom, aby ju zranil. Nenávidel, že tomu nedokázal zabrániť. Nenávidel, že ju nedokázal nechať ísť. Tak veľmi ju chcel vidieť žiť... No ešte viac túžil po tom, aby mu odpustila, zabudla a ubezpečila ho, že budú v poriadku. Nádejne sa usmial a natiahol ruku k jej vlasom. Už skoro cítil tie zmáčané pramienky, keď sa strhla a skrčila sa ešte viac. Do prenikavého ticha následne zúfalo šepla: „Nedotýkaj sa ma, prosím...”

Tak málo slov. Tak veľký význam. Ruky sa mu roztriasli. Hrdlo zovrelo. Bielka ho začali nepríjemne páliť. Pozrel sa neprítomne pred seba. Na pokraji ďalšieho panického záchvatu zatrpkol.

Už nebude vzdorovať. Vtom sa Tieň vymrštil z hlbín jeho vnútra ako vyhladované zviera, zdrapil ju a ponoril jej vreštiacu formu pod hladinu vody. Metala sa. Spevnil stisk. Škriabala. Zaprel sa celou váhou. Tlmené výkriky. Zrýchlený dych. Záškľby svalov. Zvrátené potešenie. Posledný výdych.

Vytúžená extáza.

Priestor spálne začal naplňať tichý zlovestný smiech. Spodné viečko mu tikalo už tak veľmi, až tiahlo so sebou aj kútik pier. Tie znova praskli, tenučké pramienok krvi stiekol na povrch bielych zubov. Bolo mu to jedno. Rozosmial sa nahlas. Z plných pľúc. Zvrátene. Nepríčetne.

Slabé zavrzganie matraca vedľa neho prerušilo jeho emocionálny výbuch. So stále prítomným diabolským úškrnom mučivo pomaly otočil hlavu smerom k dievčine a uprel na ňu uhrančivé zrenice.

Stuhla. Kratsie nechty inštinktívne zaťala do obličiek. Vytreštila orieškové oči, ostrážito ho pozorujúc. Nechápala, ako sa dostal do spálne. Zamkla sa.

Akoby čítajúc jej myšlienky, z vrecka nohavíc vytiahol malý kľúčik a zľahka ním zamával vo vzduchu. Myseľ doteraz otupená spánkom sa začala sklúčene zviŕať hrôzou. Potláčajúc však ten nepríjemný pocit, prehltna guču vo vyschnutom hrdle a do tiesnivej atmosféry naoko odvážne šepla: „Čo tu robíš?“ Hlas na konci sa jej nechcene zlomil. Napriek šeru v miestnosti okamžite zaregistrovala jeho reakciu. Privrel slastne oči a rozťahol pery snád' do ešte väčšieho úšklabku.

Na otázku neodpovedal. Čas plynul. Sekundy ubiehali. Ručička na nástenných hodinách nemilosrdne odbíjala.

„Beriem si späť, čo mi patrí, anjelik,“ šepol chladne. Vtom rozdrapil čierne oči a vrhol sa na ňu.

Hrôzostrašný ženský výkrik sa odrazil od stien domu. Druhý však uviazol v hrdle brunetky, okolo ktorého sa obtočili mohutné, žilnaté ruky. Ich stisk brutálne drvil krehký, vzpierajúci sa ohryzok.

Zúfalo lapala po kyslíku, mlátila sebou, kopala nohami, škriabala ho na pažiach... Zbytočne. Cítiac, ako pomaly stráca silu, pozvoľna prestala bojovať. Už nekopala. Čoraz slabšie zatínala končeky prstov do jeho bicepsu. Potichu sipela. V jej zornom poli rozmazanom slzami sa začínali objavovať farebné fľaky. S námahou naposledy pozrela do tých známych očí. Odraz jej mŕtvych dúhoviek však zrkadlil cudzinca. Trasúce sa ramená. Rozhádzané vlasy zlepené potom. Obočie zvrátené v odhodlaní.

Neprirodzené zášklby tváre. Popraskané pery rozťahnuté v sadistickom, zvrátenom úškrne. A pohľad chladnokrvného vraha...

Pozvoľna klesajúc z extatických výšin, uvoľnil zovretie. Rozochvenými rukami spokojne pohladil ešte teplé líce a zastrčil rozhádzané pramienky vlasov za ucho. Uchopil ochabnuté zápästie a rozťahol kútik úst v polovičatom úsmeve. Opatrne odopol chrómovú retiazku, sústredene si ju pripínajúc. S nádychom začal veselo počítať, každej sa hravo dotýkajúc: „Nina, Alex, Sandra, Olívia,“ odmičal sa v očakávaní. Bruškami prstov obkreslil najnovšiu.

Jeho spodné viečko sa bolestivo šklblo, hlavou mu trhlo do strany. Napriek tomu sa zazubil a šepol: „Anastázia.“

Ešte hodnú chvíľu s detskou radosťou obdivoval kovový prírastok, no potom si ľahol späť do postele, privíňajúc si Anastáziu bližšie k sebe. Láskyplne ju objímal. Stískal, až praskali kosti. Tak ako ostatné. Ako tie, ktoré tak veľmi miloval. Tie, ktoré odpočívali v jeho záhrade...

Nadránom začalo opäť pršať. Dýchanie prispôbil pomalému ťukaniu kvapiek o sklo okna. Pred tým, než konečne zaspal, mu myslou naposledy prebleslo: Aké tragické bytie vedie taká dažďová kvapka...

KRISTÍNA JANEGOVÁ

Farby očami smrti

Ľudia si všímajú farby dňa len na jeho začiatku a konci. Úplne im uniká množstvo odtieňov a tónov, ktorými deň prechádza v každom momente. Veď jediná hodina pozostáva z tisícok rozličných farieb! Ja sa ich vo svojej „brandži“ usilujem zaznamenať všetky.

Pardon, mal by som sa predstaviť. Celkom som zabudol na dobré spôsoby. I keď, načo?

Čoskoro ma dobre spoznáte. Závisí to len od pestrého súboru premenných. Dá sa povedať, že v istom momente nad vami čo najžoviálnejšie zastanem a vaša duša sa ocitne v mojom náručí.

Úprimne sa priznávam, že k tejto téme sa usilujem pristupovať zvesela, a i keď mi mnohí neveria, vytrvalo sa im snažím dosvedčiť opak. Prosím, verte mi. Naozaj dokážem byť aj veselý. Priateľský. Zdvorilý. Len neočakávajte, že budem milý. S milotou nemám nič spoločné.

Trápi vás to? Ale veď sa toľko neobávajte. Vždy hrám fér.

Budete pri tom ležať (ľudia pri tom stoja zriedka). Stuhnete vo vlastnom tele. To najzaujímavejšie aj tak vždy je, akej farby bude všetko v danej chvíli, čo bude hovoriť obloha.

Osobne mi vyhovuje čierna. Tma. Najtemnejšia chvíľa pred svitaním. Tmavočierna. Údajne mi svedčí najviac...

Farby vyhladávam, aby som nemyslel na nich. Na pozostalých. Bohužiaľ, z času na čas ich zazriem, vidím, ako sa rozpadávajú v skladačke zúfalstva, majú prebodnuté srdcia, splasnuté pľúca.

Toto ma privádza k téme, o ktorej vám chcem dnes večer porozprávať, či vlastne, to je jedno, nezáleží na hodine ani farbe oblohy. Príbeh je o jednom z tých, čo stále prežívajú. Príbeh je o chlapcovi, ktorý sa vycvičil v umení osamelosti. Príbeh je o Edmundovi Vargovi, ktorého som videl štyrikrát.

Zoznámili sme sa, keď bolo všetko biele. Oslepujúco biele. Pri koľajniciach boli stopy hlboké po členky. Každý strom mal biele sako. Ako zrejme správne predpokladáte, niekto zomrel.

Na miesto som prišiel ako posledný. Vonku už stáli dvaja rušňovodiči a na

zemi ležala jedna mŕtvola. Vo vlaku čakalo 270 cestujúcich, medzi nimi i Edmund so svojou rodinou.

Nemohli ho len tak nechať na koľajniciach. Cestujúci čakali, kým sa odstránia zátarasy a vlak bude pokračovať v ceste. Vlak bol na prasknutie. Okupovalo ho skutočne veľa ľudí. Už asi tretí vlak v poradí, ktorý smeroval na to isté miesto. Do Interhelpa.

Čerstvý, rezký vzduch, stará nočná mora a čo si počať s mŕtvolou, bolo témou dnešného dňa. „Ježiš, a čo máme robiť?“ Jeden z rušňovodičov komentoval túto všednú udalosť. Ten bol nízky, druhý zase vysoký. Nízky sa vždy ozval prvý, hoci nevelil. Díval sa na vyššieho ako do neba. Ten mal tvár zmeravenú.

„No,“ ozval sa vysoký, „nemôžeme ho nechať takto, či hej?“

Nízky strácal trpezlivosť. „A prečo nie?“ Vysoký skoro vybuchol. Pozrel sa na nižšieho a zrieskol : „Što ty glupý?! Čo si sprostý?!“ Pobúrenie sa mu na lícach zrkadlilo čoraz výraznejšie. „Naložíme ho a ohlásime to ďalšej stanici.“ Zavŕchal a pustil sa brodiť snehom.

Potom som spolu s nimi nastúpil na vlak.

Vtedy som sa už stihol dopustiť chyby. Ani neviem vypovedať, ako strašne som zlyhal.

Veď som spravil všetko, čo bolo treba. Preštudoval som si oslepujúcu bielu oblohu i zem, ktorá behala za oknom pohybujúceho sa vlaku. Stratil som tempo, lebo som bol zaujatý. Uchvátil ma ten chlapec. Ovládla ma zvedavosť, tak som si povedal, že zostanem čo najdlhšie, a díval som sa. O štyridsaťosem minút vlak zastal na stanici a vystúpil som s nimi. Teda s chlapcovou matkou a jeho dvomi sestrami. Dvojičkami. V náručí som už držal jednu dušu, ale tam som nekončil. Postavil som sa mierne vľavo.

Prekvapilo ma, že nikto z nich ma nepočul. I keď cez ten detský plač som nepočul ani ja seba. Dynamické duo železničných rušňovodičov si ani nevšimlo, že sme vystúpili. Mali plné ruky práce s mŕtvolou.

Vo dverách vlaku stál malý bledý chlapec s prázdny žalúdkom. Triasli sa mu pery, drkotali mu zuby. Studenými krvavo červenými rukami si pretieral uplakané oči. Edmundovi na líkach primrzli slzy. Poslednýkrát zamával matke, ktorá s vlhkými očami v beznádeji ostala stáť sama na stanici v neznámom meste. Na rukách držala jeho dve malé sestry. Dvojičky.

Umierali. Príliš dlho som sa díval. To bola chyba. Boli nakazené týfusom, ktorý bol rozšírený v zanedbanom vlaku, v ktorom cestovali ako dobytok spolu so strojmi. Žili tam ako prasatá, skoro päť týždňov. Edmundova matka mala len dvadsaťdeväť rokov. Porodila štyri deti. To najmladšie som privítal do svojho sveta hneď, ako sa narodilo.

So zvyšnými tromi deťmi cestovala do Sovietskeho zväzu, do Kirgizska, za lepším životom. Budovať družstvo Interhelpo. Táto komunistická myšlienka, mala predstavovať nový začiatok. Teda tak to bolo predostreté Edmundovým rodičom a tisíce ďalších obyčajných ľudí, zastávajúcich komunizmus.

Možno by ste povedali, že na tej stanici s deťmi zostala stáť sama, ale nezostala. Bol som tam s ňou ja. I keď obďaleč. Hľadala pre ne pomoc. Oslovovala každého okoloidúceho, nech jej pomôže zachrániť malé deti, ktoré jej v plači umierali na rukách. Deti oťažievali.

Niekedy skutočne stojím až príliš blízko, i keď sa mi to nezdá. Hľadím im priamo do očí, chcem sa priblížiť. Matka síce utekala, čo jej nohy stačili, ale ja som bol rýchlejší.

Niekedy prichádzam príliš skoro. Príliš sa ponáhľam. Po pár metroch som sa chopil šance. Bol na to akurátny čas. Na nevinné malé stvorenia prišiel silný záchvat kašľa. A čoskoro na to – nič. Pretiahol som sa medzi ľudí a o chvíľu som im už držal dlane na ústach. Vošiel som, uvoľnil som im duše z tiel. Ochabnuto mi viseli v opuchnutých rukách. Na chvíľu sa jedna zohriala, no keď som ju vzal do náručia, duša jedného z dievčatiek bola mäkká a studená ako zmrzlina. V rukách sa mi začala roztápať. Potom sa zohriala. Začala sa uzdravovať.

Matka začala deťmi triasť. Neviem prečo nimi vždy trasú. Asi inštinkt. Jej srdce bolo v tej chvíli klzké a horúce. A ja, somár, som tam zostal a díval som sa. Keď kašeľ ustal, nezostalo nič okrem dvoch nehybných telíčok, spočívajúcich v matkinom náručí. Chabnúci pach z dymu, čo ostal po vlaku, čierna obloha a macko, ktorý padol z ruky jednému z dievčatiek. Z tmy zostala len čarbanica a rýchlo sa strácala. Zato deti mali farbu kosti. Pokožka sa im sfarbila do kostrova. Šatôčky mali pokrčené. Oči chladné a hnedé – ako flaky od rozliatej kávy – hľadeli na matku a nevideli nič. Posledné haky-baky na oblohe vytvorili čosi zvláštne, a predsa mne známe. Podpis.

Nejaký okoloidúci sa nad ňou zľutoval. Zaplatil matke a jej dvom mŕtvym deťom cestu do Interhelpa. Na miesto prišla živá už iba ona...

Keď sa Edmund opäť stretol so svojou matkou, vzbúrili sa v ňom emócie. Veľmi plakal.

Plakal i jeho otec. Plakala i jeho matka. Plakali všetci.

„Kde sú?“ Bojzlivito sa spýtal Edmund.

Chvíľu po matke vyšiel z vlaku neznámy, ktorý im zaplatil cestu. Do snehu vkročil s dvomi mŕtvymi deťmi v náručí.

Bol apríl roku 1932. Snehobielo v Rusku. Edmund mal deväť rokov, onedlho desať.

Jeho sestry boli mŕtve.

Edmund s rodičmi stál na bielej zemi, nikde nebolo nič. Mohli vidieť len vyblednuté písmená tabule – KIRGIZSKO.

Omyly, omyly, stále sa mi hromadili omyly. Vravel som si, nech ti ani nena-
padne ísť na pohreb sestier Edmunda Vargu. Ale neposlúchol som sa.

Ako som sa blížil, už zo vzdialenosti niekoľkých kilometrov som v snehovej
pustine videl skupinku uzímaných ľudí. Cintorín ma privítal ako starého ka-
maráta. Hrobári frflali na sneh, že je tvrdý a nedá sa kopať. Jeden určite nemal
viac ako štrnásť.

Po obrade sa poďakovali kňazovi a Edmundovi rodičia sa obrátili na odchod.
Edmund tam ostal stáť. Nemohol odísť. Nohy akoby sa mu zakorenili do
zeme. Už to nevydržal, hodil sa o zem a začal hrabať ako o život. Doslova.
Snažil sa ich vyhrabať. Neveril, že sú mŕtve.

Nemohli byť... Netrvalo dlho a sneh sa mu začal zabárať pod nechty. Na ru-
kách mal zamrznutú krv. Videl som len jeho smutné srdce. Puknuté a rozpad-
nuté na dve polovice. Keď to vzdal, konečne odkráčal. Ja som zostal o čosi
dlhšie. Zakýval som mu. Nik mi neodkýval.

Keď sa ako-tak spamätali zaradili sa medzi zmätených a sklamaných interhel-
pistov, ktorí čakali, že prídu do raja, kde sa budú mať lepšie ako doma. Prav-
dou bolo, že si ten raj mali vystavať oni sami. Rokmi vystavali viacero podni-
kov, ktoré boli základom rozvoja priemyslu v tejto krajine. Ja som sa zatiaľ
venoval svojej robote. Chodil som po svete, a ako obyčajne, nakladal som
ľudské duše na pás a posielal ich do ďalekej večnosti.

Edmunda som dlho nevidel, aj keď som Interhelpo niekoľkokrát navštívil. Ča-
som tam vyrástla textilka, elektráreň, školy, nemocnice, úrady, všetko. Bu-
dovy boli akoby zlepené dohromady, a domčeky väčšinou malé a nervózne.
Samý betón, stromy ako holé vešiaky a sivý vzduch. Obloha nemala nikdy
peknú farbu.

Možno vám už niečo napovedá, že som sa pohyboval blízko.

Keď už sa im začalo pomaly dariť, ich spolunažívanie narušil Diktator – štátny
činiteľ Sovietskeho zväzu. Ten prišiel s násilnou kolektizáciou a s ňou spoje-
nými represiami spôsobil, že mnohí ľudia museli odísť z Interhelpa úplne bez
prostriedkov. Nemohol tam ostať ten, kto nepožiadal o sovietske občianstvo.
To som ešte nevedel, koľko roboty ma čaká.

Ľudia naskakovali na vlaky domov ako o život. Opäť doslova. Niektorí sa na-
vzájom podupali. Bral som dušu za dušou.

Diktator kruto rozdelil všetky rodiny. Prvé vlaky napíňal ženami a deťmi. Tie
zvyšné mužmi. Matky mali ísť domov a starať sa o ratolesti, zatiaľ čo ich dru-

hovia budú makať v pracovných táboroch. Opäť im niekto sľuboval nemožné. Do vlaku s týmto cieľom nastúpil i Edmundov otec. To bolo poslednýkrát, keď Edmund svojho otca videl živého.

Áno, na svete som pozoroval veľa vecí. Zúčastňujem sa na najväčších nešťastiach a pracujem pre najväčších darebákov. Keď vypustili z vlakov osamelých mužov, putovali rovnou čiarou... viete kam. No do roboty nie. V priebehu niekoľkých minút padali telá na zem, jedno na druhé. Vyzeralo to tam ako naplavené drevá po potope. Všetky tam boli na seba prilepené. Balík duší. Telá sa zbavovali duší a tiel sa zbavovali v peci ako triesok. Vločky popola padali tak milučko, až som bol v pokušení vyplaziť jazyk. Ale spálili by mi ústa. A vtedy som ho zazrel. Edmundovho otca.

Podišiel som k nemu bližšie. V očiach mu bolo vidieť žiarivú spomienku na jeho rodinu.

Myslel na nich popri tom, ako sa dusil. Keď už nevládal dýchať, priložil som mu ruku na ústa tak, ako jeho dcéram. Chcel som, aby prestal dýchať ten plyn. O malú chvíľu spadlo jeho telo na zem k mojim nohám. Postaral som sa o to, aby sa jeho duša stretla s tými dvoma maličkými.

Keď som na tomto darebáckom mieste dopracoval, vrátil som sa k Edmundovi. Mojm zámerom bolo oznámiť mu, čo sa stalo jeho otcovi, ale pritiahli ma iné okolnosti.

Na jednej zo staníc čakali na príchod vlaku Diktatorovi vojaci. Napochodovali dnu, akoby sa nechumelilo. Najprv sa okolo seba oháňali a snažili sa všetkým odobrať retiazky, prstienky, všetko čo sa ligotalo ako ich oči. Neskôr si všimli, že každý rušeň je plný žien.

Znamenalo to pre nich len jedno.

Hádzali tie ženy o zem, bili ich, zneužívali ich, dokým neskonali. Všetko pred plačúcimi očami nechápajúcich detí. Boli medzi nimi aj Edmund Varga a jeho matka. Nebolo pomoci.

Vlak cválal ďalej. Bolo to naše tretie stretnutie.

Chmáry mojich myšlienok rozptýlili sa ako črepy, keď zazrelo moje oko slnečné lúče.

Vo svite zanikla tma, deň striedal noc. Na nebesiach začal odvážne slnce strieдаť smrtonosný dážď. Edmund vyklonil hlavu z okna vlaku. Prišlo mu nevoľno. Povracal sa. Jeho hebkú tvár ošľahal dážď.

Rozvážne som si zapálil cigaretu. Tú prvú som zmaril o vlastnú ruku. Chcel som Edmundovi povedať veľa o kráse a brutalite. Ale zostalo vari niečo, čo o tom nevedel? Chcel som mu vysvetliť, že stále preceňujem aj podceňujem ľudstvo – že ho zriedka odhadnem správne.

Zlomil sa okamih. Toto sa mi ešte nestalo. Edmund sa mi prihovoral. Hlboké vrásky od prekvapenia rozryli moju škaredú tvár.

„Povedz mi, čo vidíš, keď máš zlé sny?“

Nechápal som jeho otázku, ale snažil som sa mu odpovedať.

„Samého seba. Ako mávam na rozlúčku.“

„Aj ja mám zlé sny,“ zdôveril sa mi.

„Čo vidíš?“ Spýtal som sa na oplátku.

„Vlak a moju mŕtvu matku.“ Zavzlykal.

Sníva sa mu o mne. Odvtedy do dnes sme sa nestretli.

Zbieram duše na najnešťastnejších a najnepravdepodobnejších miestach.

Dávam si záležať na tom, aby sa dočkali zadostučinenia.

Keď som sa po mnohých rokoch vybral za Edmundom, bol mi rovesníkom.

Z vrecka som vybral macka, ktorý patril jeho sestrám. Starého muža to prekvapilo. Vzal ho do ruky a položil mi otázku: „Je to naozaj on?“ Prikývol som.

Sadol si na obrubník a ja som si sadol k nemu. Chcel som mu veľa povedať, no nič som nevyslovil. Dokázal som sa k Edmundovi Vargovi len obrátiť a oznámiť mu jedinu pravdu, ktorou som si bol v tej chvíli naozaj istý... Raz sa ju dozviete aj vy.

LAURA HAJDUČKOVÁ

My

Nenávidím to suché neromantické slovo: milujem ťa. Ale ak mi povieš v akomkoľvek počasí, na akomkoľvek mieste, že ma ľúbiš, budem tvoja. Kliše je moja šálka vody. V kliše je istota. Že si klakneš na koleno, keď ma budeš žiadať o ruku. Že si ma zastaneš pred svojou matkou, keď si kúpim starorúžové šaty, aj keď jej sa páčili tie čierne. No ani s kliše to nebudeme preháňať. Opozáš sa mi niekedy priniesť mŕtve kvety. Radšej podme spolu zasadiť strom. Čerešňu, lipu alebo brezu.

Navštívime všetky hrady na Slovensku. Cestujeme vlakom.

Našu prvú pusu odložíme najmenej sedemkrát, pretože sedemkráska má sedem krás a ja chcem nájsť aj tu ôsmu.

Pozerať sa do očí a potom sa smejeť alebo len v príliš tesnej blízkosti jeden z nás pohľad odvráti. Obidve prípady musia skončiť objatím. Musia. Pozerať sa na mesiac. Alebo na hviezdy. Na padajúce zapadajúce hviezdy. Aj včera som jednu videla.

Zapletiem ti aspoň jeden vrkoč, pretože som ho chcela chlapcovi vždy zapliesť, a vlasy ti tak zauzlím, že som ti ich budem rozčesávať niekoľkokrát dlhšie ako som ich zauzlila.

Nenájdem ani jeden štvorlístok, no budeme mať šťastie, pretože trojlístok je stále dosť pre každého. Motýľ ti sadne priamo na tvoj nos a bude pokojne mávať krídlami, pokým si poňho nepríde ďalší motýľ.

Kúpime si dom so šikmou červenou strechou. Starý, dlhý dom našich snov a budeme dúfať, že myši na pôjde nás budú budiť len každú tretiu noc. Bociany nám prinesú zopár detí a naučíme ich čítať príbehy z mrakov.

Kúpime im škrečka, ktorý zomrie po troch rokoch. Potom budeme mať ešte rybičky a chameleóna a zajaca a ďalšieho škrečka, ktorý sa nebude podobáť na toho prvého.

Deťom ukážeme všetky hrady na Slovensku a ďalší jeden postavíme zo spomienok. Bude to neprekonateľná pevnosť.

V tej pevnosti sa budú striedať všetky ročné obdobia, ale len najkrajšie okamihy z nich. A aj keď kvety budú okusovať naše starorúžové ovečky, stále budú pekné.

A nakoniec si kúpime psa. Nekúpime. Vezmeme si jedno šteniatko od susedov. To najškaradšie s dlhými ušami a neurčitou farbou kučeravej srsti.

Psíča pôjde pri nás pekne pomaly, zatiaľ čo my sa budeme snažiť ísť rýchlo. A život prejde. Prešiel. Rýchlo. K nejakým častiam sa ani nedostaneš, ale to vôbec nevadí. Každý deň mi budeš opakovať jediné čo potrebujem počuť, že ma máš rád a že som dosť dobrá.

Navzájom na seba budeme dávať pozor. Zamilujeme si jeseň a upletiem nám kúsacie vlnené vzorované svetre z fádnych farieb. No a čo bude ďalej, to nás nemusí absolútne zaujímať, lebo to len jednoducho už nebude v našich rukách.

Škatuľky

„Nenechaj sa zaškatuľkovať! Ja sa nezmestím len tak do nejakej škatuľky. Nech si tam idú ostatní, ale ja som neobmedzená. Mňa tam nenatlačíš. Ja som jednoducho niekto, koho nejde opísať troma slovami. Mňa by si musela opísať v stovkách románov. Natočiť filmy a každý deň so mnou urobiť aspoň jeden rozhovor. Ani to by nestačilo, tak sa o to nesnaž.“

„Škatuľkovanie ľudí je prirodzené. Zaškatuľkuješ si každého koho stretneš. Avšak do tých najhorších škatuliek. Nepozeraš na to, kto to je a čím si prešiel. Kým je alebo kým bol.

Nie. Občas ti stačia len reči druhých ľudí. Škatuľkovanie rozhodne nie je dobré, ale sme ľudia.

Každý to tak predsa robí. Nikto nie je výnimka, nikto nie je Boh, ktorý neexistuje. Nikdy si nikoho nerozškatuľkujete, pretože sme len ľudia, so zvieracími pudmi a príšerným správaním.“

„Škatuľkovanie? To neexistuje. To je len taký fenomén. Fenomén... fenomén doby?

Módy? Storočia? Neviem. To je jedno. Na tom vôbec nezáleží, pretože to neexistuje. Prečo to neexistuje? Noo... neviem presne... možno preto, pretože práve toto je moja škatuľka.“

Zmestím sa do najmensej škatuľky, akú sa doma našla. Bola v nočnom stolíku.

Z jednej stany bol položený tabak a fajka, z druhej krabička cigariet. Z dlhších strán boli škrtátka. Na spodnej strane písalo: 60 zápaliek. Keď som ich prepočítala, bolo ich tam 63 a tie tri navyše sa stali mojimi obľúbenými. Dve mali

spojené hlavičky a tá tretia mala pri hlavičke rozštiepené drevko tak, že sa cez medzierku dalo pozrieť na druhú stranu, pričom hlavičky bola nerozštiepená.

Do zápalkovej škatuľky by som sa rada zmestila so všetkými s týmito zápalkami, aj napriek tomu, že jedna zápalka, na vrchu škatuľky mala čiernu hlavičku. Zo všetkými, naoko obyčajnými dievkami, by som jednoducho splynula. Celé moje bytie by bolo konečne pokojné, spokojné.

V tejto škatuľke je viac krásy ako v Monetových dielach, viac bolesti ako vo Van Goghových obrazoch. Viac lásky ako na pohreboch, viac pokory ako v knihách s citátmi.

Sú to moje zápalky. Záleží len na mne, ako ich použijem.

Raz za čas zapálím sviečku, aby bola atmosféra v izbe útulnejšia. Niekedy len zapálím cigaretu kamarátke, aj keď viem, že ju to raz zabije. V jesenný podvečer sa pozerám do blikotajúceho ohňa. Zhasne až nad ránom, to ešte budem spať. Spálím list, kde sú slová rozmáčané od slz a nad ohňom sviečky roztopím vosk na zapečatenie listu zo slovami: „Ale ja ťa stále ľúbim!“

Zápalky ubúdajú a moje rozhodnutia sú čoraz menej ničivé, prestávajú rozsviecovať cigarety. Niektoré horia dlhšie, niektoré krátko. Čím ich je menej, tým ich mám radšej. Čím dlhšie sú so mnou, tým viac ich chápem, prečo ich držím v ruke a píšem o nich jedinú metaforu môjho mladého života. Oni mi totiž vždy budú svietiť na cestu.

IVONA ŠEVČOVIČOVÁ

Reťaze moderného sveta - mobily

(Úvaha)

Okovy na rukách. Ľudstvo zvierajú okovy, ktorých existencia jasno svieti na každom rohu, ba oslepuje ľudí. To je práve ten problém, no nie? Reťaze, dôkladne kované samými ľuďmi, boli po rokoch tvrdej práce predstavené spoločnosti začiatkom 21. storočia. Naivné a nič netušiace ľudstvo nadšene nastrčilo svoje ruky. Zápästia boli skráslené putami, novými hračkami, brániacimi zdvihnúť zrak a zočiť neviditeľné zábrany, ktoré sme tak vehementne prijali za normu. Prečo sa nie a nie odpútať od telefónov, pút dnešnej doby? Namiesto hľadania kľúča a slobody, zapodievame sa ich výmenou za novší, lepší a odolnejší model - upínajúc si putá čoraz silnejšie. Rovesníci žijú s nimi spokojne v symbióze, no ja v poslednej dobe pociťujem ich váhu. Kým ich vznášajú ponad nudu, bolesti, no i krásy skutočného sveta, mňa ťahajú k zemi. Ich tváre, osvetlené displejmi, žiaria, pričom moje svetlo uhasína minútami.

Reťaze sa zužujú a závislosť sveta na nich rastie. Pretrhnúť spojenie sa stáva takmer nemožné a temer všetkým to vyhovuje. Naozaj je to problém? Závislí, nechani napospas vlastnému výtvoru, zvierame reťaze a neuvedomujeme si vlastnú dôležitosť. Nie sme bez nich schopní vykonávať primitívne, kedysi bežné úkony. Komunikácia je dnes staroveké umenie, o ktorom sa ľudia pokúšajú naučiť z internetu a nie z praxe. Táto obyčajná, pre život nevyhnutná zručnosť je dnes strašiakom mladých ľudí.

Staršie, múdrejšie generácie sú imúnnejšie, no mladí narodení s mobilmi v rukách ani len nevedia o inej ceste. Nepoznajú skutočný svet a obávam sa, že ho ani nikdy nespoznajú, možno tak cez internet... Je ešte cesta späť alebo sme za hranicami návratu, odsúdení na prežívanie života cez obrazovku?

Ako smiem preťasť reťaze a zažiť svet, ako si ho pamätám za mala? Časy, keď sa Zem okolo Slnka otáčala o čosi pomalšie - chytanie padajúcich lístkov bola najzábavnejšia hra a preteky kvapiek na skle si udržali moju pozornosť celé hodiny. Zarmúti ma spomienka na bicyklovanie a skutočné priateľstvá, pri pohľade na súčasnosť. Celé dni strávené v spojení so všetkými a pritom

s nikým. Meradlom plynutia času u mladých sa stala len klesajúca batéria na ich „životných prístrojoch“.

Ak aj vašu tvár práve zohrieva žiara obrazovky, nabádam vás – zdvihnite zrak a objavte praveké krásy sveta. Nechajte oči nasať skutočné svetlo slnečných či mesačných lúčov, ktoré sa dotýkajú zabudnutých pokladov sveta. Pri hľadaní nám iste budú múdrejšie generácie nápomocnými radcami a s ich pomocou znovu objavíme nirvánu. Vzpriamme teda hlavy a nájdime kľúč k zabudnutej slobode...

EVA KOŇUCHOVÁ

Ako som spoznala svoju mamu

Otvorím oči. Nečakane hrejivé lúče slnka, prenikajúce cez malé nemocničné okno, ma prinútiť prižmúriť oči. Zbadám osobu. Vyzerá akosi dôležite. Drží ma v náručí a hrejivými dlaňami mi prechádza po tvári. V jej očiach vidno čosi zvláštne. „Asi jej len niečo spadlo do oka,“ pomyslím si. Odvrátim zrak. Nejaká žena v bielom plášti stojí pri obloku, cez ktorý prichádza to silné svetlo, a zmätene prekladá akési predmety zo strany na stranu.

„Pred spaním nezabudnite užiť lieky a preložiť dieťatko do postielky,“ ozve sa odrazu tá zvláštna biela pani. Hneď ako to dopovie, pristúpi k dverám a ani si nestihnem všimnúť, kedy odíde. Zaujímalo by ma, kam ju ten portál, zvaný dvere, preniesol. Ktovie, možno aj to sa raz dozviem.

V tejto malej miestnosti s belavými stenami sme zostali celkom samy – len ja a tá zvláštna osoba, ktorá má očividne niečo v oku. Neustále sa na mňa pozerá, akoby som bola niečím výnimočná. Mysľou mi behá čím ďalej, tým viac otázok typu: „Prečo som vlastne tu?

Kedy ma pustia z tejto bledej miestnosti? Mám sa na čo tešiť?“ Ale hlavne: „Kto je táto osoba a prečo sa na mňa neprestajne tak díva?“

„Ahoj, zlatko,“ ozve sa odrazu tichým, akoby unaveným hlasom. Otvorím ústa. Chcem jej odpovedať, ale nejde to.

„V tej chvíli mi došlo, že ona asi nevie čítať moje myšlienky a ja zas, na oplátku, neviem rozprávať, preto sa nám bude, zrejme, komunikovať veľmi ťažko,“ doplnila som.

V triede sa ozvalo mrmlanie, občasné chichot.

„Som veľmi rada, že ťa môžem konečne spoznať. Si taká maličká a krásna... O tejto chvíli som snívala celých deväť mesiacov,“ pokračuje žena stískajúca ma v náručí.

„Obe máme za sebou ťažký deň. Zvládla si ho vynikajúco. Mala by si však ísť už spať. Veď pozri,“ pokračuje a prstom ukáže na okno, „aj slniečko už usína.“ Má pravdu. V okne, z ktorého predtým vychádzalo svetlo, teraz už tancujú tisíce malých hviezdíček. Mne sa však vôbec spať nechce. Práve teraz to začalo byť zaujímavé! Možno sa konečne dozviem, kto to vlastne je.

„To som však ešte netušila, že ona má v rukáve osvedčený trik, vďaka ktorému ma nenechá príliš dlho premýšľať,“ objasnila som spolužiakom. „Spinkaj ty poklad môj vzácny, hviezdičky tiež išli spať. Zo zlatých pavučín po celú noc najkrajšie sničky si prad,“ začne spievať tichým hlasom. Moje vlastné myšlienky ma unavia.

Posledné, čo vnímam, je jemný bozk na čelo so slovami: „Navždy ťa budem milovať, spi, dieťa moje.“ Potom sa už naplno ponorím do snov. Ani si nestihnem uvedomiť, kedy sa na nebesá opäť vyhupne usmievavá žltá guľa. Slnce síce na oblohe je, ale kde je tá osôbka? Nikto ma už nedrží v náručí, nikto na mňa nehľadí. Začínam pociťovať smútok a strach. Chýba mi. Ale prečo? Prečo by mi chýbal niekto, o kom ani neviem, kto vlastne je? Moje zamyslenie však náhle pretrhne otvorenie dverí a v nich sa zjaví ONA.

„Konečne! Už som chcela plakať,“ vyčítam jej v duchu.

„Dobré ráno, miláčik,“ prehovorí na mňa láskavým hlasom, „dúfam, že si sa tu bezo mňa nebála.“ Ako to vie? Kto jej povedal, že som mala strach? Alebo žeby predsa vedela čítať, čo sa mi ženie hlávkou? Začínam mať pochybnosti... „Len som si odskočila na chvíľku do kúpeľne, myslela som, že budeš ešte bývať,“ vysvetlí mi a pomalým krokom pristúpi k mojej malej postieľke, nachádzajúcej sa priamo vedľa toho veľkého okna, v ktorom sa pravidelne striedajú slniečko a hviezdičky. Vezme ma do náruče a jemnými dlaňami ma pohladí po páperí, ktoré sa ani nedá nazvať vlasmi. Privinie si ma k sebe a spoločne so mnou si sadne na posteľ. Opäť sa na mňa tak pozerá. V momente, keď jej pohľad opätujem, sa jej na tvári objaví drobný úsmev. Na moje počudovanie, moje pery sa tiež nevedomky pousmejú.

Slovami, ktoré však vysloví potom, mi moju zatiaľ dobrú náladu okamžite pokazí: „Dnes ťa príde zobrať pani doktorka na vyšetrenie. Nemusíš sa však ničoho báť, bude to trvať len chvíľku a hneď ťa prinesú naspäť.“

„Čože?! Aké vyšetrenie? Ja nechcem nikam ísť! Zasa sa budem cítiť smutne, presne ako ráno, keď si tu nebola,“ hnevám sa pre seba.

Vo chvíli, keď zbadá moju nahnevanú tvár, začne ma kolísať: „Haju, haju,...“ Moje oči sú už opäť unavené, a tak ma po chvíli zasa premôže spánok... Zobudím sa až na plač podobného človečika, ako som ja, ktorého práve priviezli do našej izby. Na rozdiel odo mňa má modrú perinku. Ktovie prečo. Neprišiel však sám. Nesie sa v náručí osoby, ktorá sa naňho pozerá takmer rovnakým pohľadom, ako tá moja na mňa...

Uložia sa do postele priamo vedľa nás a biela pani im začne niečo rozprávať. Keď dohovoria, pristúpi ku mne a vezme ma do rúk.

„Zoberiem dieťaťko na popôrodný ultrazvuk. Oboznámila vás s tým včera moja kolegyňa?“ spýta sa pohľadom smerovaným na mne známou osobu, sediacu na posteli.

„Áno, viem o tom,“ odpovie. V tom okamihu začne biela pani kráčať k portálu.

S nešťastným výrazom v tvári sa pozriem na „moju osobu“ a do očí sa mi začnú tlačiť slzy.

Rozplačem sa.

„Neboj sa, o pár minút ťa vrátim naspäť. Nechcem si ťa nechať,“ ozve sa príjemným hlasom biela pani, držiaca ma na rukách, a s úsmevom sa na mňa zahľadí. Vyzerá, akoby presne vedela, čo sa stane. Akoby čakala, že budem uplakaná. Asi sa jej to stáva často...

Rýchlym krokom sa rútime po chodbe, na ktorú sme sa dostali po prekročení portálu.

Svet naokolo stíham sledovať iba letmo, ale i napriek tomu si všimnem, že chodba je preplnená rôznymi ľuďkami. Niektorí sú malí, iní veľkí, veselí i smutní. Niektorých tvár je hrboľatá, iní ju majú jemnú. Podaktorí vyzerajú trochu vystrašene. Nenašla som však žiadnych, ktorí by boli úplne rovnakí. Každý z nich je jedinečný.

Biela pani razom zastaví. Ocitnem sa v rukách tentoraz bieleho pána, ktorý ma nesie cez ďalšie dvere do inej miestnosti.

Po vyšetrení ma biela pani dlhou chodbou zanesie späť. Netuším, aký zmysel malo toto zvláštne vyšetrenie a ani to, prečo som ho musela podstúpiť, ale biely pán mi rozprával niečo o tom, že je to vraj dôležité. Príliš som ho nepočúvala, pretože jeho slová boli na môj detský rozum komplikované. Akoby rozprával iným jazykom ako ja.

Keď zbadám mne známou osobu ležať na veľkej nemocničnej posteli s otvorenou náručou a úsmevom na tvári, rozžiarim sa. Biela pani ma vloží do jej náruče a povie: „Všetko bolo v norme. Máte zdravé bábätko.

Zajtra vás prepustíme domov.“

„Ďakujem, doktorka,“ odpovie s radosťou v hlase „moja osoba“.

„Domov? To je kde? Práve som si tu začala zvykať a teraz sa mám premiestňovať vraj niekam domov?“ myslím si potichu.

Po niekoľkých minútach biela pani odkráča a „moja osoba“ mi vraví: „Počula si? Zajtra pôjdeme domov! Ocko spoločne s tvojím starším bračekom po nás prídu. Obaja už sú na teba veľmi zvedaví.“

Nechápavo sa na ňu pozriem s otázkou v očiach: „Ocko? Braček? O kom to rozprávaš?“

Napriek tomu, že moje myšlienky nepočuje, vzápätí odpovedá na moju nahlas nepoloženú otázku: „Sú to ďalší členovia našej malej rodinky. Veľmi sa na teba tešia a určite ťa budú nadovšetko milovať, presne ako ja.“

„Aha, takže ďalšie osoby, ktoré budú na mňa civieť tak zvláštne ako ty,“ preložím si jej odpoveď do vlastnej reči.

„Teraz je však čas ísť spať. Čím skôr sa dostaneš do postieľky, tým skôr spoznáš svojho ocka a bračeka. Dúfam, že aj ty sa na nich už veľmi tešíš,“ poznamená s úsmevom na tvári a preloží ma na moje malé lôžko.

Na rozdiel od včerašieho večera, dnes som unavená. Náročné vyšetrenie a množstvo neznámych postáv mi dalo zabráť. Obrátim zrak k oknu. Na oblohe už opäť tancujú žiarivé hviezdičky a ja zaspávam s myšlienkou na zajtrajšie spoznanie ocka a bračeka...

Slniečko je už dávno nad obzorom, keď otvorím kukadlá. Prvé, čo zbadám, sú dve neznáme osoby, stojace nado mnou. Príliš okato a istým spôsobom i strašidelne sa pozerajú priamo na mňa. Netuším, kto to je. Nikdy predtým som ich nevidela. Ich pohľady ma však desia natoľko, že sa neubránim plaču.

Tentoraz sa oni zľakli mňa... Netrvá dlho, kým ma „moja osoba“ vezme do náruče a začne upokojsť. V momente, keď mi už slzy nebránia vo výhlade, pustím sa do starostlivého skúmania tých neznámych tvorov. Akonáhle si ich tváre dôkladne prehliadnem, zisťujem, že v skutočnosti nepôsobia až tak desivo, ako som si na prvý pohľad myslela. Práve naopak, pozerajú sa na mňa presne tak isto, ako „moja osoba“ po celý čas, odkedy som prvýkrát uzrela svetlo sveta.

„Veď to je ocko a braček!“ uvedomím si odrazu a doprajem im svoj malý úsmev. Takto som si ich spoznanie veru určite nepredstavovala!

„Ahoj, drobček,“ ozve sa odrazu ten väčší z nich.

„Už sa nás nebojíš? Nechceli sme ťa s ľvkom vystrašiť,“ rozpráva ďalej presvedčivým hlasom.

Pozriem sa naňho a usúdim, že síce som sa najskôr bála, no teraz vyzerá celkom milo a priateľsky. Asi by som sa s ním, predsa, mohla skúsiť aspoň skamarátiť...

„Musím priznať, že môj ocko naozaj vyzerá trochu strašidelne, a i napriek tomu, že pri našom prvom stretnutí som sa rozplakala, už od tej chvíle ho ľúbim a on robí všetko preto, aby som bola spokojná a šťastná,“ objasnila som spolužiakom a pokračovala som v čítaní príbehu.

„Už si zbalená, mamina?“ spýta sa odrazu ocko.

„Ešte nie, ale ak mi ju na chvíľku postrážiš, ja sa rýchlo pobalím a môžeme vyraziť,“ odpovedá mu a pomaly ma podá do jeho náruče.

„Výborne,“ odpovie ocko a jemnou pusou na líce prejaví mne i „mojej osobe“ lásku.

„Alebo už jej nemám tak hovoriť? Veď ocko jej práve povedal mamina...“ blysne mi odrazu v hlave.

„Áno, vtedy mi to došlo! Vtedy som si uvedomila, kto vlastne tá „moja osoba“ po celý čas je – je to moja MAMA,“ povedala som hrdo.

Po chvíli som pokračovala: „Pamätáte si, ako som celú tú dobu netušila, prečo sa na mňa mama tak pozerá? Tak teraz už to viem – deň, keď som prvýkrát otvorila oči, bol pre ňu totiž zázrakom. Začal sa život jej vytúženej dcéry, ktorú tak dlho chcela a ktorú neskutočne milovala už odo dňa, keď zistila, že jej v brušku rastie nový život. Tým chcem zároveň podotknúť i to, že už mi je známe, čo bola tá vec, ktorú mala mama v očiach, keď ma prvýkrát zbadala – nebolo to nič iné ako LÁSKA,“ usmiala som sa.

„Tak, drahí spolužiaci, toto bol príbeh o tom, ako som spoznala svoju mamu. Na začiatku som síce nechápala, kto to je, ale to vôbec nevadí. Mala som na to nárok, keďže som bola ešte maličká. Dôležité je, že teraz už to viem a vždy budem vedieť, pretože mama je niekto, koho nikto nikdy nenahradí. Ona navždy zostane tou, ktorá vás držala v náručí, keď ste prišli na tento svet a ktorá sa na vás pozerala s tou najväčšou láskou v očiach,“ dokončila som a utrela si slzu, ktorá sa mi kotúľala po líci.

Triedou sa rozliehal potlesk...

SILVIA VRBOVSKÁ

Diablove pochybnosti

V jeden z tých zamračených dní, keď ani obloha samotná netušila do akej emócie sa najbližšie zahalí, či radšej bude ronit slzy alebo hriať vlastným úsmevom, rozvaľoval sa diabol na lavičke v parku. Park to nebol nový a rovnako tak i lavička už zažila svoje lepšie roky, takže pán pekiel tu mal svoje miesto voľné, vždy bez toho, aby musel hľadiť do očí tým smrteľným stvoreniam hemžiacim sa vo svete okolo. No práve tie stvorenia, teda my, ľudia, ho trápili. Zvierajúc hlavu v dlaniach, diabol, teraz majúci podobu tmavookého muža s havraními vlasmi, zamýšľal sa nad zmyslom ľudskej existencie. Tá vlastná ho síce nikdy netrápila, pretože úlohu svoju vo večnosti mal nemennú, no človeka považoval za zbytočnú súčasť ekosystému.

Každý má v sebe kúsok zla, vravel si, a niektorí majú tých kúskov toľko, že ani večnosť by nestačila aby som ich spočítal. A keď sa tieto kúsky k sebe približia, keď si majú ľudia vybrať či konať dobro, či zlo, potom vznikajú vojny, zabíjajú vlastný druh i druhy iné, ničia rodiny a domovy. Určite aj tých pár, ktorým sa otvorili brány nebeské majú v duši zlo. Dumal ďalej osamotený diabol, pretože ľudia chcú byť zlí, už na počiatku vekov si tak zvolili a nikdy iní nebudú. Prečo potom dúfať, že sa niekedy zmenia, zachránia?

„Ujo hodíš mi loptu, prosím?“ pán pekiel sa zrazu prebudil zo svojich myšlienok na detský hlások. Oh, tieto malé bytosti, rovnako bezvýznamné ako ich rodičia, len čo vyrastú začnú konať zlo a ...“ „Ujoo, nepočuješ? Čo máš rohy miesto uší?“ upieralo pohľad na diabla blondavé dievčatko oblečené v dera-vých, trochu i zadubených šatôčkach ružovej farby. „Ahoj človek, na, tu máš tú loptu.“ Neochotne sa zohol pod lavičku a podal dievčatku jej zatúlanú hračku. Dievčatko sa zachichotalo. „Si smiešny, a ja sa nevolám človek. Som Adelka. Už pôjdem do školy, lebo mám šesť, vieš.“ Vystrela ruku k cudzincovi s otázkou. „A ty? Kto si? Vyzeráš ako kostým na karneval.“ Adelka sa znovu zachichotala. Diabol sa najskôr udivene zahľadel na seba, jeho čierno – červený oblek skutočne vyzeral, ako akýsi kostým, no zároveň si uvedomil, že toto ľudské mláďa záhadne dokázalo pohltiť celú jeho pozornosť. Rozhodol sa teda zistiť viac.

„Volám sa Samael. Ľudia si želajú, aby ma nikdy nestretli, pretože sú zvyknutí o mne počuť len zlé veci. Sú však aj takí, ktorí vo mňa neveria.“ „Asi potom nemáš veľa kamarátov. To ani ja. Ak chceš môžeme sa priateliť.“ Dievčatko ho prekvapilo svojou odvahou. Už sa chcel na ňu osopiť, že veď čo si to dovoľuje takto oslovovať vládcu pekiel, no vzápätí sa upokojil. Všímol si totiž, že dievčatko je len osamelé. Bez rodičov či kamarátov, v starom zabudnutom parku, sama v nebezpečnom svete.

„Nedbám, no nemyslím, že by som bol dobrý kamarát. Nikdy som sa totiž s nikým nepriatelil.“ „To nevadí. Je to ľahké. Iba rozprávaš o sebe.“ Pohotovo odpovedala Adelka. „Nuž dobre. Ale prečo si tu sama? Kde máš ostatných kamarátov, rodičov? Tento park nie je pre deti ako ty, môžeš si tu ublížiť.“

Bol to súcit či starosť v jeho hlase? Samael sa takmer začínal hnúť samému sebe. „Ja už nie som dieťa, je zo mňa veľkáčka.“ Adelka si trucovito prekrížila ruky na hrudi. „Kamaráti sú v škôlke a maminka doma. Ona vravieva, že nemôžem byť s nimi, pretože škôlka stojí peniaze a tie my nemáme. Po obede sa s nimi stretnem, ale dovtedy sa musím hrať sama.“ V očiach dieťaťa sa zjavil smútok. Samaela to prekvapilo. Vidieť ľudské mláďa nešťastné, nebola pre neho príjemná emócia.

A on sa tej chcel čo najrýchlejšie zbaviť.

„Kde bývaš? Zoberiem ťa domov, pretože tu to nie je bezpečné. Aspoň mi porozprávaš niečo po ceste.“ „Dobre ujo Samael.“ A Adelka rozprávala a rozprávala. Celú cestu ani jednej minúte nenechala oddýchnuť a znovu začínala nový príbeh z detského videnia sveta. Diabla to fascinovalo.

Nikdy sa nerozprával s človekom ako Adelka. Vlastne za večnosť svojej existencie, nikdy s ľudským druhom neudržiaval reč.

„Tu bývam. Toto je môj hrad. Tu som princezná.“ Usmiala sa doširoka Adelka na ošarpaný šedý panelák v radovej zástavbe, desiatok rovnakých budov, bez balkónov, vyzerajúcich akoby očakávali každým momentom kolaps vlastných stavebných základov. „Prečo tvoj domov vyzerá takto?“ „Ako takto? Mne sa tu páči.“ Veľkými očami uprela pohľad na diabla. „Ale maminka sa zvykne niekedy hnevať na pánov z telky v kravatách. Často im nadáva a vraví, že je všetko ich chyba. Oni aspoň na ňu nekričia naspäť. To zvykol robievať ocino, ale maminka vravieva, že aj keď odišiel stále ma ľúbi. Chcela by som ho znovu vidieť.“

„Ahoj, Adelka. Kde máš maminku?“ skočila do reči svojim pozdravom, z diaľky, postaršia dáma. Adelka jej zakývala. „Teta Agnees! Maminka je znovu doma, varí mi dobrotu.“ „Pozdravuj ju odo mňa a zaželay všetko dobré!“ „Ďakujem.“ Diabol sa nadýchol, aby položil otázku, no Adelka ho

predbehla. „Maminka vravieva, že teta Agnes tu býva najdlhšie, vraj sem prišla so svojim manželom.

No ten bol vojak a tak čoskoro odišiel medzi ovečky na oblohe. Preto teta Agnes nikoho nemala, ale teraz pozná mňa. Vraj ma ľúbi ako vlastné vnúča.“ Adelka sa jemne pousmiala a potáhala Samaela za tmavý rukáv. „Možno dnes spoznáš aj iných mojich kamarátov“ Ten sa však strhol na štekot psov, ktoré najprv besnili v jeho okolí, no sekundu, ako uprel pohľad na túto malú svorku, psiská začali kňučať a keby niet obojkov obmedzujúcich ich pohyb, boli by sa rozutekali po okolí. Ich majiteľa, muž a žena ich však pevne zvierali a s úsmevom prechádzali ulicou. „To sú Peťo a Nasťa. Maminka vravieva, že by veľmi chceli mať niekoho ako som ja ale vraj nemôžu a tak sa aspoň starajú o zatúlané psíky“ „Prečo by to robili? „A prečo nie?“ zachichotala sa Adelka.

Dievčatko sa postavilo na špičky a z celej sily stlačilo kľučku dverí. Interiér paneláku pripomínal úbohosťou jeho exteriér a potuchlina vžratá do zažltnutých stien tomu vôbec nepomáhala. „Znova ty? Určite si si znovu neočistila topánky dievča nepodarené. Zase bude chliev na tej chodbe a kto to bude upratovať? No len a len ja.“ Karhajúc sa prihovoral Adelke starší muž s bradou, podobnou tej mikulášskej. „Ahoj ujo Dano. Do konca mesiaca si už na to dám pozor.“

Uškrnulo sa dievčatko radostne „Veď je 30. marca! Jaj, všetci sú tu takí neochotní...“ a s tým sa muž stratil v pivnici paneláku. „Nevšímaj si, keď sa ujo Dano hnevá. Mamka vravieva, že jeho dcéra odcestovala preč a on ju dlho nevidel. Aj ja by som bola taká smutná, ako on keby tu musím bývať sama.“ Adelka prekonala prvý schod výskokom, pretože ten bol vyššie položený ako ostatné a tak bolo treba námahu pre krátke detské nôžky. Diabol ešte nechcel ukončiť toto zaujímavé dobrodružstvo, a tak sa ju rozhodol nasledovať. Zakrátko ich na schodisku míňal ďalší obyvateľ tejto bytovky. „Pekný deň ti prajem slečna Adela. A poďakuj maminke za veterníky, boli vynikajúce. Prepáč, ponáhľam sa.“ ukončil rýchly monológ záhadný bez toho, aby počkal na odpoveď od dievčatka. Schody bral po dvoch a ťažko predychával. „Maminka vravieva, že ujo Erik nepoznal svojich rodičov. Asi mu museli veľmi chýbať, pretože teraz sa stará o rodičov iných ľudí. Vieš, že sú aj takí ľudia čo už nechcú svojich rodičov? To je od nich veľmi škaredé.“ Nesúhlasne pokrútila hlavou Adelka. „Vieš, ľudia sú už raz takí. Nie vždy sa správajú pekne.“ Odvetil zadumaný Samael. „Ale to nie všetci. Iba takí, ktorých k tomu viedli nepekne veci.“ Oponovalo mu dievčatko Ženský plač prerušil ich výstup na najvyššie poschodie bytového domu, kde malička bývala.

Na schodisku smerom k jednoizbákom, na treťom poschodí sedela mladá žena a nariekala. Adelka takmer okamžite k nej pribehla. „Zuzii prečo plačeš? Nebuď smutná. Môžem ti nakresliť obrázok ak chceš.“ Žena na dievčatko iba so smutným úsmevom pozrela, venovala jej objatie a s povzdychom sa vrátila naspäť do bytu zakrývajúc si sfialovenú časť tváre. „Maminka vravieva, že Zuzka pre lásku veľmi trpí. Vždy keď príde taký chlap, s ktorým býva neskoro domov, stane sa niečo zlé. Ale Zuzka ho ľúbi a chce mu pomôcť. Vraj keby niet jej už by tu nebol.“

Adelka pomaly prešla na posledné poschodie vlastného paneláku. Na dverách bola nalepená detská kresba a v chodbe pravidelne uložené dievčenské papučky. Adelka pristúpila k Samaelovi.

„Poď dnu, predstavím ti moju maminku. Určite ťa rada spozná a aspoň nebude smutná.“ „Ďakujem ti Adelka, ale už musím ísť. Je treba sa rozlúčiť.“

„Tak skoro? Veď si bol môj kamarát iba jeden deň.“

„Áno a za jeden deň som sa od teba toho veľa naučil. Moja vďaka trvá večnosť a ja dúfam, že už sa nikdy neuvidíme.“ „Prečo nie?“ „Pretože ty si zaslúžiš mať lepších kamarátov ako som ja.“ S týmito slovami sa diabol rozlúčil a zmizol rovnako tak záhadne ako sa objavil. „Počkaj Samaeel...“

Pán pekiel si uvedomil, ako veľmi sa po stáročia v ľuďoch mýlil. Nikdy predtým ho nenapadlo, že ľudia neboli stvorení na to aby boli dokonalí, ale na to aby boli, nuž ľudskí. Omylní rovnako tak ako smrteľní. Milujúci rovnako tak ako schopní nenávisť. Štedrí rovnako tak ako chamtiví. Vďaka jednému stretnutiu s malým dievčaťom, dokázal na moment i cítiť ako človek. Bolo to pre Samaela tak zvláštne. A možno začal tieto bytosti i trochu obdivovať. Pretože spoznal také, ktoré aj napriek vlastnej bolesti, všetkým svojim zlým emóciám dokázali kúsky zla v sebe pozbierať a nikdy ich znovu vo svojom vnútri nerozosiať. Samozrejme zlo je v každom, no záleží len a len od človeka či sa stane jeho súčasťou a dovoľí si ním byť pohltенý alebo bude udržiavať v duši svetlo dokým posledný raz nevydýchne. Diabol sa hanbil za svoje názory o ľuďoch. Pretože byť človekom je to najkrajšie a zároveň najbolestivejšie, čo môže večná duša zažiť na Zemi.

Prsteň

Keď som bola malá, mohla som mať tak šesť alebo sedem rokov, dostala som od mamy prsteň. Nebolo na ňom nič zvláštne, pravdupovediac bol celkom obyčajným kusom striebra s dvoma krištálmi vo svojom centre. No moja mama v ňom obrovský význam videla. Vraj vždy, keď sa budem cítiť sama, a že nejestvuje nikto, kým som milovaná, prsteň tu je pre mňa. Dlho som to mu nerozumela. Ako mi môže predsa nejaký šperk dať lásku, ktorú potrebujem? No až po veľmi dlhom čase moju myseľ osvietilo zistenie, že mama nemala zámer mi dať mi bezvýznamnú čačku len tak z rozmaru. A že ani tá čačka sama o sebe nie je až taká dôležitá. Išlo o to, čo prsteň symbolizuje. Jej vlastnú materinskú lásku. Nech už bude tisíce kilometrov odo mňa vzdialená alebo nás na tejto zemi nebudú deliť žiadne kilometre, láska bude vždy so mnou. Uvedomila som si, ako veľmi tento kov potrebujem. Ťažko mi bolo prežiť bez neho nejakú z mojich šťastných či smutných chvíľ. A tak spočiatku považujúc prsteň za obyčajný dar, neskôr za dôležitú súčasť mňa som ho nosila neustále, každý jeden deň, každý jeden, jedinký moment môjho života. Až doteraz. Pretože po mnohých rokoch sa cítim nielen byť milovaná, no aj tým kto miluje. Už lásku nepotrebujem prijímať, dokážem ju dať. Prsteň snímam z ruky a dávam ho jedinému človeku, ktorý pre mňa znamená svet.

Poteší sa, vníma ho ako darček, no jeho význam prečo by som mu darovala striebro, ktoré on ani nedokáže nosiť musí sám pochopiť až neskôr. Určite mu vrta v hlave niečo podobné, tak ako mne kedysi.

Vlny udierajú do skalnatého móla a ja po prvý raz nepotrebujem vidieť lesk krištáľov vo svite slnka odrazeného od morskej hladiny. Teraz pochopím, že som sa rozhodla správne. Muž sediaci pri mne si ma pritísne k telu a ja pocítim pokoj. Moment zmierenia vo vlastnej duši, dokým o lásku, ktorú som konečne našla, neprídem. Pretože každý slnečný deň, no aj večerná búrka sa raz končí.

Keď znovu nájdeš lásku, podobnú našej, takú, ktorá nie je len chvíľkovým počasím, odovzdaj tento prsteň moru, pretože už ho nebudeš potrebovať. Znli odo mňa posledné slová venované človeku zvierajúcemu v dlani moju lásku. Ten iba nemo prikývol a so smutným úsmevom na perách prijal môj dar, predtým ako ma musel nechať navždy odísť.

Na móle ostal sedieť sám. Slzy sú slané rovnako ako more a tie jeho odnesie tisíce kilometrov ďaleko...

Po rokoch už striebro nepotreboval, kryštáliky sa posledný raz zaligotali v mužských rukách, keď vo chvíli prsteň prerazil vodnú hladinu. Teraz padá na dno, hlbšie do tmy mora, ktoré ho svojím objatím privíta ako dlho očakávaného hosťa. Je odovzdaný a na dlhú dobu sa stane súčasťou pokladov mora skrytých pred živým okom. No tento poklad je jedným z najvzácnejších. Je vzácny, pretože obsahuje lásku. Ľudskú, čistú a nezničiteľnú, tú čo má silu meniť nielen človeka samotného ale aj celý svet.

Jedného dňa sa plážou prechádza mladý muž, je nešťastný, možno i trochu zadumaný, pretože ho čosi trápi. Zrazu jeho pohľad zaujme niečo ligotavé v diaľke. Uvažuje, či chce kráčať až k tomu, veď to môže byť len akýsi neporiadok od rozmarných turistov, ktorí si radi užívajú večery v blízkosti mora. No predsa sa vyberie bližšie. Možno len vlastná zvedavosť je tým, čo urýchlilo jeho rozhodovanie. Neľutuje, pretože s údivom nachádza prsteň. Zdvihne ho a skúma. Nie je ničím zvláštny, ešte je k tomu celkom ošúchaný, no na mužovej dlani aj napriek tomu žiari. Venuje prsteňu šťastný pohľad a naradostený si ho uloží do vrečka.

O tri roky neskôr mladý muž na tej istej pláži požiada svoje dievča o ruku.

BARBORA KREYSOVÁ

Blízko

je mi s tebou blízko
noc sa pritisla na deň
splodili tento večer
nachádzame v ňom k sebe
staré a nové cesty
obloha zháša
rozsvecujú sa lampy na chodníkoch
krok za krokom
sa nám mení pocit
no stále sme si blízko
sľubujeme si
spoločnú budúcu blízkosť
budúcnosť je dnes večer
naš nepozorovaný hosť
periem ti pery
do čista od slov
vidíme si za viečkami
viac než vyslovíme
noc k nám
doplavila ostrov
čo na ňom žijú
minulí milenci a budúce lásky
pevnou rukou zahŕňam záves
chránim našu prítomnosť
vlastným telom

Dnešky

delím dni
červenými stuhami
krájam ako koláče od mamy
každý deň si chcem zarámovat'
mať z neho kus aj keď ho niet
pokúšať si myseľ
zdanlivo lepším včerajškom
nabudiť ju na najcennejšie dnešky
prehrávam si vo vedomí
kroky a slová
na ktorých si ku mne dovesloval
z dlaní sypem prach
čo prispeli ním na zem hviezdy
podvečer sa prebudili
otriasli zo seba spánok
s ním spadol do našej sféry
neviditeľný prášok
pozlátil telá
posvätil úmysly
prekreslil mapy
preladil frekvencie
premiestnil siločiar
prikryl nedostatky
presvedčil o pravde

Rozblčí sa sneh

čakám na návrat
vystieľam v mysli páperím
priečinok
tvojmu príchodu
zvýrazňujem si úmysly
vo všetkých kalendároch
počítam v hodinách
preškrtila som týždne
rolujem zo srdca
červený koberec
nech
na prvé zočenie
na prvé zušenie
na prvé sperenie
je cítiť
nedočkavá vôňa
čo ako tôňa za mnou visí
čo ma nesie dňami
čo uplietla mi šaty proti zime
rozvíja sa ti
v snežnom záveji
nečakaný
nežne kričiaci
červený vlčí mak
b l č í m.

Potichu

spadla som s tebou do apríla
sedíme na slnečnej stráni
ráňame pravé slová zo stromov
ako zrelé ovocie
potichu som začala
prechovávať pocit
že prichádza jar
lúky sa snažia o svieže snežienky
snežia pod sukne stromom
napäto čakajúcim na lístie
na dno šálky sa usadila láska
čerstvá ako čajovníkové listy
skropené rosou v ďalekých horách
som si s tebou nečujne blízko
bližšie než na vystretú dlaň
prechádzam s tebou
začarovaným lesom
vychádzame
a v duchu plesám
že mám v rukách tvoj deň
a každonočný sen

Odvaha

veľká dlaha na malú dlaň
vysoká daň
ohnivo vysvietená
odletová dráha
a strach odvážiť sa
odhodiť dohady
splatiť dlhy a dane
odvážiť sa odraziť
a pozerať sa na ne z nadhľadu
pomedzi prsty
mi kvapká šťastie
keď sa pridlho dívam
na beztvary budúcnosť
dám ju do formy
na medovníčky
a nechám upiecť
pod slnkom

To, čo máme

budeme mať už len krátko
vratko sa nám sedí na stoličkách
aj na zemi
sľubujeme si
že si zostaneme blízki
aj keď nám odídu trysky z motorov
keď medzi naše cesty prehodia
výhybku
keď hviezdy v noci budú svietiť
na spomienky
mihotavé plamienky
v hlave a kdesi hlboko
krvavé plamienky
plné krehkej vášne
v koreňkoch vlasov cítim
cválajúcu jar
nástoľčivo a clivo sa dívam
na hnednúcu zem a topiace sa snehy
žijem z nehy
čo si mi zložil k nohám

LÝDIA ŽÁKOVÁ

Chcimírová

pramienky vetra oddiaľujú povodeň
otáčajú sa za slnkom, elegantne ako svieca
tvoj tieň sa vzdáľuje, na okraj môjho srdca
kľučí v spínajúcich rukách ,svet mu je malý
mizne na dobro, na druhý koniec krásy
zostarne v rozbúrenom mori, za závesmi
klamem mu, že tam vonku je lepšie, ale on chce dovnútra
vraj len tu nájde odpustenie
tam vonku lietajú trosky, chechtáky sú im už na nič
tam vonku horí tornádo v pazúroch minulosti
tam vonku sa rodia labute
netušia prečo až kým sa nezahryznú do vetra
a počujú Amen

tam vonku svietia stromy
celé nadšené popravlia farboslepé oči
dúfajúc v život po živote
a celé to unavené poznanie zhodia z pliec
aby mohli lietať ako hviezdy
v novom zákone spadnúť na zem
potom si spomenú na lásku v kožuchu, na kvantové pole
na toho, čo mal po piatich dňoch skončiť
ale on pokračoval a tak som tu, v rebrách večnosti
v pramienkoch vetra

otáčam sa elegantne ako svieca
spínam silu ako rieka, ako litera
a žehnám svetu, ktorý mi je malý

tak strašne malý.

Naveky

prežili sme spolu sekundu
to, čo teraz hovorí, sú horké slzy slnka
čvirikajú ako gilotína čakajúc na trón
všade šumí dych, na ktorý vôbec nie som pripravená

cudné stony pážat striedajú
rýchle kroky rytierov
kráľ je mŕtvy
nech žije súkolie našich životov
devčatenko moje
pozri koľko toho ešte máme pred sebou
budem ťa nosiť so sebou
naveky...

Slniečnice

rozopnúť pány rozumu a bdieť pod holým nebom
to sú túžby vrastené do rozkrokov
slnka i zeme
klátia sa mlčky medzi sebou
ako stavce, plné klebiet
šplhajú po zábradliach
kvília od bolesti
utajené ako smäd
tu odkladám hlas a pravdu bokom
môj dych stále patrí tebe
ako drahé tetovanie
rozpadá sa na milión krokov
chrlí uzlíky na nugátovom tele
luskne prstom a vysoké mušle zachváti
pigmentový smiech

Sýkorka

chmáry na zápästí doznievajú
liknavé dokrútky noci
neladia s ničím
ako mraky
urobilo sa im zle
slzám z preplnenej tašky
nahádzal si na nich odvalu z detstva
tomahawk ušmudlaný do vreckoviek
aby skákal z mosta
nie, neprišiel si lámať srdce ale rovno väz
konáre hluché ako vystužené sláky
naháňajú strach a odlietajú preč
nič neznesú, neunesú
nedočiahu na druhý breh
skôr ako láska naprší a uschne
je z nich temný jednorožec
moták v digitálnom sarkofágu
autista
raz sa všetci stretneme v jeho srdci
a tam sa umlčíme k smrti
prekonáme dážd'
budeme bubnovať
ambivalentnej smole
čo sa lepí na päty
to sa ti len zdá, že dni sa skracujú
Diórová princezná
to len sýkorka strčila nos do tmy

V lone poľných ciest

dve kolečka okolo priehrady
a potom ju kolmo preplávať
svet mi ležal pri nohách
mala som sedemnášť
tak ma otec vychoval
brodiť sa životom ako lev
a tieto malé biele kvietky
tie ma prišli naučiť ten zbytok
odvtedy som nezvestná
v lone poľných ciest

Zreničky

prichádza ako inak, zadných vchodom
potajomky s vibráciou zlodeja
rovno do spamu
je to meno, mesto, zviera, vec ? Votrelec?
pripravený na bod varu /jedine/
prečítal všetky fotky /nič iné/
vivat prvá signálna
vravím som pristará
a on, že pokiaľ robíš, platíš dane a odvádzaš

tak si v pohode
ach, vráť sa do hrobu playboy
nechaj si zreničky zúžené
minulosť sa usmiala
budúcnosť mávla rukou
a prítomnosť prehltla
Óhm mani padré húm
Óhm mani padré húm
Delette

6 tónov

chodia okolo mňa
hádžu sa pod zaplavené autá
prekračujú lesk tvojho detstva
naivne aplaudujú
ako kvety vyzlečené
do bieleho konca
v diaľke rastú divé kvaple mesta
zem je plochá
6 tónov ošľahaných vravou
stáva sa pravdou
nechaj ju rozprávať
o clivej náruči mora

ANNA KONRÁDOVÁ

Rukopis

Rozpísané príbehy
na linajkách okolo očí.
Čítané potajme pod vankúšom
až do prebudenia.

Netetuj

Našiel čistú bytosť,
do hrste nepolapiteľnú.
Iba holubicu
ako bielu pani.
Na pohľad nedotknutú.

Zvukom ju prebodol
a ona sa triasla.
Jej rúcho ostalo na dne starej truhlice.
Na povale.
Ako zo šúpolia
obnažená.

Na kožu
viac písať nemôžeš.

Cieľ zameraný

Zahryznutá do tela
V rámci skúseností
blízkym deštrukcie.
Súznieš
a snád' ťa nezneistím,
keď poviem,
že len vírim
pušný prach,
čo zanechal
ostrieľaný lovec.

Na ceste domov

Kráčam vzdušným mostom
tam, kde začína dúha.
V povetrí šumí vzduch
a pod nohami praskajú
farebné bubliny.
Zámok je celkom blízko.
Domček.
Vytvorený z častíc.
Je z môjho
prachu.

Algoritmus
Bojzlivá bojovníčka
rozhodila siete
na pritiahtutie tvojho brieždenia
s prednosťami
bitkárskej bábiky oproti.

Obežnica.

Pozri ako kvitnú
kvety
na dlážke so španielskym vzorom.
Ako sa v mozaike stretáva
cúvajúci a dorastajúci
mesiac
v kučeravom nekonečne.
Ako na húsenkovej dráhe.

ANNA LAŽOVÁ

Odmietnutá láska

Odmietnutá láska
ničí nádej
o splnenom sne
Začína sa boj času
s nedostatkom lásky
a hľadajú sa
stratené dni
Spálené spomienky
tlejú v mrazivých časoch
divoké mlčanie
začína byť hrozbou
nepokojnej duše
Čaká sa na
neznáme záznaky
Tie však zápasia
s časom o víťazstvo
na vrchole prekliatia
a menia sa na zvuk
pomalých krokov
Len osud sa rehoce
ako blázon
a vyháňa z tela
aj posledné nádeje
ktoré navždy pochová
mlčiaci kameň

Kalamita duše

Kalamita duše brzdí
závan vône v premoknutom
smútku stratených ilúzií
Falošné úsmevy striedajú
uštipačné slová meniace sa
na svet bez citov
Len vietor bez zábran
počíta lietajúce papiere
a odnáša aj ľudskú dôstojnosť
kamsi za horizont

Život

Život uháňa ako pretekár
do bláznivého sveta
žralokov
Pomaly ho pohlcujú
svojím objatím
navlhčujú dušu
drobnými kvapkami
až kým tlkot srdca
nezaspí v náručí hviezd

Spomienka

Fotka v albume ožíva
v mozgovom závite
s príchutou nostalgie
Čierno-biela kombinácia
kriesi zabudnuté nádeje
vylieva dušu z tela
a rozbrázdenu cestou
sa tlačí medzi ostatné
prežité chvíle mladosti

Láska Adely a Ľudovíta

Veľká láska schladla
ako nedopitá káva
Blúdila dňami
ulicami
s prísľubmi
i bez prísľubov
Tvárila sa vznešene
i zasnene
rútila sa cez vlny i záveje
Potom si však nenápadne
zbalila veci
a stala sa jazdcom
v plnom cvale
Stratila sa v zrníčkach prachu
a ostalo iba kamenné ticho

IVAN ZEŽULKA

snívam si, že sa mi plnia sny

keď vstanem, miznú
ukladám sa preto znova
mysliac na to
že príde ktosi
kto tu už mal dávno byť
dokým sa tak stane
niekde vo mne hrá snová hudba

(iba)

láske je jedno, komu bude dopriata
chce iba trvať
to iba my si robíme starosti
pozerať sa na veci aj z iného uhla pohľadu - to veru nie je pre mňa
mám to tak, napríklad, s Mesiacom - vidím ho iba z tej jednej
a je takto krásny
naviac mám istotu, že zajtra ho znova uvidím
a teba?

(chýbaš)

tak ako rakva túži po tele
po mne dychtí nenásytná hlina
tak sa tu my traja
prelínáme v podzemí
navzájom si neverní
chýbaš nám už iba ty

PAVOL FEKETE

Zaklínadlá

Večer je tak blízko pri tme
Mesiak búcha po gongu
galaxia bliká v rytme
ohne hasnú po vonku
Bledé lístie stromy halí
kým opadá v jeseni
premení sa na fraktály
ktoré miznú v podzemí
Vietor osamelo dýcha
z nekonečných polnoci
mlčí jeho pýcha tichá
keď kalendár otočí
Spomienka sa neozýva
obraz mení titulky
diaľke chýba perspektíva
bodliak drží o šnúrk
Tma sa len tak povaluje
všetky farby zabíja
schovala sa medzi tuje
polonahá frézia
Praská koža v tamburíne
vyľahli sa gaštany
pravda ostala vo víne
tam sa láske ubráni

Ľudo a Adela

Na posvätenej rašeline
spí pamiatka zosnulých
na mohylách mená z kníh
ktoré krstil svätý Ján
Spomienkami
smútok plynie
v nostalgii na stuhách
zo sviec steká zlatý prach
vzduchom vonia tymian

SIMONA HOŠTÁKOVÁ

v ľavom oku mám
dve hnedé škvrny
odkedy som ťa spoznala.
mala som ostať bez poškvrny a rada by som ich sňala,
ale nejde to.
znie to poeticky, avšak
je trochu pochatbé veriť tomu,
že sa tam objavili práve pri našom prvom
„ahoj“
povedal si mi, že mám krásne oči
a tak som si ich začala všímať.
modré ako....
pozerám na ne hodiny a hodiny a neviem ich
prirovnať k ničomu.
trochu zelenej okolo zreničky,
trochu oceleovej a nakoniec tmavý pás na okraji
dúhovky
avšak moje ľavé oko hovorí, že skrýva ešte niečo.
objavili sa tam samé?
odkedy tam sú?
mám ich kvôli mojej mame alebo z nejakého osobného otrasu?
na spodnej časti ľavej dúhovky sedia dve nezbedné
bodky farby ... tvojich očí
boli tam vždy?
môj živý je voda a presne na ňu sa moje oči podobajú.
dlho som sa nechávala unášať vlnami fantázie a idealizmu, až kým si
neprišiel
ty.
a nestiahol si ma späť na pevninu.
aj keď len dvomi malými bodkami
farby zeme...
stále mám tendenciu plávať stratená vo vodách neznáma.

ty ale stojíš nohami pevne a...
v ľavom oku mám
dve hnedé škvrny
odkedy som ťa spoznala.
ty možno odídeš
avšak tvoju tvár už z toho ľavého oka
nikdy nezmažem.
ktovie, či tam boli vždy. ak áno,
aspoň som si našla alegorický výklad
niečoho, čo je možno len genetickou náhodou...
genetickou
vadou.
- *anomálie spôsobené náklonnosťou*

DARINA MILČOVÁ

Keby som bol čerešničkou

(Poézia pre deti)

Keby som bol čerešničkou
na zákusku v cukrárni,
život so mnou bol by, kamoš,
nadovšetko zábavný.

S chuťou by som sladké chute
zákazníkov pokúšal.
Bez váhania by si každý
tú moju chuť vyskúšal.

Mamkám by som učaroval
širokánskym úsmevom.
Pomyslenie na diétu?
Sto percent by bolelo!

Tých najmenších zdravil by som
dákou grimasou.
Ohník šibal by mi v očiach
nikdy nezhasol.

„Náhly prievan v peňaženke!“
hlásili by ockovia.
Ja zas noci nocou šepkal:
„Kedy ráno otvoría?“

Jarné bábo

(Poézia pre deti a mládež)

Keď slnce (z deravých vrecák)
vystiera ruky k zemi,
nesmelá slečna jar prepletá svoje prsty

pomedzi jeho.
V súzvuku dotykov,
v nádhernom predstavení
rodí sa bábo. Krstené kvapkami dažďa

sudičkou Nehou.

V zelenej perinke
(krehké a malinké)
matka ho vinie k hrudi.
A otec bozkom pohľadza.

Má však už skvelé plány:
keď zmocnie, dospeje,
rozkvitne v srdciach ľudí.

Tak vitaj, zvonček, na ceste žitia!
Buď požehnaním!

O snívání

(Poézia pre deti)

O čom sníva kobra?
Že prehltne obra.
A čo taká stonožka?
O korčuliach na nôžkach.

Túži brázdiť krížom-krážom
rieku pobozkanú mrazom.
Vykrúcať sa v piruetách,
šprintovať i k nebu lietieť.

Tulene vraj o raji
na slnečnom Havaji.
„Zlatý odtieň, ten je in!“
tvrdí to lev – manekýn.

Ťave zase slinky tečú
na hamburger, sladký kečup.
O šťavnatom rezni v puse
kváka žaba v jednom kuse.

Kapor u nás vo vani
rád by dvoril pirani.
A ja snívam od včera,
že si s nimi zaspievam.

Snežienka

(Poézia pre deti a mládež)

Otvára brány ospalých záhrad.
Pohládza mĺkvy les i lúkam dlane.
Do zvyškov snehu maľuje príbeh
s nadpisom: „Prebúdzanie“.

Nádherný posol jari
kloniaci hlávku k zemi.
Núka sa zraku ľudí
v belavom predstavení.

Lupeňmi šepce chladnému svetu:
„Prišiel čas teplom zakvitnúť!
Obliecť si svieže zelené sako,
k životu smelo vystrieť hrud'!“

Stvoril ju Pán Boh. Krehkú i silnú zároveň.
Aj nežnosť pridal do vienka.
Tak vitaj, hanblivá slečna, dnes, medzi nami!
Zahrej nám srdcia, snežienka!

EDUARD TARA

desať príbehov o tichu

(moderná sekvencia haiku)

dlhé ticho –
spev vtáka
lieči strom

osamelá lipa –
staré okno rámuje
ticho

opadané list –
potok nesie ďalšie ticho

padá ďalší list –
kúsok ticha mení
svoje miesto

zametanie lístia –
vždy o krok
za tichom

snehové vločky –
muž s bielymi vlasmi
mlčí

zimný súmrak –
jej slová stále
v tichu

zimný vták –
vetvička diriguje
ticho

zimný denník –
stránka slov
stránka ticha

ticho a sneh –
pre starého kaligrafa
nič iné ako biele

desať spoločných chvíľ
(moderná sekvencia haiku)

jemný zvuk vln –
mladá matka hladí
svoje nenarodené dieťa

nová lupa –
dieťa a mravec
sa navzájom skúmajú

prázdna pláž –
dve hviezdice
objímajúce sa

magnetitový kameň –
dve jašterice
sa k sebe priťahujú

hviezdna obloha –
dve svetlušky
sa k sebe približia

koniec leta –
dva motýle
letia k sebe

padajúca hviezda –
chvíľa hlbokého ticha
medzi dvoma cvrčkami

spolu kĺzať smerom
k jesennému západu slnka –
dva vodné pavúky

večerný vietor –
dva suché listy stratené
jeden od druhého

novoročný sneh –
rad stôp prichádza
a ďalší odchádza

desať vlajok vo vetre

(moderná sekvencia haiku)

vztýčenie vlajky –
prvýkrát môj tieň
v tieni môjho syna

vzdialené more –
vlajka sa vlní
v starodávnom rytme

vztýčená vlajka –
koniec a začiatok
cesty

vlajka za vlajkou –
ráno naša ulica zbiera
viac úsmevov

vlajka môjho starého otca –
stále uprostred
rodinnej fotografie

malá vlajka –
veterán a dieťa sa na seba
usmievajú

deti kreslia vlajky –
červené a modré ceruzky
sa zmenšujú a zmenšujú

vlajka na školskom dvore –
deti zdieľajú let jedného šarkana

prvé miesto pre Slovensko –
veľká vlajka objíma
vítěza

výročie –
stará vlajka môjho otca
ide môjmu dieťaťu

ADRIANA KARVAIOVÁ

Pohovor

(Úryvok)

„No dobre, tak ešte vy piati. Ale teraz už ozaj zatvoríme dvere. Túto časť musíme všetci začať i ukončiť spolu, nie je možné pridať sa za pochodu.“ Len čo to vyslovila, vchod sa za Adamom a jeho dočasnými spoločníkmi bez milosti uzavrel.

„Čaká nás fyzicky náročnejšia hra, takže ak si niekto netrúfa, núdzový východ je tamto,“ moderátorka viac-menej čítala inštrukcie z goliera, čo ale najavo dávali len jej zjavné rozpaky, že chvíľu aj ona sama hľadala miesto, na ktoré prstom ukázať. „A ten bude k dispozícii neustále, ale odporúča sa začať len v prípade, že máte reálnu možnosť a aj záujem hru dokončiť. Takže, ak vás včera napríklad seklo v krížoch alebo neradi chodíte pešo, nech sa páči.“

Tichý chichot bol reakciou na jej príklady indispozície, ale neodišiel nik.

„Dobre, takže... Sme v predsieni tejto hry. Musíme sa fyzicky premiestniť. Takže, dámy a páni, nastupovať,“ vydala pokyn, pričom sa znenazdajky objavili transportné kabínky pri každom hráčovi.

„Kam ideme? Čo tam budeme robiť?“ a podobné otázky s začali ozývať z rôznych kútov.

„Ale, prosím vás, v tejto chvíli ani ja neviem viac, veď to vám musí byť jasné. Isté je len to, že naše priestory nestačia, ideme cestovať, v mieste určenia sa všetci takto stretneme a povieme si viac. Takže, nech sa páči...

alebo, samozrejme, núdzový východ, ale hlavný vchod sa už neotvorí.“

„Núdzový, no jasné, rovná cesta domov,“ zašomral ktosi za Adamových plecom a ten nevedel, čo si o tom má myslieť. Naozaj by musel celú akciu opustiť, keby to teraz vzdal? Alebo sa ten človečik len bál na niečo povedať nie? Nastúpil teda do kabínky gyroskopického dronu, ktorý už na neho trpezlivo čakal, vznášajúc sa asi pol metra nad lesklou podlahou. Žeby budúci/možný kolega mal strach z tohto dopravného prostriedku? Z času na čas sa v médiách objavila nejaká správa o menšej nehode, ale Adam si neraz myslel, že len výrobcovia tradičných elektroskútrov robia negatívnu kampaň, aby nestratili svoj podiel trhu. Veď takéto približovadlo bolo oveľa pohodlnejšie,

človek stále komfortne sedí, zatiaľ čo drony letia všetkými smermi, rýchlosť aj smer dokážu zmeniť takmer okamžite, ale cestujúcemu sa nedvíha žalúdok práve kvôli premyslenému sedeniu. Navyše, môžu byť úplne autonómne, zadáte si cieľ cesty a to je všetko, neriadite nič, namiesto sústredenia sa s pocitom zodpovednosti si pasažier môže oddýchnuť.

Áno, Adam už „gyrákom“ letel a veľmi si to užíval, a preto aj teraz bol jedným z prvých, ktorí bez váhania nastúpili, len čo sa odklopil priehľadný poklop kabíny, ktorý zároveň slúžil ako fotovoltaiický panel.

„Ahoj, A1,“ príjemný ženský hlas ho pozdravil vo vnútri kabíny. „Môžem ťa, prosím, zapásať?“ dron si slušne vypýtal cestujúceho súhlas, aby sa zo sedadla vysunuli penou obalené popruhy, ktoré mu oblapili trup aj končatiny. Okolo hlavy sa mu jemne prisunula akási helma, tiež mäkučká, priedušná a komfortná.

„Ďakujem,“ hlas sa ozval znovu, čo znamenalo, že sú pripravení na odchod. Stroj vzlietol a Adam nech sa snažil ako sa snažil, v tej rýchlosti nebol schopný uvidieť, či sa z budovy dostali stropom alebo bočným otvorom. „Želáš si konverzovať, alebo uprednostňuješ ticho?“ oslovila Adama zas.

„Môžeme sa rozprávať,“ bez väčšieho záujmu si Adam vybral režim.

„To som veľmi rada. Ako sa dnes máš, A1?“

„Trochu rozpačito. Ešte som nespracoval všetky vnemy. To chce čas. Ale inak, všetko super. A ty, ako sa máš ty? A ako ťa môžem oslovovať?“

„Ja som osobný letecký gyroskopický automat, skrátené Olga. Ale volaj ma, prosím, Oľga. Teší ma, A1,“ bez najmenšieho zaváhania mu stroj odpovedal a Adam si nebadane vydýchol. Vyzerá to byť v poriadku.

„Ako dlhý bude let?“ spýtal sa Adam, ale namiesto odpovede sa mu dostalo:

„Urob si pohodlie, nebude to veľmi dlho trvať.“

Asi to nebol až taký dobrý nápad, skúsiť niečo vytiahnuť z drona, tie práve neprekypujú inteligenciou, pomyslel si Adam a skúsil sa radšej poobzerať. Cez priehľadné steny ale toho veľa nevidel, mimoriadne vysoká rýchlosť zavínala, že sa obraz zlial do jedinej machule, kde sa nanajvýš menili farby a intenzita svetla. A ešte aj tie boli určite skreslené a odfiltrované použitým konštrukčným materiálom.

„Môžem ti ponúknuť hudbu? Literatúru? Krátke filmy?“ Oľga ochotne prezvala rolu hostiteľky, ale Adamovi tu čosi chýbalo.

„A čo tak aktuálne spravodajstvo?“ spýtal sa.

„Je mi ľúto, to nemám k dispozícii,“ zdvorilo ho odmietla. Ako inak.

„Porucha v spojení alebo blokovanie adminom?“ Adam položil otázku na telo.

„Adam, prosím, dnes nepracuješ, uvoľni sa a užívaj si hru,“ Oľga mu odmietla odpovedať, čo Adama ale ihneď prebralo.

„Tak moment. Ako to, že ma oslovuješ menom? A zrejme vieš, čo je moja profesia. Dron na to nemá oprávnenia ani technické možnosti. S kým to hovorím? Bolo by slušné predstaviť sa.“

„Ospravedlňujem sa, A1,“ hlas sa pokúsil Adamove podozrenie rozptýliť, ale jemu to nestačilo.

„O nič nejde,“ chlácholil mašinu Adam, „ale rád by som vedel, kto si a prečo sa ukrývaš sa stroj.“

Chvíľku bolo ticho. Až príliš dlhú chvíľku. Adam sa už začal obzerať po interiéri, aby zistil, či je inak všetko plne funkčné, keď hlas začul znova:

„Tak dobre, ale porušujeme pravidlá. Som Ethan Bervený, stretli sme sa na druhom kole pohovoru.“

„Aha, áno,“ Adam sa tváril, že si spomenul na meno člena tímu, ktorý ho včera griloval, ale pravdou bolo, že len matne si spomínal na ich tváre. „Ale pravidlá si porušil ty, nie je. A prečo vlastne?“

„Priznám sa, že som sa pomýlil. Monitorujeme všetky hry, o tom predsa vieš. Súhlasil si s tým. Ako si súhlasil aj s MTP. Potvrdil si to svojím biometrickým podpisom.“

„Miniteleport? Áno, ten vymaže krátkodobú pamäť,“ Adam si začal dávať kúsky skladačky dokopy.

„Presne tak. Obliekol aj ľahol si si sám, len si zabudol. Ale neboj sa dlhodobých následkov, strávil si tam len pár minút, len kvôli autentickejšosti. Ale klobúk dole, že si ma odhalil. Väčšina ľudí by si to ani nevšimla.“

„Netuším, ako by zareagovala väčšina ľudí na mojom mieste, ale ja som AI psychológ, ako si iste spomínaš. Keď sa stroj správa divne, preprogramujem ho, alebo ak to nejde, tak vypnem. A už mám takú chorobu z povolania, v interakcii s umelou inteligenciou som v strehu vždy a všade.“

„Chápem. Dúfam, že ti nepokazím zábavu. Všetko je automatizované, len pod supervíziou, takže my vstupujeme do hry minimálne. A že už vôbec nemáme čas na rozhovory, to asi chápeš.“

„Uhm, tak ďakujem, že si v mojom prípade urobil výnimku.“

„V pohode, aj ja si chcem už oddýchnuť. A nie je na tom nič zlé. Ja som chemik a tvojej práci veľmi nerozumiem. Máš pred sebou kus cesty, ak sa ti chce, povedz mi o svojom najťažšom prípade. Mimo pohovoru, ozaj iba ak máš náladu.“

Adam sa na chvíľu zamyslel, o čom by vlastne Ethanovi porozprával. Najťažšie prípady boli spravidla tie, keď sa dlho- predlho zdalo, že porucha bude

niekde inde než v umelej inteligencii, keď sa musel prelúskat' technickou časťou a pritom celý čas spolupracovať s nespoľahlivým softvérom. A tých prípadov sa našlo bohužiaľ celkom dosť. Napokon si spomenul na jeden prípad OCD. Išlo o iba riadiaci čip výroby linky, našťastie nič v medicíne alebo školstve, ale všetko muselo byť násobiteľné siedmimi. Všetky vstupy aj výstupy. „Najprv musím odhaliť príčinu, to je rola psychológa, potom preprogramovať, to je robota programátora,“ zhrnul svoju prácu na záver Adam. „Táto robota denno-denne prináša nové výzvy. Nikdy sa nenudím,“ pozitívnou myšlienkou uzavrel tému.

„Fascinujúce,“ úprimne znela Ethanova reakcia. „Aha, už si na mieste.“

„Pokecáme aj cestou späť?“ spontánne navrhol Adam.

Ethan súhlasil, hoci poznamenal, že nie je isté, že bude môcť. Adama už zaujímal, čo nové ho čaká, a preto nelenil a len čo dron zaparkoval, odopol si pásy a bol pripravený vystúpiť, ale poklop sa stále neotváral.

„Čo sa deje, Oľga?“ šípiac poruchu, Adam oslovil priamo stroj, keďže Ethan sa pred nedávnym rozlúčil.

„Prosím chvíľu strpenia. Je potrebné nasadiť si ochranný oblek,“ dostalo sa mu odpovede, hoci úplne zbytočne. V tej chvíli sa už okolo Adama formovala bunda, nohavicová časť bola takmer dokončená a čosi ho poštekľilo aj na krku.

„Aj helmu?“ spýtal sa.

„Áno, oblek musí byť hermetický. Nech sa páči,“ dvere sa roztvorili doširoka, aby Adam vystúpil.

Ako prvé pocítil zvláštny pocit závanu trochu chladnejšieho a silnejšieho vetra, ktorý ale vďaka druhej, špeciálnej kombinéze nebol nepríjemný. Trochu horšie bolo zvyknúť si na obmedzenú viditeľnosť v prilbe, ktorá síce bola takmer úplne priehľadná, ale lom svetla trochu skresľoval obraz.

Nebol ani prvý, ani posledný, kto šťastne dorazil na toto zvláštne miesto. Nehostinná pustatina v teplých farbách, vzácnosťou sa zdalo byť tých zopár sukulentov naokolo. A inak nič, nič gigantických rozmerov, nič siahajúce až za horizont. Žeby Nevadská púšť? Ale prečo?

„...a chápem, že sa mnohí pýtate, o čo tu ide,“ keď sa priblížil dostatočne k skupinke ľudí, ktorá postávala v strede medzi pristavenými transportérmi, začul hlas vychádzajúci z hrdla patriacemu F12, z krku v objatí známeho go-liera. Tá istá mladá žena, ktorá ich do nich posadila. „Ale, prosím, počkajme ešte chvíľu, aby všetci počuli potrebné inštrukcie.“

Súhlasili, ale zvedavosť podnecovala netrpezlivosť a tá zasa len ďalší záujem. Ktosi utrúsil, že to nebude náhoda, že sa ocitli v mesačnej krajine. Presnejšie,

na mieste najpresnejšie napodobňujúcom podmienky na inom vesmírnom telese. „Vyzerá to, že sa mi splní detský sen, vždy som chcel byť kozmonautom. Keď som vyrástol, pochopil som, že vesmírny turizmus je pre pár vyvolených,“ 74Q sa pochválil osobnými skúsenosťami.

U muža menom H8 sa jeho sarkazmus nestretol s pochopením: „Tak ti gratulujeme. Ale má to niečo do seba, nemyslíš?

Čo ak sa bude naša budúcnosť odohrávať v iných svetoch?“

„Konkrétne moja asi sotva,“ nepochopil 74Q, „proste na to nemám.“

„Ale nie, ja som myslel...la...myslelo, ha ha ha, chcem povedať, že bežne sa na matku prírodu pozeráme ako na priateľskú a vľúdnu, ale drvivá väčšina všetkých foriem života na Zemi nakoniec vyhynie. Je to normálne.

Je takmer fyzikálnym zákonom, že jedného dňa sa zničí aj Zem samotná. Máme prírodné katastrofy, dopady asteroidov, supervulkány a tak.“

„Máš pravdu,“ pridala sa vysoká A5. „Existujú však aj javy, ktoré sme si sami spôsobili. Globálne otepľovanie, jadrové zbrane, prehnané používanie antibiotík...“

Konečne sa ku skupinke pridalo posledných pár oneskorencov a ich momentálna koordinátorka preto uzavrela debatu. „V podstate, áno, váš odhad bol správny, dnes ideme osídľovať novú planétu. Budú z nás novodobí hrdinovia, alebo tiež ľudia, ktorí sa dostanú do nebezpečných situácií bez dostatočných informácií vopred.

Budeme ako priekopníci, ktorí nemajú mapu, len oduševnenie a hrubú predstavu o svetových stranách. Dámy a páni, čaká nás skutočné dobrodružstvo!“ Nie celkom všetci zdieľali jej nadšenie, ale väčšina tvárí sa rozjasnila očakávaním. Jedna z nich patrila Adamovi. „Čo presne bude našou úlohou?“

„Osídľovanie je postupný proces. My pôjdeme hľadať lávové trubice, jaskyne, ktoré už existujú a ktoré by mohli na začiatok slúžiť ako úkryt. Lebo okamžite tam sedemhviezdičkové hotely pochopiteľne nebudú.“

„Takže prechádzka púšťou? No super,“ akýsi skeptik zašomral. „Len ste pozabudli na to, že okrem strechy nad hlavou, najväčším problémom bude kyslík. Či sme čírou náhodou našli jednovaječné dvojča matičky Zem?“

„Iste sa pôjde tam, kde je ľad,“ vysvetlila A5. „Ten vyťažíme, oddelíme pitnú vodu a potom kyslík a vodík – kyslík na dýchanie a vodík na raketové palivo.“

„Super! Vezmeme si vreckový generátor?“ zavtipkoval Adam, ale okamžite si sám aj odpovedal: „Hej, ja viem, solárnu energiu máme stále poruke.“

74Q to nestačilo. „Tak sa ešte musíme uistiť, že tam neexistuje žiadny mikrobiálny život, pretože naša DNA by interagovala s cudzou DNA s neznámymi následkami.“

„Je to tak,“ F12 si už chcela dať golier čím skôr dolu, a preto so všetkými radšej súhlasila, aby ich umlčala.

„Dnes nás našťastie takéto ťažké rozhodnutia nečakajú. Ideme len hľadať útočisko. A najprv si musíme spoločne určiť parametre, ktoré by toto miesto mali spĺňať.“

Konstruktívna debata, ktorá sa čochvíľa rozprúdila, bola súčasťou úlohy. Adam nebol jediný, čo bol vo svojom živle. Netrvalo dlho a určili si zopár z hlavných kritérií.

„Ja si myslím, že to nám na začiatok stačí,“ F12 schválila ich výber. „Keď tam dorazíte, nájdete tam ukrytý predmet. Nemám informácie, čo to presne je, ale nebude zložité to identifikovať. Tú vec treba priniesť sem, odtiaľto pôjdeme späť. A máme časový limit, dve hodiny.“

„Ojoj, to je dosť,“ niekto poznamenal.

„Dost' veľa, či dost' málo?“ Nedalo niekomu inému.

„No, veď práve. Veľa na pobyt v púšti, málo na hľadanie pokladu na Marse či kde,“ znela odpoveď. To si ale F12 už so smiechom si dávala dolu golier, ktorý podľa očakávania už aj skončil v útrobach malého bzučiaka, ktorý ho bezpečne dopravil do batožinového priestoru jedného z transportných dronov. Nie všetci svorne súhlasili s definitívnym rozhodnutím väčšiny a F12 sa už stala len obyčajnou členkou tímu. Inštrukcie nezahŕňali, či sa na výpravu majú vydať každý sám, alebo či sa majú zorganizovať do skupiniek, a či hoci všetci spolu. Ktosi navrhol rozdeliť sa do trojíc-štvoríc, avšak následne sa strhla zvada, kto s kým pôjde a hlavne ktorým smerom, pretože nebolo možné zostať v kontakte.

Adam v duchu krútil hlavou, na základe čoho je ten-ktorý „priekopník“ presvedčený, že správny smer je na sever či západ, pričom neboli vybavení ani len kompasom. Široko-diaľko panoráma neponúkala žiaden orientačný bod ani nič zapamätateľné, len holé skaly v nádherných oranžovo-červených odtieňoch hnedej, suché korytá riek, takmer až na horizonte sa čneli veľké stolové hory s riedkou vegetáciou a na opačnej strane sa majestátne týčili piesočné duny. Adam si zaumienil, že jeho najväčšou misiou bude vrátiť sa späť na miesto priletu, aby sa nestrápnil tým, že ho budú musieť hľadať.

Po niekoľkých neúspešných pokusoch urovnať čoraz hlasnejšiu zvadu kolegov to vzdal. Vydal sa teda sám drsnou krajinou na mieste, ktoré mu trochu pripadalo ako cestička vhodná nanajvýš pre terénne vozidlá.

Mnohí jeho príklad nasledovali, zvolili si však iný smer. Keď strácal pocit istoty, že skupinku ľudí má stále na dohľad, čupol si a pozbieral zopár stredne veľkých kameňov, aby ich poukladal do tvaru šípky smerujúcej k miestu návratu.

On sám pokračoval opačným smerom. Čoskoro ho zaujal útvar mierne vystupujúci z povrchu, a tak svoj postup s balvanmi zopakoval a odbočil doprava. Inštinkt ho doviedol až k vchodu do zvláštnej jaskyne, ktorú vytvorila roztravená láva kedysi veľmi dávno.

Steny boli desivo strmé, ale okamžite si na nich všimol výčnelky, ktoré by sa pohodlne mali dať použiť ako stupienky. Síce trochu zvažoval, či je to dobrý nápad, ísť tam celkom sám, lákala ho ale aj myšlienka na únik z horúčavy púšte. Jeho oblek výborne reguloval teplotu a udržiaval optimálnu vlhkosť, ale púhy pohľad na svoje okolie ho vnútri rozpaľoval.

Začal teda svoj zostup dolu, zliezal po balvanoch, ktoré kedysi tvorili strop lávovej trubice. Preklenul cestu popod nízky visiaci strop a vstúpil do hlavnej komory. Náhle prítmie po ostrom slnku na povrchu ho oslepilo a keďže zbytočne šmátral po svojom oblečení, baterku nenašiel, neostávalo mu nič iné, než na chvíľu zastať a počkať, kým sa mu zrenice zúžia, aby mohol bezpečne pokračovať ďalej.

No prosím, toľko rečí a toto bolo úplne jednoduché, viedol Adam v duchu monológ, keď zočil útroby fascinujúcej miestnosti, ktorej krásy osvetľovali slnečné lúče tvrdošijne sa predierajúce cez diery v skalnom strope, odhaľujúc podzemný svet. Komora bola dlhá len niekoľko desiatok metrov, steny tmavej vytvrdennej lávy sa zdali byť ideálnym pozadím na umelecké fotografie v dramatickom osvetlení.

Ukrytý predmet, takzvaný poklad síce doposiaľ nezbadal, avšak bolo tu mnoho výčnelkov, za či popod ktoré by sa dal ľahko schovať. Sebaistota Adama stúpala s každým krokom smerom dole po skalnej stene. Už len zopár metrov, už som tam, nadšením jasala jeho dobrodružná duša a radosťou výskal jeho súťaživý duch.

Čelom mu do mozgu prenikol ľadový chlad. Ďalšou vecou, ktorú si uvedomil, bolo, že má problém nadýchnuť sa. Šlo to len ústami. Obe nosné dierky mal čímisi upchaté. Automaticky siahol prstami pravej ruky po svojej tvári. Zaschnutá krv.

Už si spomínal. Tri či štyri krôčiky pred dosiahnutím bezpečia dna sa pošmykol, rukami sa už neistil dostatočne, a preto sa po skalnej stene zošuchol rovno dolu stáby korpulentný dovolenkár prvý raz na tobogane. Len s tým rozdielom, že s hlavou otočenou smerom k stene. Vytŕčajúca skala jeho nosu stála v ceste a nerovný boxerský súboj suverénne vyhrala.

Ale ešte niečo ho trápilo. Pár minút trvalo, kým si pozbieral myšlienky a mohol začať analyzovať, že síce ho bolí úplne všade, čo presne má ešte pravdepodobne zranené.

Ľavá noha. Koleno alebo predkolenie. Pozrel tým smerom. Nebolo ničím pri-
valené, ale keď chcel nohou pohnúť, nešlo to. Vyvrtnuté, zlomené? Tak či
onak, Adamove sebavedomie bolo v háji. Áno, toto ho aktuálne trápilo naj-
viac. Ako bude pred ostatnými vyzeráť? Nepochyboval, že ho nájdu a po-
môžu mu. Pretože i keď vraj komunikovať medzi sebou nebolo možné, zaiste
nenechajú podobných hlupákov napospas svojmu osudu.

SOS gombík na obleku? Nemonitorovali okrem polohy aspoň pulz? A čo
predsa len skúsiť audio spojenie?

Nič. Žiadna odpoveď.

S ťažkosťami sa pozviechal, prevalil sa na bok, rukami pomohol svojej nemo-
tornej nohe a posadil sa. No, veď si viac-menej celý, povzbudzoval sa. Hore
ale asi nevylezieš. Trochu si popretieral oči, aby si ešte lepšie zvykli na prítomie
a tiež, aby sa presvedčil, ako to tam s ním vyzerá. Vcelku dobre, len si silno
narazil nos a preto sa mu pustila krv.

„Haló?“ skúsil to znovu. „Som presvedčený, že ma počujete. Som v poriadku,
len mám niečo s nohou. Teraz vyleziem hore a pokúsim sa dostať na miesto
odchodu. Zvládnem to, nie je to tak ďaleko.“

Odpovede sa nedočkal, ale ani na ňu nečakal. Pozviechal sa a začal sa pomo-
cou rúk a jednej zdravej nohy dvíhať popri skalnej stene, zatiaľ čo tú druhú
len ťahal za sebou ako bremeno. Podarilo sa mu postaviť a aby si oddýchol,
trochu sa poobzeral. Je ten záhadný predmet vlastne tu? Nemá ho doslova
na dosah ruky?

Snažil sa dať nejaký význam svojmu dobrodružstvu s menej šťastným kon-
com a tiež ho lákalo množstvo výčnelkov najrôznejších tvarov vystupujúcich
zo všetkých strán.

Bolesť sa zmiernila a zaváhal. Urobil krok smerom vpred, ale len čo ruky sňal
zo skalnej steny, stratil oporu a zviezol sa na zem. Usúdil, že by sa nanajvýš
musel plaziť po drsnom dne jaskyne, aby sa po nej mohol porozhliadať, lebo
po hrboľatom povrchu nebolo možné skákať na jednej nohe, to by pravde-
podobne riskoval ďalšie zranenie.

Zamietol svoj nápad a vrátil sa k fliačiku krvi na zemi, ktorý mu spoľahlivo
označoval miesto, kde bolo možné zliezť dolu a teraz dúfal, že to zvládne aj
opačným smerom. Ešte mu čosi napadlo. Zameral sa na svoje rukavice a na-
šiel tam nenápadný symbol, ktorý vyzeral ako vetvička. Stisol ho. „Aha, to nie
je konárik, to je parožie kamzíka,“ zasmial sa a nahlas riekol Adam, keď na
jeho pokyn rukavice zhrubli, dlane zahalil vankúšik, brušská prstov sa pokryli
špongiovou tkaninou a výstuž sa objavila aj okolo zápästí. „Super, teraz to
zvládnem,“ Adam sa sám so sebou rozprával čoraz hlasnejšie, pretože s a

začal cítiť nepríjemne. Hodil zrak dolu na svoje dochrámané koleno a zistil, že podobnými zmenami ako rukavice prešli aj jeho čižmy, vyzerali byť veľmi nápomocné pri lezení po skalách. Mal to aktivovať pri svojom príchode?

Vytýčil si cieľ, prvú plošinu, ktorú práve za týmto účelom objavil a ktorá bola vo výške asi dvoch metrov.

Autobusová zastávka, nazval ju sám pre seba, a pustil sa do toho. Zdravú nohu položil na kameň vo výške kolena a pomocou rúk sa naň postavil. Zistil, že najhoršou časťou nie je šliafnúť na niečo a váhu tela nechať na zranenom kolene, ale udržať rovnováhu a nestratiť úchop, keď sa chce vyrovnáť. Ale napokon sa mu podarilo dostať na plošinu, kde bolo možné opatrne si sadnúť a svalom dopriať oddych, zatiaľ čo oči hľadali ďalšiu rovinu.

Ako tak zrakom pátral nad svojou hlavou, zistil, že je to omnoho ťažšie, než z dna lávovej trubice, pretože s odstupom mal pekný výhľad a videl, čo sa zdalo byť bezpečné, avšak tu mu navyše do očí svietilo z vchodu slnko, ktoré si pre-rezávalo svoj tunel cez hustú tmú vnútra. Zrazu ho však niečo zastrelo a Adamove oči opäť potrebovali pár sekúnd, aby sa prispôbili.

Záchranný dron. Tak predsa.

„A1, teraz vás transportujem na ošetrenie,“ príjemným ženským hlasom vyhlásil stroj a začal zaujímať pozíciu, v ktorej by mohol Adama obaliť a tak pohltiť do svojho vnútra.

„Nie, ešte nie, povedal som, že toto musím dať sám,“ oponoval Adam. „Sám si za to môžem, takže si chcem dokázať, že sa z tejto šlamastiky viem dostať,“ vysvetlil.

„Zamieta sa,“ dostalo sa mu odpovede a skutočne, čas na diskusiu sa práve vypršal. Pod pazuchy a kolená sa mu vysunuli vidlice, ktoré ho sťa dieťa v plodovej polohe nadvihli dostatočne na to, aby sa mu pod zadok podsunula sedačka, ktorá sa postupne vyrolovala až do nosidla a prídavné ramená naň jemne vyrovnali Adamove telo. Ešte sa nad ním uzavrel priesvitný pokop a už aj leteli vo výšin.

„Jaj, kamarát, toto nevyzerá dobre,“ zhodnotil postarší pán v obyčajnom tričku a letných nohaviciach. Prvá tvár po otvorení poklopu sanitky. „Medzi-tým sme ti zmonitorovali životné funkcie a preskenovali zranenie a máš frak-túru articulatio genus. Zlomený kolenný kĺb. Gratulujem, toto som už dávno nevidel.“

Adam mu odpustil sarkazmus. „Ja viem,“ uznal. „A čo teraz?“

„Čo teraz, mladý muž? Kolenný kĺb je veľmi zložitý. Hojiť sa to bude pár mesiacov. A budeš rád, ak ťa nebude zakaždým v ňom sekať pre zmene počasia.“

„Pekné vyhlídky,“ povzdychol si Adam, ale čosi mu predsa nedalo pokoja. „A môžem sa spýtať? Počul som, neviem, čo je na tom pravda, ale počul som o projekte Rýchla čata a že už prebiehajú testy na ľuďoch.“

„Rýchla rota, chceš povedať,“ zasmial sa doktor. Aha, sadol na lep, takže je to pravda.

„No a zaujímalo by ma, či sa pri tom robí génový sken ako súčasť vstupnej prehliadky.“

„Chlapče?“ lekár sa uvelebil na stoličke, ktorú si prisunul s Adamovým nosidlám. „Rozumiem ti. Ten sken sme už urobili cestou sem, spolu s ostatnými vyšetreniami. Áno, vidím to.“

Adam si smutne a veľmi zhlboka povzdychol. Odvrátil zrak, len aby ho čoskoro uprel na odborníkovu tvár opäť a povedal: „Tak dobre. Prosím vás, dajte mi to do sadry.“

„Ako prosím?“ nechápal doktor. „Prečo tak rýchlo?“

„Je mi jasné, že Rýchlu rotu máte k dispozícii. A plne jej dôverujem. Ešte sa nestalo, že by nanoboty vykazovali poruchu. Ale keď viete, že mám ruku vypestovanú v laboratóriu, aj tak tú prácu nedostanem a potom mi je jedno, že budem mesiac pripútaný na lôžko. Tak mi treba.“

„Nebuď na seba taký tvrdý,“ chlácholil ho, „a povedz mi, prečo máš náhradu.“

„Pretože som zanedbal preventívku. Bol som jednoducho mladý a hlúpy. Potom som začal aktívne športovať a aj dbať na svoju stravu, ale ako vidíte, stále som schopný urobiť nejakú blbosť,“ zlostil sa sám na seba Adam.

A lekárovi to bolo veľmi sympatické. „Máš pravdu, je hanbou nevážiť si svoje zdravie a plytvať tak verejnými zdrojmi. Rakovina, hej? Ale počuj, o akej práci hovoríš?“

„Som psychológ umelej inteligencie, teda technik a analytik v jednom.“

„Nie, to som nemal na mysli, tomu ja aj tak veľmi nerozumiem. Ale ty chceš akože pracovať vo firme?“

„No...áno,“ Adam nerozumel otázke. „Tento teambuilding pre mňa mal byť súčasťou výberového konania.“

A verím, že nie som jediný.“

„To zaiste nie,“ pripustil lekár, „až na to, že pokiaľ viem, toto vlastne nie je výberové konanie ani teambuilding. Ty fakt nemáš ani poňatia, o čo ide? Áno, nebolo to povedané po lopate, ale väčšina účastníkov vie, aký je cieľ.“

„Dnes asi ničím neohúrim. Už je to jedno, som mimo hry, povedzte mi to.“

„Ide o Béčko. Kto má predpoklady ísť. Úspešným uchádzačom bude na záver ponúknutá možnosť stať sa jedným z prvých osídľovateľov. Ako Adam a Eva,“ zasmial sa na zhode mien.

„Ale nerobte si zo mňa srandu,“ Adam okamžite so smiechom zamietol čo i len myšlienku, keď navela - navela mu došlo, v akej súvislosti označenie Béčko už počul, len aby ihneď zvažnel a pozrel sa doktorovi hlbšie do očí.

„Tak to som teda pekný hlupák.“

„Prečo, mal by si záujem?“

„To je slabé slovo. Môj celoživotný sen. Nuž, keď som taký blbec, môžem si za to sám. Ach jaj.“

„Chlapče, už si prestaň sypať popol na hlavu, unavuje ma to. Chceš analgetiká na to koleno či čo?“

„Viete čo, ani nie. Šušká sa, že firma sa podieľa na projekte Planéta B, ale je to také super tajné, že neviete, čo je klebeta, čo číra konšpirácia a čo fakt pravda. Veľmi som tu chcel pracovať, lebo toto je krok k budúcnosti. A to som netušil, že tak veľký,“ Adam bol mimoriadne sklamaný sám zo seba a rozhodol sa vytrestať sa tak, že si nevezme ani lieky proti bolesti.

„Stačilo. Teraz mi jasne povedz, stredoveké znehybnenie a kalciová podpora, alebo nanoboty?“

Adam зановito mlčal a v kútiku oka sa mu začala objavovať tajná slzička.

„Dobre, daj mi chvíľu.“

Lekár sa so stoličkou odkotúľal k pracovnej bunke, kde položil prsty na klávesnicu. Adam sa ani nesnažil pozviechať sa. Takto sa mu rozplynul celoživotný sen. Tak, že na chybu z mladosti, ktorá by ho zrejme tak či onak vylúčila z programu, ešte pridala aj aktuálnu nerozvážnosť, aby bolo jasné, že nie je ten pravý. Nielen cieľ cesty, ale aj náklady na tieto misie budú astronomické, treba preto zodpovedných ľudí, nie žiadnych jedincov bažiacich po sláve či dobrodružstve. Navyše fakt, že sa vydal do neznáma bez spoločníkov. „Nemal som ísť sám, do frasa. Mala to byť tímová práca.“

„Čo?“ doktor zdvihol zrak. „Jaj, myslíš v jaskyni. No, na tom niečo bude.“

„Ale toľko sa dohadovali a škriepili, nemal som viac náladu niekoho presviedčať,“ vyhovárал sa Adam. „Nie, to nie je tak celkom pravda. Jednoducho som si myslel, že na to mám.“

„Počúvaj, ale ja nie som platený za to, aby mi ľudia vyplakávali na ramene. To si nechaj pre kamarátov či rodinu,“ milý lekár zmenil tón, pretože sa potreboval sústrediť na svoju prácu.

Adam to pochopil a akceptoval. Prečo by mu mal ďalej vysvetľovať, že nemá nikoho, komu by sa mohol z chuti vyzprávať a kto by mu aj rozumel? Jednoducho smola. Ani v tomto nie je ani prvý ani posledný. A keď sa večer zas pozrie na nočnú oblohu, možno mu zide na um, že niekto by sa na neho mohol pozeráť a premýšľať, či je život v tejto slnečnej sústave.

„Dobre, som pripravený,“ napokon k nemu doktor pristúpil bližšie a v ruke držal striekačku.

„To je to analgetikum?“ spýtal sa Adam, vediac, že zbytočne namietal, žiadny lekár mu predsa nebude kĺb naprávať a sadrovať bez umŕtvenia.

„Nie. A neboj sa, toto je dávno odskúšané, len tu to nemá zmysel, nechávame si to na Béčko. Tak môžeme?“

Doktor nečakal na odpoveď, nad Adama zo stropu vytiahol panel, ktorý jedným

rýchlym zábleskom odstránil Adamov vrchný odev a potom sa zameral len na spodnú časť, aby odhalil dolné končatiny.

Prvý raz v celej svojej kráse uvidel modré napuchnuté koleno, drobné tržné rany pokryté chrastami z už zasušenej krvi a hlavne čudný smer svojho chodidla. Predkolenie mal celé zvrtnuté smerom dnu.

Ako Adam obdivoval záhadný tvar vlastnej nohy, doktor šmaril ihlu rovno do stehennej tepny.

„Tak ako, hrdina, stačí ti takáto bolesť?“ zavtipkoval, keď Adam zaťal zuby aj päste a silno zvrátil čelo.

„Prepáč, to bolo odo mňa nemiestne. Hneď to bude lepšie.“

Ihlu vytiahol, ale bolesť neustupovala, práve naopak, rozšírila sa do postihnuteľného miesta a neustále sa stupňovala. „Pýtam sa zas, dáme niečo?“

„Za chvíľu asi... asi áno,“ privolil Adam, „ale chcem byť pri vedomí, ak sa to dá. Som veľmi zvedavý. Toto už asi v živote nezažijem.“

„Tak ti dám niečo slabšie, ale niečo predsa len musím,“ lekár manuálne zmenil nastavenie panela nad Adamovou nohou a ten okamžite začal pociťovať jemnú úľavu. „Ale ideálne to nebude.“

„Môžeme sa rozprávať, aby som prišiel na iné myšlienky?“ bojazlivo sa spýtal Adam. „Sebaľútosť vynechám, sľubujem.“

„V tom prípade dobre,“ súhlasil doktor, „o čom ale?“

„O niečom neutrálnom, prosím. O hocičom. Napríklad, na vývoji čoho aktuálne pracujete, alebo čo vás osobne najviac v poslednej dobe zaujalo?“

„Fiha, toho je veľa. Iste to poznáš, keď je niekto zaniietený do svojej práce. Ale tak napríklad biotechnológie a možnosť predĺžiť ľudský život. O tom asi veľa nevieš, že? Teraz izolujeme gény, ktoré riadia proces starnutia. Vďaka enzýmu menom telomeráza sú ľudské bunky nesmrteľné. Napríklad kožné bunky sa delia šesťdesiatkrát, potom prejdú do fázy starnutia a nakoniec odumrú. V každej bunke je časovač a ten my môžeme telomerázou resetovať.“ Lekár sa rozohnil, rád, že sa môže vyrozprávať, a Adam ho fascinovane počúval, až skutočne pozabudol na páľčivú bolesť v predkolení. „Ale donedávna

tu bol problém,“ zdvihol ukazovák do vzduchu, aby podčiarkol dramatickosť svojho nasledujúceho vyhlásenia. „Takto sa nesmrteľnými stali aj rakovinové bunky. My pracujeme na selekcii. V skratke, starnutie teda prebieha v mitochondriách buniek, tam sa hromadia chyby, ktoré my opravíme génovou terapiou.“

„To je úžasné,“ s rozšírenými zreničkami Adam prikyvoval. „Ale táto injekcia obsahovala niečo úplne iné, však?“

„Jasné, teba treba poplátať, nie zabrániť tomu, aby si vyšiel z módy,“ schuti sa zasmial na vlastnom vtipe.

„Nanoboty roztrúsené časti vrátia na miesto, poskladajú ťa ako také puzzle, a potom na bunkovej úrovni prevedú rekonštrukciu toho, čo je príliš poškodené na remodeling. Vyjadril som to dosť jednoducho?“

„Perfektne, ďakujem pekne. Ako dlho to potrvá?“

„Asi hodinu. Bolest'? Možno týždeň. Ale nie takáto intenzívna, žiadny strach. Teraz sa v tvojom tele toho deje veľmi veľa a nervové zakončenia reagujú podráždením. Potom budeš cítiť dozvuky z hojenia, normálna vec. Je to desať- až dvadsaťkrát rýchlejšie než bežné metódy.“

Zrazu sa lekárov pohľad stal neprítomným, akoby niečomu pozorne načúval. Skutočne, práve dostal hlásenie do miniatúrneho slúchadla ukrytého v nenápadnej náušnici.

„Potvrdzujem,“ povedal a potom sa obrátil späť k Adamovi. „Musím ťa opustiť, veľmi nerád. Ktosi ma potrebuje.“

„Mám konkurenciu? Nájde sa ešte niekto takto šikovný?“ sarkasticky poznamenal Adam.

„Ojoj, nemysli si, nebol si prvý. Z veterného tunela prišlo zopár podliatin, nepripútali sa poriadne. Jeden dobrák si v beztiažovej komore vybil predný zub. Nepýtaj sa ma, ako to dokázal, lebo netuším. A tak ďalej.“

Našťastie nič vážne. Tentoraz sa asi niekto nervovo zrútil. Aj to sa stáva. Takže ty si tu pekne polež, oddychuj,“ doktor bol už na odchode, keď si to rozmyslel a zvrtol sa na päte. „Nastavím ti lôžko,“ povedal.

„Čože?“ nechápal Adam, ale ledva stihol vyjadriť svoj údiv a nosidlá ho k sebe pripútali elastickými, ale zato tvrdošíjnými popruhmi.

„Keď budeš môcť vstať, automaticky sa uvoľnia. Drž sa, kamarát.“

Adam sa nestihol ani odzdraviť a už ho nebolo. Našťastie to už netrvalo príliš dlho a naozaj, láskyplné a starostlivé zovretie povolilo, ba ešte mu jeho posťeľ oznámila, že sa už môže postaviť, len mu odporučila byť opatrný s prudkými pohybmi.

Veľmi pomaly, neveriacky sa zošuchol na zdravú nohu, podopierajúc sa rukami,

až potom po milimetroch položil na zem aj tú druhú a čudoval sa, že tento úkon mu neprinášal neznesiteľné bolesti ako prednedávnom. Začal teda na ňu postupne prenášať aj váhu. Potom spravil prvý krok. A druhý. Napadlo mu, že povyskočí od radosti, ale rozmyslel si to. Žiadne prudké pohyby, tak znela rada fundovaného odborníka a Adam bol odhodlaný poslúchnuť.

MAGDALÉNA MARTIŠKOVÁ**Bezkrídle a mrazuvzdorné električky**

sa posilňujú vyhrievaním sa na betóne. Chodiť po obrubníkoch je prioritou všetkých malých detí.

Chodníkové tak neiritujú, ale cintorínske – poklopové, to je skrátka nevhodné, nepatričné, bohorúhačské. Tak na zaucho. Ale to len dospeláci závidia, a preto zauškujú. Dostať po štrikovanej čapici roztriaslo obrí brmbolec, rozbalansovalo jednonožnú stabilitu, v rýchlom slede preverilo možnosti pre a proti vzhľadom k pádu. Prúžkovaných pančucháčov ti ľúto nie je, ale prioritou bolo udržať balans. Za každú cenu.

Pravačkou si zavadila o tuju. Takmer vyschnutá. Poslúžila. Labilné zábradlie. Zbytočne vytláča svojimi koreňmi dekle na náhrobkoch, v márnej snahe vypadnúť, vlastnej deštrukcii neujde. Babky ju polejú kyselinou mravčou. Nenápadne, aby správca cintorína neprskal. Predstavuješ si ich zavarené, v náleve. Najviac je čiernych, červené sú pikantné a žlté fádne. Vidíš drobné tvorčeky, ako nesú zakázaný náklad k mŕtvole pod tujou. Striasa ju. Cítiš mravčenie, ako keď sa rozpráva o všiach a každý si začne škriabať hlavu. Každý. V čiapke ti je teplo, škriabeš si mokré vlasy a prestávaš myslieť na sprosté nakladané mravce.

Obchádzaš nadvihnuté poklopy s dierami dostatočne veľkými na preventívne obchádzanie.

Obchádzajú ich aj električky. Kto im dal meno cifruša bezkrídla musel na niečom fičať. Predtým aj potom. Vypekajú sa na jesennom slnku, čiernymi očkami vytetovanými na temnooranžovom chrbte gánia z teplých náhrobkov na pozostalých a plašia vtáky. Kto by jedol niečo s vytrešteným pohľadom?

Vraj okrem líp, čo rastú obozretne len po okrajoch, babkami inde vykynozené, cicajú aj mŕtvy hmyz.

Veríš tomu, že aj mŕtvolý. Inak by tu nekempovali. Pozapájajú svoje vagóny, na nástupišti pred prasklinami nechajú možno nastúpiť mravce nakladané v kyselinovom sóse. Obrie biele kvety im ťahajú tie nakreslené oči, zalezú radšej do tmy pod poklop. Nenašla si ani jedínú zapojenú električku.

Nie je to preto, že si v Seredi. Ešte netušíš, že sa pári v máji. Až potom budú samičky ťahať samcov kade-tade. Teba ťahá mama s babkou. Tour de cintorín

je ich doména. Nalodia sa kařdonovembrovo do starej řkodovice, naplnia ku-
for kýblami s kvetmi.

Chryzantémové gule tu okupujú všetky hroby. Sú ako tvoj brmbolec. Sú poly-
sémantické. Ktovie, ako by sa kotúľali. Źlté, biele. Vatikánska mena. Dnes ich
uř toľko nevidno. „Je s tým čičračka. To musíř zařtipkávať. Všetky bočáky. Ne-
chať len jeden kvet. Podperiť ho. A na záver odsúdiť na cintoríne po jedinej
noci na spálenie mrazom. Jediný deň, keď na bode mrazu nie sú len rodinné
vřťahy.

Z cintorína tradične pôjdete na pančovanú kávu k rodine, čo býva pri parku.
Majú tam vždy zimu.

Navlhnuté tkané koberce, olúpané, na ředo natreté parkety a v obývačke mo-
del řeleznice, ktorej sa nikto nesmie dotknúť.

Milé deti,

seredská sú lakomí. Vždy boli lakomí. Nevedia dopriať ani sami sebe. Nikdy
nevedeli. Odjakřiva. Aj po zomretí. Krikľavobiele chryzantémy musíte nosiť
od vás, vraj tam tie vaše sú najkrajřie. Aj najlacnejřie. Lebo rodina. Šúchař si
navlhnutú pančuchu o členok druhej nohy a vyhýbař sa pásikavým koberče-
kom. Nikto nesmie stúpiť na bielu čiaru. Biele čiary sú nahusto. Ako chryzan-
témy po cintoríne. Po vymrznutí zhrdzavejú. Hrdzavejú aj koberce? Skôr
hrnce. Videla si tie hrnce na dvore.

Pijú z nich vraj mačky. Neveríš. Vieř o odstátej vode. Mačky sú priberčivé.
Legenda hovorí, že pijú s minimálnymi stratami obrovskou rýchlosťou. Z hr-
dzavých hrncov s dažďovou vodou nikdy. Lebo legenda.

Piřtabáčiho hrniec

je legendou.

A najstarř z hrobov s vašimi chryzantémami.

„Mal“ krčmu a v jedinej izbe bez elektriny aj vody okrem postele len řeř ob-
rovských obrazov. Nikto nevie odkiaľ boli, ani kam sa podeli. Bývali s Piřtabáčim
v tme. Aby ich nikto poriadne nevidel. Na dvore, o polovicu menřom ako izba,
lebo práve tak to mestské záhrady majú v popise existencie, nepestoval nikdy
nič, mal len jednu z dvoch najväčřích seredských čereřní. A v rohu latrínu. Po
vodu chodil k mladřiemu bratovi, inak k vychýrenému miestnemu staviteľovi,
s litrovým hrncom cez pol mesta k domu opretému plotom o park pri kařtieli.
Dom s na ředo natretými latami podlahy a pestrofarebnými kobercami.
Mokrými od zimy. Vtedy eřte len stavali řeleznicu. Veľká bola. Mizli ňou ľudia
za vojny a tunajř dodnes o ničom nevedia.

Čudujú sa múzeu. Pištábáčimu sa tiež každý čudoval.

Napumpoval studničnej vo dvore, posedel v kuchyni, poprosil o koch, do iného hrnca, odniesol do jedinej tmavej izby. Na umývanie aj na varenie. Koch na zjedenie. Aj na dva dni. V krčme aj tak nič viac nepotreboval. Škoda, že sa tam sedelo len od desiatej. Do desiatej. Potom už bola tma. V nej vynikli tie obrie obrazy, čo mal po stenách v ešte obrovskjších rámoch, ktoré asi nikdy nikto tiež nevidel. Olejomaľby rýchlo tmavnú a strácajú sa v nich všetky príbehy. Ty si ich počas všetchvätej návštevy vymyslela tristo. O tej železnici a miniatúrnych, zle ofarbených postavičkách v zamrznutých pózach. Mávame, chlapci, mávame... Ani ti nekázali dať si dolu čiapku. Vedeli svoje. O Pištábáčim aj šetrení.

ERI

o tom vedel najviac. Bol vychýreným miestnym maliarom svätých obrazov Krista v modrom, s rukami založenými na pokrčených kolenách, ako z vršku hľadá do doliny, kde sa pasú jeho ovečky a zatiší s hroznom a ružami, rovnako v modrých odtieňoch, presne podľa vkusu seredskej každej vrstvy. Ernest Scherhauser, čo si zobral za ženu najstaršiu dcéru mladšieho starého otca, pána staviteľa, Antona Mela, Margitu, čo mala ešte sestru Martu a brata Laciho. Volali ho Ernes, najmä obľúbený svokor, ktorého nikto nikdy inak nenazval iba: pán staviteľ a bol vychýrenejší, ako vychýrený miestny maliar, lebo staval aj Budapešť aj Viedeň. Jeho zať obrazy podpisoval ERI a rok. A vychýrený bol len v meste.

Jedného z nezarámovaných modrých Kristov opatruje aj Elenka vo vysokej sektorovej skrini v obývačke ako svadobný dar už celý život. Videla si ho na vlastné oči, keď si u babky lašovala vianočné darčeky. Bol horeznačky. Kristus leží na chrbte, kolená pokrčené. Asi práve dobicykloval.

Jediné obrazy v Seredi, čo Ernest Scherhauser nenamaľoval, boli tie Pištábáčiho. Bol príliš lakomý, aby niekomu platil za obrazy. Sám si nechal platiť za **čerešne**.

K bratovým vnúčatám: Elenke, Darinke a Relkovi bol ešte ako tak prístupný, lebo do tej istej krčmy chodili brávať pivo do džbánu pre mladšieho starého otca staviteľa Antona Mela. Penu cestou zlízali, lebo mohli. V čase čerešní im Pištábáči dal vždy zopár viazaničiek. Čerešne zviazané za stopky niťou kázal predávať na námestí. Po korune. Tú jednu si mohli potom nechať na cukrkandel. Čerešne boli prezreté a červavé, aj po päť červíkov v jednej, ale predávali sa dobre, lebo v tom čase boli v meste len dva čerešňové stromy. Cukrkandel bol tiež dvojaký, biely a bordový. Asi nebol bordový, ale skôr hnedý, ako pri-

pálený karamel, ale slovo „bordový“ znelo interesantnejšie. Za korunu si Elenka, Darinka a Relko dávali nasekať z oboch a potom dlhé hodiny cmúľali a overovali, že je ten pripálený lepší ako obyčajný biely. A biely horší ako ten bordový. A červavé čerešne.

Elenka

si ho vybavila vždy s tými čerešňami a tie bordové boli. Potom sa jej to zialo do dnešných sedemdesiatich dvoch rokov čistého času tvojej babky a má na svojskú farebnosť patent a právo.

Všetky čerešne musia byť výsostne bordové a cukrkandel, čo už nevyrábajú a nesekajú, neopísateľný.

Darinka z Králikov, kde býva so Slovákom z Austrálie, čo nemá jedno oko, ale má dlhé vlasy, čo jej občas zavolá, keď si raz za čas nevie spomenúť na recept na srynkin ryžový koch, si už cukrkandel nepamätá vôbec a Relko tiež viac ako oplešivel. Pohreb od pohrebu viac a viac. Občas, v nedeľu po šestnástej cez mobily počítajú mŕtvych. A na návšteve na všetchsvätých pri pančovanej káve. Niekedy sa im zdá, že muži mrú viac ako ženy, inokedy naopak. Kým ty domýšľaš tristoprvý príbeh k modelu železnice, čo ti je akurát po nos, navlhnu ti obe šľapy.

Biele chryzantémy pristanú všetkým hrobom paušálne rovnako.

Budúci rok už možno budú električky pozapájané...

KATARÍNA HOLCOVÁ

Zametanie hrobov

Jar

Kopce okolo sú ešte pokryté snehom, dole už ale klíči a rastie všetko, čo vie vytvoriť rôzne odtiene svetlozelenej. Hrejem sa v prvých teplých lúčoch popoludňajšieho slnka. Dnešný deň je o živote a ja kráčam medzi mŕtvymi. Hádam z náhrobných kameňov ich osudy. Úplne na kopci prídem k našim menám. Pozriem na hodinky, na hrob a vzdychnem. Od Dušičiek zanedbaný neporiadok a hodina času dať hrob do poriadku. Nezlučiteľné, ako väčšina vecí v uponáhľanom živote. Behám od hrobu do kontajnera, odnášam vyschnuté chryzantémy, vybielené umelé kytice, drhnem vosk z roztečených sviečok, snažím sa z náhrobnej dosky oškrabať zaschnuté ihličie.

Unavená si sadám. Žulové dosky sa lesknú čistotou. Časový limit splnený. Ešte mám päť minút.

Pred očami vidím záhradu niekoľko desiatok metrov odtiaľto. Pod vydrhnutým náhrobkom ležia ľudia. Ľudia z tej záhrady. Ešte je v záhrade aj dieťa. Ja. „Kto to má stále za tebou riadiť.“

Nahnevaná stará mama pokrívava po kamenných schodoch a v rukách nesie starú deku, farebné papiere a niekoľko palíc. Zbytky zničeného indiánskeho tábora spod jablone.

MLčím. MLčím a v duši mi rastie smútok nepochopenia a osamenia. Vydrhnutý náhrobok prikrýva veľkú detskú krivdu.

Strih v hlave. Cez vetvy jablone sa predierajú lúče slnka, miešajú sa s dymom pahreby, v ktorej sa pečú zemiaky práve vykopané z neďalekej hriadky. Sedíme tam so starou mamou, pozorujeme uhlíky, mlčíme. Ponáram sa do klúdu popoludnia a spúšťam kotvu. Do hlavy sa mi vrývajú doživotne súradnice tohto miesta istoty. Odpúšťam zničený tábor a z líca si utieram slzu.

Leto

Vlečiem sa s ťažkým batohom do strmého kopca. Deň globálneho oteplenia. Hľadám chvíľu očami cieľ. Zhadzujem batoh, vyberám metličku, handru, niekoľko zázračných vodičiek na čistenie, leštenie a boj s nesmelými stebami

trávy. Púšťam sa do práce. Pracujem precízne. Tak ako ma to tí mŕtvi dakedy naučili. Prinášam vodu. Na rozpálenom čiernom kameni sa skoro hneď vyparuje. Mieša sa s kvapkami potu.

Zapaľujem sviečku, modlím sa. A pokračujem ďalej. Skladám batoh o niekoľko desiatok metrov ďalej pri ďalšom hrobe. Vytrhávam trávu, ktorá manifestuje silu života drviac betón na drobné úlomky.

A zase sviečka. A zase modlitba. Schádzam z kopca a schovávam sa v chlade kostola.

Vidím sa, ako kráčam rozpálenou ulicou. V hlave chaos.

Načo som tu? Koľkokrát som to už videla. Siluety štíhlych pínii na vrcholkoch pahorkov sa pri západe slnka miešajú s vežami kostolov, úzke stredoveké uličky, nenápadné kostoly zarovnané s radom domov, jašteričky na rozpálenom múriku, ktoré vždy utečú pred tieňom fotoaparátu, borovicové háje plné cikád, polorozpadnuté rímske amfiteátre. Rozpálený suchý stredomorský vzduch mi zlepuje nosné dierky. Nič ma tu už neprekvapí, všetko podobné som už videla a napriek tomu ničomu nerozumiem, neviem rozlíšiť detail. Život je príliš krátky, aby sme pochopili všetky ulice sveta. Možno príliš krátky na to, aby sme pochopili desať ulíc rozhádzaných po svete. Koľkí by mi to závideli. Krajiny z titulných stránok katalógov cestovných kancelárií. Alebo naopak tento kraj, najzastrčenejšie Toskánsko, ktoré turisti ešte nestihli ukradnúť miestnym. Každý deň rovnaký obed aj večera.

Cestoviny, kečup, syr. Dokonalé, práve urobené z prvočiniteľov: múky, vody zo starej studne, paradajok, ktoré ešte ráno rástli v záhradke, oleja tuto z týchto starých olív. Sedím a usmievam sa na dvojicu bodrých starčekov, ktorí schovávajú vo veľkých upracovaných rukách svoju miniatúrnu podvečernú kávu. Vykladajú mi niečo jeden cez druhého a asi nepostrehli, že im nerozumiem.

Prečo som tu, keď tu ničomu nerozumiem? Áno, som tu pracovne. Ale pravdu povediac, príliš tomu nerozumiem ani odborne. Potrebujeme len vyplniť kolónku internacionalizácie vedy. „To vieš, dostať projekt do Toskánska je dnes jednoduchšie ako na Kysuce,“ ospravedlňujem pred kolegami výlet. „A čo tam v tom svete stále hľadáš? Tu na tejto roli by si mala robiť a nie sa stále niekde tárať. Už si vyštudovala, teraz treba prinášať plody,“ otcove zachmúrené čelo vystupuje z dymu sviečok na oltári, pri ktorom som bola pokrstená. Stará krivda mladej objaviteľky nadšenej svetom.

Trvalo štyridsať rokov, kým som pochopila. Toskánski starčekovia sa rozplývajú s dymom sviečok.

Otec si dosadá do lavice. Pozriem naňho s pochopením. Na spodku batoha trčia zabudnuté steblá trávy z jeho hrobu.

Jeseň

Krátky jesenný deň sa predčasne schoval do tmy podvečera. Blikotajúce sviečky robia z cintorína na kopci chrám viery v nesmrteľnosť. Nádej neničí ani mŕtvý holub za kostolom s belejúcimi sa kosťami miesto krídla.

Kráčam do kopca a míňam siluety chodcov obťažkaných venčekomí, kvetinnáči chryzantém, taškami nevkusných kahancov. Dušičkový večer.

Dnes tu hore v cintoríne nepracujem, dnes iba stojím a pozorujem plamienok sviečky. Pracovala som celý deň. Menila som svet sediac na schôdzi. V pohároch s minerálkou sme pochlipkávali nenápadné homeopatické dávky pocitu nenahraditeľnosti, moci, neomylnosti. Opití drogou sme sa potľapkávali povzbudivo po ramenách, obdivne poťažkávali bremená sveta, ktoré nesieme. Spokojne sme sa usmievali nad ľstivými nápadmi ako vyhrať hru o zdroje, ktoré by prítiekli na výskum v našom ústave.

V plamienku sviečky vidím mamu. Listujeme mojim novým článkom, ukazujem jej mapy pravekých morí, ktoré sme s kolegami vymysleli, zaujíma ju to. „Dá sa to prakticky využiť?“ otázka mamy prerušila môj nadšený výklad. Tak prízemné, také nepochopenie. Neviem, čo odpovedať. Do toho prikrýva rozrušená starká.

„Bola som na balkóne a tá víchrica v noci zlomila najväčší konár z javora,“ povedala zlomená ako ten javor. „Musíme stromu pomôcť. Zavolajte dakomu.“

Starká neodbytné chodila z izby do kuchyne, kým mama nezavolala na bytový podnik. Sľúbili, že so stromom niečo spravia.

Prievan listoval stránkami článku opusteného na kuchynskom stole.

Stred sveta vznášajúci sa hrdó nad našou dnešnou schôdzou sa ako plamienok sviečky vo večernom vetríku naklonil na bok a posvietil do iného kúta.

Zrazu vidím ako si schôdzujúci pod rukávmi košieľ a blúzok navzájom úzkostlivo schovávame mŕtvolne biele ramenné kosti umretého zmyslu nášho krasorečenia. Komu okrem seba sme schopní pomôcť? Starkej strom na jar nasmelo z krehkých vetvičiek vypustil svetlozelené lístky. Plamienok sviečky sa uklánil a smeroval k nebu.

Zima

S neoblomným odhodlaním zase šliapem do kopca. Tentokrát mi mrznú prsty, nohy sa boria do snehu, alebo kľžu po ľadových platniach. Ale nevzdávam to. Oškrabujem skrehnutými prstami primrznuté listy na žulovej doske až do prvej kvapky krvi.

Presviedčam sa, že by som tým pod tou žulovou doskou vyzametánym hrobom urobila radosť.

Pretože som sa práve prehrýzla jablkom života až na miesto, kde vidím na druhých. Zrazu som plná potreby robiť im radosť. Tým, ktorým som toľkokrát radosť neurobila. Nemala som čas.

„Zájdí za pani profesorku. Stále na teba spomína. Nabudúce už môže byť neskoro, už má metastázy.

Bude ťa to mrziť,“ napomínala ma teta pri jednej návšteve doma.

Nezašla som. Nabudúce bolo neskoro. Vtedy ma to nemrzelo. Dnes ma to mrzí.

Nemala som čas na starkine: „Neutekaj stále, choď sa pozrieť na balkón, aké sú tie muškáty krásne.“

Obracala som oči, keď si vzdychla: „Prešlo to všetko tak rýchlo. Nemôžem uveriť, že som taká stará. Váž si každý deň.“

Teraz po rokoch stojím na najvyššom bode cintorína. Celá mokrá od snehu, lebo som si vyšľapávala vlastnú cestičku. Pritom vyšliapaná cesta bola tak blízko.

MARTIN MIŠÚN

Slama

Mal som päť rokov, hlavu ako v mlieku a v ruke starú žiletku – zarezal som si ňou do bruška na prste. Prišla slza, potom druhá. Zahryzol som si do pery. Obraz ranky je omnoho jasnejší – pokrivený úsmev bez očí. A telo akoby si okamžite neuvedomilo, čo sa stalo. Rana mlčala, prst sa škeril. Potom vyplazil jazyk – žlté steblo slamy. Vinulo sa pomaly. Akosi trhane. Pripomínalo to animované pasáže v starých filmoch.

So zatajeným dychom som pozoroval slamu. Obtáčala sa okolo prsta... k zápästiu... a predlaktiu. Ohýbala sa – obyčajný had, či húsenica. Liezla, až sa mi nahromadila na lakti, kde sa zhúžvala do tvaru kukly. Hompálala sa, len tak, pár sekúnd. Potom sa roztvorila a vyletel z nej belasý motýľ.

Bol som ohromený. Krstný mal pravdu! Naozaj ju mal! Je najmúdrejší! Motýle síce nespomenul... No nestáždžoval som sa.

Motýľa som sa snažil lapiť. Skákal som za ním. Až kým som nezačul odomykanie dverí do bytu. Myklo ma, na chvíľu som spustil oči z motýľa. A viac ho nebolo.

Ďalej sa veci zlievajú do mliečnej hmly.

„Ježišikriste! Matúško, ostaň kde si! Opováž sa pohnúť! Hneď som pri tebe!“ A podobne.

Takto si navždy zapamätám mamu. Milión pohladení, bozkov, objatí... Vety všetko prebijú. Rovno aj vymažú. Mama nemala Emu. Mala mňa. A k tomu obrovský strach. Aj medveďa by zmlátila a brvou by nepohla. Avšak pri mne... škoda rečí.

Bez jej dozoru nikam. Ani len k schodíku do kuchyne. Všetko predo mnou schovávala.

Každú chvíľu mi bola za zadkom. Na preliezky ani za svet. A knihy? Ved' aj papier mohol byť ostrý. Nič. Nič! NIČ!

Skrátka: prázdne detstvo. A prilba na hlave.

Motýle zo mňa všetko ťahajú. Netuším, ako som sa dostal k žiletke. Hlúpa náhoda. Možno ma vtedy strážil krstný. Neviem. Skrátka: stalo sa.

*

„Kde je tato?“ opýtal som sa neraz.

A ticho. Zmätené pohľady. Vyhýbavé reči. Veru... kde? Asi na tom istom mieste, ako všetky odpovede na moju otázku...

Mama si naliala pohárik červeného. Vraj ríbezľový džús.

„Ale ten nie je pre malé deti.“ A ruky sa jej chveli. V očiach sa jej leskli slzy. Ďalej bolo ticho. Nepríjemný šum. A šepot v mojich ušiach – uspávanky. Budil som sa na neznámych miestach. Okolo mňa vôňa kukurice a žita. Nechcel som odísť.

Taktiež: želal som si, aby som mohol byť s krstným.

*

S ním som zažíval jedinú zábavu. Boli sme spolu málokedy. Mama mu nedôverovala. Po každom strážení sa pohádali. Bol to jej brat, no nikdy ho nepovažovala za spoľahlivého človeka. Kedy sme sa len videli naposledy?

Niekedy nemala na výber.

„A dávaj na malého riadny pozor,“ kládla mu mama na srdce – zrejme svoje žalúdočné vredy, ktoré kvôli mne mala. „Matúško nerozozná, čo je nebezpečné a čo nie. Ale ty áno.“

Rozumieš?“

Krstný sa na mňa usmial. „My to zvládneme. Však, Matúš?“

Mama zaškrípala zubami. „Nie. Žiadne my, ale ty. Matúško nerozumie svetu. Ak sa mu niečo stane...“

„Prosím ťa, Janka. Malý nemá slamu v hlave.“

Kyslý výraz na jej tvári. „A čo ak má?“ Takmer až zavrčala. Skoro uhryzla. Taká bola – ako malý pes – drobný, zúrivý jazvečík.

Ťahal som krstného za rukáv. „Čo to znamená – mať slamu v hlave“?

Zasmial sa. „Niektorí ľudia majú namiesto krvi a orgánov slamu v tele.“

Mal som na jazyku prosté: a prečo? Ale moja otázka sa zmenila: „Aj ja mám slamu v sebe?“

„No ja neviem. Takých ľudí je máličko. Ale...“

Krstný si ma premeral, poriadne ma obzrel. Chytil ma za bradu, nadvihol ju, povedz ááá...

Pozrel sa mi do ucha, prezrel ma celého. A stále si niečo mrmlal.

„Veruže, ty ju máš,“ usmial sa. A znel ako odborník.

*

Motýle ma štekli, odkedy som ležal na lúke. Každý ich dotyk ma uspáva. A ja zabúdam.

Sledoval som oblohu – krásne oblaky v modrom oceáne. Všetko ma unášalo preč. A potom sa ku mne naťahovala ruka – kamarát... ako sa len... meno mi

vypadlo... Myslím, že sa volal Tomáš. Alebo... Roky sme sa nevideli, nepočuli o sebe. Odstihli sme sa od seba. A pritom sme boli ako bratia. Ublížil som mu snád?

Boli sme parťáci. A pritom takí odlišní. Tomáš vysoký, ja nízky. On – silák. Ja – skôr chudorľavý. Aj vlasy – Tomáš mal blondávané kučery a ja čierne rovné štice. Vo všetkom sme sa líšili, prisámvačku.

Aj tak sme sa našli. Dva magnety. Čosi nás navzájom pritiahlo.

V hre na indiánov a kovbojov sme boli každý na opačnej strane. Tak to muselo byť. Dva znepriatelené tábory, ale my dvaja sme dospeli k zmiereniu. Stali sme sa pokrvnými bratmi.

Ako vo filmoch. Zarezali sme si do rúk – z rán nám vyšli pramienky slamy. Tá sa nám obkrútila okolo predlaktí. O chvíľu okolo nás lietalo mnoho belasých motýľov.

Nepovedali sme ani pol slova. Ved' načo? Vedeli sme, čo sa deje. Toto bolo naše tajomstvo. A dozvedeli sme sa ho až v tretej... nie, vo štvrtej... vlastne... nie, nie, predsa len to bola štvrtá trieda. Všetko je také hmlisté...

*

Krstný mal pravdu – bolo nás naozaj málo. Keď som videl niekde úraz, okamžite som sa rozbehol. A hľadal som motýle. Lenže zakaždým som videl iba hnusné červené pramienky krvi. Počul som krik. To nebolo nič pre mňa. Roniť slamu nebolí.

Mama mi nerozumela. Ťahala ma od takých výjavov. Ona to vedela – o mojej slame. A mala ma za hlupáka. Dobré som vedel, že sa musím strániť ľudí s krvou. Byť večne v tieňoch a úzadi.

Ja som rástol. A mama bola čoraz úzkostlivejšia. Nadávala na krstného. A ten nakoniec z môjho života zmizol tiež. Zanechal mi len svoj klobúk. Spolu s ním diery.

Tak som ho nosieval.

*

V puberte som začal mať problémy. Vraj depresie.

Poslali ma k psychológovi. K osobe s titulom a čudnými otázkami. A ešte čudnejšími praktikami. Robili sme jeden test za druhým. Veľa testov. Za žiaden som nedostal známku.

Ani len výsledky som nikdy nevidel. Osoba s titulom mi ukazovala ruky a škrvny. „Čo vidíš?“ spytovala sa. A všetko si zapisovala.

Testy inteligencie. Testy o rodičoch. Príbuzných. A kamarátoch. Pre mňa väčšinou nevyplnené a poloprázdne. Čo by som mohol k tomu povedať? K rodine a priateľstvám?

Osoba nebola so mnou spokojná.

A mama mi po každom sedení pichla ihlu do tela. Len tak, aby netiekla slama. Osoba s titulom mi bola mimoriadne nesympatická. Mal som pocit, že sa mi vtiera do priazne. Prečo práve mne? Kvôli slame? O tej nepadlo ani pol slova. Hoci: osoba sa ma vypytovala. Stále a stále.

A tvárila sa mimoriadne učene. Pritom nevedela ani polovicu toho, čo môj strýko.

Po každom stretnutí si zavolala k sebe ešte moju mamu. Nezaujímal ma, čo si trkocú.

Čakal som vonku. Otrávený. Len z času na čas ku mne doláhli fragmenty rozhovorov.

Fantázia. V zmysle bujná fantázia.

Čo tí o mne vedeli?

*

Mama ma skladala. Vložila do mňa všetko. „Celé svoje srdce,“ hovorievala mi so slzami v očiach. A páchla alkoholom. Cítil som sa ako nevďačník. Ved' som ju trhal. Neposlúchal som ju. A bol som silnejší. Chcela ma chrániť. Nedalo sa. Nastúpil som na štvorročné gymnázium. Prijímačky dopadli výborne. Nebol som hlúpy.

A Tomáš zostal pri mne. Alebo ja pri ňom. To bolo podstatné. No a čo, že sa zmenila osoba s titulom? Hlúpe otázky a bezvýznamné testy ostali.

Nedbal som.

Ani ma netrápilo, že ako trieda sme spolu nedržali. Ja som mal slamu. Oni krv. A predsa, s Tomášom sme stretli jedno dievča. Volala sa Júlia. Alebo... nie, určite Júlia.

Dozvedeli sme sa to, keď pred nami spadla a z odretého kolena jej začali vykúkať kúsky slamy. Sprisahanecky na nás žmurkla. A odvtedy nás nič nerozdelilo. Boli sme spolu. Navždy. A naveky... Ako krásne to znelo...

*

Mama plakala, keď ma odovzdávala. A pila pri tom svoj „ríbezľový džús“... A mňa si ťahal život. Preč. Preč od teba, matka!

Prišiel maturitný ročník. A my traja sme boli stále spolu. S Tomášom sme súperili o Júliinu priazeň. Ona raz ku mne, raz k nemu. Trhali sme ju napoly. A nevideli sme to. Necítili sme to.

Nevraživosť medzi nami nebola. Naozaj: iba obyčajné súperenie.

Až do okamihu, keď som videl, ako Tomáš pobozkal Júliu. Vtedy sa vo mne čosi zlomilo...

Ale aj tak som sa nevzdával. Júlia bude moja...

*

Zmaturoval som. Oprava: zmaturovali sme.

My traja sme okamžite šli oslavovať do krčmy. Júlia sa príliš túlila k Tomášovi. Ten pohľad ma bolel. Ale zaťal som zuby. Popíjal som s nimi, akoby nič.

A zrazu sme boli v Tomášovom aute. Či skôr: jeho otca.

Vtedy som mal myseľ ako na dne mora. Viem, že som stále niečo brblal – o slame. A Tomáš s Júliou sa smiali. Stále sa smiali – na mojich rečiach. Nikdy som nebol taký zábavný. Tomáš sa prehýbal smiechom. Ešte som začul: „Prestaň, veď nás zabiješ tými hovadinami.“

Zabzučal mi mobil – volala mi mama. Nezdvihol som. Načo sa strápňovať? Ďalej som táral...

A veci sa rozptýlili. Počul som škrípanie pneumatík. Prišla bolesť. Obrovská bolesť. Čiesi ruky ma ťahali z vraku auta. A za mnou sa ťahala slama. Veľa slamy. Chcel som niečo povedať. Nevládal som. V diaľke som zazrel príznak ženy – moja mama. V ruke mala pohár vína a kývala mi.

Stratil som vedomie.

*

Otvoril som oči. Ťahali ma známe ruky. Cesta nikde. Ani autá. Boli sme na poli. V diaľke veľa starých chalúp. Chcel som sa opýtať, čo sa deje, ale hlas sa vo mne zasekol. Chcel som sa obzrieť, ale svaly som mal tuhé. Možno som stratil veľa slamy, nevládal som.

„Stará pijanka,“ mrmlala Júlia.

„Ale aspoň voľačo,“ povedal Tomáš. „Snád' to bude za niečo stáť.“

„Mám isté obavy.“

„Aj ja. Aj ja, Julka moja.“

Kamaráti ma ťahali medzi hrudami hlíny. Počul som spev vtákov.

„Šup s ním na kríž,“ povedal Tomáš... a ukrižovali ma. Ruky mi priviazali na dosku. Váha tela ma ťahala dolu. Začal som sa dusiť.

„Vyzerá desivo?“ spýtala sa Júlia.

„Nie. Ale lepšie nemáme. Pod'.“ Tomáš objal Júliu okolo pásu.

Odišli. Videl som, ako sa vzdáľovali. Kričal som na nich. Teda, chcel som. Ani len povzdych zo mňa nevyšiel. Aj nohami som chcel kopať. Svaly ma neposlúchali.

Tak dodnes visím na kríži. Dusím sa. Pomaly sa dusím. Spod šiat mi trčí veľa slamy... Sem-tam mi na hlavu sadne vrana. Roky sledujem pole, ako si na ňom rastie úroda. Ako ju kosci žnú. Opar mi berie všetky spomienky. Letia von z klobúka s dierou.

V hlave mám slamu. A okolo nej lietajú motýle.

TEODOR VLADÁR

Maslo v teple mäkne

Ležal som na posteli. Zápästia som mal pripútané na oboch jej stranách koženými popruhmi. V izbe svietilo ostré studené svetlo, pravidelne, akoby do rytmu blikalo. V hlave som mal úplné ticho. Nič som viac necítil.

Spoznal som ju pred pár mesiacmi. Volala sa Júlia. Mala krásne ruky a jemnú kožu, jej jazyk chutil špicato a jej oči hovorili oveľa menej, ako tie moje. Čo už od začiatku predpovedalo jej meno sa naplnilo, pretože po niekoľkých týždňoch našich pravidelných stretávok som sa do nej zamiloval. Cítil som, že mi mozog redne a topí sa, že tá tvrdá ružovkastá hmota pomaly slabne. Vedel som, čo príde na úplnom konci. Ľudia pri láske celkom bežne strácali hlavu, presnejšie mozog. A spolu s ním nakoniec stratili aj seba.

„Ak s tým niečo neurobiš, čoskoro budeš úplne ako na autopilotovi,“ poznamenala moja mama, keď som si v sobotu ráno pospevoval pri robení kávy. „Sama si povedala, že sa mi mozog vráti do pôvodného stavu,“ prevrátil som očami tak, aby ma nevidela, a instantnú kávu som si zalial vriacou vodou. „Ha! Nie tak celkom. Úprimne si myslím, že tak silný, tvrdý a pružný mozog nebudeš mať už nikdy. Hovorím, že po každom jednom zmäknutí o niečo prídeš. A na konci života to už tak celkom nie si ty. Ľudia zomierajú úplne nepoužiteľní, vyžmýkaní.“ Kávu som položil na kuchynský stôl zatiaľ čo som si vo vrecku kabáta lovil cigarety. Väčšinu ľudí úplne najviac dostala prvá láska, a hneď potom prvá rodina. Ťažšie to mali tí, ktorí zažívali obe naraz. Prvé razy boli vždy vysoko v rebríčku a vy ste po nich ostali ako vygumovaní. Niektorí vravia, že slabšie mäknutie mozgu je možné cítiť aj pri prvom sexe, ak je teda plný lásky, alebo pokojne aj pri päťdesiatom raze, no to sa stávalo iba zriedkakedy. „Aj tak už nemám šancu zastaviť to,“ povedal som a na dne vnútorného vrecka som narazil na balíček. Keď sa naši rozišli, moja mama sa trochu vrátila do normálu.

Neviem, či jej odvtedy z niektorého z jej nových frajerov tak veľmi zmäkol mozog, o tom sme sa nikdy nerozprávali.

Väčšinu z nich som aj tak nemal rád. „A navyše, ak by som to aj zastaviť mohol, nechcem. Júlia je predsa Júlia, tú v živote nestretneš dvakrát,“ zakričal

som usmiaty s cigaretou v ruke tesne pred tým, ako sa za mnou zabuchli balkónové dvere. Moja mama nikdy nedokázala pochopiť spôsob, ktorým som ľúbil. Bála sa ľuďom oddať a pripustiť si, že jej na nich záleží. Vždy mala oči na stopkách, sama seba presviedčala o svojej samostatnosti. Aj napriek tomu, že som rovnako ako ona mal strach dať príliš a potom o všetko prísť, inak som to nedokázal. Ak som sa raz pre niekoho rozhodol, nechal som si svoj mozog roztopiť do poslednej kvapky. Častokrát to bolelo, najmä s Júliou. Snažil som sa spomaliť zmeny prebiehajúce v mojej lebke, nebyť tak veľmi ponorený do nej. Nešlo to. Mal som pocit, že každá moja rozmočená myšlienka musí zahŕňať ju. Júliu, a jej krásu.

Júliu, a jej láskavosť. Júliu, a jej dôvtip. Začal som o seba pomaly prichádzať, no ani to mi neprišlo ako dostatočný dôvod odstrániť ju od seba preč.

Boli momenty, v ktorých som fyzicky cítil, ako mi mozog redne čoraz viac. Keď som ráno vstal, nazdával som sa, že sa pohol s niekoľkokondovým oneskorením, a tak vydal žblnkajúci, kolísavý zvuk v dutine mojej lebky. V určitých chvíľach som bol presvedčený, že mi už vyteká cez uši či nos. Júlia menila všetko. Keď mi napríklad naprávala golier alebo posúvala náhrdelník, keď som ju z preplnenej miestnosti viedol von s rukou pevne okolo jej drieku, keď tancovala telom úplne zapretým do mňa a z úst jej tiahol alkohol, keď sa jej ruka obtrela o moje koleno, keď mi s hlavou položenou na ramene hovorila o tom, ako sa má.

Čakal som na deň, kedy nad sebou úplne stratím kontrolu. Keď budem zombie vidiaci iba Júliu, v hlave ticho, len občasné mľask a žblnk a čľup. Keď sme sa spolu prvýkrát vyspali, prišiel som úplne o všetko. Myslím, že v ten večer pršalo. Sedeli sme oblečení v pyžame na starom gauči v obývačke a bozkávali sme sa. Júlia sa po chvíli postavila a vyzliekla si tričko, sebavedomo stála pred mnou, a aj napriek šeru som si bol istý, že sa mi pozerá priamo do očí. Keď sa vrátila ku mne, ruku si zaplietla do mojich vlasov a znova ma pobožkala, jemne a pevne. Vedel som, čo mi chce povedať.

Vedel som, že v tom momente po mne túžila rovnako ako ja po nej. Prikývol som. „Si si istá?“ Zašepkal som. „Áno,“ odvetila Júlia a tak som ju posunul tak, aby ležala podo mnou. Nebola moja prvá. Ani druhá, ani tretia alebo štvrtá.

Bol som zo seba zmätený, pretože aj napriek faktu, že som pred ňou spal s pomerne veľa dievčatami, s Júliou to bolo iné. Oveľa silnejšie. Tých pár minút alebo dokonca hodín som dokázal myslieť iba na ňu, na ňu, na ňu, ako ma celého obkolesovala, ako som v pološere dokázal rozoznať iba jej krivky, výrazy tváre, počul som iba ju, ako sa na mne hýbala, ako ma pevne držala,

všade, stále, ako som úplne a nespochybniteľne patrila iba jej. Mozog sa mi roztápal, ja celý som strácal tvar, bola už iba Júlia, Júlia, Júlia, nikto iný a nič iné, ah, Júlia.

Po čase som ju začal potrebovať viac. Stretávali sme sa však menej a ja som svoje dni trávil čakaním na ňu. Bez nej som sotva prežíval. Keď som s ňou na dva týždne úplne stratil kontakt, všetko začalo ísť prudko dole vodou.

Nevládala som, bolo mi zle, akoby som mal silnú chrípku, zápal pľúc a črevnú virózu naraz. Mama ma uložila do postele, nosila mi šálky čaju, ktoré som stále neúnavne odmietal. Hneď vedľa mňa bol položený kýbeľ pre prípad núdze.

„Hovorila som ti, že to s ňou máš skončiť,“ ozvala sa mama, keď som prestal kašľať. Prevrátil som očami a zacítil som, ako mi čľupol mozog. „Nedá sa to. Sama dobre vieš, že nie.“

„Sama dobre viem, že ak sa chce, dá sa všetko. A teraz už nerozprávaj, zbytočne ťa to dráždi na kašeľ,“ dodala a mala pravdu, pretože v momente keď som sa nadýchol a chystal sa jej odporovať ma naplo a následne som sa začal dusiť.

Pohotovo som si k ústam priložil kýbeľ a vyvrátil som zo seba zvyšok rezancovej polievky. Mama odišla do kuchyne pre ďalšiu šálku čaju. Nepáčilo sa mi, keď hovorila o láske akoby vedela, čo cítim. Nedokázala ľúbiť ako ja, stále si chránila srdce a tak aj mozog. Ja som si ten svoj už dávno vystavil katastrofe. Bola presvedčená, že práve kvôli Júlii a terajšiemu abstáku mi bolo tak zle. Júlia, no tak, kde si?

Mozog mi len tak plával, žbinkal každým pohybom a obrazy jej tváre mi putovali pred očami. Pozrel som sa hore do stropu a zbadal som ju ako sedí a číta si, ako tancuje s fľašou vína v ruke, ako hrá karty, ako sa oblieka a maľuje, všade okolo mňa odrazu plávala Júlia. S vytreštenými očami som sledoval všetky jej podoby rozmiestnené po mojej izbe, na bielych stenách ako na premietacom plátne. Znova som začal kašľať a nedokázal som sa zastaviť. O niekoľko sekúnd na to mi do izby vtrhla mama, pýtala sa, čo je so mnou zle a ako mi môže pomôcť. Videl som, že nevie, čo má robiť. „Donesiem ti ešte vodu? Alebo chceš niečo iné? Čo by som tak mohla...“

Bezradne sa snažila prísť na nejaké riešenie. „Júlia...,“ zamrmľal som. „Čože?“ „Júlia, mami, chcem... Potrebujem ju...Júliu,“ mrmlal som z posledných síl a cítil som, ako mi kašeľ pomaly prechádza. „Ale ja sa ťa pýtam, čo by ti pomohlo, aby ti nebolo zle, aby si vyzdravel!“ Zvolala moja mama nahnevane a vystrašene, takmer zúfalo. Aj napriek tomu, že som počul jej hlas, bol tlmený, akoby prechádzal cez vrstvu želatíny. „Ja...Prosím.. Júlia,“ zašepkal som a cítil

som, ako mi oťažievajú viečka. Do pár sekúnd sa mi úplne zavreli, ja som prestal kašľať a Júlia zmizla. Padol som do bezvedomia.

Keď som sa zobudil, vedro vedľa mňa bolo čisté. Pohár na vodu bol tiež prázdny, a deka, ktorou som bol prikrytý ležala na zemi. Počul som ako sa moja mama s niekým v kuchyni rozpráva. Keď som nabral dostatočne veľa sily, pomaly som sa posadil. Mozog sa mi prelial z jednej strany hlavy na druhú. Váhavo som otvoril dvere a prešiel tých pár krokov do kuchyne. Za stolom som uvidel sedieť moju mamu a dvoch pánov, oboch oblečených v bielom. Zatočila sa mi hlava a mierne ma naplo. Všetci traja ma prenikavo sledovali.

Nerozprával som. „Tak, toto je on,“ ukázala na mňa mama a dvaja páni veľavravne prikývli. „V poriadku. Sme radi, že ste sa ozvali,“ odvetil jeden z nich, sediaci naľavo.

„Chceš pohár vody?“ Opýtala sa ma mama a ja som odmietol.

„Už to trvá niekoľko dní. Nevedela som, čo si s ním počať,“ priznala so sklonenou hlavou hľadiac si do lona. „Nebojte sa, takých ako on máme veľa. Môžeme?“ Opýtal sa tento raz druhý. Moja mama prikývla. Obaja páni v bielom naraz vykročili ku mne, každý z jednej strany ma chytili pod paže a snažili sa ma odviecť preč. Bol som nevládny, nohy sa mi podlomili v momente, keď sa ma dotkli. Dokázal som myslieť iba na Júliu a to, ak veľmi mi chýbala. Ako som ju chcel pri sebe cítiť, ako som potreboval jej dotyk a jej hlas, spôsob, ktorým hovorila. Júlia, čo to nevidíš? Potrebujem ťa! Vo dverách som zazrel moju mamu a posledné, čo som okrem svojho žltokajúceho mozgu počul, bolo ako na mňa zakričala: „Neboj sa, Rómeo! To prejde!“

JAROSLAV JANEČKA

Močiar

(Príbeh zo skautského tábora, úryvok)

Účastníci príbehu:

Topi – na výročnej schôdzi sa vzdal funkcie zborového a oddielového vodcu. Po dvanástich rokoch nastal čas odchodu do skautského dôchodku. Vodcom zboru sa stal Šimon, vodcom Prvého oddielu skautov Akela.

Kovboj, Stopár, Jerry, Peter, Milan a Rado – roveri (starší skauti) - účastníci skautského tábora Grizzly – vlastným menom Dominik Slávik. Zdalo sa, že Dominik sa nikdy nedokáže zmieriť so smrťou svojho milovaného bračeka, Jožka. Vďaka dlhodobej a príkladnej starostlivosti rodičov sa mu podarilo presunúť spomienku na smrť bračeka do najvzdialenejšej oblasti svojej pamäti. Po piatich rokoch tu svoju úlohu zohral aj kolektív skautského zboru. Dominik bol Topimu vďačný za to, že ho pred piatimi rokmi zverboval do skautingu.

Mihál – neďaleko močiara si postavil zrubovú chatu, ktorú s výnimkou zimných mesiacov obýval so svojou chorou matkou. Spolupracoval s ochranármi a vykonával sprievodcu pre turistov. Dôverne poznal nielen faunu a flóru močiara ale aj nebezpečie, ktoré hrozilo neinformovaným zvedavcom.

Nebezpečný močiar

Bola tmavá takmer bezmesačná noc. Chuchvalce hmly sa chaoticky prevaľovali nad močiarom a vytvárali kulisu pripomínajúcu zábery z hororových filmov. Južný vietor prechodne zosilnel a prinútil koruny stromov, aby sa rozspievali. Grizzly sa zastavil, siahol do vrečka a vybral zloženú mapu močiara. Nech si akokoľvek namáhal oči, nič nevidel. Mal sto chutí rozsvietiť baterku, ale napokon si to rozmyslel. Báľ sa, že svetlo baterky by mohlo vyplašiť svetielka nad močiarom. Teda, ak nejaké vôbec existujú.

Hoci cestu naprieč močiarom poznal takmer naspamäť, teraz, keď ho obklopila hmla, stratil istotu. Iba pred chvíľou minul štvrtú orientačnú tyč a zdalo sa mu, že poblúdil. Pre istotu sa kúsok vrátil. Keď narazil na tyč so štyrmi zárezmi, spokojne si odľúkol. Hmla ho opäť objala svojimi studenými rukami.

Ako prišla, tak aj odíde, pomyslel si. Nemýlil sa. Južný vietor sa zmenil na juhozápadný a odohnal protivnú hmlu. Keď sa nad ním objavil kus hviezdnej oblohy s uzučkým kosáčikom mesiaca, z náprsného vrecka vybral kompas, aby si vytýčil smer ďalšieho napredovania. Azimut 10 stupňov.

Opatrne kráčal tenkým prúžkom pevnej zeme a počítal kroky. Keď narátal dvadsať, opäť sa zastavil.

Vedel, že teraz musí odbočiť doprava na malý ostrovček.

Sprevádzal ho šum lístia v korunách stromov, cvrlikanie svrčkov snažiacich sa prilákať samičku a sporadické bublanie nepokojnej hladiny močiara. Občas sa ozvalo aj prekvapené zaškrečanie vtáka, vyrušeného z nočného spánku. Ako dobre, pomyslel si, že som so sebou nezobral Kovboja. Ten by sa od strachu aj pokakal, uškrnul sa v duchu, keď si spomenul na svojho ustráchaného priateľa.

Stál na trávnom ostrovčeku uprostred močiara. Odrazu zatajil dych. Nad močiarom sa rozblinkalo tajomné modrasté svetielko. Bludička, pomyslel si. Tak predsa existujú! Pomaly, ako by sa bál, že svetielko vyplaší, zvesil z pleca videokameru, vybral ju z puzdra, vyklopil monitor a navolil režim nahrávania pre nočné snímanie. Tak sa ponáhľal, že si remienok z kamery zabudol navliecť na zápästie. Keď tajomné svetielko dostal do stredu obrazovky, stlačil tlačidlo pre nahrávanie. Vzápätí svetielko zmizlo, ale o pár sekúnd sa objavilo na inom mieste. Dokonca sa mu zdalo, že sa k nemu približuje. Keď sa opäť pokúšal dostať bludičku do stredu obrazovky, vo výhľade mu bránil vrbový porast. Aby sa mu vyhol, urobil dva kroky doľava. Potom ešte jeden.

A vtedy sa to stalo. Ľavá noha sa mu pošmykla, a hoci rozhodil rukami, aby dosiahol rovnováhu, až mu kamera veľkým oblúkom vyletela z ruky, odrazu sa ocitol v páchnucom močiari.

Jeho prvá myšlienka patrila kamere. Zachrániť kameru!

Urobil zopár plaveckých temp v smere, kam kamera čľupla do vody a hrabal rukami vo vode v nádeji, že ju zachytí skôr, než spadne na dno. Neskoro. Rýchlo pochopil, že sa s kamerou musí rozlúčiť.

Otočil sa, aby doplával k ostrovčeku. Do úst sa mu nabralo trochu špinavej vody, až sa rozkašľal.

Voda bola akási hustá, plávanie mu ktovieako nešlo. Keď bol od ostrovčeka vzdialený asi jeden a pol metra, rozhodol sa, že zvyšok dokráča po vlastných nohách.

Bola to chyba. Postavil sa na vlastné nohy a pokúšal sa vykašľať vodu, ktorá sa mu čiastočne dostala do pľúc. Voda mu siahala takmer po prsia. Zdalo sa mu, že kašeľ nemá konca-kraja.

Keď sa záchvat kašľa utíšil, chcel urobiť prvý krok. S hrôzou zistil, že to nejde. Nohy sa mu na dne močiara zaborili do hustého bahna, ktoré mu bránilo v pohybe.

Až teraz si spomenul na Mihálovo varovanie, že Priečna cesta je nebezpečná pre bahno, ktoré sa nachádza pod vodou. Keď si uvedomil nebezpečenstvo, do ktorého sa dostal, začal panikáriť. V snahe dostať sa z bahna von, striedavo sa pokúšal dvíhať nohy, čím sa ešte viac do neho zabáral.

Kde je Grizzly?

„Vstávaj! Už bude polnoc!“

Kovboj sa prebudil a rozospato zaklipkal očami. Keď uvidel Stopára, pochopil, prečo musí vstať. Čakala ho strážna služba od polnoci do druhej. Kovboj prikývol, a keď sa vymotal zo spacáka, pomaly sa začal obliekať. Všimol si, že Grizzlyho lôžko je prázdne. Najprv si pomyslel, že si jeho kamoš iba odskočil na latrínu. Pretože aj on pocítil nutkanie navštíviť toto exkluzívne zariadenie, vybral sa smerom k latrínam.

Keď zistil, že všetky kabínky sú prázdne, zmocnil sa ho nepríjemný pocit. Grizzly mal síce túlavé topánky a často sa vydal na večerné či nočné vychádzky, ale spravidla okolo polnoci bol späť.

Cestou z latríny stretol Jerryho, ktorý spolu so Stopárom strážili tábor od desiatej do polnoci.

„Jerry, Grizzly sa ešte nevrátil. Čo mám robiť?“ Vzápätí Jerrymu porozprával, aké má Grizzly zvyklosti. Jerry sa zamyslel a potom riekol: „Myslím, že najlepšie bude, keď o tom poinformujeme Šimona. Ja skočím za ním a ty zatiaľ zobuď Petra. Ktovie, možno mu niečo napadne.“

Ustráchaný Kovboj si to namieril do Petrovho stanu. Keď sa mu ho podarilo zobudiť, porozprával mu o svojich obavách. Peter, prebudенý z nočného spánku, sa iba pomaly spamätával. No a potom začal Kovboja bombardovať otázkami: „Stalo sa dnes niečo mimoriadne? Teda niečo, čo by naznačovalo, kam mal Grizzly namierené?“

„Na nič si nespomínam... vari len toľko, že si prezeral návod na obsluhu videokamery. Zaujímalo ho, či kamera funguje aj v režime nočného videnia. Ale to... to mi nič nenapovedá.“

„A čo si zobral so sebou?“

„To neviem.“

„Vieš čo, poďme sa pozrieť do jeho stanu. Ako jeho najbližší kamarát určite vieš, čo všetko si priniesol so sebou do tábora.“ Tak aj urobili. Cestou sa k nim pripojili aj Šimon s Jerryom a Stopárom.

Keď vošli do stanu, naskytol sa im obvyklý pohľad. Známy bordelár Grizzly mal svoje veci porozkladané kade-tade. On sám to nazýval pracovným neporiadkom. Vraj takto má najlepší prehľad o tom, kde čo má.

„Nechýba niečo?“ Peter chcel takýmto spôsobom zistiť, čo si Grizzly zobral so sebou na nočnú vychádzku.

„Neviem, ťažko povedať,“ riekol Kovboj, keď si zbežne prezrel Grizzlyho veci.

„Mobil! Nechýba tu mobil?“ spýtal sa Peter.

„Samozrejme, že chýba,“ ozval sa Šimon. Oba Grizzlyho mobily sú u mňa zamknuté v debničke.“

„Ale on má ešte jeden,“ riekol po krátkom váhaní Kovboj.

Šimon si pomyslel, že keby Grizzlymu zobral aj ten tretí, tak by si zadovážil ďalší.

„Tak sa pozri!“ vyzval ho Peter.

Kovboj siahol po Grizzlyho veľkom ruksaku a začal ho prehmatávať. Peter pochopil, že Grizzly má svoj tretí mobil zašitý v tajnej priehradke ruksaku. Keby chcel niekto Grizzlyho ruksak vysypať, mobil by nevypadol. Ukázalo sa, že Peter trafil do čierneho. Kovboj im ukázal tajné miesto Grizzlyho mobilu.

Keď ho prehmatával, zistil, že mobil tam je.

„Prosím, prezri si všetky Grizzlyho veci ešte raz. Ale tentoraz poriadne!“ vyzval ho Peter a pozorne sledoval, ako Kovboj prezerá Grizzlyho veci.

„Neviem, na čo je to dobré,“ ozval sa Stopár.

„Urob, čo ti povedal Peter,“ riekol Jerry a Šimon mu prikývol.

Kovboj postupne bral do rúk Grizzlyho veci, aby ich vzápätí uložil na pôvodné miesto.

„Zvláštne,“ zašepkal Peter, „vidím, že je tu fľaša na vodu. Grizzly sa vydal na vychádzku bez vody.“

„Máš pravdu,“ pritakal mu Kovboj. „Ale on má ešte jednu. Takú maličku umeľohmotnú ploskačku.“

Nemá viac ako dva deci.“

„Šimon, prosím, podaj mi tú knihu, čo leží na policike!“ ozval sa Peter.

Šimon mu vyhovel. Peter si prevzal veľkú a objemnú knihu s názvom Súkromie živočíchov a otvoril ju na mieste, kde bola záložka. Potom sa spokojne usmial a knihu vrátil.

„Tak to som si mohol myslieť. Už tuším, kam sa Grizzly vybral na nočnú vychádzku.“

Štyri páry očí sa prekvapene naňho zadívali. „Tak to už konečne vysyp zo seba,“ posúril ho Jerry.

„Tak po prvé: Grizzly si so sebou zobral málo vody na pitie. To znamená, že sa

nevybral ani ďaleko, ani do kopcov. Veď predsa všetci dobre vieme, že Grizzly sa pri stúpaní do kopca veľmi potí a spotrebuje viac vody než ktokoľvek z nás. Takže dnes sa pohybuje viac-menej po rovine.

Pochybujem, že išiel na miesto, kde sa mu zjavila svetielkujúca sova. Lesoochranári mu sľúbili, že tam nainštalujú fotopascu. Po druhé: v knižke som objavil záložku pri kapitole Svietenie živočíchov. Ako isto viete, Grizzlyho veľmi zaujímajú bludičky, ktoré sa objavujú nad močiarom. Po tretie: Grizzly si prezeral, ako sa na videokamere nastavuje režim nočného videnia. Ak by nejaké bludičky objavil, tak ich chcel natočiť videokamerou. Po štvrté: spomínam si, že raz sa ma Grizzly pýtal na môj názor.

Chcel vedieť, či sú podľa mňa bludičky plamienkami bahenného plynu, alebo či náhodou nejde o nejaké živočích, ktoré svietia podobne ako svätojánske mušky. Ak si myslel, že ide o nejaké živočích, tak si nebral so sebou mobil, aby náhodným zvonením nič nevyplašil. Ale to len hádam...”

„Mohol si ho predsa vypnúť,“ skočil mu do reči Stopár.

„Máš pravdu. Lenže vieš, akí sme. Občas na to zabudneme a mobil nás vystraší v tej najnevhodnejšej chvíli.“

„Takže ty si myslíš, že Grizzly sa vydal do močiara,“ skonštatoval Šimon.

„Určite sa vybral do močiara,“ zvolal Kovboj a pritom mával Grizzlyho denníkom, ktorý vybral z hornej tašky jeho ruksaku. „Spomínam si, že v denníku mal vloženú poskladanú kópiu mapy močiara, ktorú mu dal pán Mihál. No a teraz tu chýba!“

„Čo myslíš...“ chcel sa ho spýtať Šimon, ale Peter ho prerušil: „Pôjdeme ho hľadať. Začína mrholiť, čo nevidieť bude pršať a hladina rybníka začne stúpať. Mohla by Grizzlyho uväzniť niekde uprostred močiara na nejakom ostrovčeku.“

„Ale prečo sa tam vybral v takom počasí?“ spýtal sa Šimon.

„Ako som už spomínal, Grizzlyho hrozne zaujímalo, ktoré z dvoch vysvetlení je správne: samovznietenie bahenného plynu alebo nejaký svetielkujúci živočích. Ktovie, možno, že si chcel overiť aj hypotézu pána Mihála. Pán Mihál, teda ten pán, čo býva pri močiar, vyslovil domnienku, že bludičky sa najčastejšie objavujú pred búrkou alebo počas nej, keď je ovzdušie nasýtené elektrinou. Myslí si, že elektrické výboje spôsobujú vznietenie bahenného plynu. No a pokiaľ viem, okrem dažďa na dnešnú noc hlásili aj búрку.“

Akoby na potvrdenie jeho slov z diaľky sa k nim doniesol dunivý zvuk hromu.

V ohrození života

Nie! Ja ešte nechcem zomrieť! Mám len šesťnásť rokov! Ešte som nepoznal lásku! Neviem, ako chutia dievčenské pery! Ešte som sa nikdy nemiloval s dievčaťom!

Hoci Grizzly pôsobil suverénnym dojmom, zatiaľ si netrúfol pobozkať žiadne dievča. A keď už, tak iba na líce. Spomínal si, ako sa mu raz na tanečnej zábave prihovorila jedna dievčina, ktorá mu okrem bozkávania ponúkala aj kadečo iné. Milovať sa bez lásky? Len tak, kvôli sexu? Tak toto sa mu ani trochu nepáčilo a dievčinu slušne poslal kade ľahšie. Tak ako všetci mladí ľudia, aj on túžil po láske. Po veľkej láske. Ale ako by povedal Vinetou, jeho srdce ešte neprehovorilo.

„To nie je fér!“ kričal v zúfalstve. „Bože, prosím, ešte nie!“

Súčasne prosil i sľuboval, čo všetko vykoná, keď toto všetko prežije.

Nech prosil kohokoľvek, nebeské bytosti akoby nepočuli jeho prosby a volania o pomoc. Nepomohli mu ani narýchlo odriekané modlitby. Túžba po živote bola príliš veľká, než aby sa vzdal.

V duchu preberal všetky možnosti, čo by sa dalo urobiť pre záchranu. Samozrejme, že si spomenul aj na jeden z bodov Nepísaných zákonov, v ktorých sa okrem iného písalo: Keď sa dostaneš do života nebezpečnej situácie, snaž sa čo najdlhšie udržať pri živote. Daj šancu záchranárom, aby ti pomohli.

Kedysi dávno obdivoval Topiho, ktorý ich napísal. Dnes už vedel, že mnohé z myšlienok nevymyslel Topi, ale ich v upravenej podobe prevzal z rôznych príručiek a zálesáckej literatúry. Ktovie, možno niektoré body vymyslel aj sám. Teda niektoré určite, pomyslel si, keď si v duchu vybavil všetky kapitoly. Ako jeden z mála nenadával na Nepísané zákony, keď zistil, že na nejakú konkrétnu situáciu sa nedajú použiť. Vedel, že návody ako vybrať sa zo zlej situácie sú iba rámcové.

V inej podobnej časti sa písalo: Ak sa dostaneš do ťažkej životnej situácie, vždy máš možnosť voľby.

Buď rezignuješ, alebo začneš bojovať... No dobre, bojovať, ale ako? premýšľal. Odrazu dostal nápad.

Na okraji malého ostrovčeka uvidel zakrpatenú malú brezu. Vďaka Milanovým radám aj on nosil v náprsnom vrecku okrem tužkovej baterky aj jeden a pol metra dlhé tenké horolezecké lanko. Zlatý Milan, pomyslel si. Z vrečka vybral švajčiarsky nožík a chvíľu premýšľal, kam upevniť lanko. Napokon si vybral špirálový otvárač na fľaše. Keď sa ubezpečil, že lanko je spoľahlivo upevnené, opačný koniec lanka si priviazal o zápästie. Potom si do dlane v malých okách naskladal pestrofarebné lanko.

Rozohnal sa a nožík priviazaný k lanku hodil smerom k malej breze. Dúfal, že vďaka nožíku sa lanko zopárkrát obtočí okolo jej kmeňa, zadrhne sa a on sa pomaly vytiahne na breh. Spoliehal sa na drsnosť kmeňa, ktorý trením zabráni, aby sa lanko nešmykalo. Bol prekvapený, keď sa mu to podarilo na prvý pokus. Nožík priviazaný na konci lanka tri či štyrikrát ako družica obletel okolo kmeňa brezy a obmotal okolo neho pestrofarebné lanko. Potom pomykal lankom. Hurá! Drží!

Pomaly, centimeter po centimetri, sa začal vyslobodzovať z bahna. Keď si už myslel, že sa mu podarí dostať sa von, malá breza sa vytrhla aj s koreňmi a nohy mu opäť uväznili husté bahno.

Takmer sa rozplakal od zúfalstva. A čo škola? Prečo ich v škole učia rôzne hovadiny namiesto toho, aby ich poučili, ako vybrádnúť zo šlamastiky? Ako víchor sa mu hlavou prehnalo všetko, čo sa naučil v škole.

Bahno – hore riedke, dole husté a na povrchu voda. Položil si otázku: platí Archimedov zákon o nadľahčovaní aj v riedkom bahne?

Hoci až doposiaľ držal ruky nad hladinou, pravú ruku začal ponárať do riedkeho bahna, až dosiahol na vrečko nohavíc. Vybral z neho balón, ktorý zostal nepoškodený zo skautskej hry a potom ho začal nafukovať. Keď sa mu to podarilo, zaviazal ústie tenkou šnúrkou, aby z neho neunikal vzduch. Potom začal oboma rukami stláčať balón pod hladinu. Keď sa balón kompletne ocitol pod hladinou, voľný koniec šnúrkou od balóna si priviazal o opasok.

Na Grizzlyho pôsobili dve protichodné sily. Zatiaľ čo ho vlastná váha vtiahla do hustého bahna, voda na povrchu ho nadľahčovala. Bohužiaľ, Grizzlyho váha v tomto súboji víťazila a milimeter po milimetri ho ťahala do bahna na dne močiara. Nafúknutý balón iba spomaľoval ponáranie.

Došlo mu, že urobil obrovskú chybu, keď nepočúvol dobre mienené rady starších a skúsenejších.

Topi ho nejdennrát prosil, aby zakaždým, keď ide sám do prírody, oznámil trasu a miesto, kam má namierené. A Kovboj taktiež naliehal, aby mu povedal, kam ide.

Hlavou sa mu prehnalo aj rozprávanie vnučky polárneho bádateľa Shackletona, ktorý mal reálnu šancu dobyť južný pól ešte pred Amundsenom. Skupina polárnikov vedená Shackletonom mala dostatok síl, aby dosiahla južný pól. Napriek tomu asi 156 km pred cieľom zavelil k návratu. Obával sa, že ak by došli na južný pól, existovalo reálne nebezpečenstvo, že pre únavu a nedostatok potravín by sa nemuseli vrátiť na základňu. Držal sa hesla, že lepší je živý somár ako mŕtvy lev. Nuž a Grizzly si momentálne pripadal ako zomierajúci lev.

Záchranná akcia

„Blázon jeden,“ ulľavil si pán Mihál, keď mu Peter heslovito rozpovedal o možných Grizzlyho úmysloch. „Koľkí ste?“ spýtal sa Mihál počas náhlivého obliekania. „Sme štrnásti,“ odvetil mu Šimon.

„Dobre. Cez močiar vedie šesť ciest. Tri z nich sú relatívne bezpečné i v zlom počasí. Južná, severozápadná a Priečna cesta sú nebezpečné. Takže sa rozdelíme na tri skupiny.“

Šimon pohľadom prebehol roverov a old skautov a potom ich rozdelil do skupín. Južnou cestou sa vyberie skupina vedená Topim, severozápadnou skupina vedená Radom a on sám spolu s Kovbojom, Jerrym a Petrom sa vydajú Priečnou cestou. Postaral sa, aby každá skupina mala so sebou aspoň jedno horolezecké lano. Topi dostal od Mihála mapu, na ktorej boli vyznačené orientačné body južnej cesty. Rado si mapu odfotil mobilom.

Pán Mihál im vysvetlil, že cesty sú vyznačené drevenými kolmi, že na každom kole sú zárezy, ktoré udávajú ich poradové číslo. Skôr než vyrazili na cestu, pán Mihál ich dôrazne varoval pred nástrahami močiara. Doslovne povedal toto: „Keby ste náhodou spadli do močiara, v žiadnom prípade sa nepokúšajte hľadať pod nohami pevnú zem, nech by ste boli akokoľvek blízko k brehu. Snažte sa plávať na povrchu, a keď doplávate k brehu, rukami sa vytiahnite von. Nebezpečenstvo spočíva v tom, že na mnohých miestach sa pod hornou vrstvou vody nachádza bahno, ktoré by vás mohlo uväzniť.“

Po týchto pokynoch sa vydali na cestu. Pán Mihál nasmeroval Topiho a Radovu skupinu na začiatok cesty. Drobné mrholenie už dávno prešlo do vytrvalého dažďa. V čele sprievodu, ktorá sa vydala Priečnou cestou, kráčal skúsený pán Mihál, ktorý bol v močiari ako doma. Hneď za ním kráčal ustarostený Kovboj, potom Peter, Jerry a skupinu uzatváral Šimon. Všetci si svietili baterkami.

Postupne minuli prvé tri orientačné koly. Keď sa dostali ku štvrtému kolu, čakalo ich nemilé prekvapenie. Úzky prúžok zeme, ktorý ich mal priviesť k malému ostrovčeku niekde uprostred močiara, bol pod vodou.

Už idem za tebou, braček môj...

V zúfalstve začal kričať o pomoc. Jeho hlas sa niesol po hladine močiara a zanikal v rozvíjajúcej sa búrke. Dážď hustol a hladina močiara pomaly, ale iste stúpala.

Nad hladinou mal už iba hlavu a rozpažené ruky. Uvedomoval si blížiaci sa koniec. Vedel, že smrť utopením patrí k tým najstrašnejším. Odrazu dostal nápad. Verzatilka! V náprsnom vrecku mám predsa verzatilku! Budem cez ňu

dýchať, keď ma močiar pohltí. Siahol do vrecka, vybral tužku, rozobral ju a ponechal si iba tenkú trubičku. Potom si ju dal do úst a zaklonil hlavu. Urobil som všetko, čo sa dalo, pomyslel si.

Dážď bol čoraz silnejší a priľahlé potoky napájali nenásytný močiar a dvíhali jeho hladinu. Už dýchal iba cez trubičku. Z močiara mu vytŕčali iba jeho blondávé kučery.

„Už idem za tebou, braček môj,“ pomyslel si skôr, než sa naposledy nadýchol. Zo všetkých síl sa snažil udržať v pľúcach vzduch. Napokon to nevydržal. Proti vlastnej vôli bol nútený vypustiť vzduch a vdýchnuť páchnucu vodu močiara. V poslednom zúfalom geste vzpažil ruku nad hladinu ako posledný pozdrav tomuto svetu.

Ruka

Pán Mihál sa zastavil a po chvíli váhania zakričal: „Prosím, kráčajte tesne za mnou! Zatopený chodník je široký necelého pol metra.“

Všetci sa úzkostlivo držali jeho pokynov. Voda sa im naberala do topánok, a hoci mali oblečené pláštenty, dážď si našiel svoje cestičky a ich oblečenie začalo nasakovať vodou.

Keď dorazili na malý ostrovček, spokojne si vydýchli.

Potom udalosti nabrali rýchly spád.

Kužeľ svetla z Petrovej baterky objavil niečo nečakané. Nad hladinou močiara asi jeden a pol metra od brehu vyčnievalo zápästie s krčovito ohnutými prstami. Peter tlmene vykrikol. Ihneď všetko pochopil. Svetlá ostatných bateriek zamierili na rovnaké miesto. Na okamih všetci zostali ako paralyzovaní.

Ako prvý zareagoval Kovboj, jeden z najhorších plavcov oddielu. Náhlivo odkopol čižmy, až jedna z nich zasiahla Petra do hlavy. Kovboj skočil do močiara a pevne uchopil trčiacu ruku za zápästie.

„Nedotýkaj sa dna, nedotýkaj sa dna, nestavaj sa na nohy!“ kričal naňho pán Mihál.

Bolo očividné, že Kovboj nemal žiadny plán, ako Grizzlyho vytiahnuť z močiara. Postupoval inštinktívne, chcel zachrániť priateľa, len nevedel ako.

„Lano! Kto máte lano?“ zvolal Peter.

Šimon náhlivo zhodil svoj ruksak na zem, vybral z neho stočené horolezecké lano, rozmotal ho a voľný koniec sa chystal hodiť Kovbojovi.

Peter si medzičasom vyzul topánky a zvolal: „Nie, nehádz, daj ho mne!“

Keď mu Šimon vyhovel, Peter si na konci lana pripravil lodnú slučku a skočil za Kovbojom do močiara. Slučku náhlivo navliekol a zatiahol na Grizzlyho zápästí. Potom zakričal: „Ťahajte!“

„To nebude stačiť!“ ozval sa pán Mihál, lebo mal určité skúsenosti s vyslobodzovaním osôb, ktoré uviazli v bahne močiara.

Zatiaľ čo sa Peter s Kovbojom driapali na breh, vyzul si svoje topánky aj Jerry, uchopil druhý koniec lana a skočil do močiara. Jerry bol výborným plavcom a pod vodou dokázal vydržať dlhšie než ostatní chlapci. Všetci pochopili Jerryho úmysel: navliecť slučku aj na druhú ruku, ktorá bola pod vodou.

Jerry sa zhlboka nadýchol a ponoril sa do vody. Ani nie o desať sekúnd sa vynoril a zvolal: „Ťahajte!“

Mihál so Šimonom uchopili jeden koniec lana, Peter s Kovbojom druhý, zapreli sa do zeme a začali ťahať. K Petrovi a Kovbojovi sa pridala aj Jerry. Nebolo to také jednoduché, ako by sa na prvý pohľad mohlo zdať. Bahno na dne močiara sa nechcelo vzdať svojej obete.

„Musíme ťahať všetci naraz!“ zakričal Šimon. „Zatiahneme, keď poviem tri!“ dodal a sám začal počítať: „Raz, dva, tri!“

Najprv sa nad hladinou objavili Grizzlyho ruky. Potom jeho brčkavé vlasy s neodmysliteľnou čelenkou. Keď sa nad hladinu dostala aj jeho hlava, Kovboj opäť skočil do vody. Stlačil Grizzlymu nos a začal mu vdychovať do úst. Správne predpokladal, že Grizzly nedýcha.

Trvalo im niekoľko minút, než sa im podarilo vytiahnuť Grizzlyho z močiara. Peter rozprestrel svoju pláštenku a Grizzlyho položili na ňu. Grizzly mal zablatené nohy, premočené a špinavé šaty, jeho blondé kučery boli zanesené stebkami tráv, mal bledú tvár a nedýchal.

Kovboj si k nemu kľakol z pravej strany, presvedčil sa, či nemá zapadnutý jazyk a skontroloval mu priechodnosť dýchacích ciest. Prstami mu zapchal nos a opäť začal s dýchaním z úst do úst.

Bezvýsledne.

Jerry sa Grizzlymu pokúšal nahmatať tep, bohužiaľ, jeho vlastné srdce mu búchalo opretek, takže nič nedokázal zistiť.

Kovboj správne usúdil, že došlo k zástave.

Tak ako ho to učili na kurzoch prvej pomoci, okamžite začal s nepriamou masážou srdca.

Peter sa obával, aby nedošlo k najhoršiemu.

Šimon sa medzitým mobilom pokúšal zavolať rýchlu pomoc.

Keď sa Kovboj po tridsiatich stlačeniach hrudníka naklonil ku Grizzlymu, aby zopakoval dýchanie

z úst do úst, Grizzly znenazdajky zakašlal a vychrstol Kovbojovi do tváre prúd vody. Potom naširoko otvoril oči a vyslovil zdanlivo nelogickú vetu: „Aj ty si tu?“

Kovboj si spakruky utrel mokrú tvár.

Vzápätí Grizzlyho pochytila nekontrolovateľná triaška.

Šimon sa začal okamžite vyzliekať, aby mohli Grizzlyho prezliecť do suchších šiat.

„Mám pocit, že sa ochladilo,“ zamrmľal Grizzly a privrel oči.

„Nespi!“ okríkol ho Kovboj a dvakrát ho ťapol po tvári.

„Budeme potrebovať nosidlá,“ skonštatoval Mihál.

„Nosidlá? Pre Grizzlyho?“ spýtal sa začudovane Kovboj. „Grizzly bude kráčať po vlastných! Vstaň!“ oboril sa na Grizzlyho.

Grizzlymu sa s Petrovou pomocou podarilo zaujať sedaciu polohu. „No tak, postav sa, pomôžeme ti prezliecť sa do suchších šiat,“ povzbudzoval ho Šimon. Jerry s Petrom pomohli Grizzlymu na nohy.

Ešte stále sa triasol od slabosti a chladu. Potom ho spoločnými silami prezliekli do Šimonových šiat.

„Má niekto teplý čaj?“ spýtal sa Kovboj.

„Má ho Rado,“ odvetil Šimon.

„V chalupe máme plný čajník. Stačí ho prihriať,“ povedal Mihál. Jeho hlas zanikol v silnejúcej búrke.

Bolo načase, aby sa vydali na cestu späť.

Hoci sa Grizzly zastrájal, že dokáže kráčať aj sám, pre istotu ho Jerry s Petrom z oboch strán podopierali. Po pár krokoch sa Grizzly bezvládne zvalil na zem. Napokon mu Šimon s Petrom pomocou rúk vytvorili stoličku. Najhoršie to bolo na miestach, kde bola cesta zaliata vodou. V polovici cesty sa Grizzly rozkašľal a opäť zo seba vydával prúd vody. Peter premýšľal, či išlo o vodu z pľúc, alebo o obsah Grizzlyho žalúdka.

Keď došli na koniec močiарnej cesty, obe skupiny vedené Topim a Radom ich už netrpezlivo vyzerali.

Grizzly lačno siahol po pohári s čajom, ktorý mu podal Rado.

„Podťe, v chalupe sa zohrejete a usušíte,“ súril ich Mihál.

Hoci bola chata vzdialená iba 100 metrov, v nesení Grizzlyho sa museli viac krát vystriedať. Všetci pochopili, že s Grizzlym to nie je celkom v poriadku. Keď došli do drevenice, Grizzlyho uložili na váľandu v blízkosti sporáka. Hoci ho napojili teplým čajom a prikryli dekou, opäť sa ho zmocnila triaška. Asi o desať minút sa ozval kvíľivý zvuk sanitky.

Radost'

Aj v tomto roku sa pán farár Čierny rozhodol zorganizovať táborový pobyt pre deti z detských domovov. Vzhľadom na nedostatok financií musel tohoročný

táborový pobyt skrátiť na desať dní namiesto plánovaných dvoch týždňov. Zato počet prihlásených účastníkov bol vyše 70.

A tak sa stalo, že sa starší skauti 17. zboru dva týždne pred začiatkom školského roku stretli pri budovaní veľkého tábora nad Pružinou. Skupinu mladších roverov mal na starosti Grizzly, ktorého po desiatich dňoch prepustili z nemocnice. Počas stavby veľkého hangára sa odrazu Grizzlymu rozdrnčal mobil. Prerušil prácu a pozorne načúval. Ku koncu hovoru chlapci okolo neho začuli Grizzlyho slová: „Skutočne? Ocino! Je to naozaj pravda?“

Keď sklapol mobil a vložil si ho do vrecka, udialo sa s ním niečo neobvyklé. Z očí mu začali tiecť slzy veľké ako hrach. Grizzly sa súčasne usmieval a plakal. Vzápätí pristúpil k Stopárovi, ktorý bol k nemu najbližšie a priateľsky ho objal. Potom začal postupne objímať všetkých chlapcov, ktorí boli v jeho dosahu. I naďalej sa usmieval, plakal a poťahoval nosom. Nikto ničomu nerozumel. Keď to uvideli aj ostatní budovatelia tábora, podišli k nemu. Grizzly vyobjímal aj ich. Ako posledný pribehol pán farár Čierny. Grizzly objal aj jeho a potom sa poobzeral, či náhodou niekoho nevynechal.

Pán farár sa rozpačito usmieval, lebo ani on ničomu nerozumel.

„No čo sa usmievate?“ oboril sa na neho Grizzly. „Čaká vás robota. A budete sa musieť pomodliť!“

„A za čo? Či skôr za koho?“

„Aby nám Ježiško priniesol ten najkrajší darček, aký len môžeme dostať.“

„A čo by to malo byť?“ spýtal sa pán farár, hoci už začínal tušiť, o čo ide.

„Ak všetko dobre dopadne, na Vianoce sa nám narodí...“ Grizzly potiahol nosom a pokračoval: „Na Vianoce budem mať bračeka!“

„Samozrejme, že sa pomodlím. A nielen ja. Aj ostatní sa pridajú. Aj tí, čo nechodia do kostola. A už viete, ako sa bude volať?“ spýtal sa pán farár.

„Jožko. Rovnako ako... rovnako ako môj nebohý braček, ktorý zomrel, keď mal tri roky,“ riekol Grizzly a utrel si uplakanú tvár. „No čo tu stojíte a nič nerobíte? Do práce! Do večera nás čaká ešte veľa roboty!“ vyzval ich Grizzly a rukami im naznačil, aby sa rozišli.

Grizzlyho radosť nad očakávaným prírastkom do rodiny sa preniesla aj na ostatných. Tábor bol dobudovaný skôr, ako predpokladali. Jedine Kovboj sa obával, že Grizzly bude viac času venovať svojmu bračkovi ako jemu. Vedel, že jeho obavy sú príliš sebecké, ale aj tak sa ich nedokázal zbaviť.

SAMUEL VALUCH

Láska z radu päť, sedadlo tri

Svetlá v sále zhasli a okamžite mi došlo, že som sa napálil. Všade len samé prázdne sedadlá - vpravo, vľavo aj predou mnou, a keď som bolestivo otočil stuhnutý krk a trup, zistil som, že aj za mnou. Žiadna ľudská bytosť, žiadny prisľub blízkosti, telesného tepla. Keby prišiel aspoň ktosi, jediná osoba bez tváre, žena či muž, mladá, stará, zodvihol by som svoje unavené telo a posadil ho k nej, celkom blízko, a vo vrecku by som spotenými prstami trhal na kúsky lístok s číslom sedadla. Rad 3, miesto 7. Zahniezdil som sa, striasol topánky a vyložil oslobodené chodidlá na mäkký koberec. Keď už nič viac, aspoň si pozriem Svätú horu.

Už prvý záber ma však vyviedol z omylu – miesto Alejandra Jodorowskyho sa predou mnou na plátne začal rozvíjať príbeh, v ktorom niekoľko prominentných párov trávilo silvestrovskú noc v luxusnom hoteli na Štrbskom plese.

Aj by som sa ozval, nemám to však v povahe. A tak som dúfal, že si premietací svoj kolosálny omyl uvedomí sám a rýchlo pustí správnu snímku, nič sa nedialo. Nudil som sa priam príšerne a ako na potvoru sa mi nedalo ani zaspáť, odísť však nepripadalo v úvahu. Znamenalo by to vyjadrenie neúcty režisérovi, a to sa v kultivovanej diváckej obci nepatrí. Aby som zahnal nudu, otvoril som peňaženku a začal upratovať. Náhlý nával spomienok ma takmer okamžite zavial do čias, keď z priehradiek vytrčali fotky rockových spevákov a lesklé obaly kondómov, ktoré som nikdy nepoužil, no vždy som ich tam mal, veď čo keby práve v tento večer náhodou...

Vyťahujem obsah peňaženky a nedokážem potlačiť sklamanie - nachádzam len zopár bankoviek, zákaznícke karty do lekárne a troch či štyroch reťazcov s potravinami a známej drogérie. Z najširšieho priečinka sa na mňa vysypali cestovné lístky a pripomenuli mi tisícky ciest do zamestnania a späť. Najväčšie vzrušenie vyvolala rok a pol stará miestenka do Popradu, až kým ma z ničoho nič nezaujal lístok s adresou a telefónnym číslom. Už podľa písma som vedel, čiá ruka tam tých niekoľko znakov načarbala. Takmer som na ňu zabudol, musia to byť už celé roky... Naďa. Kto vie, či jej pozvanie stále platí? Možno by som si to mohol overiť cestou z kina. Srdce sa mi rozbúchalo.

Je veľkým šťastím, že minútáž filmov pre masové publikum väčšinou len tesne presiahne hodinu a pol, a tak som po záverečných titulkoch opustil kino.

„Svätá hora je krutá,“ započul som za chrbtom. Došlo mi, že premietač sa snaží nadviazať konverzáciu.

„Niekoľko nocí určite nezažmúrim oka. Ďakujem.“

Tma neskorého leta mi padla vhod, moje oči sa na ňu pripravovali poslednú hodinu a pol v podzemnej sále. Nevybral som sa však domov, vedome som vykročil k Nadinej bytovke.

Ako asi teraz vyzerá? A ľúbi ma ešte? Dverám na jej vchode chýbalo presklenie, a tak som vstúpil dnu. Podľa čísla bytu som vypočítal, že býva na treťom poschodí, napriek tomu som si privolať výťah. Svetlo v malej kabíne blikalo a žmúril, kľúčom doškriabané steny mi pripomenuli filmy z prostredia černoškého geta. Okolo úbohého svetla sa krútila hlasná mucha. Moje dávne city sa prebudili a boli rovnako živé a nedočkávané ako pred rokmi.

O chvíľu som vystúpil a zaklopal.

Prakticky okamžite mi otvoril strapatý chlap s mimoriadne unaveným pohľadom a zagánil na mňa.

„Čo by si rád, ha?“

Bez otáľania som mu vysvetlil, že hľadám Naďu. Asi brat, povedal som si, kto iný by to mohol byť? Určite ma ešte miluje...

„Ide o pracovnú záležitosť,“ dodal som, neviem prečo. Akosi som sa ostýchal hodiť sa mu okolo krku a fňukať mu so slovom švagor na perách do ucha.

„Hm, počkaj.“

Zavrel sa dvere. Nápis na stene ma informoval, že Peter je čurák. V hlave som si prebehol zoznam mne známych nositeľov tohto mena a musel som prijať záver, že toto tvrdenie je väčšinovo pravdivé. V tom sa však škára medzi dverami znovu roztvárala.

„Naďa, Naďka... Tak dlho som čakal na túto chvíľu!“

„Kto ste?“

Prekvapila ma. Dokonale zaskočila. Akej hry som to svedkom?

„Rudo, predsa Rudo! Pred troma rokmi sme boli spolu na Tanečníci v tme. Rad 5, sedadlo 3 a 4. Ty 3 a ja 4. Odprevadil som ťa domov a dala si mi číslo... Milujem ťa.“

Zháčil som sa, prekvapila ma vlastná otvorenosť.

„Prosím vás, choďte preč. Môj muž je bitkár, on...“

Muž? Celkom som nerozumel. Aký muž?

„Myslíš svojho brata?“

„Myslím svojho manžela Eda. Sme spolu druhý rok a máme decko. Na čo, ti to tu, ale, kurva hovorím. Chod' sa vyspať, ožran..“

„Nad'ka, nemôžem tomu uveriť, určite ma miluješ, spomeň si - ty, ja a Björk pred tromi rokmi. Prisadol som si vtedy k tebe, najprv si nechcela a možno si sa aj trocha bála, ale potom... Chceš mi tvrdiť, že to nič neznamenal?“

„Psychopat. Zmizni,“ zasyčala a buchla dvermi.

Dokonale zrútený som celkom zabudol, ako veľmi opovrhujem chôdzou po schodoch, a potme som sa knísavo niesol nadol. Všetko bolo čierne, len výťahové kontrolky vypaľovali do tmy malé červené diery. Po chvíli som sa ocitol na čerstvom a stále letnom povetrí a posledný raz som sa zahľadel nahor. Jas lampy v Nadinom okne ma dojal k slzám. Moja láska ma zradila, má niekoho iného a ja...

Myšlienky sa ako lepkavá hmota ťahali k osudovému večeru. Skorá jeseň sa nedala zaprieť a o lete už rečnili iba rojkovia alebo otužilci. Premietanie sa začínalo o devätnástej, ako vždy som do sály vstúpil tesne pred zhasnutím. Ľudia už sedeli nehybne na svojich miestach, no stále bolo dosť skoro na to, aby som si v poslednom hasnúcom lúči obzrel ich tváre.

Zbadal som ju sedieť v piatom rade, sedadlo číslo 3. Výrazný profil, žuvačka, tmavé vlasy pohodené na útlych pleciach. Bola sama, čo som vždy považoval za výhodu, a na prvý pohľad akosi vážne zadumaná, čo tiež potvrdzovalo viac než sľubnú pozíciu. Moja bystrá hlava ju podrobila analýze a klasifikovala ženu predou mnou ako poranenú a hľadajúcu bytosť, a tak som si sadol hneď vedľa nej a dúfal, že si na poslednú chvíľu nikto nekúpi lístok práve na toto miesto.

Z tmy rázne ukrojila prenikavá žiara plátna. Islandčania musia byť mimoriadne svojrázni, ak je toto ich najobľúbenejšia speváčka, pomyslel som si a hľadel na útlu Björk a jej tanec pri veľkom priemyselnom lise. Príbeh ma však postupne pohltil a na jeho konci som mal slzy v očiach. Vtedy som si všimol, že tiež plače. Vybral som vreckovku a ponúkol jej ju. Potom som sa opýtal, či ju smiem odprevadiť. Povedala, že smiem.

Vybrali sme sa tou istou cestou, ako som kráčal dnes, a potom sme sa hodiny zhovárali pred jej čoraz tichšou bytovkou. So záľubou som načúval slovám o vrodenej srdcovej vade jej otca, o práci v obchode s lakmi, geologickej zbierke, vernom psovi a záhrade plnej starých sliviek.

Rozlúčili sme sa bez bozku, svoje číslo mi načarbala na rub autobusového lístka a zmizla v útrobach hranatej socialistickej stavby.

Ráno som sa jej túžil ozvať, no nevedel som, ako na to. Celý deň som hľadel na lístok, no stud ma ochromil, priveľmi som ju ľúbil. A tak som to odkladal,

až som zabudol. A dnes vstúpila do môjho života znova – na tom istom mieste, hoci len cez odkaz napísaný jej rukou a zakonzervovaný v časovej schránke. Zo spomienok ma vytrhlo zvláštne cinknutie. Niečo malé zarachotilo o chodník, zachytil som iba letmý odlesk predmetu, ktorý sa okamžite stratil v tráve. Prebral som sa z úvah, urobil tri kroky vpred a začal v poraste hľadať neidentifikovateľný lietajúci objekt. Objavil som ho bez väčšej námahy – malý kúsok pyritu, trblietajúci sa teraz už medzi mojimi prstami vo svetle neďalekej lampy. Mačacie zlato som si okamžite spojil s Nadinou záľubou v geológii. Vedel som, čo nález drobného nerastu znamená. Bol to odkaz – počkaj na mňa dolu. Osušil som si tvár a sadol na lavičku.

O necelú pol hodinu skutočne prišla. Medzitým sa nestalo nič zaujímavé – okolo pomaly prešlo niekoľko áut so šoférmi, hľadajúcimi voľné parkovacie miesto, dvaja psičkári zberali do vreciek z trávy čerstvé výkaly a v diaľke slabo zahrmelo.

„Už spí. Dala som mu ešte deci rumu. Aj sebe. Aby som našla odvahu.“

„Odvahu na čo?“

Okamžite sa mi hodila okolo krku a rozplakala sa. Vzlyky striedala so slovami o tom, ako na mňa myslí od chvíle, čo sme spolu sedeli v kine, ako ma čaká už tretí rok a aby sa nezrútila, našla si muža a spravili si spolu dieťa. Dieťa, ktoré sa, mimochodom, volá Rudolf.

„Kde si bol tak dlho?“ adresovala mi výčitku, nasledovanú ešte hlasnejším rumázganím.

A rozprávala ďalej. O dlhých večeroch nasiaknutých samotou. O básňach, ktoré o našej láske písala. Pretože nemala moju fotografiu, prihlásila sa do kurzu kreslenia a po nociach pracovala na mojich portrétoch.

„Vyzeráš pochudnuto, ubudlo ti svalov,“ skonštatovala a z jej hlasu som vycítil odtienok sklamaní.

Mimochodom, raz ma zazrela v obchode, ale stres ju celkom paralyzoval, a než si to v hlave stihla utriediť, bol som preč. Ozaj, aj svojmu manželovi často hovorí Rudko, a potom sa vyhovori, že si to iba poplietla so synom. Ale teraz som tu a všetko bude iné. Odídeme spolu z mesta, musíme, lebo čo by povedala mužovi, syna zoberieme so sebou. Bude sa ti páčiť, aj sa na teba podobá, nikto nebude vedieť, že nie je tvoj.

Pri jej posledných slovách sa mi roztriasli kolená. Náhlý nával nervozity do mojich údov zaznamenali aj jej zmysly.

„Deje sa niečo?“

„Nič, naozaj, iba som si spomenul, že ráno musím, že musím ísť skoro do práce. A keď sa nevyspím, nestíham držať tempo s linkou...“

„Rudko, Rudko,“ zakňučala a zakvačila sa do mňa ako šteňa. Keby bolo svetlo, hanbil by som sa. Ulica o tomto čase našťastie zívala prázdnotou.

„Rudko, kedy po mňa prídeš?“

Musel som to odbaviť rýchlo.

„Zajtra. Všetko nachystaj, zober syna. O štvrtej popoludní prídem a zmizneme. Nemeškaj.“

Ale teraz musím ísť. Času je málo.“

Nechal som ju tam, napoly rozrušenú šťastím, napoly dokaličenú nervovým vyčerpaním a strachom. Svetlá lámp sa celou cestou hrali s mojím tieňom.

Doma som sa natiahol na gauč a otvoril škatuľu so zmrzlinou. Myslel som na Naďu ako na postavu z antickej tragédie, stojacu pred odvekou dilemou: ostať v pokojnom manželstve bez vášne alebo ísť za svojou láskou, riskovať a možno stratiť všetko, čo za posledné roky získala, vybudovala. Nepochybujem, že ma chvíľu velebí, a potom zase preklína. Lenže veci sa majú jednoducho takto – zajtra o šesťnásť nula nula budú okoloidúci pred jej domom svedkami čudného výjavu – pred jedným z vchodov bude v rade na chodníku postávať žena, kufor, dve tašky plné kamenia, pes a decko, splodené s iným, no pri myšlienke na mňa, navyše nesúce aj moje meno.

Prudký záchvat smiechu mi vyrazil dych. To je teda poriadna hlúposť. Nechcem decko! Nechcem, veď čo by som s ním robil? Nie som trepezlivý, dobrý ani vzor vo sfére hodnôt.

Chodiť do kina je nebezpečné, ľahko sa to človeku vymkne z rúk. Najmä v prípade filmov o silvestrovských milostných pletkách v lone našich veľhôr. Nuda z človeka vyplaví to najhoršie a on následne čiernou žľou a inými šťavami otravuje svoje ja a neskôr aj cudzích ľudí. Ale prsia, prsia má plné a stále pevné, cítil som ich pod svetlíkom, keď sa ku mne prudko tísia.

Vábenie tela je síce pekná vec, jedno je však isté – zajtra o štvrtej budem doma – presne tu a nikde inde. Nech sa k tomu Naďa postaví, ako chce, je mi to jedno. Decko na krku je ako klinec na bránci. Nedovolí sa nadýchnuť. Mám štyridsaťjeden a som predsa mladý telom aj duchom, primladý na čosi také. Do úst som si napchal lyžicu plnú zmrzliny a v pravej dolnej stoličke ma bolestivo pichlo.

Spánok ma zastihol nepripraveného a zvyšky smotany s kakaovým práškom sa za tichého tikotu hodín roztápal na stolíku.

Ráno som mal voľno, do roboty som teda nemal ísť, hoci Naďa si myslí opak. Celý deň som polihoval na gauči, na obed som si vysmažil hranolky a kúsok ryby a po chladenej dvanástke som zaspal. Prebudil som sa a pozrel na ho-

diny, bolo práve pätnásť tridsať. Ležal by som ďalej, no premohla ma zvedavosť. Bude tam? Naozaj by sa kvôli mne nejaká žena vzdala dovtedajšieho života? Skutočne môžem byť pre niekoho až taký vzácny?

Vstal som, natiahol si tepláky a naštartoval starý sedan. Cesta k Nadi mi aj napriek dopravnej situácii netrvala viac ako päť minút. Za volantom som si predstavoval, ako tam stojí a čaká.

Čaká na mňa, aby som ju odviezol do nového života. Lenže ja sa iba potrebujeme uistiť, že tam skutočne bude, že mám akúsi moc nad životom iných.

Pred jej vchodom však nestál nik. Pozrel som na hodiny, bolo tesne pred štvrtou, prišiel som teda priskorou. Vtom sa kľučka zohla nadol a štrbina sa opatrne zväčšovala. To Naďa ťahá kufor so slzami v očiach a to nemé decko ide za ňou a nevie kam a na starom vodidle má chlpatú starnúcu suku, ktorej je celkom jedno, kde dnes bude spať, hlavne aby sa nažrala...

Dverami vykĺzne von tučný mopslík, zavesený vodidlom o vetchý úd roztrasenej starency v otrasnej fertuche. Prišiel som priskoro. Parkujem obďaleč, aby si ma Naďa nevšimla.

Nepozná moje auto. Len sa na nich pozriem a pôjdem.

Pol piatej.

Pobaliť sa presa trvá dosť dlho.

Päť.

Kde sú, dočerta? Čo ak to decko robí problémy?

Päť dvadsaťtri.

Alebo Edo. Manžel. Čo ak ich nachytal pri odchode?

Odchádzam po šiestej a preklínam Naďu. Lúbim ju a jej nikde. Mohli sme mať spolu krásny život. Na dovolenku by som ich zobral na Štrbské pleso, vozili by sme sa na lodičkách. Nevie, o čo prišla.

Zronený sa vraciam domov a líham si na gauč. Neverím, že si to rozmyslela. Nevydržím ležať, nervózne vstanem, prechádzam sa od okna k stene a zase nazad a oddávam sa lútostivým myšlienkam. Určite je za tým jej muž, utešujem sa. Alebo je to komplot – dohodli sa a jednoducho si zo mňa vystrelili. Tú myšlienku však okamžite zavrhnem, Naďa taká predsa nie je...

Dolu pred vchodom sedia na lavičke chlapec s dievčaťom, držia sa zamilovane za ruky, o čomsi veselo štebocú a provokujú ma. Zavriem oblok, aby ku mne nedoliehali ich šťastné hlasy. Posadím sa k písaciemu stolíku, zapnem počítač a náhlivo otvorím program kina. Čo dnes vlastne premietajú a o koľkej?

ADELA ORAVCOVÁ

Rodinné tajomstvo

„Prosím ťa, nepozerať sa už toľko na to nebo.“ Ivan vedel, že Katka sa neprestane pozeráť hore a on ju bude musieť viesť za ruku až domov. „No tak, poď už,“ nespokojne zašepkal. Katke sa zaleskli v očiach slzy. „Ja som to vážne videla. Bolo to tam a zrazu to zmizlo. Vážne!“ „Ja nehovorím, že ti neverím. Možno to bolo lietadlo, možno nejaký satelit. Kati, nikto iný to nevidel.“

Mať jedenásť rokov, je hrozné. Nikto ti neverí. Staršiemu bratovi, ktorý už mal osemnásť a verí mu celý svet, môžeš tvrdiť hocičo. Neuverí ti. A pritom ten zvláštny predmet preletel po oblohe chvíľu pred tým, než vystúpil z auta. Vlastne, už bol vonku a musel ho vidieť, preletel mu totiž tesne pred očami. Letel tak rýchlo, ligotal sa ako slnko a v jednom momente bol preč. Mama, ani otec jej neuveria. Keď jej neverí on, nebude jej veriť nikto.

Večerné ticho sa rozliehalo po štvorizbovom byte. Oco s mamou ležali v spálni pri správach. Ivan išiel na chvíľu von za kamarátmi a Katka vyhládávala na internete všetky dostupné informácie o pozorovaní neidentifikovateľných lietajúcich predmetov.

Okolo pol desiatej vošla do izby mama. „Čo sa ti stalo miláčik?“ prekvapila ju jej otázka. „Videla som niečo zvláštne. Niečo preletelo okolo nás a Ivan to musel vidieť tiež. No tvrdí, že si nič nevšimol, hoci mu to preletelo nad hlavou.“ Mama si vzdychla.

„Myslela som si, že dedičné môžu byť iné veci, napríklad vlastnosti, farba vlasov, či očí, spev, umenie maľovať, ovládať jazyky, prinajhoršom choroby. No nikdy som nepočula o tom, že dedičné sú aj pozorovania neznámych predmetov.“ Katka spozornela: „Čože? Čo to znamená, že je to dedičné?“ Mama si zahryzla do pery. „To som asi nemala povedať. Katka, skús prosím zabudnúť na to, čo si videla. Ináč ťa to bude sprevádzať celý život a ak na to budeš stále myslieť, môžu sa ti stať aj iné veci.“

Prekvapené dievča s vyplašenými očami súhlasne zakývalo hlavou a nechápavo pozeralo za odchádzajúcou mamou. „Takže to videla? Naozaj?“ spýtal sa otec mamy.

„Naozaj a vraj to videl aj Ivan,“ odpovedala mama zamyslene. „Čo teraz?“

Otec sa poškriabal po hlave a vypol televízor. „Kde je vlastne Ivan?“ obaja sa pozreli smerom ku dverám.

Bolo už skoro desať hodín. Ivan dobre vedel, že rodičov hnevá každý neskorý príchod. Tentokrát mal šťastie. Kľúč v zámke zaštrkotal skôr, než mu rodičia zavolali na mobil. „Sorry rodičia, trochu som sa zdržal. Dobrú!“ Tak veľmi sa chcel vyhnúť rozhovoru, ku ktorému ale muselo prísť. „Ivan vážne, čo sa to dnes stalo? Katka je celkom mimo.“

Mama si sadla na kraj gauča a čakala na vysvetlenie. Otec stískajúc ovládač od televízora zvedavo pozeral na svojho jediného syna. „Ona niečo videla. Ale ja neviem, zmizlo to. Je to preč, takže netrápte sa. Ja ju z toho dostanem.“ Ivan sa snažil tváriť dosť odvážne a tvrdo, no slzy v otcových očiach mu pripomenuli strach a nemohúcnosť, ktorú pocítil vo chvíli, keď okolo nich preletel ten predmet. „Ak je to tu znova a tentokrát to budeme musieť riešiť s vami obomi, prosím, povedz nám to. Pamätáš si, aké to bolo ťažké, keď si to prvýkrát videl ty.“ Ivan odchádzajúc z miestnosti ticho zašepkal: „Jasné.“ Cestou do sestrinej izby zobral z kuchyne dva keksíky.

„Čau segra. Čo porábaš? Dáš si?“ pozorujúc reakciu vystrašeného dievčaťa položil jeden keksík ku počítaču. „Ty si to fakt nevidel, alebo sa len robíš?“ Hlboko si vzdychol: „Katka, vieš.“ Tieto dve slová zneli hrozivo. Katka jej nepovedal už dobre dávno. Zvyčajne na ňu za kričí „Kača“, alebo „segra“. Znamenalo to, že príde priznanie, ktoré ju možno ešte viac vydesí. „Nevidel. Teda videl, ale bolo to určite lietadlo.“

Nemohlo to byť to, čo si myslíš, pretože nič také neexistuje.“ Nahnevala sa. „Podrazák.“

Dobre si to videl, len sa bojíš rovnako ako ja, že ti nikto neuverí. A to si hovoríš starší brat! Si obyčajný zbabelec!“ Ivan sa otočil ku dverám a ticho vzdychol: „Som.“ Katka rýchlo vypla počítač, skočila na posteľ a zastonala: „Prečo mám práve ja takého brata?“

Ráno bolo plné ticha. Rodina spolu celý deň vôbec nekomunikovala. Ticho bolo dokonca aj pri spoločnej večeri. Na ďalší deň bola sobota. Keďže mama to desné ticho už nevedela vydržať, postavila sa do stredu chodby a zakričala: „Všetkých vás čakám v obývačke. Hneď!“ Hoci veľmi pomaly a s nešťastným výrazom, predsa sa otec, Ivan a Katka usadili na gauči. Mama položila na stôl obaly, z ktorých trčali zvláštne farebné papiere. Niektoré boli pokrčené. Z toho, ako sa na ne dívala, sa dalo vyčítať, že všetky ukrývajú akési tajomstvo.

„Katka, sú veci v živote, ktoré nám nikto nikdy nevysvetlí. A sú ľudia, ktorí práve takéto veci spoznali a nikto im neuveril. Ja, ja nemôžem pozeráť na to,

ako sa s ľvkom trápíte. Jednoducho to musíte vedieť.“ Katka spozornela a pozrela na brata. V Ivanových očiach sa zjavil strach a začal sa mu triasť hlas: „Mami, ja nechcem.

Prosím.“ Otec sa tiež akosi rýchlo prebral z driemot, posadil sa a rázne sa opýtal: „Miláčik, je to nutné? Myslíš si, že robíš dobre?“ Mama súhlasne zakývala hlavou a otvorila prvý obal, v ktorom boli uložené zvláštne obrázky.

„Prosím Vás, nechajte to dievča! Veď ono za nič nemôže. Keby sa to stalo Vám, neboli by ste radi, že ľudia s Vami takto jednajú.“ V ambulancii bolo priviazané na kresle pre pacientov jedenáštočné dievčatko. Po lícach sa mu gúľali obrovské slzy.

Dlhá nočná košielka mu sotva zakrývala poškríbané kolienka. Prísny doktor okríkol sestričku, ktorá chcela dievčatku pomôcť: „Nikto sa Vás nepýtal na Váš názor. Sľúbil som rodičom, že im ju odovzdám zdravú a v poriadku. Pozrite sa jej na nohy! Ako im mám povedať, že ich dcéra v noci utiekla, a že sme ju našli uprostred poľa za nemocnicou?“ Sestrička s ľútosťou hľadela na bezcitného doktora. Ten zatiaľ úbohému dievčatku pichol do ruky injekciu na utlmenie. Dievčatko sa nebránilo, len ticho plakalo. Nikto mu neveril. Nikto nebol schopný sa s ním porozprávať o tom, čo videlo. A ono to tak veľmi potrebovalo.

Po poobedňajšom odpočinku sestrička zavolała okrem ostatných detí aj to nešťastné dievčatko do herne, aby si išlo kresliť. Chodilo tam rado. V skrinke bolo množstvo rôznych pokrčených farebných papierov. Bolo jedno, ktorý z nich chytilo do ruky, kreslilo naň ako o dušu. Na každom jednom obrázku bolo ten istý predmet. Keď prišla sestrička zavolať deti na večeru, kresby dievčatka vždy záhadne zmizli a tak nikdy neostal jediný dôkaz o tom, čo videlo. „Ahoj. Ty si tu nový?“ dievčatko sa zadívalo na chlapca, ktorý bez slova sedel pri stole. Neodpovedal. Sadlo si teda k nemu a začalo kresliť to čo vždy. Chlapec, predstierajúc nezaujem sledoval predmet, ktorý sa zjavil na obrázku. Zrazu začal ožívať.

Keď dievčatko obrázok odsunulo a zobralo si ďalší papier, drzo sa natiahol a papier mu zobral. Bez slova si vzal do ruky farbičku a nakreslil ten istý predmet, no okolo neho modrou farbičkou vymaľoval nebo a zelenou trávou. Pod tým zvláštnym predmetom nakreslil akúsi zvláštnu postavičku. Dievčatko prekvapene pozeralo na vznikajúci obrázok, a keď chlapec položil farbičku na stôl a ruky zvesil vedľa seba, s úžasom sa spýtalo: „To si ty?“ Chlapec prikývol. Z chodby sa ozval hlas vrchnej sestry: „Deti, večera!“ Sestričky, ani doktori si nevšímali tajné kamarátstvo tých dvoch detí. Dokonca ani netušili, že si tí dvaja vymenili adresy, aby sa mohli stretnúť aj mimo nemocnice a porozprávať sa o svojich zážitkoch.

Skôr než doktor prepustil deti, ktoré sa dohodli, že nikdy viac nikomu nepovedia o tom, čo videli, sestrička im nenápadne podala do rúk obaly s ich obrázkami. „Aj ja som to videla, ale nikomu to nepovedzte. Prosím.“ Prekvapené deti pozreli na seba, potom na sestričku a rýchlo si vložili obaly s obrázkami do tašiek. Doktor, ktorý prišiel v sprievode spokojných otcov a mám, hrdo vyhlásil: „Vaše deti sú v maximálnom poriadku.“ Rodičia ich jeden po druhom vystískali. Nikto z nich okrem doktora a sestričky netušil, že obaja mali rovnaké zážitky.

Katka s Ivanom si klakli k stolíku a listovali si obrázky najskôr v prvom obale, potom im mama otvorila ten druhý. Ivan sa nahnevane pozrel na rodičov. „A mne ste tak dlho tvrdili, že nič také neexistuje, že sa mi to len zdalo a že nemám nikomu o tom rozprávať.“ Katka vypleštila oči na brata, potom na mamu a otca. „Áno, videl som to!“ zakričal Ivan so slzami v očiach. „Videl som to vtedy a videl som to aj oveľa skôr, ako ty.“ Mama si sadla vedľa otca, obaja sa chytili za ruky a porozprávali deťom svoje príbehy.

„Bývali sme s rodičmi v dome pri rieke,“ prvá začala mama. „Keďže som nemala súrodencov, hrávala som sa vonku sama a jedného dňa sa to zjavilo na oblohe. Od tej chvíle som o tom rozprávala každému, kto mi prišiel do cesty, pretože som chcela stretnúť niekoho, kto to videl tiež. Ľudia si začali šepkať, že nie som v poriadku, že som psychicky postihnutá a že by ma rodičia mali dať na psychiatriu. A tam som aj skončila.“

Doktor sa ma snažil vyliečiť. No z toho, že človek niečo videl, že niečo zažil, sa vyliečiť nedá.“ Mama stíchla a rukou rozložila po stole obrázky s nebom, trávou a chlapcom, ktorý stál pod neznámym predmetom. „Nebyť vašej mamy, asi by som sa zbláznil,“ smutne povedal otec. „Tú vec som videl viackrát, no nikdy pri mne nikto nebol. A samozrejme mi nikto neveril až do dňa, kým som stretol dievča, ktoré kreslilo rovnaký predmet. Práve vtedy sa spojili naše životy.“

Otec s pokojom v očiach pozrel na mamu. „Deti, vôbec sme netušili, že ten predmet sa zjaví aj vám. Ivko, keď si nám prvýkrát povedal, čo sa ti stalo a čo si videl, zľakli sme sa. Nechceli sme, aby si prežíval to isté, čo sme museli prežiť my. A už vôbec sme nechceli, aby si niekto o tebe šepkal, že nie si v poriadku. Prepáčte nám.“ Ivanov hnev pomaly ustupoval. Katka sa však rozosmiala, priskočila k rodičom a oboch naraz objala.

„To znamená, že odteraz sa o tom môžeme nielen rozprávať, ale môžeme aj chodiť spolu von pozeráť na nebo!“ Ivan sa chytil za čelo a otrávene odpovedal šťastnej sestre: „No tebe už len bolo treba prezradiť rodinné tajomstvo!“

ĽUBICA ĐURŽOVÁ

Moja zlatá

Barbora a Ondrej sú starí známi. Napriek tomu majú voči sebe rešpekt. Barbora preto, že Ondrej je starší. Ondrej preto, že Barbora má vyššie vzdelanie.

Stretávali sa len občas, aj to pracovne. Pred polrokom si konečne potykali. Rozumejú si, stále sa majú o čom rozprávať.

Ondrej je so sestrou v kúpeľoch. Volá Barbore: „Ako sa máš? Čo robíš?“

„Kosím trávu na dvore“, znie odpoveď.

„To je mužská robota“, čuduje sa Ondrej.

„Nemám muža, musím sama.“ hovorí Barbora.

„Nemusela by si. Keby si chcela...“ odpovie Ondrej.

„Neprovoď. Ty si užívaš v kúpeľoch. Choď s nejakou dámou na kávu alebo na prechádzku.“ odsekne Barbora.

„Mne chutí káva len s tebou“, lichotí Ondrej.

Z kúpeľov jej donesie darček. Za to okrem kávy dostane aj večeru.

On by sa o ňu rád staral, pomáhal jej. Všetky jeho ponuky odmieta.

Raz v sobotu Ondrej volá: "Môžem prísť?"

„Radšej nie“, odpovie Barbora.

„Ako to myslíš?“ čuduje sa on.

„Ako hovorím.“

V nedeľu znova volá. Nalieha. Barbora nakoniec súhlasí. Dúfa, že je to posledný raz.

Môžu byť len priatelia. Nechce partnerský vzťah.

Zo žartu spomína: "Ako malá som túžila mať traktoristu."

Ondrej sa smeje: "Nemôžem za to, že som riaditeľ."

Volá jej v pondelok.

„Škoda, že bývaš tak ďaleko.“

„Nepresťahovala som sa.“

Je to odplata za sobotu?

O pár dní volá Ondrej opäť.

„Čo varíš?“

„Suseda mi doniesla tekvicu, tak robím polievku." hovorí Barbora.

„Tú milujem. Môžem prísť?" neodolá Ondrej.

„Keď inak nedáš." odpovie Barbora.

Polievka je výborná.

„Už som mal u teba večeru, aj obed. Už chýbajú len raňajky." začína Ondrej.

„Nemôžeš ku mne chodiť každý deň. Čo povedia susedia? Čo moja povest?" argumentuje Barbora.

„Ako myslíš, moja zlatá", povie Ondrej.

„Vieš čo? Ja ti budem hovoriť "môj strieborný". žartuje Barbora.

„Prečo?" nechápe Ondrej.

„Pre strieborné vlasy, ktoré sa sem-tam objavajú na tvojej hlave." triumfuje Barbora.

„Musíš stále pripomínať, že som starší?" durdí sa Ondrej.

Nevedia byť ani spolu, ani bez seba.

SARA BENKOVÁ

Huby

V júli popršalo. Slnko sa vytratilo v čiernom plášti búrky, čo sa roztrhla rovno nad hrebeňmi Malých Karpát. Spŕchlo prudko, veľkými kvapkami. Náhle sa zotmelo, pri mŕtvom ramene Moravy blesk odčesol veľkú haluz z vrby. Len to tak klokotalo, zurčalo, valilo sa prúdom.

Milan stál opretý o teplý múr domu. Divoký víchor mu začieral do vlasov, fúkal na holé prsia pod rozopnutú flanelovú košeľu. Díval sa, ako tráva na záhrade poľahla, cez listy jeho košatého duba sa predierali husté kvapky dažďa. Cez kamenistú cestu smerom na Stupavu sa hadili potôčiky špinavej vody dolu smerom k lúčnatým nivám.

Búrka preletela, ale Milan stále tam stál, chrbát opretý o teplý tehlový múr jeho domca. Zo zádumčivej nálady ho prebrali šuchtavé kroky, čo sa k nemu približovali dole z kopca. Za zákrutou sa objavil sused Hanula. Býval pod starou borovicou a Milan vedel, že si pod ňu postaví drevenú stoličku, a po večeroch len tam rád vysedáva. „Už sa stratila. Niekde nad Skalnatou udrel posledný blesk,“ začal Hanula ešte zadychčaný.

„Ale pozrite, už sa nám trochu neba zabelaselo v tejto mláke,“ ukázal Milan na kaluž pred sebou.

„A zem vonia chlebom,“ napadlo Hanulu, pretože ešte od raňajok mal v povedomí arómu slatinského pšenično-ražného bochníka.

„Ja by som skôr povedal hubami,“ kontroval Milan.

„Tak teda hubami,“ Hanula neznášal hádky, „ale mohli by sme ich ísť pozbierať, keď už ich toľko narástlo.“

„A to ste ich už uvideli?“

„Doteraz som tu neuvidel ešte ani jeden hríb, ale kým zijdeme do Borinky, tak ich plno narastie. Po búrke vždy tak býva.“

„Počkajte ma pri vykrývači, len nejakú igelitku pohľadám a hneď tam budem.“

Zvesť, že dnes sa pôjde na huby, sa rozšírila rýchlo. Keď Milan prišiel k vykrývaču, už tam čakala Čepietková v prúžkovanom čierno-bielom klobúku, ktorý sa dobre prispôbil veľkosti jej hlavy.

Pretože sa chcela cítiť celý deň pohodlne, ale zároveň elegantne, keď už raz ide na huby, na nohy si dala štýlové gumené šľapky s ozdobnými kamienkami. František s monoklom pod okom zbehol k vykrývaču hore z kopca. Aj Macek by sa bol rád k ním pridal, ale do Borinky a naspäť si už netrúfal. Ani pani Lydka so svojím fučiacim Adonisom si netrúfala na také diaľky. Jej stačí sa poprechádzať okolo studničky, potom na briežok okolo Hanulovej borovice a naspäť dolu. Stano Čepietka si na také diaľavy trúfal. Nešiel do tej Borinky ani tak veľmi kvôli hríbom, čo tam pod každým dubom rastú, ale hlavne kvôli Čepietkovej.

Keď sa pani Lydka zastavila pri plote, zbadal len, ako Čepietková vbehla do domu a vzápätí vyštartovala so širokým dámskym klobúkom a s igelitkou v ruke von. Vypol slepačiu polievku na šporáku, aj zemiaky, čo sa práve chystali zovrieť, obul si narýchlo gumáky, pretože tie mu ako prvé prišli pod ruku, zamkol bránku a vytrielil za Elenkou. Dohonil ju až pod vykrývačom, kde už čakali Hanula aj s Milanom Kapustom. Zdalo sa mu, že Milan má dnes opuchnutú tvár a do fialova naliate pery, ale začal opatrne: „A čo pán sused, nejaký sršeň na vás vypálil? A čo ste také porábali?“

„To včera. Bol som nakupovať.“

„Aj pri nákupoch sa niečo také stáva,“ na súhlas pokýval hlavou Čepietka a už sa pobral za skupinkou hore do kopca.

Za agátovým lesíkom prešli cez pole vedľa pasúcich sa koní, potom sa pobrali po hradskej do Záhorskej Bystrice. Tam prešli najprv hore ulicou poza kostol a cintorín. Tejto trasy sa nemuseli obávať, pretože vedeli, že v tejto dedine je ťažko zablúdiť, keďže v podstate je tu len jedna dlhá ulica a tej sa musia držať. „Kam teraz?“ ozvala sa Čepietková, keď došli k Vápenickému potoku.

„Teraz by sme mali tento potok prebrodiť, keď chceme na druhú stranu.“

Čepietka, ktorý tam žiadny mostík nevidel, už stál v gumákoch v prostriedku bystriny, čo stekala odniekiaľ spod Kačína.

„Nie som si istá, či na druhú stranu chceme,“ ozvala sa Čepietková, „ja by som radšej do bufetu.“

„Do žiadneho bufetu ťa nepustia s takými zablatenými nohami,“ zopakovali stojaci okolo. Veru mali pravdu, pretože keď vykročili cez pole, Čepietkovej gumené žabky zostali zakvačené v každej vyoranej brázde. Nakoniec sa už s tými šľapkami neotravovala, vzala ich do ruky a hopkala z brázdy na brázdu. „Aká ja tá zem mäkká! A lepí sa mi okolo prstov! Aj trochu štekli!“

Bolo na ňu treba často vyčakúvať, pretože niekedy zapadla až po kolená do rozbahnenej oráčiny. „Stano, daj mi ruku! Vytiahni ma von!“ ozývalo sa na poli za agátovým lesíkom celé doobedie.

Do Borinky nakoniec nedošli. Ani do Marianky sa nedostali. Veď čože, všetko nemusí vychádzať podľa plánov. Svet sa zato nezrúti.

Otočili to do Bufetu na Plácku, ale nepochodili. Tam, keď zbadali Čepietku v gumákoch, Milana s fialovými perami a opuchnutou tvárou, Františka s monoklom, im hneď pri dverách rozkázali poberať sa odtiaľ kadeľahšie. Vtedy už za nimi docupkala Čepietková v širokom klobúku, so zdvihnutými žabkami hore do vzduchu a s nohami od blata po kolená. „Ja by som sa tak osviežila jedným pomarančovým džúsikom a jednou zarosenou kofolkou,“ kričala na čašníka už zďaleka.

„Vy sa tak akurát môžete osviežovať vedľa v potoku so žabami. My tu púšťame len slušných ľudí,“ ohradil sa čašník, „a nedvíhajte mi tu tie vaše zablatené sandále do vzduchu, trúsi sa vám z nich rovno do mojich pív.“

Milanovi prišlo Čepietkovej ľúto. Plahočila sa cez tú oráčinu, ani pritom nešomrala, a teraz jej v tomto bufete ani napiť nedajú. „Pani Elenka, mne zostal ešte kus údenej slaninky a dve cibule, sadneme si v lese pod strom a aj vám z toho ukrojím.“

„Mne by ste tiež mohli ukrojiť,“ ozval sa za ním František, „od rána som nič nejedol.“

„Odkrojím, všetkým vám odkrojím, len musíme nejaký les nájsť.“

„A nejaké huby. Načo sme potom tieto igelitky so sebou vláčili?“

Pokračovali hore Tešedíkovou ulicou, až prišli k okrasnému plotu ponatieraného antikoróznou ochranou. Aby majiteľ zvýšil bezpečnosť tohto plotu, tak ho po celej dĺžke doplnil ostnatým drôtom, ktorý už miestami hrdzavel. „A teraz čo,“ ozvala sa ako prvá Elenka.

„Teraz sa musíme cez tento plot dostať do Malých Karpát.“

„Ale mne sa bude v týchto žabkách po tom plote šmýkať.“

„Teba cezeň preniesieme.“

Hanula preliezol plot ako prvý, za ním šiel František a potom Milan. Keď už bol na druhej strane, ruky vzpažil, natiahol pred seba, aby zachytil Čepietkovú, ktorú na opačnej strane už Čepietka zdvihol ponad plot. Bola dosť ťažká, takže mal čo robiť, aby stlmil Čepietkovej náraz na zem. Našťastie po daždi zem bola mäkká a tráva svieža, takže to ani tak nebolelo. Ani jej nepovedal, že čo za hnedo-zelenú škvrnu má na zadnej časti letných šiat, keď ju dvíhal zo zeme.

Preliezanie skončilo celkovo dobre, až na Milana. Tomu sa vzadu na jednom mieste roztrhli jeho hnedé menčestráky, takže museli naňho počkať, aby si vydrapil kus pletiva a týmto drôtikom prištopkal rozškľabenú diery, lebo inak by sa mu to tam pri každom kroku otváralo.

Milan práve trhal z plota ďalší kus drôtu na spevnenie, keď sa za nimi ozval brechot sprevádzaný vysokým ženským hlasom: „A vy tu čo hľadáte na cudzom pozemku?“

„My sa chceme dostať do Malých Karpát.“

„Odtiaľto sa tak najskôr dostanete do medovníkovej chalúčky,“ odpovedala ježibaba v čerstvej trvalej s medeným melírom.

„Tam sme už boli. Na Tešedíkovej ulici v Chate Poľovník na Plácku. Ale odtiaľ nás vyhodili.“

„Tam to poznám. Obsluha je tam aj tak veľmi pomalá. Na jednu fazuľovú polievku sa tam čaká v priemere hodinu a na čapované pivo dvadsať minút.“

„Vážená pani, takí sme teraz radi, že sme nakoniec skončili u vás,“ ozval sa Milan s opuchnutou tvárou pridržiavajúci si oboma rukami nohavice, lebo to ešte nestihol tými drôťkami pripevniť.

„Ja sa v podstate tiež teším, dnes som sama doma, takže mi dobre padne vaša spoločnosť,“ ježibaba zmizla za dverami na verande, aby im doniesla malé občerstvenie.

„Ale my tiež máme dačo pod zub,“ Milan vybalil z novinového papiera údenú slaninku, dve veľké cibule a jeden strúčik cesnaku, „po troške sa každému z toho niečo ujde.“

Ten jej psisko však ostal sedieť pri Milanovi a sústredene pozoroval isté ťahy nožikom cez biele sadlo. Od toho sústredenia mu začali až sliny stekať, našťastie na Milanove nohavice a nie na pokrájanú slaninku. „Hod' mu malý kúsok, inak ti nedá pokoj,“ nabádali Milana prísediaci. Milan hodil, pes s kúskom odbehol, zahrabal ho v záhrade pod orgován a znovu sa usadil k novinovému papieru.

„To si robí zásoby na koniec mesiaca,“ vysvetľovala pani Bagarová, ktorá sa s plnou táckou objavila vo dverách. „Vy máte šťastie, že ste prišli na návštevu začiatkom mesiaca, to mám peňazí ešte dosť.“

Na konci mesiaca si chodím po susedoch požičiavať. Môj Rex sa to už za tie roky naučil. Pod orgovánom má celú komoru.“

„U nás na Jazere máme len jedného Adonisa, teda suseda Lydka, ale ten je vždy taký prepchatý, pri každom plote ho len krmia,“ začala Elenka.

„U nás na Jazere je jedenia vždy dosť,“ pridala sa Čepietka, „napríklad dnes večer budeme variť kotlíkový guláš.“

„A čo do toho kotlíka dáte?“ vyzvedala pani Bagarová.

„No hríby, čo nazbierame v Malých Karpatoch,“ Elenka doplnila.

„A to sa kedy chystáte tie hríby zbierať?“

„Hneď keď odtiaľto vyštartujeme.“

„Tak to je najvyšší čas, aby ste začali s tým štartovaním,“ pani Bagarová zvesila z háku na stene železný kľúčik, podišla k bránke na druhej strane plota, odomkla ju a vypustila čeliadku z Devínskeho Jazera do Malých Karpát von.

*

„Kam teraz?“ začala Hanula, keď sa rozlúčili s Bagarovou.

„Ja poznám tajné miesta pri Perneku,“ ozval sa František, „tie vždy zaručia bohatý úlovok.“

„Teraz sme pod Kačínom.“

„No tak začnime zbierať.“

„Veď ja nič nevidím.“

„Tak sa huby nezbierajú, že sa len zastane a vyčkáva. To sa musíte skloniť na zem, lístie rukami odhrabať, do každého kríku, pod každý vyvrátený strom nazrieť.“

Všetci sa dali na kolená, tesne jeden vedľa druhého, ale aj po pol hodine zbierania tašky boli stále prázdne.

„Mali by sme sa rozptýliť,“ navrhol František.

Boli radi, že niekto sa do hubárčenia vyzná, tak sa rozptýlili v listnatom lese voňajúcom černicami a materinou dúškou na vzdialenosť päť metrov od seba. Černice však čas zbierať nemali, lebo oni sem prišli zbierať huby, a nie sa s tými bobuľami zapodievať.

Tie rozostupy naozaj pomohli. Po chvíli František zakričal: „Mám ho! Pozrite sa teraz na mňa všetci!“ Z tašky vybral vreckový nožík, rozložil ho na dve časti, sklonil sa k zemi a hrieb odrezal tesne pod klobúčikom. „Kozák hrabový! Toho rozoznám na prvý pohľad!“ poučal okolostojacich, „ale viete, čo sa hovorí medzi hubármi?“

„Čo sa hovorí?“

„Že hriby rastú pokope. Takže tu v okolí sa musia skrývať ďalšie.“

Hneď sa všetci na mieste spustili na kolená a začali dôkladne rozhrabávať lístie okolo. Tento postup priniesol bohatý úlovok, pretože Elenka Čepietková hneď zvolala: „Ďalší kozák hrabový! Je síce napoly plesnivý a napoly obhryzený slimákmi, ale v guláš sa to stratí.“

To, že do igelitiek pridali ďalší hrieb, ich tak povzbudilo, že túto časť lesa celú dôkladne prehrabali a vyzbierali do poslednej huby.

Pod lístím našli okrem tých kozákov maličké rýdziky, dve mladé bedle a jeden trúdnik klobúčkatý.

Elenka najradšej zbierala modráky, pretože tie sa naučila hneď rozoznávať. „Tieto huby, keď na polovicu rozlomíš, tak sa na reze sfarbia domodra,“ vysvetľoval František.

„Takže každý hríb musím na polovicu rozlomiť, aby som zistila, či je modrák, už je mi všetko jasné.“

„Teraz by sme sa mali presunúť na vlhkejšie miesta,“ rozhodne zavelil František.

„A to už prečo?“

„Aby sme našli nejaké zaujímavejšie huby, nielen samé bedle, suchohríby alebo dubáky.“

„Napríklad čo?“

„Napríklad šiškovca šupinatého, alebo hlivu, alebo nejaké hnojníky,“ listoval František vo vreckovom atlase húb.

Znelo to dobre, tak sa vybrali hľadať vlhkejšie miesta. Tie našli hneď pri prameni Vápenického potoka rovno pod Kačínom.

Elenke sa už nechcelo za tými modrákmi toľko naháňať, sadla si hore ku prameňu, rukou si zaclonila oči a zadívala sa na lužné lesy v diaľke pod sebou. Ticho okolo nej prerušovali len vzrušené výkriky: „Podprhovka bezprstencová! Suchohríb ďalší! Kuriatko žlté! Masliak masťný!“

Takto sa to chvíľu opakovalo, až sa dolu ozval Milanov hlas: „Niečo neznáme!“ „Dones to sem!“ zavelil František, „hneď poviem, o čo sa jedná.“

Milan mu podal hubu pekného vzhľadu s pologuľatým dužinatým klobúkom mierne sfarbeným do červeno-hneda a s bielym prstencom na hlúbiku.

František chvíľu listoval v jeho atlase, potom podávaný hríb vzal do ľavej ruky, atlas do pravej, kvôli lepšiemu svetlu obe ruky zdvihol do vzduchu a pozorne porovnal všetky detaily. „Vyzerá to na muchotrávku červenkastú, čo je veľkou pochúťkou všetkých gurmánov,“ vysvetľoval, „a ešte aj slabo páchne po surových zemiakoch.“

Predtým, ako túto vzácnu muchotrávku František vložil do tašky, chcel si ešte overiť niekoľko maličkostí. Hubu rozlomil na dve časti, ale nezmodravela. Ani po chvíli nie. Ostala pekná biela. Aby sa celkom uistil, že sa jedná o jedlú hubu, kúšтик si z nej odlúpil a vložil do úst. „Na jazyk pôsobí mäkko a príjemne.“

„Ja jedovatú hubu rozoznám na prvý pohľad,“ užíval si príjemnú chuť tohto kúšтика ešte dlho v ústach.

„A to už ako?“

„Alebo má prsteň na nožičke, alebo silno zapácha, alebo vyzerá odpudivo.“

„Čo také môže vyzeráť odpudivo?“ vyzvedal Hanula.

Ozvalo sa zopár návrhov, ale vyhral Čepietkovej: „Pre mňa vyzerá odpudivo, keď si Adonis vyprázdni črevá pred mojou bráničkou a ja do toho čerstvého v mojich žabkách stupím.“

„To si potom pol dňa nohy močí v lavóre a nič nevarí,“ poznamenal Stano Čepietka.

Tak táto huba rozhodne niečo také nepripomínala. Ani chýr. Vyzerala veľmi príťažlivo. „Ničoho sa nemusíte obávať, priatelia,“ začal znova zoširoka František, „takých húb, čo môžu spôsobiť otravu, je len niekoľko desiatok. Takže je len malá šanca, že by ste na niečo jedovaté mohli natrafiť.“

„A čo keby predsa,“ Milanovi tie nejedlé huby nie a nie zísť z rozumu, „ako to rozpoznám, keď je nejaká jedovatá?“

„Napríklad táto je určite jedovatá,“ prstom ukázal pod dub na veľkú hubu s doširoka rozprestretým klobúkom šarlátovočervenej farby posiatym bielymi guľčkami.

„A to ste ju až z takej diaľky rozpoznali?“

„Áno. A keby sme sa sklonili až k zemi, tak by sme mohli pozorovať, že hlúbik je valcovitý, ale hore je užší a dole je širší.“

Presne tak to bolo, ako František povedal. „A pod klobúkom môžete nájsť aj guľu.“

„Ale to je taká zdurená guľa, a nie pekná hladká,“ obzerala si Elenka hubu zblízka.

„Ja by som ju radšej ani do rúk nebral.“

„A to už prečo nie?“

„Lebo ak potom pani Elenka po ceste si zopár černíc zobne a palce s nimi do úst strčí ...“

Nato sa Stano Čepietka veľmi rozčúlil. S celou silou sa nohou zahnal a mnoho-trávku rozkopol. Aby sa poistil, že na tomto mieste už nikdy žiadna nenarastie, tak ju ešte gumenou čížmou celkom rozšliapol. Aby už nezavádzala poriadnych ľudí, čo sa raz za čas vyberú zbierať huby.

EDITA ĎURČOVÁ

Repetitio est mater studiorum

„Ten, kto nemiluje múdrosť, stáva sa hlupákom.“ – Kto to len povedal?... Hm... Nemôžem si spomenúť... Aha, už viem! Nemohol to byť nikto iný ako veľký vzdelanec, „Učiteľ národov“, Ján Amos Komenský. Teraz, keď mi hlavu už načisto pokryli lány šedin, mu dávam za pravdu, no vtedy, pred mnohými rokmi, keď som bol iba nezbedným chlapcom, som si poklad, ktorý predstavuje vzdelanie, dostatočne nedokázal oceniť...K tomu došlo až v zrelšom veku. Ba vlastne už prv, a to vďaka môjmu drahému oteckovi, o ktorom budem písať neskôr.

Hoci som na svet prišiel na slovenskom území, moji rodičia sa z viacerých dôvodov presťahovali na juh. Rozhodli sa usadiť v Báčskom Petrovci – tam, kde žila prevažná komunita Slovákov, aby sa viac cítili ako medzi svojimi. Na rodných Kysuciach však nechali rodinu a známych, s ktorými si tatko ešte dlhé roky po príchode do Vojvodiny dopisovali. Bol som zhruba batolaťom, keď som sa ocitol v novom prostredí. Ako čas plynul a ja som začal vnímať svoje okolie, začalo sa mi tu veľmi páčiť: našiel som si priateľov, s ktorými som sa vonku hrával, pomaly som sa oboznamoval aj s tunajšími zvyklosťami...No my sme si aj tak svoju kultúru opatrovali ako oko v hlave! Veď čím by sme bez nej boli?! Plevou vo vetre. Listom, ktorý víchor uchytil z koruny stromu a máva ním sem aj tam...Ničím viac! Beztak mali Slováci v tomto meste značnú prevahu... Dá sa povedať, že Petrovec bol takmer čisto slovenský. Až na zriedkavé výnimky. Pokiaľ mi je známe, prvá Slovač do tohto mestečka zavítala z Málinca už v roku 1745. - Ajaj! – „Pobyt“ slovenského obyvateľstva v Báčskom Petrovci má teda svoje korene zapustené hlbšie, ako som si kedysi ako dieťa myslel... Ale to je len dobre.

V roku 1946 som po odchodení štyroch ľudových tried nastúpil na gymnázium v Báčskom Petrovci. Vo vtedajšej Juhoslávii žilo už predtým, v tridsiatych rokoch dvadsiateho storočia, približne stopäťdesiat tisíc obyvateľov slovenskej i českej národnosti, a veľkú väčšinu z nich tvorili práve vojvodinskí Slováci... Nebol som jedináčikom. Okrem mňa mamička na svet priviedla môjho mladšieho brata Šteška a tiež mladšiu sestru Albínku. Aspoň nám

doma bývalo veselo! Bínu, ako som sestričku zvykol nazývať, som často ťahal za plavovlasé vrkoče a so Štefanom sme sa neraz potajomky kľbčili v posteľiach, keď nás mama večer uložila na spánok. Môj otec bol z povolenia učiteľom, a aj preto si nesmierne potrpel na to, aby sa jeho ratolestiam dostalo čo najlepšieho vzdelania. A aká inštitúcia mohla byť lepšia než báčsko – petrovské gymnázium?! – Nazdávam sa, že bude dobré, ak sa čitatelia dozvedia niečo o čase aj o okolnostiach jeho vzniku.

Táto vzdelávacia ustanovizeň bola založená v prvý októbrový deň roku 1919. Tak mi to rozprávali moji rodičia, a tak som sa to dozvedel aj počas svojich stredoškolských štúdií. Vtedy som ešte celkom nerozumel tomu, čo som pochopil o čosi neskôr – že škola vyrástla zo základu takmer dvestoročných hospodárskych a kultúrnych tradícií juhoslovanských Slovákov. Jej vznik bol vlastne vyvrcholením vysokého národného povedomia a vyspelosti mojich rodákov, ktorí žili v južnej časti vtedajšieho Rakúsko – Uhorska...A ako mi hovoril môj tatko – študovaný pán učiteľ, ktorý v bol v mojich očiach vždy dokonalým vzorom množstva vedomostí – rok 1919 bol vraj pre vojvodinských Slovákov jeden z najvýznamnejších. Gymnázium sa totiž stalo centrom vzdelania a kultúrno a kultúrno – spoločenského diania a svoje poslanstvo šírilo naozaj statočne. Malo za cieľ vzdelat' najmä slovenský ľud. A tak sa v ňom vyučovalo v slovenskom, materinskom jazyku... „To len umocňuje naše národné povedomie, synak!“ pýchou sa predou mnou nadúval otec, keď mi rozprával o škole, do ktorej budem chodiť, „musíme preto byť Pánu Bohu vďační za dobrodenie, ktorého sa nám tu dostáva, lebo táto škola je pre Slovákov veľkým požehnaním! Na stavbu prvej budovy gymnázia prispeli aj Slováci zo zahraničia! A ľudia robili zbierky pri oslavách, svadbách, divadelných hrách a pri zabíjačkách, aby si sa aj ty mohol vzdelávať v rodnom jazyku, rozumieš?“ Ďalej mi rozprával, že hoci som azda ešte primladý na to, aby som jeho slová chápal, že Slováci v sebe odjakživa mali veľké národné cistenie. Posadil si ma na kolená a pokračoval vraviac, že všetci Slovania sú bratmi. Tomu som, pravdaže, rozumel. - „My, synovia spod Tatier, máme veľmi tuhý koreniek! Ale aj dobré srdce. A takisto sú na tom naši bratia tu na Dolniakoch, synček môj. Pretože vedia, aké dôležité je pre nás udržať si pocit národnej hrdosti, môžeme sa aj tu vzdelávať v našej vlastnej reči... Slovania, tí vždy musia vedieť držať spolu! Veď všetci – či už Slováci, Srbi alebo Rusi, sme odlišnými vetvami rovnakého stromu, ktorý vyrástol z toho istého kmeňa. A ten kmeň je pevnejší ako najtvrdšia žula na svete...Vieš, čo je to žula..? - No, čo na to povieš?!“ – Zostal som ticho. Nie všetko z toho ešte vedelo prijať moje chlapčenské srdce.

Nevedel som, čo mám odpovedať...Okrem toho, v tom čase ma najviac zaujímali nevinné zábavy s kamarátmi, šantenie a hry. Moje vlastné národné povedomie sa ešte hýbať nezačalo, a myslím, že v tom veku ani nemohlo. Chcem však povedať, že výsledkom národnej hrdosti dolnozemských Slovákov nebolo len táto škola v našom meste, ale aj Matica Slovenská v Juhoslávii, ktorú o trinásť rokov neskôr po vzniku Slovenského gymnázia založili práve na jeho nádvorí. Otecko mi o tom povedal, pretože náš sused, ujko Ivan, ktorý sa vtedy tejto slávnostnej udalosti zúčastnil tiež, mu o tom rozprával. Sváko spomínal, že bol vtedy veľmi teplý august... Vraj sa na stromoch nepohol ani lístok. Apenkovi potom dopodrobna opísal priebeh zakladajúceho zhromaždenia. Hovoril o pospolitosti, ktorá sa tam zišla, o príhovoroch, o jednotlivcoch, ako sa kto správal, s kým sa tam kto dal do reči a o čom sa debatovalo...Aká škoda, že ja sám som vtedy ešte nebol na svete a že sme sa do Petrovca prisťahovali krátko po tom! - Ale to pre mojich čitateľov nie je podstatné. Dôležité je, že Matica si za svoj cieľ okrem iného vytýčila prehlbovať povedomie Slovákov žijúcich v Srbsku a hájiť ich záujmy. Podporovala kultúrne a vzdelanostné snahy mojich krajanov. Bol som preto veľmi rád, že jej osud doprial uvidieť svetlo sveta! Veď Slováci vo Vojvodine potrebovali mať svoju vlastnú školu, cirkev a aj tlač. Lebo po „Veľkej vojne“ ostali od svojej domoviny oddelení dvoma štátnymi hranicami a ako menšina sa museli udržať. I to viem od otca... Vráťme sa však k „môjmu“ gymnáziu.

Na svoj prvý školský deň hádam nikdy nezabudnem. Mamička ma vystrojila, ako sa patrí. Do batôžka mi pribalila aj desiatu. A ocko? Ten sa niesol hrdó ako páv, keď so mnou vykračoval po ulici, aby ma odprevadil k bráne školy. Predtým, ako som vkročil dnu, som od neho prijal všetky potrebné rady a ponaučenia. A prečo bol môj prvý deň taký nezabudnuteľný? – Lebo som sa cestou domov škaredo pobil so svojím kamarátom Jankom! Ešte aj po toooľkých rokoch si pamätám príčinu, pre ktorú sme sa pochytili: bolo ňou jedno srbské dievča menom Jasna. Bola jednou z tých „zriedkavých neslovenských výnimiek“ žijúcich v Petrovci, ktoré som spomínal vyššie... Vlastne vtedy ani nešlo o ňu, ako skôr o lízanku, ktorú dala iba jednému z nás...Boli sme boli len desať či jedenásťročnými výmyselníkmi a puberta s nami ešte nelomcovala. Po dievkach sme sa zatiaľ neobzerali, to prišlo trocha neskôr, keď s nami začala lomcovať puberta... Keď sme išli z vyučovania domov, stretli sme ju, ako so zmrzlinou v ruke bezstarostne kráča mestečkom. Pozdravila nás. V rukách držala lízanku, ktorú jej kúpila mama. A zrazu len tak, bez rozmýšľania, rovno prikročila k Janovi a sladkosť mu vtisla do dlane. Na mňa sa ani len nepozrela. Keď odišla, vmietol som mu túto výčitku do tváre. Prečo ten darček nedala

mne?! Mohla mi venovať aspoň jeden letmý pohľad. - On sa na mňa rozkričal, pustili sme školské tašky na zem a razom sme boli v sebe. - Chlapčenské súboje! Tento sa však pre nás oboch skončil zle. Nielenže nás doma poriadne vyhrešili, lebo sme mali zafúľané oblečenie a roztrhnuté nohavice, ale mne otec aj vyprášil zadok remeňom! – Dovtedy ma ešte nikdy nezbil. Musel som ho poriadne nahnevať. Ale aby som nepreháňal, nebolo to až také zlé...Skôr som sa odul. Keď videl, že som urazený, so smiechom potom poznamenal, že Komenský by na mňa veru hrdý nebol. Pche! Čo tam po tom!

Vtedy mi pred očami čupela len predstava mojej „krivdy“ – dvaja chlapci, a iba jedna lízanka...Jednému sa neušlo nič! Zdalo sa, že otca neznepokojila ani tak moja šarvátka so spolužiakom, ktorá bola, koniec - koncov, v našich rokoch celkom bežná.

Ako mi neskôr povedal, bál sa, že ako budem rásť, budú moju pozornosť rozptyľovať malichernosti, dievčatá a iné veci, a nebudem sa sústrediť na učenie... A jemu na tom veľmi záležalo! - „Uč sa, Gregor, len sa uč! Kto miluje múdrosť, stane sa sám múdрым človekom!“ vravieval mi so zdvihnutým prstom a spoza skiel okuliarov, ktoré nosil, na mňa hľadeli jeho varovné oči. Vždy, keď som tie oči uvidel, som s akousi nevysvetliteľnou básňou radšej sklopil zrak.

Do gymnázia som, našťastie, nastúpil až rok po skončení druhej svetovej vojny. Prečo našťastie? Lebo viem, že počas vojny sa riadne neučilo, škola bola zatvorená, za časov okupácie sa stala centrom odporu proti fašizmu. Ale predsa len aj za takýchto okolností pôsobila v rámci „gymnaziálneho náukobehu“. Fungovalo to tak, že sem, do Petrovca, prichádzali žiakov vyskúšať učitelia z podobne okupovaných slovenských Košíc...To sa dialo v rámci vyšších tried, lebo tie nižšie boli za vojny premenované na „uhorsko – kráľovskú“ meštianku. Otec mi vysvetlil, že v roku 1944 žiaci nastupovali na front pod zástavou Slovenskej brigády a museli bojovať! Bolo ich stopätnásť, pričom dvadsiati z nich zahynuli a päťdesiat boli zranení. Viacej o osude ostatných neviem. A počas vojny boli mnohí učitelia odvečení do táborov... Brrr. Ako dobre, že som chodil do ľudovej školy a ešte nie sem! Čosi z toho si pamätám, ale nebol som priamym svedkom týchto udalostí.

Vďaka Bohu. Viac o tomto písať nebudem.

Je známe, že v období po druhej svetovej vojne sa na gymnáziu až trojnásobne zvýšil počet tých, ktorí sa v jeho priestoroch vzdelávali. Iste to bolo aj preto, že tu bol založený stredoškolský internát a od roku 1947 boli tejto inštitúcii priradené oddelenia slovenskej učiteľskej školy. To malo priam rozhodujúci vplyv na ďalší osud nás, Slovákov žijúcich vo Vojvodine z hľadiska poznávania a vzdelávania sa. – Vedia vôbec čitatelia, že učiteľskú školu do

roku 1965, kedy sa jej činnosť skončila, absolvovalo dvestošestnásť slovenských učiteľov? Ja som si dal tú námahu, aby som si tento údaj vyhládal. A všetko to podnietilo všestranné zintenzívnenie činnosti nášho gymnázia! Najviac ma fascinovali lipy vysadené na gymnaziálnom nádvorí. „Lipa je symbolom slovanstva, synak,“ poučoval ma otecko, keď som sa ho na tie stromy raz opýtal, „a my sme predsa Slovania, či nie?“ dodal s úsmevom a frnkol mi prstom do nosa. Okrem týchto líp som bol nadšený aj zo školskej rovnošaty, ktorú sme museli nosiť, aby sme sa tým odlišili od svojho okolia. Je prekvapujúce, že ja, ktorý som odjakživa neznášala akékoľvek príkazy a obmedzenia, som si túto školskú „uniformu“ obliekal vždy rád! Miloval som ju. Dodnes neviem, prečo... Hádám sa už vo mne začalo prebúdať čosi, o čom sa dá povedať, že bolo hrdosťou na prostredie, do ktorého som patril. Do gymnázia. Gregor Višňovský – gymnazista. Ajajaj!

Treba však povedať, že ma viac ako učenie zaujímal šport. Ktovie, ako by to celé bolo, keby v roku 1948 neboli v rámci školy založili športové družstvo „Stredoškolák“?

- Veď na to som sa zvykol tešiť najviac! Jeho vznik považujem za malý zázrak, pretože v novej Juhoslávii sa v tom čase len ešte iba hovorilo o potrebe zkladania takýchto družstiev. Ej, mal som to ja ale šťastie! Aj ostatní spolužiaci v tom so mnou súhlasili. Z tohto spolku vyrástlo veľa vynikajúcich športovcov. A tiež juniorských reprezentantov Juhoslávie vo volejbale a v stolnom tenise. Svoje prvé športové kroky v „Stredoškolákovi“ neskôr urobil aj známy volebalista Žarko Petrović! Ale ten ešte nebol na svete vtedy, keď som ja chodil do toho športového združenia... A čo ja?

Napriek svojej záľube v športovaní som sa nikdy profesionálnym športovcom nestal.

Osud mi totiž predurčil celkom iné povolanie...Ale o tom potom. Keď som bol žiakom školy ja, mala už dávno vystavanú svoju vlastnú telocvičňu a namontované tu bolo aj skladacie javisko určené na usporadúvanie kultúrnych podujatí a divadelných predstavení. Boli už rozvinuté gymnaziálne knižnice a kabinety a od roku 1925 tu pôsobil napríklad aj žiacky samovzdelávací krúžok „Sládkovič“. Už sa dobre nepamätám na to, či a aké ďalšie mimoškolské aktivity tu pôsobili. Profesori boli zväčša slovenskí, no pokiaľ viem, tak ku koncu dvadsiatych rokov dvadsiateho storočia sem prichádzalo viac vyučujúcich srbskej národnosti i viacej srbských žiakov. Koniec – koncov, v období nasledujúcim po dvoch svetových vojnách sa škole podarilo počet svojich žiakov zvýšiť aj tým, že jej predstavitelia nechali otvoriť triedy s vyučovacím jazykom srbským. Prvá takáto trieda bola otvorená v školskom roku 1969/70, a od-

vtedy sa tu každoročne otvorí aspoň jedna srbská trieda. Aspoň tak som sa dočítal. Myslím, že ešte v dvadsiatych a tridsiatych rokoch dvadsiateho storočia malo gymnázium iba jednu triedu, no opäť to neviem celkom presne, ale pokiaľ si pamätám, otecko mi to povedal takto. – Táto vzácna inštitúcia sa totiž vždy vedela prispôbiť dobe a reformám, ktoré bolo potrebné urobiť. Lebo je známe, že aj keď škola povstala z potrieb nás, Slovákov, jej brány boli vždy dokorán otvorené pre všetkých bez ohľadu na vierovyznanie či na národnosť. A myslím si, že hlavne preto gymnázium všetci v Báčskom Petrovci a aj z okolia tak milovali a rešpektovali! Bolo totiž jedinečné a výnimočné. Hoci si teraz pred čitateľmi nasypem popol na hlavu, ak chcem byť spravodlivý, musím sa priznať, že začiatky môjho gymnaziálneho štúdia neboli vôbec ľahkými. Bol som neposedným chalaniskom, ktorý rád behal po vonku namiesto učenia sa a namiesto čítania kníh. Rodiča sa so mnou veru natrápili, kým mi do hlavy naliali trocha rozumu! – Som síce už dlhý čas na dôchodku a odvtedy prešlo tooľko rokov, dobre si pamätám, ako ma tatko nútil sedieť nad učebnicami a ako mi prízvukoval, aby som si vážil toho, že sa môžem vzdelávať v rodnom jazyku a na gymnáziu! Neustále mi opakoval slová J. A. Komenského. A aj svoje vlastné „výroky“. „Uč sa, uč sa, aby z Teba raz čosi bolo, synak!“ počujem ešte aj dnes jeho prísny hlas. Viem, že ma miloval. Ale zároveň ho okolnosti prinútili pevnou rukou zasiahnuť do môjho bezstarostného chlapčenského sveta, v zajatí ktorého som ja v tom čase ešte nedokázal dovidieť na koniec svojej životnej cesty... Keby to nespravil, ktovie, kde by som dnes bol?! A tak mu za to nesmierne ďakujem.

Ďakujem otec, ďakujem, že si ma nasmeroval na správnu cestu!

Často som v duchu soptil a nadával. Ale môj domáci „pán učiteľ“ nepopustil. Svojou prísnosťou ma prinútil robiť si úlohy pravidelne a poriadne. A taktiež ma usmernil v tom, že mám občas navštíviť knižnicu v Petrovci. A otec dbal na to, aby som sa v škole a aj doma dôkladne venoval srbskému jazyku. „Budeš to veľmi potrebovať!“ prízvukoval a budúcnosť ukázala, že mal pravdu. Knižnica tu u nás bola založená ešte v devätnástom storočí a mala pomerne pestrú históriu. Roky pôsobila ako súčasť viacerých ustanovizní. Prešla tiež viacerými zmenami názvov a pokiaľ mi je známe, tak aj zmenami svojho umiestnenia. Ako sa však volala v čase, keď som ja študoval na petrovskom gymnáziu, si už nepamätám. Môžem si to, pravda, ešte niekde v pamätniciach pohľadať. Ale moment – teraz mi myslou preblesklo, že tuším po roku 1948 dostala názov „Ľudová knižnica“, no netuším, na ako dlho a ani to, ako bola premenovaná potom. Teraz sa už volá Knižnica Štefana Homolu – podľa svojho zakladateľa. A dnes je najväčšou knižnicou vo Vojvodine a v Srbsku

s väčšinovým fondom v slovenskom jazyku! - Ja som odmalička nerád čítal, aby som bol úprimný.

Keď sa moji rodičia z Kysúc presťahovali do Báčskeho Petrovca, vzali so sebou aj knihy z našej domácej knižnice, ktorú otec zdedil po svojom otcovi. Niektoré knihy si počas svojho života zaobstaral sám, aby tak zbierku doplnil o ďalšie vzácne knižné tituly. Bola medzi nimi napríklad aj Komenského „Didactica magna“, preložená do češtiny, ale podarilo sa mu získať aj latinský originál. A to bol veru v tých časoch kúsok hodný zlata! Čítal som aj dielko Jozefa Miloslava Hurbana či básne Ľudovíta Štúra. Najviac sa mi páčil Hurbanov „Olejčár“, ktorého som „prelúskal“ tri razy. Sprvu ma otec popchýnal, potom mi však literatúra natoľko učarovala, že som po nej siahal sám a s radosťou! – Hoci to bolo počas obdobia puberty, ktorá ma zachvátila ako víchor a lomcovala mnou ozaj silno. Pre všetko som sa so spolužiakmi pobil. Hlavným dôvodom bývali huncútstva a bezvýznamné šarvátky.

Už som spomínal Jasnu s lízankou, ktorú nedala mne, ale kamarátovi Janovi. To dievča sme potom obidvaja stretávali po meste a ako sme všetci traja – Janko, Jasienka aj ja – prekonávali úskalía prechodu z detstva na pubertálny vek, začali sme si ju obidvaja viacej všímať. K opačnému pohlaviu sme pristupovali trocha hanblivo, ale aj dobyvateľsky. A ona vo mne vyvolávala akúsi zvláštnu odvahu, vďaka ktorej môj ostych vždy, keď som sa s ňou stretol, akoby mizol za závojom hmly... Dodnes tomu celkom nerozumiem. Ale aj Janovi sa Jasna páčila. Veď akoby aj nie? – Mala dlhé vlasy pripomínajúce zlato. Štíhla ako prútik sa v nedeľných šatách vlnila chodníkmi Petrovca...Mohli sme na nej oči nechať! Často sa mi o nej snívalo. V predstavách mi víril obraz pôvabného dievčaťa s jamkami na lícach...

„Jasienka – prvosienka!“ nazýval som ju v duchu neraz. Ach, tie mládežnícke lásky... Ale kvôli tejto dievčine sme sa s Janičkom neraz pochytili. Neušlo mi totiž, že jeho si všíma viac a častejšie ako mňa. A tak som mu tú výčitku aj vmietol do tváre.

„Ja za to nemôžem, že si taký babrák!“ ohradil sa vtedy prudko, „a že si nevieš udržať pozornosť dievčaťa!“ Vošiel do mňa hnev. „Čože?!“ skríkol som a sotil som doňho, „ja že si neviem udržať pozornosť dievčaťa?! To sa ešte iba ukáže, no veď počkaj, ty jeden...!“ - A pobili sme sa ako nikdy predtým. Mama vtedy nado mnou aj plakala, vraj, prečo sa takto ruvem, keď mám ísť svojim rovesníkom príkladom! „Si predsa zo slušnej rodiny, chlapče,“ dohovárala mi, keď zašívala košeľu, ktorú som si pri zápase so spolužiakom roztrhol, „a mal by si sa podľa toho aj správať!“ Ocko mi po tejto nemilej príhode ešte viac pritiahol uzdu. Aj predtým dozeral na to, aby som sa učil, lebo po absolvovaní prvého

ročníka som nemal ktovieaké známky, ale teraz – teraz som musel viacej ostávať doma a menej behať s priateľmi po vonku. „Nedá sa nič robiť, Gregor,“ veľavravne rozhodil rukami, „Štvrtý ročník tu bude ako na koni, ani sa nenaždáme, chlapče, uvidíš... A vieš, že v ňom prichádza zlom. Ak po jeho dovŕšení dosiahneš požadovaný prospech, smieš v škole pokračovať. Preto musíš zabráť teraz, kým je čas, aby sme to stihli! Hor sa do práce!“ preniesol veliteľským tónom. - „Laudo, laudare...“ opakoval som pred ním ako ozvena, keď ma skúšal z mojich vedomostí z latinčiny, alebo som sa trápil nad matematickými počtami a on na mňa dozeral. Matematika bola mojím najmenej obľúbeným predmetom. Vďaka návštevám knižnice som si najviac obľúbil literatúru a dejepis. A tiež srbský jazyk! Iné predmety nespomeniem, lebo reuma, ktorou teraz na starosť trpím, mi dobre neumožňuje držať pero v ruke. - Keď som niekedy oponoval, že danú látku už viem a netreba mi ju znovu prejsť, tatko len zodvihol prst dohora a povedal: „Repetitio est mater studiorum, Gregor!“ Latinčinári vedia, čo to znamená: že opakovanie je matkou múdrosti. A ako som spočiatku bol lenivým žiakom, tak som sa pod oteckovým dozorom vypracoval na jedného z najusilovnejších členov našej triedy. No trvalo to dlhší čas. A bolo za tým aj veľa driny, to uznávam. Dnes však neľutujem. A neľutoval som to hlavne vtedy, keď sa už blížil čas mojej maturity...

Viem, že po svojom otvorení mala škola iba nižšiu maturitu, no rýchlo získala aj maturantov po ôsmom ročníku. Po prvej svetovej vojne sa na gymnáziách skladali po štyroch rokoch nižšie a potom po ôsmich rokoch vyššie maturitné skúšky. Nižšie matúry však boli niekedy koncom dvadsiatych rokov zrušené, a zostali len tie veľké.

Ale odvtedy platilo, že do piateho ročníka sa smel zapísať len ten, kto mal výborný alebo veľmi dobrý prospech. Skrátka a dobre – slabí žiaci nepokračovali. Ja sám som na báčsko-petrovskej vzdelávacej inštitúcii študoval v rokoch 1946 – 1954, teda rovných osem rokov. A ak som chcel po štvrtom roku nadviazať na ďalšie štúdium, musel som dosiahnuť požadovaný prospech! – Ako som už spomínal vyššie, hlavne preto ma otec nenechal na pokoji a preto ma po mojich neslávnych začiatkoch na gymnáziu neustále poháňal napredovať. Chcel docieľiť, aby som sa spamätal a výrazne zlepšil. Inak by som sa určite nedostal do piateho ročníka a tým pádom ani na vysokú školu, a on tak veľmi chcel, aby sa mi „ušlo“ aj vysokoškolského vzdelania, podobne ako jemu! Po čase som to začal chcieť aj ja sám. A väčšina mojich spolužiakov veru nemala vysokoškolsky vzdelaného rodiča! – Nebolo to vtedy bežné tak ako dnes... A zato ma v škole obdivovali. Cítil som sa ako kráľ, bol som hrdý pri predstave, že JA mám doma otecka – pána učiteľa!

Zistil som si, že v školskom roku 1958 / 59 sa na petrovskom gymnázium už zaviedli iba vyššie štvorročné triedy. Súviselo to s tým, že do ľudovej školy sa už nechodilo štyri roky, ale osem...To píšem na okraj, ak by to čitateľa zaujímalo. Ale nepamätám si, či sa tento systém ešte aj potom nejako menil, viem iba to, že dnes je škola tiež štvorročná. Od roku 1969 nesie názov „Gymnázium Jána Kollára“ v Báčskom Petrovci. Prijala ho počas osláv päťdesiateho výročia svojho založenia.

Ak niekto predsa len nevie, kto bol Ján Kollár, zdôrazňujem, že išlo o slovenského básnika, zberateľa ľudovej slovesnosti a o zástancu slovanskej vzájomnosti, ktorý už v roku 1849 navrhoval, aby sa v Petrovci založilo gymnázium. Môžem povedať, že ako sa blížil záver môjho stredoškolského štúdia, zmocňovala sa ma čoraz väčšia nervozita. A to aj napriek tomu, že som pod tatkovým dozorom skutočne napredoval. Ale veľkú maturitu som zvládol naozaj dobre! Nebudem zachádzať do podrobností. Poviem iba toľko, že som bol sám so sebou veľmi spokojný. Aký som len vtedy bol oteckovi vďačný za to „Repetito est mater studiorum!“ A, pravdaže, aj za „laudo, laudare...“ Matka mi po úspešnom zmaturovaní prichystala slávnostný obed. A otca išlo od pýchy priam roztrhnúť!

Vystavoval sa mnou pred všetkými našimi susedmi a známymi, zabúdajúc na to, že aj niektorým z nich na gymnázium deti už odmaturovali alebo ich to ešte len čakalo.

Bolo to preňho príznačné! Správal sa tak, akoby som bol jediným maturantom na svete, a ak nie na svete, tak prinajmenšom jediným z celej Vojvodiny, kto urobil skúšku dospelosti. Ach, tí rodičia...Tešili sa z toho aj moji súrodenci Bína a Štefan. Aj on po mne nastúpil na báčsko – petrovské gymnázium, len čo nadišiel jeho čas. A po ňom Albínka. S hrdosťou čitateľovi oznamujem, že som im dvom potom neraz doma pomáhal s latinčinou, tak ako predtým otecko mne. Boli sme jednou veľkou, šťastnou rodinou!

Keby som nebol býval dosiahol taký prospech, s ktorým som strednú školu ukončil, iste by som potom nikdy nebol mohol pokračovať v štúdiu na ďalšom inštitúte. Niektorí moji spolužiaci veru v tichosti závideli tým z nás, ktorí sme šli na vysoké školy, lebo sami žiadané známky nedosiahli. Patril k nim aj bitkár Jano, ktorému sa páčila Jasienka...

Vďaka Bohu ma prijali na vysokú školu. Na univerzitu v Belehrade! Bola najstaršou a najväčšou na území Srbska, a pokiaľ viem, je ňou aj dnes. S rodičmi sme rozmýšľali, čím by som sa mal stať, akou profesionálnou dráhou sa v živote mám ubrať, a ja som si povedal, že pôjdem v otcových stopách. Stanem sa učiteľom ako on! – „Výborne, synak!“ nadchýnal sa vtedy otecko, „v kútiku

duše som tajne dúfal, že sa budeš chcieť vydať rovnakou cestou ako ja!“ – A tak aj bolo. Mienil som kráčať v šľapajach človeka, ktorý mi vstúpil lásku k vzdelaniu a k literatúre, a ktorý mi pomohol otvoriť dokorán dvere poznaniu. Do Belehradu som dochádzal, bývajúc na internáte. Rodičia robili, čo mohli, aby ma na vysokej škole finančne udržali. Mama bola krajčírka, a rovnako ako na Kysuciach, aj tu, usilovná ako včielka, šila a šila, ba pribrala si aj prácu navyše. O zákazníčky núdzu nemala – svojej práci sa za šijacím strojom venovala doma a chodili za ňou zákazníčky z celého Báčskeho Petrovca.

Často sa stávalo, že otec už spal, kým jednej izbičke ešte sliepňalo svetlo... To mamka šila až do noci. Chuderka! A cez deň sa okrem šitia musela venovať aj domácnosti – vareniu a praniu...Ešte šťastie, že ako Bínka rástla, usilovala sa jej popri gymnaziálnom štúdiu so všetkým pomáhať. Moja milovaná sestrička! – Otec neučil na gymnázium, ale na ľudovej škole. Obaja sa činili, ako najlepšie vedeli. Dodnes som im preto vďačný.

A či som zabudol na Jasnu s lízankou a so zmrzlinou v ruke??? – Nuž, nezabudol, ale rokmi spomienky na ňu bledli. Pravdaže, občas som ju na ulici v Petrovci stretol a letmo sme sa obaja pozdravili. Jej ďalšie osudy som však nesledoval. V Belehrade ma totiž uchvátilo nové prostredie spoločne s ľuďmi, ktorí sa v ňom pohybovali. Profesori, študenti a aj obyvatelia mesta...Bol to iný život, aký som viedol v našom mestečku! S kamarátmi sme sa sem – tam chodievali zabaviť.

Ved' to okrem učebníc tiež patrilo k študentskému životu...Zrejme nikoho neprekvapí, že som sa tu zaujímal aj o dievčatá. A jedného dňa mi do cesty vošla moja celoživotná veľká láska – Srbka Bojana Banić. Môžem povedať, že to bolo priam osudové stretnutie. Vo chvíli, keď som ju uvidel, sa už aj tak matný obraz Jasienky uložený v mojej mysli rozplynul ako dymová clona! V mojich očiach bola tým najpríťažlivejším dievčaťom na celuckom svete! – No nevábila ma iba fyzicky, kdeže.

Študovala v Belehrade tak ako ja, a predsa len - vtedy to u dievčat predsa len nebolo také bežné ako dnes. Bažila po vzdelaní. A milovala literatúru! Oj! – Našiel som v nej spriaznenú dušu. A ona vo mne. Rozumeli sme si tak veľmi, že sme sa zasnúbili ešte počas vysokej školy. Pochádzala priamo z Belehradu. A z dobrej rodiny, ale mne na tom nezáležalo. Potešení boli skôr moji rodičia, keď som im oznámil, že sa po skončení univerzity mienim s Bojanou oženiť. Lebo sa o jej kvalitách už stačili presvedčiť na vlastnej koži. Vodieval som ju totiž do Báčskeho Petrovca a aj k nám domov počas prázdnin. Bola vysoká, štíhla a tmavovlasá – presný opak Jasny. Mala prenikavo modré oči, ktoré boli hlbšie ako dve studne. Keď som sa do nich zahľadel, vždy som nadobudol

pocit, že sa strácam kdesi hlboko v rieke... Jej bledá pleť mi imponovala. Obidvoch nás trafil Amorov šíp a šťastné manželstvo nám vydržalo po celý život! Slovák a Srbka. Aj to dokladá, že Slovania pochádzajú z jedného kmeňa... Úžasné spojenie!

Na vysokej škole som si vedomosti z latinčiny, srbčiny aj z literatúry ešte viac prehľbil, lebo som sa vydal humanitným smerom. Lákala ma taktiež filozofia. Čítaval som nielen slovenskú, ale najmä srbskú literatúru, ktorú som si veľmi zamiloval. Lúbil som ju rovnako ako srbčinu a ako všetko, čo bolo so Srbskom späté... To sa vo mne zrejme ozvala hrdá slovanská krv. A tiež som mal rád ruských autorov. V časoch komunizmu to aj bolo vítané.

Po skončení štúdií som prišiel nazad domov do Petrovca a moja snúbenica ma sprevádzala. Chcela ma nasledovať, a túžila skúsiť život tu, keďže ho doteraz trávila inde. Dá sa povedať, že v sebe mala istú dávku zmyslu pre dobrodružstvo... Chápala, ako veľmi mi záleží na tom, aby som bol znovu pri rodičoch a pri mojich súrodencoch. A ona sa z času na čas mienila vracať do svojho rodiska, aby navštívila svojich blízkych.

Zamestnal som sa ako učiteľ srbského jazyka, dejín a literatúry na „mojom“ milovanom báčsko – petrovskom gymnáziu! Prijali ma! Nemohol som tomu uveriť, a ota išlo od pýchy už celkom rozhodiť. Keď prišiel deň mojej svadby, bol som tým najšťastnejším človekom pod slnkom. Gregor Višňovský a Bojana Banić svoj vzťah konečne spečatili pred oltárom! – Ach! Nevedel som, či prežívam realitu alebo či sa mi to všetko len sníva...Bolo to príliš krásne. Ale pravdivé. A prekvapilo ma, keď sa na našej svadobnej hostine objavil môj bývalý spolužiak Jano ruka v ruke s Jasnou, ktorá sa časom stala ešte pôvabnejšou. Obaja sa usmievali od ucha k uchu. Pozvala ich moja matka. Oznámili nám, že sa zobrali už dávnejšie, lebo zistili, že k sebe odjakživa majú veľmi blízko. Ja som to vedel, cítil som to v kostiach ešte ako gymnazista, už vtedy, keď Jasienka dávala prednosť jemu predo mnou... Osud je osud. Takto to malo byť. Nebyť toho, azda nikdy by som sa nebol s oženil s Bojankou, s mojím najväčším pokladom! – S Janom sme si na záver rozhovoru podali ruky. Naše manželky sa objali a sľúbili si, že sa budú sem – tam navštevovať. A tak aj bolo. Z nás štyroch sa stali nerozluční priatelia. Dvaja Slováci a dve Srbky. Do páru. Krajšie zlúčenie si ani nedokážem predstaviť.

Bojana mi časom porodila dve deti – chlapca a dievča. Mal som náramnú radosť. Aj Jano s Jasnou priviedli na svet potomkov. Naše ratolesti spoločne vyrastali a hrávali sa na jednom dvore, nakoľko sme žili v susedstve. Dbal som o to, aby som svojim deťom vštepil kázeň a lásku k vzdelaniu tak, ako to kedysi robil môj otec so mnou. A darilo sa mi to, najmä čo sa týka mojej dcéry.

Chlapec bol trochu viac lenivý – asi po mne (tu sa musím zľahka pousmiať), ale aj toho to časom prešlo. Obaja – syn i dcéra – chodili na Gymnázium Jána Kollára a potom išli študovať na vysokú školu. S manželkou sme na nich boli nesmierne pyšní. Pokiaľ ide o Kysuce, tie sme zvykli navštevovať. Hoci som si túto krajinu zamiloval a chcel som v nej zostať žiť, neznamenal to, že netúžim občas vídať príbuzných zo Slovenska. Chodievali sme tam na návštevy. Lebo aj moji potomkovia a moja žena horeli zvedavosťou spoznať trochu krásy tejto krajiny... Raz som sa Bojany spýtal, či nebanuje, že spojila svoj život s „chlapcom spod Tatier“, ako som sa vtedy hrdo otituloval. So smiechom odpovedala, že práve naopak. „Čakala som na Slováka, ako si Ty, Gregorko môj milý!“ vyhrkla a tuho ma objala.

A aké ponaučenie vyplýva z môjho životného príbehu? – Uč sa, človeče, aby si nezostal hlupákom! Miluj poznanie. Váž si knihy. Chyť opraty svojho osudu pevne do rúk, kým si ešte mladý! Aby potom nebolo neskoro a aby si neľutoval... Presne tak.

REPETITIO EST MATER STUDIORUM. Opakovanie je matkou múdrosti. A nie-len to. Utužuje v nás pevnosť vôle.

Dnes, keď už mi Pán Boh na chrbte ráta osemdesiatsedem krížikov a keď som dávno na dôchodku, si na niektoré okamihy z môjho života spomínam matnejšie a na iné zas veľmi dobre. Všetko, čo som čitateľom chcel povedať, či skôr napísať, som im aj napísal. Nič neľutujem. Svoju celoživotnú družku Bojanu som na cintorín, žiaľ, vyprevadil, pred zhruba desiatimi rokmi, a bolesť z jej smrti vo mne ako osteň zostala trčať dodnes. Bude to tak až dovtedy, kým neumriem. Deti ma chodia navštevovať, a dočkal som sa tiež niekoľkých vnúčat, ktoré boli mojou radosťou, keď sa narodili, ak vtedy, keď boli menšie a keď rástli ako z vody...A sú ňou aj teraz, hoci už na svojho „deduška“ nemajú toľko času. Tiež si odchodili rovnakú strednú školu ako ja a moje deti. Všetci žijeme tu, v Báčskom Petrovci, a preto sa stalo akousi našou rodinnou tradíciou navštevovať aj tunajšie gymnázium. Moji rodičia už, pravdaže, dávno nežijú...Ale s láskou a s úctou si na nich spomínam dodnes.

Rád zalovím v pamäti a vraciam sa aj k mojej „alma mater“ – k belehradskej univerzite, na ktorej som prežil krásne roky. Ale zo všetkého najradšej si vybavujem to, ako som žil počas svojich gymnaziálnych štúdií. Informácie som čerpal nielen zo svojich vlastných skúseností a spomienok, ale aj z päťdesiatročník, ku ktorým som sa dostal vďaka láskavosti pracovníčok sekretariátu gymnázia. – Moje gymnázium!

Na svet sa zo svojej perspektívy pozeráš dlhšie ako ja sám! - Najprv som tvoje lavice dral ako radový žiak, a neskôr som už v твоjich priestoroch sám vyučo-

val iných.... Táto ustanovizeň stojí na svojich základoch doteraz. Vedel som, že ju nič nezničí, tak ako nič nemôže zlomiť lásku k hodnotám, ktoré tam pedagógovia mládeži vštepujú! - Pravda, škola prešla od svojho založenia mnohými zmenami.

Prežila viacero štátnych útvarov a tým aj škálu zmien svojho názvu. Odolala ťažkým vojnovým rokom. Zažila vrenie nacionalistických vášní, rozklad Juhoslávie, občiansku vojnu, totalitný režim, hospodársky krach i boj o holú existenciu. Nevyhla sa ani útokom NATO, ale to určite poznačilo aj školstvo bývalej Juhoslávie vo všeobecnosti.

Učiteľské povolania boli degradované – ja to ako pedagóg viem najlepšie – a štrajky osvetových pracovníkov i žien bývali na dennom poriadku... Radšej sa k tomu už nebudem vracáť.

Vo vedení gymnázia sa vystriedal rad riaditeľov i pedagógov. Táto inštitúcia už prispela k výchove mnohých akademikov, doktorov vied, športovcov, profesorov alebo lekárov... Na ňom sa začali formovať ich osobnosti, kým nastúpili na vysoké školy.

V súčasnej dobe je škola modernou a hmotne veľmi zabezpečenou. Možno povedať, že je jednou z najvybavenejších v Srbsku... Disponuje napríklad vlastnou knižnicou s veľkým knižným fondom. Alebo má aj výtvarnú galériu s vystavenými dielami žiakov a koncertnú sieň, v ktorej tróni klavír. Nachádza sa v ňom aj redakcia školského časopisu a školský rozhlas a podobne. Má asi veľa tried. Škola organizuje koncerty, promócie kníh, recitály, vystúpenia speváckych zborov, športové podujatia... O ostatnom prehľad nemám. Nedá mi však nespomenúť ešte výstavbu nového žiackeho domova, internátu, ktorý tam vznikol v roku 1997 vďaka finančnej podpore vlády Slovenskej republiky a Republiky Srbsko a čiastočne aj vďaka slovenskému mestu Nitra a vďaka našej obci – Báčskemu Petrovcu. Tatko vždy hovorieval, že puto medzi Slovákmi a Srbmi je pevnejšie ako reťaz... A vraj je zo všetkých Slovanov najpevnejšie. Už dlho s ním súhlasím a posielam mu srdečný pozdrav na onen svet. Za úspešné pôsobenie v oblasti výchovy a vzdelávania získalo naše gymnázium rôzne uznania: štátne, republikové aj pokrajinské. Je len prirodzené, že od mojich mládeneckých čias sa na gymnáziu rozšírila a skvalitnila výučba predmetov. Dobe sa predsa treba prispôbiť, nech sa deje čokoľvek. Áno, mnoho vecí sa na škole zmenilo. Ale lipy na nádvorí ostali... I keď sú z nich dnes už poriadne košaté stromiská!

Áno, časy sa menili aj menia a meniť vždy budú. Len jedno ostáva nemenné: túžba po vzdelaní a snaha v živote niečím byť. A práve preto si myslím, že „moje“ gymnázium odolalo všetkej nepriazni a stojí dodnes. Dokonca sa nachádza

v prvej päťke najlepších gymnázií v Srbsku! A my, ktorí žijeme v mieste, kde stojí, sme zaň Pánu Bohu nesmierne vďační! Lebo hlad po vedomostiach môže byť niekedy väčší ako hlad po jedle. A viesť k nim treba deti už od malička... „Ohýbaj ma, mamko, dokiaľ som ja Janko!“ vraví jedno známe slovenské príslovie. Tak veru. Kým sme ako mladé výhonky, ľahko sa do nás vštepujú nielen mravné zásady, ale aj vzdelávacie návyky.

Tu mi na myseľ zasa prichádza veľký vzdelanec Komenský, ktorý dieťa pokladá za vzor pravej obnovy. Vyslovuje sa takto: „Hľa, my, dospelí, ktorí len seba pokladáme za ľudí, vás – deti – za malé opice, len seba za múdrych, vás za nerozumných, len seba za výrečných, vás za nemluvičká, sme odkazovaní do vašej školy! Vy ste nám daní za učiteľov, vaše činy našim za ideál a vzor!“

A práve preto sú vzdelávacie inštitúcie na celom svete také potrebné.

Nielen gymnáziá a univerzity, ale aj základné školy. Lebo práve v nich sa začína ľudská cesta za poznaním, na ktorú sa potom už ľahšie nadväzuje. Učitelia majú za úlohu okrem vzdelávania utvárať deťom aj charakter. A ja som si viac ako istý, že mne sa tohto všetkého v hojnej miere dostalo. Najmä na báčsko – petrovskom gymnáziu. Stalo sa mojím druhým domovom, mojím útočiskom a akousi záštitou pred vonkajším svetom, pokiaľ ide o vedomosti. Okúsil som, aké to je byť tam žiakom a potom aj pedagógom. Slovom sa to ani nedá vypovedať... Školstvo je pre ľudstvo potrebné ako soľ. Svoje rozprávanie preto – ako inak – zakončím výrokom J. A. Komenského, pri prečítaní ktorého sa vo mne dojatím vždy zachvie každá žilka v tele: „Sila pravdy je nepremožiteľná, ak je vyzbrojená svetlom poznania!“

EVA BIELIKOVÁ

Príznaky a sny

„Bude ľahké uviesť vás do stavu hypnózy.“ Je to žena. Pozemšťan. Presvedčená o svojej neomylnosti. Môže sa mi z toho urobiť nevoľno ? Ak by stále neexistovali zákony nezabiť niekoho len tak, históriou neustále pozmeňované, z vlastných dôvodov a spoločensky, zrejme by som to urobila hneď.

„Je to vcelku jednoduché, keby si sa naučila šiť.“, pohojdáva sa na starkinom šijacom stroji, „alebo kresliť, mohla si si zhmotniť svoje sny.“, pokračujeme možno naraz, „keby si pootvorila okno, zistila by si, že si na opačnej strane.“

„Na opačnej strane.“, zvolajú tiene z akvária.

„Vy ste ešte tam?“, zvolala som za nimi.

„Uväznil nás. Ty vieš, kto. Ale tu sme v bezpečí. Všetci už dávno nežijeme. A ty to vieš.“

Na tvári mám kyslíkovú masku. Nepotrebuje kyslík ? Spýtala by sa, keby po nej nesiahnem skôr než tak urobí, a opäť v mysli by už bolo zopárkrát mŕtva, ak by som sa neradila zákonmi, ktoré boli dané vesmíru. Po strome ani stopy. Nie, dýcham žiabrami. Nik nedýcha žiabrami!

Ani ryby, ktoré ste donekonečna lovili, opäť pre svoje vlastné pozmeňované zákony. Aj to tesárstvo ste si napokon vysvetlili po svojom.

Potrebujem vzduch. To okno nebudeme otvárať, povedala by mi v mysli by ma už párkrát zabila tiež. Ale neurobila by pre to nič. Pretože má strach.

Prebúdzam sa na zemi. Rukou zavadím o stonku trávy. Pozerám na oblohu. Dýcham z plných pľúc. Obloha je prežiarené stovkami viditeľných hviezd, nič umelé ju neosvetľuje. Občas som sa prikrývala, aby som nebola. Nadránom sa zobúdzam za spevu vtákov, nárazov vzduchu do korún majestátnych stromov. Roky som sa ako malá hračka pohybovala po lúke. A potom som stretala ľudí pokazených a viac. Sú to roky čo mi chýbajú psy.

Prečo ste zradili ľudskú rasu? Znel mi súd. V hlave znie vyšší monológ, vzťah, že o tom premýšľam, svetlo na monitore neurológa a to posledné, keď človek odchádza sám. Všetci kráčajú tak dôležito až je to smutne smiešne.

Nemať podľnosti, už sa dávno vznášam nad asfaltom. Pozerám na akoby stromy, akoby mačky a hneď by som si prosila byť strom.

Udržujú ešte moje vedomie pohromade. Ľudia sú zvláštni. Hnevajú sa, že nemajú prsty, pritom niekto chcel, aby mali v poriadku kosti a hlavu.

Beriem si ťa do snov.

Aké bolo skvelé, akoby niekto vyšší povedal, objavovať žaby. Ťuknem do pohára, akoby som nejestvovala. Nemohla som sa mýliť viac. Hučala voda. Zavierala som skriňu pre každú zvrchovanú hlasitosť navyše. Nezavadzala som. Vzdávam sa slov každý jeden večer.

Dorovnávam straty. Dvestostranové.

Ležím pod vodou. Aké je to nepočuť nikoho nad sebou ? Ale potom príde môj pán. Vyloví ma. Prefacká ma a vdýchne do mňa kyslík. Netreba masku. Občas si mám chuť strhnúť tvár priamo pri ňom, ale nedovolím si nič iné, čím ma naprogramoval. Pokazila by som to blízke, navonok bezstarostné. A v tejto dobe sme to potrebovali.

Jednoducho, budem ležať v tráve a tú vôňu si ponesiem. Vezmem si ťa aj do toho posledného.

MLČANIE KAMEŇA

**Zborník tematických a ocenených prác XXXI. ročníka
celoslovenskej literárnej súťaže Jozefa Braneckého
„Studňa sa tajne s dažďom zhovára“**

Zostavili: Margita Ivaničková, Janka Poláková
Grafické spracovanie: Peter Martinák
Prešlo čiastočnou jazykovou úpravou.

Pri príležitosti 31. ročníka celoslovenskej literárnej súťaže Jozefa Braneckého
„Studňa sa tajne s dažďom zhovára“
vydala Verejná knižnica Michala Rešetku v Trenčíne v roku 2023.